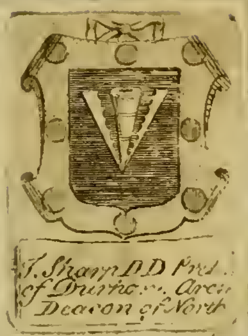

B

REGUM
PONTI, BOSPHORI,
ET BITHYNIÆ
HISTORIA.

ACHÆMENIDARUM IMPERIUM,
SIVE
REGUM PONTI, BOSPHORI, ET BITHYNIÆ HISTORIA.

Ad fidem Numiſmatum accommodata.

Per J. *FOY VAILLANT, Bellov. Doctorem Medicum, & Regis Antiquarium, ac Sereniſſimi Cenomanenſium Ducis Gazæ Præfectum.*

TOMUS SECUNDUS.

PARISIIS;

Sumptibus CAROLI MOETTE Bibliopolæ, via vulgò *de la Bouclerie*, ad inſigne Sancti Alexii, propè Pontem Sancti Michaelis.

M. DCCXXV.

Cum Approbatione & Privilegio Regis.

AD LECTOREM.

ENTUM est jam ad ACHÆMENIDARUM Hiſtoriam. Hoc comprehenduntur nomine Ponti, Boſphori, Thraciæ & Bithyniæ Reges: qui omnes, ut & ipſi ARSACIDÆ, ad ACHÆMENEM Heroëm, Perſei filium, originem referebant.

Prius Volumen ARSACIDARUM Hiſtoriam, & quæcumque ad eam ſpectant, complectitur. In hoc poſteriori Volumine eâdem planè uſus methodo Doctiſſimus VAILLANTIUS, Hiſtoriam quoque ACHÆMENIDARUM per Nummos, quotquot hactenus inveniri potuêre, contexuit.

Totiûs autem hujus Operis rationem, ERUDITE LECTOR, paucis tibi reddamus neceſſe eſt. Orditur VAILLANTIUS à Ponti Regibus: quorum Hiſtoriam

persequitur ab ARTABAZE, Regni Pontici Conditore ad mortem usque MITHRIDATIS VI, cognomine EUPATORIS; qui ultimus Ponti Regum fuit. Undè liquet quadringentos ac viginti sex annos Ponticum stetisse Imperium: quippè quod anno Urbis conditæ ducentesimo sexagesimo octavo, ante CHRISTUM verò natum quadringentesimo octogesimo sexto ab ARTABAZE conditum fuerit; ac tandem MITHRIDATIS VI. morte extinctum anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo quarto. Reges autem Ponti undecim duntaxat numero recensentur.

A Ponticis Regibus transit VAILLANTIUS ad Reges Bosphori & Thraciæ. Hi octodecim numerantur: quorum primus PHARNACES III. à Pompeio Magno Rex Bosphori renuntiatus: ultimus verò Anonymus, filius, ut putatur, RHESCUPORIS Tertii. Quod quidem argumento est Regnum Bosphori, quod anno Urbis conditæ sexcentesimo nonagesimo primo, ante CHRISTUM sexagesimo tertio, sumpserat exordium, ac circa annum Urbis conditæ noningentesimum quinquagesimum quintum

ſinem habuerat; annos circiter ducentos & quatuor ſupra ſexaginta ſtetiſſe.

Tertium obtinent locum Bithyniæ Reges, numero tantummodò decem. Horum primus DÆDALSUS, Bithynici Regni Conditor: Poſtremus verò NICOMEDES III. cognomine EPIPHANES: qui, abſque liberis moriens, Populo Romano Regnum teſtamento reliquit. Hoc pacto Bithynia, Juris Romani facta, Aſiæ Provinciæ ſuperaddita eſt, atque eidem Proconſuli ſubjecta. Is tunc temporis erat M. Junius Silanus. Itaque Bithynicum Regnum plus quàm trecentos annos ſtetit. Siquidem anno ab Urbe conditâ trecenteſimo ſeptuageſimo primo, ante CHRISTUM verò trecenteſimo octogeſimo tertio à DÆDALSO conditum fuerat, & anno Urbis conditæ ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono; unà cum NICOMEDE III. ſine Liberis defuncto, finitum eſt.

Agmen claudit Bithyniæ Romanorum Provinciæ Hiſtoria: quam huic Operi VAILLANTIUS adtexendam non ſine causâ putavit. Cui quidem Hiſtoriæ ſubjungendos quoque Indices duos cenſuimus: alterum

Auctorum in hoc Opere laudatorum; alterum Rerum ex Nummis desumptarum.

Tota hæc est Historiarum in hoc secundo Operum Posthumorum VAILLANTII Volumine contentarum series. Atque heîc finem dicendi faciam, ERUDITE LECTOR,

Ne longo sermone morer tua tempora;

in legendis hisce Historiis multò utilius sanè impendenda. VALE.

CANON CHRONOLOGICUS
REGUM PONTI.

ANNI. A. C.	V. C.	
486	268	ARTABAZI à Dario regnum Ponti conceſſum eſt. In prælio pugnans cadit.
480	274	Aninymus, loco Artabazis regnavit.
474	290	RHODOBATES, Anonimo patri ſucceſſit.
402	352	MITHRIDATES I. pro patre Rhodobate regno Ponti potitur.
363	391	ARIOBARZANES poſt obitum Mithridatis patris regnat.
337	417	MITHRIDATES II. dictus Ctiſſes, regnat morte patris Ariobarzanis.
306	448	Conſervatur in Ponto ab Antigono.
302	452	MITHRIDATES III. patri ſuccedit.
301	453	Antigonus prælio ſuperatus occiditur.
266	488	Mithridates partem Cappadociæ & Paphlagoniæ invadit.
265	489	MITHRIDATES IV. mortuo Mithridate regnat.
223	531	Antiocho Laodicen filiam, in uxorem concedit.
215	539	Achæus capitur Sardis, ab Antiocho excruciatur.
183	571	PHARNACES mortuo patre, Pontici regni habenas ſuſcipit.
154	600	MITHRIDATES V. mortuo patre Ponti regimen aſſumit. *Evergetes* dictus.
148	606	Copiis adjuvat Romanos contra Carthaginenſes.
	623	Romanis auxilium fert contra Ariſtonicum.
130	624	Perpena prælio vincit Ariſtonicum capitque.
129	625	Aquilius, mortuo Perpena ducit Romam Ariſtonicum.
133	631	MITHRIDATES VI. Eupator & ultimus, patri ſuccedit.
60	694	Mithridatis mors.

REGUM BOSPHORI.

ANNI.		
A. C.	V. C.	
63	691	PHARNACES III. Rex primus Bosphori à Pompeio nominatus.
		Mithridati Pergameno, Cæsar dat Bosphori regnum.
47	707	Asander, non Regis sed Ethnarchæ tantùm Bosphori nomen assumpsit.
		Asander inediâ reliquit Dinæmi uxori Bosphorum.
		Scribonius nubit Dinami, & Bosphori regno potitur.
39	715	DARIUS filius Pharnacis, Pontum recuperat, sibi ab Asandro ereptum.
29	725	MITHRIDATES VII. filius aut Darii nepos.
		Ejus filius à Caligula obtinet Bosphori regnum.
21	743	POLEMO in Ponti parte in Bosphoro & in Ciliciæ parte regnat.
Post Chr.		
17	770	PYTHORIDIS Regina Polemoni succedit in Ponti & Bosphori regnis. Nubit cum Archelao.
38	791	POLEMO II. potitur regnis Ponti & Bosphori.
51	804	Mithridates VIII. Bosphori regnum à Caligula recipit.
		Cotys Thraciæ Rex, nubente vidua Mithridatis VII. Armeniam obtinet.
107	861	Cotys Rex Bosphori efficitur.
115	869	Ininthimæus Cotyi succedit in regno Bosphori.
		Rhesciporis I. Bosphori Regis vita ignoratur, nepos Armeniæ Cotyis Regis. Regnavit sub Adriano.
		Rhæmetalces, duo fuerunt Reges, unus Thraciæ, alter Bosphori. Sub Antonino regnante, Rhesporidis filium fuisse probatur.
		Anonymus, de nomine ignotus.
124	877	Cotys II. Anonymo succedit.
140	899	Rhescyporis II. post Cotym regnat in Bosphoro, filius Cotyis.
195	951	Rhescyporis III. successit Rhescypori secundo,
		Anonymi varii.

REGUM BITHYNIÆ.

ANNI.
A. Ch. V. C.

383 371 DÆDALSUS primus Bithyniæ Rex.
378 376 BOTYRUS ſuccedit Dædalſo, & ejus creditur filius.
334 420 BIAS mortuo patre Botyro regnat in Bithynia.
328 426 ZYPOETES poſt patrem Biam, Bithyniæ habenas ſuſcipit. Urbem condidit Zypœtem.
281 473 NICOMEDES Zypœtis natu maximus pro eo regnat in Bithynia.
278 476 Gallorum auxilio pellit fratrem ea parte Bithyniæ quam invaſerat.
245 509 Nicomedes diti Zeli, & ea mortua Azetæ nubit. Filiorum curatores elegit, & conſtituit Ptolemæum & Antigonum.
241 513 ZELAS Nicomedis ex primo matrimonio filius, invadit Bithyniam.
241 513 Zelas in Gallos irrumpit, condit Zelam in Cappadocia.
231 523 Inſidiis adortus Gallo-Græcos, occiſus eſt.
229 525 PRUSIAS poſt patrem Zelam ejus regno potitur.
208 546 Pruſias Attalo ſocero, adverſus Ætolos, in bello ſocius eſt.
205 549 Pace inter Philippum & Ætolos inita, Pruſias arma vertit in Cianos.
203 551 Philippus & Antiochus Ægyptum interpartiri cogitant.
200 554 Philippus Cherſoneſum Thraciæ in poteſtatem redigit, & Abydam expugnat.
197 557 Pruſeus in obſidione Heracleæ vulneratus, ab ea deſiſtit.
190 564 Pruſias ab Antiocho deficit, & paulò pòſt moritur.
186 568 PRUSIAS II. loco patris regnat in Bithynia.
185 569 Pruſias terra marique vincitur ab Eumene. Annibalis arte claſſis navalis Eumenis profligatur.
184 570 Fugit Eumenes, ejus pedeſtres copias debellat Annibal. Annibal ne in manu Romanorum incidat, veneno ſe interficit.
178 576 Perſeus poſcit à Romanis ut Rex Macedoniæ appelletur.
169 585 Pruſias Romanis mittit legatos de pace inter eos & Perſeum ineunda.

ANNI
A. C. V. C.

165 589 Senatus mittit Legatos ad inquirendum consiliis Antiochi & Eumenis.
164 590 Antiochus Rex Syriæ, } moriuntur.
158 596 Eumenes Pergami Rex, }
152 602 Legati conantur cunctos ab ejus societate avertere, & Attalo favere.
151 603 Senatus mittit Legatos qui de pace agant inter Prusiam & Attalum.
150 604 Prusias odiosus subditis, mittit filium Romam in ea mansurum. Mors ejus.
149 605 NICOMEDES II. interfecto patre in Bithynia regnat.
133 621 Crassus Aristonicum Pergami invasorem bello appetit.
131 623 Crassus quamvis à multis Regibus auxiliatus vincitur & necatur.
130 624 Perpenna superat & capit Aristonicum & remunerat Reges auxiliatores.
124 630 Mithridates & Nicomedes Paphlagoniam invadunt, & inter se partiuntur.
Mithridates abnuit reddere Paphlagoniam jussu Senatus, & Galatiam occupat.
123 631 Nicomedes videt Romanos, & dat partem Paphlagoniæ filio suo.
Interfecto jussu Mithridatis Ariarathe, Nicomedes Cappadociam invadit.
103 651 Nicomedes denegat auxiliari Mario Cimbris bellum inferenti.
93 661 Senatus aufert Cappadociam Mithridati, & Paphlagoniam Nicomedi.
Sylla compellit Nicomedem ad restituendam Pylæmeni Cappadociam.
92 662 Nicomedes filii Socratis insidiis è vivis tollitur.
Bithyni regno pellunt Socratem & dant Nicomedi.
NICOMEDES III. patri succedit in regno Bithyniæ.
Nicomedes à Senatu Rex confirmatus cognomen Eupatoris sumit.
91 663 Per Legatos queritur Romæ de invasa Bithynia à suo fratre.
Senatus mittit Legatos, qui illi & Ariobarzani regna restitui faciant.
Nicomedes in ditionem Mithridatis irrumpit & depopulatur.
90 664 Mithridates frustra ligat, queritur de Nicomede.

ANNI. A. C.	V. C.	
		Senatus denegat Mithridatis Legatis petitiones, eumque minantur.
89	665	Pergami duces paratus instruunt cum Nicomede contra Mithridatem.
		Mithridates se ad bellum parat copias undique cogendo.
		Nicomedes prælio superatur à Mithridate.
		Mithridates totam Nicomedis ditionem invadit.
88	666	Sylla mittitur ad bellum contra Mithridatem.
85	669	Simbria prosperè pugnat cum Mithridatis filio & Regem fugat.
		Mithridates Archelai operâ pacem poscit à Sylla.
84	670	Colloquuntur de pace Sylla & Mithridates in Asia.
		Sylla concedit pacem Mithridati, qui recedit in regnum.
83	671	Murena Asiæ Prætor pacem frangit cum Mithridate.
		Senatus jubet Murenam abstinere armis contra Mithridatem.
81	673	Murena ab Asia revocatur, & ejus loco mittitur.
		Julius Cæsar mittitur in Bithyniam.
		Julius prostratæ Nicomedi pudicitiæ accusatur.
		Nicomedes moritur, & Bithynia potiuntur Romani.

STEMMA
PONTI REGUM
EX STIRPE ACHÆMENIDARUM.

ARTABAZES.

|

Anonymus.

|

RHODOBATES.

|

MITHRIDATES.

|

ARIOBARZANES.

|

MITHRIDATES Ctiſtes.

|

MITHRIDATES III.

|

MITHRIDATES IV.

|

PHARNACES.

|

MITHRIDATES Evergetes V.

|

MITHRIDATES Eupator VI.

DE PONTI REGNO

PRŒMIUM.

De Ponti Regno dicturis, necessarium nobis videtur, illius quodammodo amplitudinem & circumscriptionem indicare, ut totam hanc regionem, in qua Reges ex Achæmenidarum stirpe procreati, imperare cœperunt, Lector præ oculis habens, rerum de quibus nobis erit sermo, majorem in animo speciem conservare possit.

Pontus quidem illo tempore, Bithyniæ ab occasu, & Paphlagoniæ ab ortu conterminus tantùm fuit, Phrygiæ majori ex meridie & Ponto-Euxino ex septentrione appositus.

Hunc à Mari Pontico nomen assumpsisse quidam referunt: alii verò à quodam Rege hujus regionis, cui nomen erat Pontus, dictum fuisse contendunt: huic sententiæ favere videtur, quod etsi Paphlagonia & Cappadocia etiam Mari Euxino alluantur, illa tantùm regio, Pontus appelletur, nisi hos Reges antiquos totam illam Pontici Maris oram tenuisse dixerimus, quam tandem Mithridates Eupator potestati suæ subjecit, sicut & Colchidem: undè post eum duo regna & duæ deindè Provinciæ factæ sunt, quarum una Pontus propriè, altera verò Pontus Polomoniacus.

Ante Achæmenidas, qui tantùm sub Dario Histaspis filio in hac regione, quam nominant Pontum, regnarunt: Florus alios Reges sic nominat lib. 3. cap. 5. *Ponticæ gentes, inquit, ad Septentrionem in sinistrum jacent, à Pontico cognominatæ Mari: harum gentium atque regionum Rex antiquissimus Artheas. Pontum etiam Nerei filium nominat Eusebius* lib. Præpar. Evang.

Cappadociam, ait Strabo, Persæ in duas diviserunt Satrapias, earum alteram propriè Cappadociam & Cappadociam ad Taurum, adeòque magnam Cappadociam nuncuparunt: alteram, Pontum sive Cappadociam Ponticam, lib. 12. pag. 534. *undè, ut inquit Reinerus Reinesius* lib. de Ponti Regibus, *ita tum primùm regionis hæc appellatio esse verè cœperit.*

Sub Cyro hanc Cappadociæ divisionem fuisse factam eruitur ex Bibliotheca Photii lib. 51. *nam ibi Cappadociæ Reges ad Cyrum Persarum Regem referre genus contendunt multi, & cognationem sic enumerant: Cambysis Cyri patris sororem fuisse germanam, Atossam. Ex ea & Pharnace Cappadociæ Rege natum fuisse Pædaganum, qui suam stirpem propagavit usque ad Anapham, cui sub Dario Histaspis filio propter virtutem concessum fuisse tradunt Cappadociæ Principatum, ut Persis tributa non penderet: nam Cappadociæ Reges ultimi, illum Anapham fuisse unum è septem Persarum proceribus, qui Magum occiderunt, affirmant.*

Darius autem Histaspis filius, unus etiam ex septem magnatibus, qui Magum interfecerant, cùm ad Persarum regnum evectus fuisset, illud in viginti Provincias, quas Persæ Satrapias vocant, anno imperii sui secundo partitus est, earumque singulis præsides præfecit, inter quas Ponti Satrapiam in gratiam Artabazis, quem ejus filium ex priore matrimonio cum Gobriæ filiâ natum suspicamur, sub tributi nomine in regnum erexit, ex quo Ponti Regum progenies usque ad Mithridatem Eupatorem illius principatûs ultimum, per seriem Monarchiam promanavit, ut ex sequentibus Historiæ Pontici regni ex Achæmenidarum stirpe, Annalibus patebit.

ACHÆMENIDARUM IMPERIUM.

SIVE

REGUM PONTI, BOSPHORI, THRACIÆ, ET BITHYNIÆ HISTORIA.

REGES PONTI.

ARTABAZES, REX PONTI PRIMUS, è ſtirpe Achæmenidarum.

RTABAZES, Ponti Rex primus, & quidem ex Achæmenidarum ſtirpe, renuntiatur à recentioribus ex ſequentibus Flori verbis. Ponticæ gentes ad Septentrionem in mare ſiniſtrum jacent, à Pontico cognominatæ mari. Harum gentium atque regionum Rex antiquiſſimus Artheas; poſt Artabazes, à ſeptem

Perſis oriundus : indè Mithridates omnium longè maximus. *Lib. 3. cap. 5.*

Cùm Florus proximè Artheæ, qui fuit ex alia Proſapia, ſubjungat Artabazem, undè novam poſt illum ſtirpem indicare videtur ; rectè de eo intelligi poteſt, cui Darius Hiſtaſpis filius, Ponticum regnum conceſſerit: adde quod poſt Artabazem, Mithridatem Eupatorem ſcilicet genus duxiſſe affirmat Hiſtoricus ; ſic primum regni Pontici auctorem, & ultimum hujus Monarchiæ Principem indicat, ex Achæmenidarum nempè ſtirpe, cùm addit hunc genitum eſſe è ſeptem illis Perſarum Nobilibus.

In eandem de Mithridatis ultimi Regis Ponti origine ab uno è ſeptem viris illuſtribus deductâ, qui Magum interfecerunt, ſententiam abit Sext. Aurelius Victor his verbis: Mithridates Rex Ponti oriundus à ſeptem Perſis. *In vita Mithrid.* Imò Polybius longè antè, loquendo de illius Mithridatis proavo, nempè Mithridate nomine quarto, ait: Mithridates hic genus ſuum referebat ad unum è ſeptem illis Perſis, qui Magum occiderunt: tributumque jam olim majoribus ſuis à Dario dominatum ad Euxinum Pontum, perpetuò exindè conſervaverat. *Lib. 5. pag.* 388.

Aſſentire non poſſum Reinero Reineccio, qui unum ex ſeptem iſtis Magnatibus Ponti Regem fuiſſe exiſtimare mavult, quàm horum alterutrius filium, præſertim cùm inter illos quos Cteſias numerat, Onopham, Idernem, Norodobatem, Mardonium, Bariſem, Artaphernem, & Darium Hyſtaſpis, vel quos appellat Herodotus, Otanem, Hydarnem, Megabyſum, Gobriam, Aſphatimem, Intaphernem & Darium ; nomen Artabazis non legetur.

Neque obſtat hic, ait Reineccius, quod non reperiatur id viri nomen apud *Cteſiam* & Herodotum. Fieri enim potuit, ut quod haberet ille proprium, Herodotus vel *Cteſias*, retulerit; Florus verò inquit quod officium ei dediſſet, quo modo id Perſicarum rerum Scriptoribus eſt uſitatiſſimum: & ſcimus, *ſubjungit* Reineccius, eſſe hanc cauſam præcipuam, quòd Perſarum Monarchæ adeò diſcrepantibus nominibus referuntur in Litteris Sacris & Græcorum Hiſtoriis; ſic ille *lib. de Regno Pontico.*

Polybius à Dario Ponti regnum fuiſſe conceſſum majoribus Mithridatis narrat ſuprà. Sed rectè Appianus Mithridatis Eupatoris ſtirpem à Dario Hiſtaſpis Perſarum Rege deductam, ſic refert; Καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπέθνησκεν ἑκκαιδέκατος ὢν ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου Περσῶν Βασιλέως. *Et Mithridates qui obiit, undecimus eſt à Dario Perſarum Rege.* Sic vindicantur Polybius & Sext. Victor, qui ad unum è ſeptem viris Regis hujus genus referunt, cùm à Dario deductam Ponti Regum ſtirpem narrant.

Darius natus 41. annos ad Perſarum regnum pervenit, cùm jam tres filios ex Amyſe Gobriæ filiâ ſuſcepiſſet. Horum natu maximus erat Artabazes, quem Herodotus appellat Artabazanem, quod idem eſſe videtur: huic ut jam Regis filio Darius pater Ponti Satrapiam Imperium à ſe in viginti partes partitum conceſſiſſe videtur.

Quid verò Artabazes toto Imperii patris decurſu egerit, prorsùs ignoratur, uſque dùm hic comparat expeditionem aut contra Ægyptios aut contra Athenienſes: tunc enim, inquit Herodotus, ingens inter ejus liberos de principatu exorta diſſentio eſt, quoniam ex in-

ſtituto Perſarum oportebat ita demùm ire in expeditionem, cùm regni ſucceſſorem declarâſſet; erant autem Dario jam antequàm regnaret, liberi tres, è priore uxore Gobriæ filiâ ſuſcepti, & poſt partum regnum, alii quatuor ex Atoſſa Cyri filia. *Lib.* 7. *in Polymnia initio.*

Superiorum maximus-natu erat Artabazanes,poſteriorum Xerxes. Qui cùm ex eadem matre non eſſent, diſceptabant; Artabazanes quidem, quòd omnis paternæ ſobolis ipſe maximus natu foret, cùm apud univerſos homines ſit inſtitutum, ut maximus natu liberorum obtineat principatum. Xerxes verò, eò quòd ipſe Atoſsâ genitus eſſet, filiâ Cyri, qui Perſis libertatem acquiſiſſet. Hunc Darius declaravit Regem, ſicque litem diremit. *Id. ibid.*

Ut tamen Artabazem ſeu Artabazanem conſolaretur, ei Ponti Satrapiam in regni titulum cum tributo erexiſſe videtur; quamvis jam Cappadocia à priſcis Regibus in duas Satrapias, nimirum in Cappadociam propriè dictam, & in alteram Pontum nominatam diviſa fuiſſet. Jam Pharnaces in regnum Cappadociam habuerat, cujus pronepos Anaphas tributi remiſſionem à Dario nuper obtinuerat, eò quòd fuiſſet ex ſeptem viris qui Magum interfecerant; ut habetur in Photii bibliotheca cap. 31. pag. 2058. Ita illæ duæ Satrapiæ in regna ſunt erectæ, undè nempè Ariarathes Cappadociæ Rex, & Mithridates Eupator Ponti Rex originem traxiſſe gloriabantur.

Quod Ponti regnum Artabazi ſilio conceſſerit Darius Hiſtaſpis, confirmant quæ ab Appiano referuntur, ſcilicet divitiarum illius & regiæ ſupellectilis Mithri-

datis ultimi in thesauris à Pompeio reperti; partem à Dario Histaspis filio, successoribus per manus fuisse traditam. *lib. de bel. Mithr. pag.* 251. & 252. Undè probatur Eupatorem Darii successorem fuisse, & ab illo originem traxisse; & iterùm Appianus in triumpho illius Regis, inter varia ornamenta, lectum Darii Histaspis filii, & sellam ac sceptrum Eupatoris esse traducta memorat, *pag.* 252. Quomodo enim hæc à Dario Histaspis ad Mithridatem pervenissent, nisi à strirpis auctore? Quod si Ponti Reges ab alio quàm ab uno è septem istis Principibus genus duxissent, illa procul dubio per Darium in manus eorum non pervenissent.

Sed ad Imperii contentionem inter fratres revertamur; hanc Justinus ex Trogo narrat, & pro Artabazane Herodoti, Artemenem primogenitum, Neclius verò ex M. S. Ariemenem appellat: hoc certamen, inquit, concordi animo, ad patruum suum Artaphernem, veluti ad domesticum judicem, deferunt; qui domi cognitâ causâ Xerxem proposuit: adeòque fraterna contentio fuit, ut nec victor insultaverit, nec victus doluerit. *Lib.* 2. *cap.* 10.

Historiam verò hujus contentionis aliter refert Plutarchus: Mortuo Dario, inquit, alii regnum Ariameni, ut ejus natu maximo, deferebant; alii Xerxi, qui ex Atossa Cyri filia, Dario jam regnante, natus erat. Descendit itaque Ariamenes è Mediâ, non bellico apparatu, sed placidè ad judicium. Xerxes venienti occurrit fratri, eumque salutavit, & illi dona misit. Instante verò judicii die, Persæ, communi sententiâ, Artabanum *Darii fratrem* judicem designarunt. Causâ

cognitâ, Artabanus pronuntiavit Xerxi regnum convenire. Ariamenes autem, ſtatim proſiliens, fratrem adoravit, dextrâque apprehenſum, in ſolium collocavit. Exindè, primo apud eum loco habitus, benevolum ſe præbuit. *Lib.* Περὶ φιλαδελφίας.

Qui Plutarchum & Juſtinum ſequi malunt, Artabazis ſeu Artabazanis gratiâ Satrapiam Ponti, in regnum à fratre Xerxe erectam fuiſſe, exiſtimant, ut regiâ dignitate fratrem ita ornatum, ſibi novo hoc titulo devinciret; cùm alioqui inter eos qui genere ſunt pares, impares autem fortunâ & dignitate, facilè æmulatio exiſtat, quæ deindè in rebellionem & ſeditionem erumpere ſæpè aſſolet, ut poſteà in Artaxerxe Mnemone, & Dario Juniore videbitur: imò fraternum illorum ſupradicti Autores amorem maximè celebrant.

Nec alium Darii fratrem referre Herodotum, cùm Artabazanem nominat, exiſtimandum; cùm, quem Trogus & Plutarchus Ariemenem nuncupant, idem eſſe videatur filius Darii natu maximus, qui ab his Ariemenes nomine proprio dicitur, dum adhuc eſſet Satrapa, & ab Herodoto Artabazanes appellatur, poſteaquàm Rex à fratre dictus eſt, quod à Perſicarum rerum Scriptoribus eſt uſitatiſſimum, ut ſuprà obſervavimus.

Cùm Artabazes in Ponti regnum profecturus diſceſſit, à patre aut fratre plurimam & pretioſam ſupellectilem, de qua Appianus loquitur, accepiſſe videtur; quæ à ſucceſſoribus ſuis Ponti Regibus diligenter & accuratè ad demonſtrandam ſuam à Dario originem ſervata eſt. Hujus Principis currus à Victore

Pompeio in triumpho ejus de Mithridate Eupatore translatum fuisse jam suprà vidimus.

Quomodo denique Artabazes ab Achæmenidis originem duxerit, ut plurimi tradunt Historici, ab Herodoto discendum est; ut enim illum Darii filium opinamur, Darius fuit Histaspis, qui fuit Arsamis, qui fuit Arrianmis, qui fuit Zeispei, qui Cyri, qui fuit Cambisis, qui fuit Achæmenis filius. *lib.* 7. *in Polymnia versus initium.* De quo tradit Ælianus. Audio Achæmenem Persam quoque, à quo nobilis Persarum Prosapia descendit, Aquilæ alumnum fuisse. *Lib.* 12. *cap.* 21.

Cùm Xerxes Persarum Rex bellum Græcis illaturus esset, tres, alii quatuor annos, in colligendis copiis, ut terrâ marique eos adoriretur, consumpsit. Artabazes fratri in hac tanta expeditione non defuit, ex Herodoto: Ionicæ quidem, inquit, classi, & Cariæ Artabazanes ex Dario & filia Gobriæ genitus præfuit. *lib.* 7. *in Polymnia circa medium.* Plutarchus addit, pro gloria fratris navali apud Salaminem præclarè pugnans cecidit. *Lib.* Περὶ φιλαδελφίας. Quod confirmat Herodotus. In eo prælio, inquit, cùm alii multi & illustres viri, tam Persarum Medorumque, quàm aliorum sociorum decubuere, tum verò Dux Artabazanes, *per quo Ariabignes in pravis codicibus substitutus est*, Darii filius, Xerxisque frater; è Græcis pauci. *lib.* 8. *in Urania circa medium.*

Itaque si in Artabaze anni regni ab illo *tempore numerentur*, sex tantùm reperientur ex quo Ponti regnum à patre Dario obtinuit, aut certè ab eo quo illud à Xerxe fratre accepit; nam eorum controversiam de Imperio

Perſarum obtinendo, paulò ante obitum Darii inter fratres ortam, & ab ipſo patre judicatam fuiſſe, refert Herodotus, quia Salaminenſis pugna commiſſa eſt anno ſexto Imperii Xerxis; ſi verò à Satrapia Ponti à patre Dario huic conceſſa anni computentur, erunt 40. nam Darius anno Imperii ſui ſecundo illud in Satrapias diviſit: & ſic ſublatis duobus de triginta & ſex, quos regnavit, ſupererunt 34. anni, quibus additis ſex de regno Xerxis, aderunt 40. completi.

Artabaſis nomen à Floro prolatum, potiùs quàm illud Artabazanis, ab Herodoto productum, pro primo Ponti Rege accepimus, quia Florus Artabazem Ponti Regem nominat, Herodotus verò non aliter quàm Artabazanem Darii natu maximum appellat.

ANONYMUS

ANONYMUS II.

QUIS, mortuo Artabaze Ponti Rege, in illius regnum ſucceſſerit, Hiſtoricorum ejus ævi penuriâ, penitùs ignoratur: quòd ſi Cteſiæ qui iiſdem, quibus Xenophon temporibus vixit, & Artaxerxis Mnemonis Medicus fuit, hiſtoria ſupereſſet, procul dubio nos iſte edoceret; ſcripſit enim Perſica viginti tribus libris: de his hæc leguntur in excerptis Photii; à ſeptimo autem libro, inquit, de Perſicis rebus agit: ac in ſeptimo, octavo, nono, decimo, undecimo, duodecimo & decimo-tertio, quæ ad Cyrum & Cambyſem, & Magum illum Dariumque & Xerxem ſpectant, commemorat: ſed quæ illius ſcriptoris nobis ſuperſunt pauca admodum ſunt, eaque in Epitomen exiguam redacta.

Porrò etſi iſtius Regis nomen, qui Artabazi ſucceſſit, deperditum ſit, plerique tamen eum Artabazis filium fuiſſe conjiciunt, quando quidem Hiſtoriæ Scriptores Mithridatem Eupatorem ultimum Ponti Regem ut & Mithridatem hujus proavum ex ſeptem viris, qui Magum occiderunt, originem traxiſſe pro tulerunt.

Sed quoad eorum Regum numerum ſpectat, vitioſi Appiani codices in errorem ita recentiores induxerunt, ut plurimos Reges deſiderari qui ab Artabaze regnarunt uſque ad Rodobatem Reincceius & Henninges qui de Ponti Regibus ſcripſerunt, exiſtimarint, eorumque qui ſub Xerxe & Artaxerxe Longimano Perſarum Monarchiis degebant, nomina eſſe deperdita rectè autumant.

Sic ergo habetur in illis corruptis Appiani Manuſcriptis: Καὶ ὁ Μιθριδάτης ἀπέθνησκεν, ἑκκαιδέκατος ὢν ἐκ Δαρείου τοῦ ὑδάστου Περσῶν Βασιλέως, ὄγδοος δ' ἀπὸ Μιθριδάτου τοῦ Μακεδόνων ἀποστάντος τε, καὶ κτησαμένου τὴν ποντικὴν ἀρχήν. *Qui obiit ſextus-decimus ejus ſtirpis à Dario Perſarum Rege ultimo, octavus à Mithridate illo, qui primus deſertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor.* App. pag. 249.

Alexander Tollius, qui Appiani Hiſtoriam notis illuſtravit, ad hanc paginam ſic ſcribit. Locus hic fœdiſſimè corruptus, niſi corrigeretur, poſſet omnibus Chronologis crucem figere. Nam ſi Mithridates Eupator decimus-ſextus à Dario Codomano ultimo Perſarum Rege fuit, quem vicit Alexander, quo modo fuit octavus à Mithridate fundatore ſeu Ctiſte, qui Alexandro & Antigono Alexandri duci fuit contemporaneus, & ſic contemporaneus etiam ipſi, cujus octavus nepos Eupator dicitur, certè hæc ſunt ἀδύνατα. Rurſus eum malè octavum facit à Mithridate Ctiſte, quem ſuprà hujus libri ſextum tantùm facit. Sic ille in *Appian. de bellis Mithrid. pag.* 249.

Sic verò totum hunc locum reſtituit Vir doctus: Ἑκκαιδέκατος ὢν ἀπὸ τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου Περσῶν Βασιλέως, ἕκτος ἀπὸ τοῦ Μακεδόνων ἀποστάντος τε καὶ κτισαμένου (ſic lego, non κτησαμένου) την Ποντικὴν ἀρχήν. *Sextus decimus à Dario Hiſtaſpis Perſarum Rege, ſextus verò à Mithridate, qui à Macedonibus defecit, & qui fundavit Regnum Ponticum.*

Rectè Tollius Ὑστάσπου vocem, quæ convenit Dario, cùm fuerit Hiſtaſpis filius, pro corruptâ ὑδάστου, quæ ultimum ſonat, reſtituit: imò verbum ὄγδοος in ἕκτος optimè mutavit, quem numerum à Mithridate Ctiſte ad Eupatorem ipſe Appianus agnoverat, & ſic apud Reinneccium & Henningem intruſos Mithridatem & ejus filium Pharnacem Reges ut octavum numerum implerent, recidit.

Locum Tollius haud penitùs tamen ſanavit, dum nobis decimi-ſexti numerum reliquit, ſed totam hanc Ponti Regum ſeriem magis implicuit; nam dum optimè duos à Ctiſte Reges reſcindit, anteriores ad duodecim auget. Hunc nodum tamen ſolutu primâ fronte difficilem, facilè ſolviſſet, unâ litterâ in prima voce mutatâ, nimirum ſi pro ἑκκαιδέκατος, *ſextus-decimus*, reſtituiſſet ἑνκαιδέκατος *undecimus*, qui verus eſt Regum Ponti numerus, ut in eorum ſtemmate operis hujus initio appoſito patet.

Artabazes, ut ſuprà vidimus, in pugna ad Salaminem commiſſa, Olympiade 75. interfectus eſt; & Mithridates nomine primus, ejus pronepos, pro Cyro juniore militavit anno 3. Olympiadis 94. Igitur anni ſolummodò 79. effluxere inter hoc temporis ſpatium, quo duo Reges, Anonymus hic, de quo nobis tunc eſt ſermo, & ejus filius Rhodobates, pater Mithridatis primi, regnare potuerunt; ſiquidem hic Mithridates pluſquàm 6. annos, ut infrà videbimus, Principatum obtinuit.

RHODOBATES III.

RHODOBATES tertius Ponti Rex, renuntiandus nobis videtur, juxta ſeriem Appiani Mithridatem Eupatorem à Dario Hiſtaſpis filio undecimum Ponti Monarcham referentis. Quin autem Rhodobates filius fuerit iſtius Regis, cujus nomen nobis pro incomperto relictum eſt, nullus eſt dubitandi locus, cùm illud planè conſtet ex Hiſtoricis, qui ultimum Ponti Principem ab uno è ſeptem viris illis, qui Magum occiderunt, originem duxiſſe aſſerunt.

Porrò hujus, non magis quàm patris, geſta ad noſtram notitiam pervenere, Scriptorum iſtius temporis inopiâ; ambos Ponti regnum tenuiſſe ſub Xerxe, Artaxerxe Mnemone, & Dario Notho tantummodò conjicimus, cùm Mithridates cognomine filius ſub initio Artaxerxis Mnemonis principatum Ponti occupârit, ut in ejus vita videbimus.

Xerxes quidem 29. Artaxerxes Longimanus 41. Darius verò Nothus 19. annos imperârunt; at cùm Artabazes mortuus ſit in pugna Salaminiaca, anni ſuperſunt 73. uſque ad initium regni Artaxerxis Mnemonis, inter quod temporis ſpatium filius Artabazis & Rhodobates regnârunt, ſed quot ille annis, quotque hic, ſeorſim quiſque ſumtus, regnaverint, è ſpiſſis tenebris eruere nobis non licet.

De Rhodobate nihil habetur, niſi quòd Diogenes Laërtius, qui ſub Antonino Pio degebat, refert *lib.* 3. *pag.* 76. ex primo Commentariorum Phavorini, qui ſub Hadriano ſcripſit, Mithridatem Perſem Rhodoba-

tis filium fuiſſe. Rhodobatis autem nomen in ullo alio Scriptore nuſquam occurrit; quod tamen optandum eſſet & de Rhodobatis patre, cujus utinam nomen à quodam Autore recitaretur, ut omnium Ponti Regum nomina ſaltem edoceremur, ſi eorum geſta ignoramus.

MITHRIDATES IV.

QUIN Mitridates fuerit Rhodobatis filius non dubitare ſinit ſequens Diogenis Laërtii locus, *lib.* 3. *pag.* 76. Μιθραδάτης ὁ Ῥοδοβάτου ὁ Πέρσης. Nec Regis, nec Satrapæ titulum ſibi aſſumit, eò quòd Perſarum Monarchæ ſubditus eſſet, ſed ſe ſolummodò *Perſen*, quaſi ejus dignitas hoc verbo contineretur, nominat: nam ſolo Regis nomine Perſarum Reges à Demoſthene, aliiſque Scriptoribus Græcis deſignari ſæpè obſervantur. Verùm poſteaquàm ii Principes Regis titulum uſurpaſſent, Perſarum Monarchæ, ſe Reges Regum nuncupârunt, quæ appellatio Perſarum linguâ SAANSAAN dicta eſt.

Nec minus primis Ponti Regum temporibus eorum Principatus, vocabatur Pontus, verùm hæc regio adhuc Cappadocia nuncupata erat, ut videre eſt apud Xenophontem ita ſcribentem. Præerant autem hi ditioni Regiæ, quam nos ingreſſi peragravimus; Lydiæ, Artimas: Phrygiæ, Artacamas: Lycaoniæ & Cappadociæ, Mithridates: Ciliciæ, Syenneſis &c. *de Exp. Cyri lib.* 7. *pag.* 427. Xenophon hic Syenneſin vocat Ciliciæ Præfectum, quem anteà Ciliciæ Regem nominavit lib. 1. pag. 24. *Interim Epyanaxa Syenneſis Cilicum Regis uxor.* Sic Mithridates, licet dicatur ſuprà Præfectus, tamen Ponti Rex erat.

Mithridatem Ponticum conſpiraſſe cum Cyro juniore contra Artaxerxem Mnemona Perſarum Regem ex eodem Xenophonte diſcimus; hæc enim de illo refert. At illi toto cum agmine non venerunt, ſed tantùm

Ariæus, & Artaozus, & Mithridates, qui Cyro fide maximâ conjuncti fuerant. *lib.* 2. *pag.* 288.

Darius Nothus duos habebat filios, Arsacem primogenitum & Cyrum, cui etiamsi 20. tantùm annos nato, Ioniæ Præfectura fuerat à patre concessa; eo mortuo, cùm Arsaces, dictus posteà Artaxerxes, regnum adeptus esset, Cyrus multum indignatus fratri, quòd se illi prælatum iri speraverat, regnandi cupiditate ardens, illi bellum intulit, ducens secum Barbarorum decem Myriadas, & Græcorum tredecim millia, quibus se adjunxit Mithridates Ponticus; hocque evenit Olymp. 95. anno 4. imperii Artaxerxis Mnemonis.

Cùm jam Græcorum operâ penè victor evasisset, fortiter sed incautè dimicans, est interemptus. Tunc Mithridates Artaxerxi per Tissaphernem hujus Ducem reconciliatus est, eum apud Principem forsan excusantem, quòd invitus Cyrum secutus esset, cùm per Lycaoniam juris sui agrum Græcis diripiendum concessisset, & solus cum ministris venisset. *Xenoph. lib.* 1. *pag.* 248.

Mithridates, ut Regis & Tissaphernis gratiam sibi conciliaret, post Clearchi præcipui Ducis Cyri mortem, Græcos auxiliarios ad Regis partes trahere conatus, cum equitibus triginta circiter venit ad eos, ac Ducibus in locum undè posset exaudiri, vocatis, hæc ait. "Equidem Cyro, Græci, quemadmodum vobis constat, fidelis fui, & vobis nunc, optimi, volo, adeòque hîc magno cum metu versor. Itaque si quid vos consilii salutaris habere videro, ad vos me cum ministris omnibus conferam. Quare quid vobis animi

„ ſit, mihi & amico, & veſtri ſtudioſo & vobiſcum
„ proficiſcendi cupido exponite. *Xenoph. lib.* 3. *pag.* 305.
„ Duces, re deliberatâ, ſtatuerunt reſpondendum eſſe
„ verbis Cheriſophi: Decrevimus per hanc regionem,
„ quam pacatiſſimè domum iter facere, ſi per alios liceat,
„ ſin quis iter impediat, eum pro viribus fortiter bello
„ petemus. Tùm verò Mithridates oſtendere nitebatur,
„ nullam invito Rege ſalutis iniri poſſe rationem: deque
„ hoc intellectum eſt fidem ei non habendam. Nam
„ & Tiſſapherni familiaris quidam fidei causâ Mithri-
„ dati aderat. *Id. ibid.*

Proindè viſum eſt Ducibus, nihil ſtatui meliùs poſſe, quàm ſi quandiu ſint in hoſtico, bellum præconibus nullis intervenientibus gererent. Nam illi accedendo militum animos corrumpebant, atque inter alios Nicarchum Arcadem cohortis Præfectum, qui noctu cum 20. hominibus diſceſſit. Poſt hæc pranſii, Zathen fluvium trajiciunt, & inſtructi pergunt, jumentis ac turbâ inermi in medium recepta. *Ibid. pàg.* 306.

Non longè progreſſi cum eſſent, prodit iterum Mithridates, hic in conſpectum cum 200. equitibus, ſagittariis & funditoribus agilibus & expeditis admodùm 400. ſimulans ſe Græcis amicum accedere, cùm propius abeſſet, & ſubitò equites ipſorum, & pedites partim emittebant tela, partim fundis noſtros vulnerabant. Tùm verò viſum eſt, perſequendum eſſe hoſtem. *Id. ibid.*

Poſtridie cùm Græci vallem quandam tranſiiſſent, offert illis in conſpectum ſe rursùs Mithridates cum 500. equitibus, ſagittariis & funditoribus 4000. Tot enim

enim à Tiſſapherne petierat & impetrârat, quippe- "
qui pollicitus fuerat ſe, ſi tantas ſibi copias daret, in "
ejus poteſtatem Græcos traditurum. Etenim jam ipſi "
contemptui erant, quòd priore incurſu paucis inſtruc- "
tus, nihil detrimenti accepiſſet, ac graviter ſe læſiſſe "
Græcos arbitraretur. *Id. ibid. pag.* 308. "

Cùm ergo illi tranſitâ valle, ſtadia circiter 8. ab "
ea diſtarent: etiam Mithridates ſuis cum copiis tran "
ſit. Erat enim præceptum Græcis, quinam perſequi "
hoſtem cetrati deberent, quique gravis armaturæ mi- "
lites; & mandatum equitibus, ut fidenter in eos pro- "
veherentur: quippè ſecuturas ſatis magnas copias. "
Id. ibid. "

Jam Mithridates Græcos adſecutus erat, ac fundæ cum telis ad hoſtem pertingebant, cùm ſignum Græcis tubâ datum eſt: itaque mox in hoſtem illi curſu feruntur, quibus hoc mandatum erat, equitibus etiam in adverſos ſe fundentibus. Illi verò impetum haud ſuſtinebant, ſed ad vallem ſe recipiebant fugâ. Multos hac in perſecutione Perſæ pedites amiſerunt, equites in valle vivi capti ſunt ad 18. Cæſos Græci neminis juſſu, ſed ſponte ſuâ fœdè lacerarunt, ut majori cum terrore ab hoſtibus ſpectarentur; deindè Græci ſecurè ad amnem Tigrim pervenerunt. *Id. ibid.*

Mithridates in Pontum reverſus eſt Mnemonis benignitate, Perſarum enim Monarchæ mites erant; teſte Herodoto, qui illos Regum filios in honore habere narrat, ac ſi parentes fortè defeciſſent, his tamen principatus reſtituere. Nihil aliud quàm quod Regem pace fruentem decet, egit; illum verò Philoſophiæ Platonis operam plurimùm dediſſe nos docet

Phavorinus apud Diogenem Laertium, qui Mithridatem Platonis Statuam locasse ita inscriptam tradit.

MITHRIDATES RHODOBATIS FILIUS,
PERSES
MUSIS IMAGINEM PLATONIS
DICAVIT.
SILANIONIS OPUS.

Academia, locus erat nemorosus, ab Ahenis mille passus distans, ubi versatus est Plato, & Philosophiam magnâ discipulorum frequentiâ profitebatur; at cùm ex illis quondam unus fuisset Mithridates, dum pace fruebatur, ibi Statuam hanc, Magistro adhuc vivente, posuit, à celeberrimo illo Statuario Atheniensi Silanione elaboratam, de quo Plinius: in eo hoc mirabile fuit, quòd nullo doctore nobilis fuit. *Lib.* 34. 8.

Ariobarzanes Mithridatis filius, eâ jam ætate, quâ regere Provinciam posset, Phrygiæ Satrapiæ ab Artaxerxe Mnemone honoris causâ præficitur, sicut patri ejus Mithridati Ionia fuerat jam concessa, de quo Xenophon.

Philiseus Abydenus ab Ariobarzane Artaxerxis Satrapâ, in Græciam missus, Thebanos eorumque socios, & Lacedæmonios, pacis componendæ gratiâ, Delphos evocavit. Ubi Thebanis non sinentibus, ut Messene Lacedæmoniorum esset in potestate, offensus ille, milites bis mille selectissimos stipendio conductos Lacedemoniis relinquens, in Asiam rediit. *Hellen. lib.* 7. *& Diodor. lib.* 15. *pag.* 494.

Clearchus Heracleota, qui fuerat etiam Platonis dis-

cipulus, ab urbe in exilium pulſus eſt; at cùm plebs novas tabulas (quibus debitores ære alieno liberarentur) & agrorum ex æquo diviſionem impotenter flagitaret; optimates à Timotheo Athenienſium Duce, mox ab Epaminonda Thebanorum petivere; utriſque negantibus, ad Clearchum exulem decurrunt. Tanta calamitatum neceſſitas fuit, ut cui patriam interdixerant, eum ad tutelam patriæ revocarent. *Juſtin. lib. 16. cap. 4.*

Sed Clearchus facinoroſior exilio redditus, & diſſenſionem populi occaſionem invadendæ tyrannidis exiſtimans, primò tacitus cum Mithridate, civium ſuorum hoſte, colloquitur; & initâ ſocietate paciſcitur, ut revocatus in patriam, proditâ ei urbe, præfectus ejus conſtitueretur. Poſteà autem inſidias quas civibus paraverat, in ipſum Mithridatem vertit. Namque cùm velut arbiter civilis diſcordiæ, de exilio reverſus eſſet, ſtatuto tempore, quo urbem Mithridati traderet, ipſum cum amicis ſuis cepit, captumque, acceptâ ingenti pecuniâ dimiſit, & ſic ſubitum ſe ex ſocio fecit hoſtem. *Id. ibid.*

Anno ſequenti mortuus eſt Olymp. 104. an. 2. poſtquàm regnaſſet circiter annos 38. filiumque Ariobarzanem principatûs ſucceſſorem reliquiſſet.

ARIOBARZANES V.

ARIOBARZANES, Mithridatis filius, post ejus mortem, etsi jam Phrygiæ Satrapa, tamen Regno Ponti potitus est, anno regni Artaxerxis Mnemonis quadragesimo primo. Lacedæmonii cum Artaxerxe, quòd Messenios communi Græcorum fœdere comprehendi mandasset, bellum habuerunt; tantâ in Persas undique conspiratione excitatâ, etiam Rex ad bellum sese instruebat. Nam eodem tempore cum Ægyptiorum Rege, & Græcis in Asia urbibus, & Lacedæmoniis, horumque adjutoribus Satrapis & Ducibus, qui maritimas sub imperio oras tenebant, simul belligerendum fuit. Nobilissimi inter hos erant Ariobarzanes, Phrygiæ Satrapes, qui Mithridatis *patris* demortui regno potitus erat, Mausolusque Princeps Cariæ: cum quibus Orontes Mysiæ, & Autophradates Lydiæ Præfectus, & de Ionium gente Lycii, Pisidæ, Pamphylii & Cilices, & præter hos, Syri, ac Phænices, cunctique ferè maris Asiatici littora accolentes sese conjunxerant. *Diodor. lib. 15. pag. 504. & 505.*

Qui in Asia Regis jugum excusserant, totius belli administrationem Orontæ commiserunt. Ille donis & stipendio manuum cumulatus, defectores Persarum in manus tradere tentavit. Autophrates Lydiæ à sociis defecit, Mausolusque tandem cum classe, quam abduxerat, se subduxit, atque ita solus Ariobarzanes Lacedæmoniorum socius bellum gerebat; jamque subitò Assum, Sestum & Adramittium urbes ceperat, cùm Autophradates & Cotys Paphlagonum Prin-

cipes, terrâ marique copiis ingentibus instructis, in Ariobarzanem irruunt. Autophradates Adramittium undique oppugnat, cùmque Ariobarzanes res necessarias ac milites in urbem optaret inducere, & ab oppugnantibus tamen impediretur, mandatum dat Pteleunti, qui objectam insulam cum præsidio tenebat, ut simularet se eam Autophradatæ proditurum; quâ fraude deceptus Autophradates, classem ad accipiendam insulam mittit. Ariobarzanes intereà dum naves ad insulam contendunt, eas prævertens, magnam commeatuum ac militum copiam in urbem importat. *Polyæn. Stratagem. lib. 7.*

Autophradates posteà ad Assum Ariobarzanem obsedit: sed superveniente ad auxilium Agesilao Lacedæmoniorum Rege, tantis impar viribus, fugâ indè discessit. Cotys item, cùm Sessum obsideret urbem Ariobarzanis, & ipse solutâ obsidione discessit. *Xenoph. Lib. de Agesilao pag. 663.*

Autophradates, commisso cum Agesilao ad Pac " torum fluvium prælio, fuit superatus; ac paulò pòst " Agesilaüs in patriam reversus est: cùm verò id Mem- " non accepit, Autophradates missus est à Rege ut " bello prosequeretur eos qui defecerant. Certè, ut ait " Cornelius Nepos, ejus operâ hostes cùm castra jam " intrassent, profligati sunt; exercitusque reliquus con- " servatus Regis est. Qua ex re majoribus rebus præ- " esse cœpit. Erat eo tempore Thyus Dinastes Paphla- " goniæ antiquo genere à Pilæmene illo quem Ho- " merus Troico bello à Patroclo interfectum ait. Is " Regi dicto audiens non erat; quam ob causam bello " eum prosequi constituit: eique rei præfecit Datamem "

„ propinquum Paphlagonis; namque ex fratre & so-
„ rore erant nati. Quam ob causam Datames omnia
„ primùm experiri voluit, ut sine armis propinquum
„ ad officium reduceret. Ad quem cùm venisset sine
„ præsidio, quòd ab amico nullas vereretur insidias,
„ penè interiit. Nam Thyus eum clam interficere vo-
„ luit: ille fugâ periculum evitavit, bellumque indixit
„ Thyo. In quo cùm ab Ariobarzane Præfecto Lydiæ
„ & Ioniæ totiusque Phrygiæ desertus esset, nihilo
„ segniùs perseveravit, vivumque Thyum cepit cum
„ uxore & liberis, quem ad Regem duxit. *Cornelius Ne-*
„ *pos in Vita Datamis cap.* 2.

Ægyptii defecerant, & Rex eorum Tachon Agesilaum Lacedæmonium in auxilium vocaverat. A Mnemone autem qui exercitum comparabat adversus eos, Datames ob captum Thyum in admiratione habitus, bello Ægyptiaco Imperator destinatur: sed eam ob causam Aulicorum invidiam incurrit; de quo monitus, constituto Mandrode Magnete exercitûs Duce, ipse in Cappadociam revertitur. *Id. ibid.*

Artaxerxes Mnemon Persarum Rex obiit, cùm 43. annos imperium tenuisset, cui Ochus filius junior in regno succedens, etam Artaxerxes appellatus est. *Diodor. lib.* 15. *pag.* 506.

Datames conjunctam Cappadociæ suæ Paphlagoniam Thyi detentione aut morte vacuam occupat, celans quâ voluntate esset in Regem, clàm cum Ariobarzane iniit amicitiam, manum comparat, urbes munitas suis tuendas tradit, sed hæc propter hyemale tempus minùs prosperè succedebant. *Corn. Nep. in Vit. Datam.*

Sinopem Paphlagoniæ urbem oppugnans Datames, cùm litteras accepiſſet à Rege *Ocho ſcilicet*, ut ab oppugnatione deſiſteret, lectam epiſtolam adoravit, & ſacrificia gratulatoria fecit, quaſi magnum ab Rege commodum accepiſſet, & nocte conſcensâ navi diſceſſit. *Polyæn. lib.* 6.

Cùm Diodorus dicat Datamem brevi poſt tempore Regem per inſidias interfeciſſe, diutiùs ei fuiſſe ſuperſtitem ex Æmilio Probo conſtat, qui obſcuriora Datamis geſta, pleraque libenter agnovit; ita Uſſerius cum iis quæ habentur explicata à Polyæno in hoc ſeptimo libro, ad Ochi Artaxerxis tempora eſſe referenda minimè dubitat, *lib.* 6. *pag.* 150. Quæ omnia in his Scriptoribus diſperſa in ordinem Chronologicum reducere ſumus conati; hæcque epiſtola, de qua loquitur Probus, cùm in Ægyptum ire pararet, nobis eadem eſſe videtur, quam coram Sinope recepit ex Polyæno.

A Rege litteræ ſunt ei miſſæ, ut Aſpim aggrederetur, qui Cataoniam tenebat, quæ gens jacet ſupra Ciliciam confinis Cappadociæ. Namque Aſpis ſaltuoſam regionem caſtelliſque munitam incolens, non ſolùm imperio Regis non parebat, ſed etiam finitimas regiones vexabat; & quæ Regi portarentur, abripiebat. Datames etſi longè aberat ab his regionibus, & majore negotio abſtraheretur, tamen regiæ voluntati morem gerendum putavit. *Corn. Nep. in Vita Datam. cap.* 4.

Itaque cum paucis, ſed viribus fortibus, navem conſcendit, exiſtimans, id quod accidit, faciliùs ſe imprudentem & imparatum parvâ manu oppreſſurum,

quàm paratum quamvis magno exercitu. Hâc delatus in Ciliciam, egressus indè, dies noctesque iter faciens, Taurum transiit, eòque quò studuerat venit. *Id. ibid.*

Quærit quibus locis sit Aspis, cognoscit haud longè abesse, profectumque eum venatum. Interim Datamis adventu comperto, Pisidam cum iis quos secum habebat, ad resistendum Aspi comparat. Id Datames ubi audivit, arma capit, suos sequi jubet, ipse equo concitato ad hostem vehitur, quem procul Aspis conspiciens ad se ferentem pertimescit, atque à conatu resistendi deterritus, sese dedit. Hunc Datames vinctum ad Regem ducendum tradit Mithridati *Ariobarzanis filio.* Id. ibid.

Quomodo Mithridati Aspim dedisset, si ex Ace Phæniciæ urbe, ubi dicunt illum navim conscendisse, sed ut Datames cum Ariobarzane Mithridatis patre, clàm, ut dictum est, amicitiam inierat, filium ut virum fortem & amicum ex Sinope secum abduxerat. Huic, ut fidebat, Aspim tradidit ad Regem ducendum. Hinc Pisidæ ob raptum sic Aspim ipsorum socium bellum Datami inferre constituerunt, eventum sic describit Cornelius Nepos.

Audit Pisidas Datames, quasdam copias adversùs se parare: filiumque eò Arsidæum cum exercitu mittit. Cadit in prælio adolescens, proficiscitur eò pater cum Mithrobarxane socero; & quamquam hic ad hostes transfugisset, proditores & Pisidas profligavit. A patre tamen Schismas maximus natu filius descivit, atque adtransiit, & de defectione patris detulit. *Idem ibidem cap.* 6

Quo

Quo nuntio Artaxerxes commotus, quòd intelligebat ſibi cum viro forti ac ſtrenuo negotium eſſe, Autophradatem in Cappadociam mittit. Datames autem inferior copiis, ſuperior tamen omnibus prœliis diſcedebat. Autophradates cùm bellum duci majore Regis calamitate, quàm adverſariorum videret, ad pacem atque amicitiam hortatus eſt, ut cum Rege in gratiam rediret. Quam ille etſi non fidam fore putabat, tamen conditionem accepit, ſeque ad Artaxerxem *Ochum* Legatos miſſurum dixit. Sic bellum, quòd Rex adversùs Datamen ſuſceperat, ſedatum: Autophradates in Phrygiam ſe recepit. *Id. Ibid. cap.* 8.

At Rex, quod implacabile odium in Datamen ſuſceperat, poſtquam bello eum opprimi non poſſe animadvertit, inſidiis interficere ſtuduit, quas ille pleraſque vitavit. Hic tamen tam callidus vir extremo tempore captus eſt Mithridatis Ariobarzanis filii dolo. *Idem ibidem cap. 9. & 10.*

Mithridates ad Ochi aulam pervenerat. Illi Rex præcepit ut Datamen occideret, aut ſaltem vivum ſibi adduceret: is pollicitus eſt Regi ſe eum interfecturum, ſi ei Rex promitteret ut quodcunque vellet, liceret impunè facere, fidemque de ea re more Perſarum dextrâ dediſſet. Hanc ut accepit, *redux* ſimulat ſe ſuſcepiſſe cum Rege inimicitiam, ſeque defecturum à Regè Datami dixit. Hic ejus verbis credere noluit, niſi priùs magnum damnum Regis ditioni intuliſſet. *Corn. Nep. ibid. cap.* 10. *& Polyæn.*

Mithridates ergo permiſſu Ariobarzanis, qui ſenex admodùm erat, copias parat, Regis Provinciam vexat, caſtella expugnat, & ſolo adæquat, vicos incen-

dit, ingentem aufert prædam, hujuſque partem ſuis diſperſit, partem ad Datamen, *tanquam ad ſocium* mittit, denique complura caſtella ei tradit. Hæc diù faciendo, perſuaſit homini, ſe infinitum adversùs Regem ſuſcepiſſe bellum, cùm nihilò magis, ne quam ſuſpicionem illi præberet inſidiarum, neque colloquium ejus petivit, neque in conſpectum venire ſtuduit; ſic abſens amicitiam gerebat, ut non beneficiis mutuis, ſed odio communi, quod erga Regem ſuſceperant, contineri viderentur. *Id. ibid. cap.* 10.

Id cùm ſatis ſe confirmaſſe arbitratus eſt, certiorem facit Datamen, tempus eſſe majores exercitus parari, & bellum cum Rege ſuſcipi; de qua re ſi ei videretur, quò vellet, in colloquium veniret. Probatâ re, colloquendi tempus ſumitur, locuſque quo conveniretur. Huc Mithridates cum uno cui maximam habebat fidem, ante aliquot dies venit, compluribuſque locis ſeparatim gladios obruit, eâque loca diligenter notat. *Corn. Nep. ibid. cap.* 11.

Ipſo autem colloquendi die utrique locum, qui explorarent, atque ipſos ſcrutarentur, mittunt: deindè ipſi ſunt congreſſi. Hîc cùm aliquandiu in colloquio fuiſſent, & diverſi diſceſſiſſent, jamque procul Datames abeſſet, Mithridates, priuſquàm ad ſuos perveniret; ne quam ſuſpicionem pararet, in eundem locum Rex vertitur; atque ibi, ubi telum erat poſitum, reſedit, ut ſi à laſſitudine cuperet acquieſcere: Datamenque revocavit, ſimulans ſe quiddam in colloquio oblitum; interim telum quod latebat, protulit, nudatumque vaginâ, veſte texit: at Datami venienti ait, digredientem ſe animadvertiſſe locum quendam, qui

in conſpectu erat, ad caſtra ponenda eſſe idoneum. Quem cùm digito monſtraret, & ille conſpiceret, averſum ferro transfixit, priùsque quàm quiſquam poſſet ſuccurrere, interfecit. *Id. ibid. cap.* 11.

Mithridates confugiens, reverſus evenit in Paphlagonia, in quandam civitatem, ut longo itinere perſequentes hoſtes anteverteret, quotquot in ædibus reperiebat utenſilia, vaſaque in publico vaſis collocavit, & ſub noctem ipſe fugam capeſſit, perſequentes cùm in urbem irruiſſent, vaſa in medio poſita conſpicati ad rapinam convertebantur. Ducibus autem perſequi jubentibus,gerere noluerunt, non commodum eſſe rati, manifeſtam utilitatem ex manibus dimittere. Mithridates intereà temporis magnâ viâ confectâ evaſit. *Polyæn. lib.* 7.

Ariobarzanes tunc temporis tranquillè & quietè in Ponto regnaſſe videtur, ſiquidem narrat Athenæus illum invitaſſe ad cœnam Aſtydamam Mileſium ter in Olympiis victorem. Ille eò profectus, ſeſe voraturum omnia pollicitus eſt, quæ cunctis eſſent præparata, & id præſtitit. Rogante verò Perſâ, ſuis viribus dignum ut aliquid faceret, lecti vinculum prorsùs æneum mollivit ac fregit; eum, quæ novem convivis apud Ariobarzanem parata fuerant, ſolum abliguriiſſe fama percrebuit. *lib.* 10. *cap.* 2.

Artaxerxes Ochus Perſarum Rex, poſtquàm regnaſſet 23. annis, mortuus eſt: Bagoæ Eunuchi artibus, medici ad hoc operâ uſi qui Regem cùm eſſet Ægyptius, ob cæſum Apim odio proſequebantur, & in locum demortui Principis filium ejus Arſem ſeu Arſamenem natu minimum Regem conſtituit, inter-

fectis omnibus aliis fratribus. *Diodor. lib. 16. pag. 564.*

Anno ſequenti Ariobarzanes defunctus eſt, poſtquàm regnaſſet 26. annos; apud Diodorum.

Cui ſucceſſit filius Mithridates II. de quo hæc refert Xenophon. Nunc ſi quis perindè ac Mithridates, patre Ariobarzane prodito, Regi quod expediat facere, hi verò ſunt, qui maximis honoribus ornantur. *De Inſtit Cyri lib. 8. pag. 239.*

MITHRIDATES VI.

MITHRIDATES nomine II^us^, poſt Ariobarzanis patris mortem, Ponti Regnum obtinuit Olympiadis 110^æ^. anno 4°. dum Arſes *Axtaxerxis* Ochi filius Perſis anno 4°. imperabat, cui, ut prædeceſſores Reges, tributum pendebat. Philippus Macedoniæ tunc præerat ab anno 24. & ultimo hujus Olympiadis.

Arſes ſeu Arſames,Bagoæ Eunuchi inſidiis,eâdem quâ parens Ochus ratione, tertio Imperii anno ſublatus eſt, & Darius Codamannus ad Perſarum Imperium à Bagoâ promovetur. Eodem anno in Macedoniâ Alexander,qui poſteà dictus eſt *Magnus*, Philippo patri ſucceſſit. Hic cùm de bello Perſico conſultaſſet, primo vere anni regni ſui tertii, ex Europa in Aſiam copias trajecit per Helleſpontum; & prælio ad Granicum Darii exercitum profligavit, totamque Aſiam, minorem ſcilicet, ſubjugavit.

Mithridates victori regnum ſubjecit, ut & plurimi in hoc tractu Reges; Alexandrumque Magnum in expeditionibus ſuis comitatus eſt, ac poſt illius mortem Antigono uni ex Ducibus ejus adhæſit, illumque in bello ſecutus eſt contra Eumenem, quem Olymp. 116. comprehenſum Argyraſpides, vinctumque Antigono tradiderunt, qui poſt Pythonis etiam mortem, Aſiæ dominus extitit. Jamque ex Babylone in Phæniciam redierat Antigonus cum Mithridate, de quo hanc narrat hiſtoriam. *Plutarchus in Demetrio pag.* 890.

Mithridates Ariobarzanis, amicus erat Demetrii,

& propter ætatem familiaris. Hic in comitatu Antigoni erat, nec erat, vel habebatur improbus: verùm ex ſomnio quopiam venit Antigono in ſuſpicionem. Viſus eſt ſibi Antigonus amplum & pulchrum campum inire, atque eum auri ramentis conſerere: ex eo primùm exſurgere aurea meſſis; mox regreſſus nihil niſi demeſſum culmum videre. Cùm anxio & mœſto animo eſſet, audiviſſe quoſdam dicentes, Mithridatem in Pontum Euxinum fugere, aſportantem auream meſſem deſectam. *Plutarch. in Demetr. pag.* 890.

Hinc trepidans Antigonus, filio jurejurando adacto taciturum viſum aperuit, ac ſe prorsùs de medio tollere eum & interficere ſtatuiſſe. Quod ut audivit Demetrius, oppido fuit ei acerbum, adoleſcentique cum more ſuo ipſum adiſſet, ut otium ſecum falleret, verbum facere aut voce id detegere jurisjurandi religione dubitavit; ſed abduxit eum paulatim ab amicis, atque ubi ſoli ſine arbitris fuerunt, hoſtili in ſolo inſpiciente illo deſcripſit: FUGE MITHRIDATE. *Id. ibid.* De quo ille monitus, ſex equitibus aufugit comitatus. *Appian. pag.* 176. In Ciniſtenam Ponti partem, in qua Ciniata caſtellum munitum, Olgaſſys montanis ſubjectum: quâ arce belli uſus Mithridates is, qui *Ctiſſes*, id eſt, *Conditor*, uſurpatus fuit, Ponti dominus eſt factus. *Strab. lib.* 12. *pag.* 562.

Communito, inquit Appianus, quodam vico in Cappadocia, multis ad eum, dum Macedones attendunt alia negotia, dejicientibus, & Cappadociam ipſam, & finitimas gentes Ponticas obtinuit. *Appian. pag.* 176.

Caſſander, dum Antigonus in ſuperiores Provin-

cias contrà Eumenem profectus erat, ſibi Aſiam minorem vindicabat, quem ut reprimeret Antigonus, è Phœnicia in eam tranſivit; & cùm mole belli gravaretur Caſſander, cum Ptolemæo, Seleuco & Lyſimacho ſocietatem contra Antigonum inivit. Dum verò per plures annos bello continuo unà omnes diſtinentur, Mithridates Regnum ſuum Ponti recuperat.

Demetrius autem Mithridatis amicus Antigono patri perſuaſiſſe videtur, ut regnum paternum illi non invideret: cui procul dubio conſenſit Antigonus, ut ex Hiſtoria & ex nummis colligitur. Id accidiſſe anno tertio Olympiadis 118. & V. C. 448. demonſtrat Epocha, quam à Regno fundato, ejus ſucceſſores Reges in Numiſmatis dinumerarunt; ideò *Ctiſtes* à Strabone appellatus eſt Mithridates, cùm præſertim tributum à ſuis prædeceſſoribus ſolutum aboleverit.

In amicitiam Antigoni redingratum fuiſſe Mithridatem, ſatis demonſtrant Diodori verba in Olymp. 119. an. 3. Sub hæc tempora, inquit Mithridates Imperio Antigoni ſubditus, cùm in Caſſandri partes tranſiiſſe putaretur, ad Cium Myſiæ, cujus ut & Arhinæ, *an potiùs Myrinæ?* 35. annos Princeps fuerat, interfectus eſt. *lib.* 20. *pag.* 791.

Si Mithridates in Antigoni gratiam non rediiſſet, ab illo longè ſemper ſtetiſſet, nec unquam ei confidiſſet. Attamen Antigonus ſomnii memor ſemper, illius virtutem extimeſcebat, quare eum occidit inopinantem, cùm jam recuperaſſet Cium urbem Phrygiæ, & Myrinam urbem Æolidis, quas Reges Ponti ſui anteceſſores poſſederant.

Mithridatem regnaſſe 36. annos ſcribit Diodorus,

ut ſuprà jam indicavimus. At cùm illius regni initium Diodorus ipſe aſſignet poſt patris Ariobarzanis mortem anno 4. Olympiadis 110. *lib.* 16. *pag.* 557. Effluxerunt ab illo tempore novem integræ Olympiades ex quatuor ſingulæ annis compoſitæ, quæ integros triginta annos conficiunt.

Mihi interea movet ſcrupulum Lucianus, qui in Μακροβίοις ex Hieronymo Cardiano & aliis Scriptoribus, refert ad annum uſque octogeſimum-quartum eum vixiſſe. Plutarchus *in Demetrio* & Memnon cap. 37. qui eum adoleſcentem nominant Olympiadis 116. anno 2. cùm tantùm ab hoc tempore annos octodecim vixerit.

Nobis examinandum ſupereſt quòd Plutarchus refert ab hoc Mithridate fundatore octavâ ſucceſſione proveniſſe Mithridatem Eupatorem Ponti Regni ultimum, his verbis *in Demetrio.* Καὶ τὸ τῶν Ποντικῶν Βασιλέων γένος ογδόη πȣ διαδοχῇ Παυσάμενον ὑπὸ Ρωμαίων ἐκεῖνος παρέσχε. *Regumque Ponti ille ſtirpem quæ octavâ fermè ſucceſſione à Populo Romano eſt deleta, edidit.* Cùm tantùm illa haud dubiè *ſexta* fuerit, in hoc Plutarchi codice videtur reponendum pro ὀγδόη, ἕκτη.

Eundem Plutarchi vitioſi codicis errorem ſecuti ſunt, qui in Appiano de Mithridate libro pag. 249. ſcripſerunt, ὄγδοος δ' ἀπὸ Μιθριδάτου, τȣ Μακεδόνων αποςάντος τε, καὶ κτησαμένȣ τὴν ποντικὴν αρχὴν. *Octavus à Mithridate illo, qui primus, deſertis Macedonibus, Pontici Regni fuit conditor.* Quòd verus & ſanus Appiani anteà locus de ſexta ſucceſſione illa priùs affirmaverat his vocibus: Οἱ δὲ ηρχον ἕτερος μετ' ἕτερον, ἕως τὸν ἕκτον ἀπὸ τȣ πρώτȣ Μιθριδάτου, ὃς Ρωμαίοις ἐπολέμησε. *Illi autem regnârunt, alius*

alius post alium, usque ad sextum, à primo Mithridate, qui cum Romanis bellum gessit: ut per genuinam horum Regum Historiam confirmabimus.

Illi autem Plutarchi & Appiani codices corrupti in errorem induxerunt Reinerum Reineccium, qui libellum de familia Regum Ponticorum ex stirpe Achæmenidarum edidit Lipsiæ anno 1570. Ut enim octo Regum numerum adimpleret post Mithridatem III. novum inauditumque Mithridatem IV. cum ejus filio successore anonymo substituit; porrò cum ea de Plutarcho & Appiano nota. Neutrum, *inquit*, ex his Scriptores nominant; sed familiæ gradus hosce cum aliqua alterius ex ipsis nominis significatione, conservavere nobis Plutarchus & Appianus. *Reineccius de Regno Pontico pag.* 210.

Hieronymus Henninges hanc Reineccii de octo Regibus à Mithridate II. usque ad Eupatorem sententiam secutus anno 1598. pro anonymo filio eum pro libito, *Pharnacem* appellavit, sed quo jure & quo autore?

Mithridates namque II. filium sibi cognominem reliquit, de quo mox dicturi sumus.

MITHRIDATES VII.

MITRIDATES III. patri Mithridati II. in Ponti Regno successit; ex Diodoro *lib.* 20. *pag.* 791. Olympiadis 119. an. 3. Seleucidarum 11. & V. C. 453. Anno verò sequente Antigonus, qui parentem ejus occidere jusserat, ipse in prælio ad ipsum Phrygiæ contra Ptolemæum, Seleucum, Lysimachum & Cassandrum Reges commisso interfectus est: totumque illius Imperium Principes illi discerpserunt.

Licet verò de prædæ inter eos divisione non omnino constet, Cassandro & Lysimacho Europa videtur relicta, ita ut in Asia Minore nihil sibi arrogarent. Porro Lysimachus post Geticum bellum classe in Asiam trajiciens, urbes, quæ Antigono & Demetrio parebant, occupavit. *Plut. in Demetr. pag.* 902. Imò & Amastrim Oxathris filiam, quam uxorem duxerat & dimiserat, cùm Dionysium Heracleæ Ponti Tyrannum, qui ei nupserat, mortuus esset, vindicavit, & parricidas filios Heracleæ occidit.

Tantâ potentiâ præditus tamque metuendus regulis erat Lysimachus, ut Cium urbem quam possidebat Mithridates Fundator, Mithridati III. eripuerat, quietusque diu retineret. Posteà, cùm Seleucus & Lysimachus ultimi Alexandri M. Commilitones, soli essent superstites, in Phrygia, quæ Hellesponto adjacet, apud Compediam *ex Porphyrio,* certamen inter se iniissent; Lysimacho victo atque occiso, Seleucus Myrinam ad Mithridatem spectantem Lemniis reddidit, qui eam vindicabant.

Lemnii, ut gratiam Seleuco referrent, quòd eos non solùm à duro & acerbo Lysimachi dominatu liberasset; verùm etiam oppidum utrumque suum, Myrinam scilicet & Kephæstiada reddidisset, templa Seleuco extruxerunt, & poculum, quod libandi causâ affundebant, dum ad epulas convenirent, Seleuci Servatoris appellârunt. *Athenæus lib. 6. cap. 16.*

Heraclienses Ponti, audito Lysimachi interitu, qui Heraclitum illis præfecerat, illum captum in custodia detinuerunt; & missa ad Seleucum legatione, Phocritum civitatis curatorem fecerunt. *Memn. cap. 10.*

Interea Seleucus Aphrodisium in urbes Phrygiæ, ut & in eas, quæ adjacent Ponto, Procuratorem misit. Hic rebus, quarum causâ venerat, confectis, post reditum, in aliarum quidem civitatum laude prolixus erat, Heraclienses autem criminabatur ut Seleuco parùm addictos. Seleucus ergo hoc irritatus Legatos ad se profectos fastidivit, & minis increpans terruit; quorum tamen unus Chameleon nihil his percusus, ita Regem appellavit: Hercules κάῤῥων, *Seleuce* (κάῤῥων autem Doriensibus eum significat qui est *fortior*); quam vocem cùm Rex non intelligeret, concepta in ira persistens, se avertit. Legatis igitur, neque domum redire, neque illic manere, operæ pretium videbatur. Quæ cùm Heracliensibus nuntiarentur, tùm cæteris se munierunt, tùm copias auxiliares collegerunt, & per Legatos Mithridatem Ponti Regem, & Byzantinos & Chalcedonios de ope ferendâ sollicitârunt. *Memn. cap. 12.*

Seleuco mortuo Olympiadis 124. an. 2. V. C. 471. Antiochus Soter ejus filius ei successit. Is cùm ob cædem Patrocli Præfecti sui à Rege Bithyniæ, Rex

eorum Nicomedes per Legatos ſubſidium ab Heracliensibus petit & impetrat: gratiam ſe relaturum, ubi in ſimili neceſſitate tempus flagitet, pollicitus. Hac Reges occaſione Cierum & Cium, & Thinidem terram, multis expenſis ad ſe reduxerunt. Amaſtrim interea urbem (quæ & ipſa cum aliis adempta fuerat) tam bello quàm pretio recuperare dum percupiunt, ſucceſſu carent felicè: propterea quòd illam tenebat Eumenes, qui Ariobarzani, Mithridatis filio, gratis eam tradere, quàm pecuniâ revendere Heraclienſibus mallet, veſaniâ iræ ſubactus. *Id. cap.* 17.

Memnon *Ariobarzanem* appellat, quem ex Diodoro *Mithridatem* appellare debuiſſet, nam alius fuit in Ponti Regum ſerie, alius Ariobarzanes, qui Mithridatis I. filius fuit. Atque eum paulò antè appellat etiam Mithridatem. Itaque ex vitioſis codicibus, hoc nomen intruſum fuiſſe arbitramur, ſi Diodoro fidem habeamus; quòd ex illius regni tempore & ſpatio confirmatur.

Cùm Ariarathes IV. Cappadociæ Rex filium Ariarathem ex Memnone, admodùm puerum reliquiſſet. *cap.* 51. Mithridates hâc uſus occaſione videtur, ut regni fines in Cappadociam propagaret. De quo Diodorus hæc ſcribit. Principatum *Ponti* filius Mithridates excepit, & magnâ ditionis parte auctus Cappadociam & Paphlagoniam gubernavit. *lib.* 20. *pag.* 791. quod de illorum regnorum tantùm parte intelligendum eſt: eaque invaſio poſteris æmulationis & contentionum perpetuarum cum vicinis hiſce regnis cauſam dedit.

Mithridates III. poſtquàm regnaſſet annos 36. ut nobis indicat Diodorus lib. 20. ſuprà citato, mortuus

eſt, relicto filio ejuſdem nominis Mithridate in puerili ætate. *Memn. Excerpt. cap.* 25. Olymp. 120. an. 3. Seleucidarum 47. V. C. 488.

MITHRIDATES VIII.

MITHRIDATES ordine IV. ille eſt quem codices Memnonis haud dubiè corrupti *Ariobarzanis*, non Mithridatis III. filium nominant, de quo ſic habent. Nec longè pòſt è vitâ mortalium eximitur Ariobarzanes, *hoc eſt Mithridates*, filiumque relinquit Mithridatem. Cui ſententiæ adſtipulatur Simſonius, *Memn. cap.* 25. qui adhuc puer patri in Ponti Regno ſucceſſit anno regni in Syria Antiochi Soteris XVII.

Quemadmodum autem hujus pater Mithridates III. ætatis puerilis Ariarathis IV. occaſionem arripuerat, ut Cappadociæ illius regni fines ingrederetur, ad illos tractus ſibi ſubjiciendos; ſimili quoque ratione Galatæ, qui à duodecim circiter annis ſedes in Aſia quæſiverunt, & Ponto quidem proximas, pueritiæ Mithridatis IV. occaſionem arripuêre, ut in ejus ditionem irrumperent. De quo eventu Memnon. *ibidem* loquitur his verbis *lib.* 25.

Cui, id eſt Mithridati, lites cum Galatis interceſsêre. Quam ob cauſam, hi contemptâ pueri ætate regnum ejus divexant: cùmque inopiâ rerum laborarent Regii, Heraclienſes eos ſuſtentant, frumento Amiſum advecto; undè facilior eſſet Mithridaticis victûs copia & egeſtatis medela. Propter hæc iterum hoſtiles in Heracleotarum copias mittunt, eamque depopulantur; uſque dum Heraclienſibus per Legatos mitigantur. Princeps autem Legatus erat Nymphis Hiſtoriæ Scriptor; qui, cùm exercitum in commune aureis quingentis, Duceſque ſeorſùm ducentis deliniviſſet, ut à

finibus discederent, effecit. *Memn. lib.* 25.

Cæterùm ista Heracliensium à Mithridate defectio, illum posteà contra eos implacabilem adeò reddidit, ut ipsorum urbem aliquando occupare tentaverit. At huic urbi maximè inhiabat Prusias nomine primus, qui eam cepisset, nisi dum scalis sursum nitebatur, lapide cujuspiam de propugnaculis icto crus fractum habuisset; undè posteà *Claudus* est cognominatus. *Id. lib.* 29.

Antiocho Soteri mortuo in Syria, successit ejus filius Antiochus cognomine *Deus*, post cujus obitum & annos regni 15. Seleucus Callinicus, cujus filiam in uxorem habuisse nos edocet Justinus, imperavit, eique pro dote Mithridati Eupatoris proavo Phrygiam Majorem sese concessisse affirmat ipse in concione quam ad milites habuit, his verbis. Nam bellum equidem jam tunc secum ab illis geri cœptum; cùm sibi pupillo Majorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati adversùs Aristonicum auxilii concesserant, gentemque, quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset.. *lib.* 38. *cap.* 5.

Sed cùm filiæ Seleuci Callinici nomen reticuerit Justinus, liceat mihi ad Historiam illustrandam, illius appellationem indagare. *Laodice*, nomen est apud Seleucidas sæpiùs usurpatum, namque & Seleuci Nicatoris mater, erat *Laodice.* Antiochus Soter ejus filius, *Laodicen* habuit filiam fratri Antiocho Deo nuptam. Auguror sanè hujus Regis filium Seleucum Callinicum habuisse filiam nomine *Laodicen*, Mithridati nostro in uxorem datam, cùm ipse Mithridates duas filias habuerit, *Laodicen majorem* Antiocho Magno; & *mino-*

rem Achæo Regibus in uxores concessas, ut infrà videbimus.

Antiochus Magnus, Seleuci Callinici filius junior, anno Seleucidarum 90. cùm Seleuco Ceranno post annum regni tertium mortuo successisset, ad Mithridatem IV. cognatum suum Ponti Regem, Legatos misit, ut ipsius filiam & neptem in uxores deposcerent. Ipsorum petitioni Rex libenter assensit, & *Laodicen* majorem filiam Legatis commisit, an. Seleucidarum 92. ut narrat Polybius. *lib.* 5. *pag.* 388.

Inter hæc dum Antiochus Seleuciæ ad Zeugma agebat, Seleuciam advenit Diognetus Navarchus Dux classis, è Cappadocia ad Euxinum, *Laodicen* Mithridatis Regis filiam ducens, virginem matrimonio Antiochi destinatam. Rex, quanto par erat comitatu, obviam progrediente, cum ingenti clientûm turba, virginem excipit, ac statim magnificè regioque apparatu omnium rerum nuptias celebrat. Peractis nuptiarum solemnibus, Rex Antiochiam venit, ibique Laodicen salutari Reginam jubet. *Id. ibid.*

Paulò pòst nempè Seleucidarum anno 93. Mithridates bellum Sinopensibus indixit: cœperuntque ejus calamitatis, quam ad extremum sunt experti, quasi fundamenta jaci, & occasiones nasci. Cùm autem de auxilio ad hoc bellum Legatos ad Rhodiorum populum misissent, tres viri constituti sunt à Rhodiis, quibus centum quadraginta drachmarum millia attribuerunt, ut ex ea summa Sinopensibus necessaria pararent. Igitur tres viri doliorum vini decem millia comparaverunt: capilli præparati sexaginta pondo supra trecenta: nervorum præparatorum centum viginti pondo

pondo: armaturas mille, aureorum ſignatorum tria millia: ad hæc catapeltas quæ lapides mitterent quatuor, & viros ſimul, qui his rectè uti ſcirent; quibus rebus omnibus acceptis, Legati Sinopenſium domum redierunt. *Id. lib.* 4. *pag.* 321.

Sinopenſes in metu, ne terra marique obſidere ipſos Mithridates aggrederetur, propterea apparatus omnes ſuos ad illum metum referebant. Navigantibus ad Phaſim occurrit ad dextram Sinope, in peninſula quadam ſita, quæ longè in mare prominet. Hujus peninſulæ fauces (eæ duo non amplius patent ſtadia) quibus Aſiæ conjungitur, urbs iſta poſita in medio, planè interſepit; reliqua peninſulæ pars inaltum procurrit, ubique plana, & ex qua facillimè in urbem fieri impetus queat, extrema tantùm ad mare ab omni parte prærupta loca ſunt, ad quæ difficillimè navis poſſit appellere: adituſque omninò paucos habet. *Id. ibid.*

Itaque metuentes Sinopenſes, ne Mithridates diſpoſitis ab ea parte, quæ Aſiam ſpectat tormentis, ſimiliterque ab altera terræ parte è regione hujus, expoſito è navibus milite in loca plana & ea quæ urbi imminent, oppugnationem illius tentaret: ambitum peninſulæ, quâ mari cingitur, munire inſtituerunt: omneſque aditus ab ea parte ſudibus ac vallis præcludere inſtiterunt: pariterque ob eundem metum tela etiam & præſidia in locis omnibus opportunis collocârunt. Eſt verò peninſulæ hujus univerſæ ſpatium haud adeò magnum, & modico præſidio facilè defendi ipſa poteſt. *Id. ibid.*

Mithridates quidem bellum intulit Sinopenſibus;

ſed eorum urbis expugnatio Rhodiorum ope & auxilio fuit irrita.

Achæus Andromachi, cujus filiam duxerat uxorem Seleucus Ceraunus, erat filius; ideòque Antiochi Magni cognatus. Is in regionibus Aſiæ cis Taurum latè dominans rerum potiebatur, & Regis nomen aſſumpſerat, Dynaſtarum potentiſſimus ac formidabilis. Legatos itaque ad Mithridatem Ponti Regem mittit, ut ſibi filiam Laodicen minorem vellet in uxorem tradere: quod cùm annuiſſet Mithridates, facta eſt Achæi conjux. Sed Sardis, in quam urbem ſe receperant ambo, altero obſidionis anno capiuntur ab Antiocho Magno, & Achæus ipſius juſſu crudeliſſimo afficitur ſupplicio. Laodice verò ejus avunculo & cognato Antiocho ſe & arcem cum factione ſua permiſit. *Lib.* 8. Seleucidarum anno *99*. Urbis verò conditæ 540.

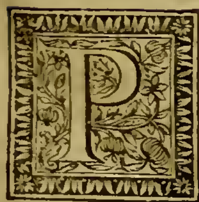
Quonam tempore mortuus ſit Mithridates, quotque annis regnaverit ignoratur, cùm admodùm ſterilis ſit Ponti Regum hiſtoria. Quoniam tamen in re dubia fas eſt conjectare, ſuſpicari mihi liceat Mithridatem Quartum obiiſſe paulò pòſt Achæi cum filia Laodice juniore nuptias: quæ quidem probabilior mihi videtur conjectura, eò quòd Mithridates res inter generos & filias componere potuiſſet, debuiſſetque, ſi etiamnum vixiſſet. At nulla prorsùs illius ab hoc tempore fit apud Hiſtoricos mentio, ut in bello quod Antiochus Magnus geſſit contra Romanos, in quo Aſiæ plurimi Reges ei auxilium tulere; ut ut ſit, certum eſt Mithridatem Quartum reliquiſſe filium, qui patri in Ponti Regno ſucceſſit.

PHARNACES XIX.

PHARNACES
REX PONTI

In. Cim. Leopoldi. Imp.
ex. num. Arg. didr.

HARNACES Mithridatis Quarti, & Laodices Seleuci Callinici Syriæ Regis natæ filius, post patris obitum Pontici Regni habenas suscepit: Patre in obsidenda Sinope felicior fuit. Ita enim occultè & diligenter, terra marique ingentem exercitum colle-

gerat, tantoque omnia ordine diſpoſuerat, ut nil tale ſentientem urbem undequaque obſidione cinxerit. Quo pacto Sinopenſes de improviſo laceſſiti, tardiùs quàm par erat, ſociorum auxilium imploravêre. Accelerata Rex obſidione, Sinopen antequam illi opem ferre poſſent expugnavit. Atque ita nobilis illa civitas quæ per tot ſæcula ſuo uſa fuerat jure, victoris tandem legibus obtemperare coacta eſt anno V. C. 571.

Cùm Eumenes Pergami Rex, Populi Romani ſocius, ob bellum contra Antiochum Magnum Syriæ Regem geſtum, à Senatu pro mercede Phrygiam majorem Ponticis Principibus ſubditam accepiſſet: Pharnaces id ægrè ferens, ſecundâ uſus fortunâ in Sinope ſubjugandâ, victorem exercitum in Eumenis regna perduxit. Undè bellum inter eos inchoatum eſt; cujus initio Romam Legatos Eumenes amandavit; quod ubi Pharnaces accepit, ſuos etiam in urbem miſit, qui pariter Rhodios Sinopenſium ſocios invenêre, ut narrat Livius. Legationes tranſmarinæ introductæ ſunt. Prima Eumenis & Pharnacis Regum, altera Rhodiorum querentium de Sinopenſium clade. *Decad.* 4. *lib.* 10.

Aſiæ Regibus reſponſum eſt, Legatos ad eas res viſendas miſſurum Senatum. *Id. ibid.* Q. Marcio qui cum collegis ad ſtatum Græciæ ac Macedoniæ inſpiciendum miſſus erat, mandatum eſt ut in Aſiam ad cognoſcendum de bello inter Eumenem & Pharnacem unà cum collegis tranſmearet. Legati Romani ex Aſia reverſi ad Patres, legationem ſuam renuntiaverunt, & moderationem Eumenis in omnibus rebus, Pharnacis verò avaritiam & ingentem ſuperbiam expoſuerunt. *Polyb. Legat.* 53. *pag.* 871.

Pharnaces, poſtquam Legati Romani abiiſſent, ut erat omnium ſuperiori memoria Regum iniquiſſimus, (In excerptis Valeſ. pag. 130.) bellum redintegravit. Eumenes tunc ad Ariarathem Cappadociæ Regem auxilium & copias petit, & ambo Legatos Romam amandârunt, quod etiam fecit Pharnaces. Senatus auditis eorum Legatis, quid ſtatuendum foret non diu dubitavit. Reſpondit autem iterùm ſe Legatos miſſurum, qui de eorum Regum controverſiis diligentiùs cognoſcerent. *Polyb. Leg.* 53.

Aſpernatus iterùm Rex Pharnaces nomen Romanum, cùm cauſæ cognitio ad Senatum fuiſſet delata, Leſcritum hiemis tempore cum decem militum millibus ad devaſtandam Galatiam mittit; ipſe vere ineunte ingentes undique copias cogit, ceu facturus in Cappadociam irruptionem. Quæ Eumenes ut cognovit, etſi graviſſimè indignabatur, quòd omnes fidei leges violaſſet Pharnaces; ipſe tamen ad ingruentem hoſtem propulſandum idem facere coactus fuit. *Id. Legat.* 55.

Cùm jam conveniſſet Eumenis exercitus, venit Româ Attalus. Poſtquàm unà congreſſi de præſenti negotio inter ſe tractaſſent, ſubitò cum copiis caſtra moverunt in Galatiam reverſi, Leſcritum quidem ibi non offenderunt. Sed cùm Carſignatus & Gæzotorius Legatos ſubindè mitterent, ne quid ſibi noceretur poſcentes, & impetratâ cuicuimodi illa eſſent, facturos ſe pollicentes, & repudiatâ horum petitione, quia fidem priùs mutâſſent, cum omni exercitu, adverſùs Pharnacem proficiſcuntur. *Id. idid.*

Quintis caſtris Calpito ad Halym amnem eſt ven-

tum : ſexto deindè die Amiſum pervenerunt. Ubi poſtquàm Ariarathes Cappadocum Rex cum ſuis ſe illis conjunxiſſet, agrum Amiſenum ſunt ingreſſi. At cùm vix metati caſtra eſſent, nuntius afferetur adeſſe Legatos Populi Romani ad pacem conficiendam. Quo cognito Eumenes Attalum *fratrem* miſit, qui illos exciperet : ipſe copias duplicare & magno ſtudio ornare, tùm ut paratæ eſſent ad belli uſum, ſi opus foret, tùm ut Romanis oſtenderet, ſatis ſibi eſſe virium ad Pharnacem ulciſcendum & debellandum. *Id. ibid.*

Hortantibus Legatis poſt ſuum adventum, ut bellandi finem faceret, reſpondent Eumenes & Ariarathes, paratos ſe ad omnia quæ vellent, ſuaderentque ; orant verò Romanos, ut ſi fieri poſſet, conventum cogerent, cui intereſſet Pharnaces : ut dum in præſentia negotium tractaretur, magis ac magis perfidiam hominis & crudelitatem animadverterent : quòd ſi fieri id non poſſet, petere ab illis, ut juſtè & æquè diſceptarent ſuas controverſias. Promittentibus Legatis omnia ſe pro virili facturos, quæ æqua forent ; petentibuſque ut exercitus ex hoſtico deduceretur : (etenim rem fore abſurdam, ſi eodem tempore, quo de pace Romani agerent, bello ſe ipſi invicem laceſſerent, & armis infeſtarent ;) aſſenſus eſt Eumenes, ac ſequenti die motis ſignis, in Galatiam reducere exercitum cœpit. *Id. ibid.*

Romani poſteaquàm cum Pharnace ſunt congreſſi, omnium primum ab eo petierunt, ut in colloquium cum Eumene venire ne gravaretur, quoniam rerum tranſigendarum hæc munitiſſima eſſet via. Huic petitioni cùm Pharnaces repugnaret, ac tandem quod ro-

gabatur; penitùs negaſſet, facilè ſtatim & Romani intellexerunt, Pharnacem palam damnare ſpes ſuas, ac rebus ſuis diffidere; ſed quia finem bello imponere omninò propoſuerant; non priùs deſtiterunt, quàm pollicitus eſt ſe miſſurum Legatos ad oram maritimam, cum libera poteſtate pacem iis legibus conficiendi, quas ipſi Legati dixiſſent. *Id. ibid.*

Poſtquàm venerunt Legati, inſtituto colloquio, cui ipſi intererant, cum Romanis & Eumene, hic quidem ſtudio pacis ad omnes conditiones paratus erat deſcendere: contrà verò Legati Pharnacis controverſiam de omnibus rebus movere, pactis non ſtare, ſed ampliùs ſemper aliquid poſcere, ſententiam dein mutare, ut facilè intelligerent Romani fruſtrà ſe laborare, cùm non is eſſet Pharnaces, qui conſentire paci vellet. *Id. ibid.*

Itaque ſoluto infectâ pace colloquio, cùm Romani Pergamo diſceſſiſſent, & Pharnacis Legati eſſent dimiſſi, duravit inter Reges bellum, Eumeneſque & Pharnaces neceſſaria in eam rem apparare inſtituerunt. *Id. ibid.*

Pharnaces cum Galatis fœdus iniit, & ad *Artaxiam* Armeniæ Majoris regulum Legatos miſit, qui eum in ſocietatem traxerunt, ut & *Acuſilocum* Dynaſtam, imò & auxiliares copias petiit à Seleuco Philopatore Syriæ Rege, ſuoque ex ſorore filio, nam hujus pater Antiochus Magnus Laodicen Pharnacis ſororem in uxorem duxerat.

Eumeni & Ariarathi ſocios ſeſe addidêre *Morzias* Paphlagoniæ Regulus, & Europa Gatalus Sarmata, Meſembriani in Thracia, & Cherſoneſitæ ex eadem, juxta Helleſpontum; ex Aſia Cyziceni, & Heracleotæ ad Pontum.

Vere Leocritus Pharnacis Præfectus, cùm Teium ad Pontum oppidum, crebris oppugnationibus urgeret, mercenarios milites, qui præsidio urbi erant, ad deditionem illius coegit, eâ conditione, ut ipsi quocunque libitum esset, tutò deducerentur; sed cùm ut universos occideret, mandatum accepisset à Pharnace, quòd olim ipsum offendissent, contra fœderis fidem in eos iter agentes impressione factâ, cunctos sagittis confixit. *Diod. Sic. in excerp. Vales. pag.* 302.

Seleucus Syriæ Rex coactis haud contemnendis copiis, ad opem Pharnaci ferendam profectus, Taurum montem superare jam parabat, sed cùm apud se reputasset per leges fœderis, quod Populus Romanus cum patre percusserat, id sibi non licere, in suum se regnum cum exercitu recepit. *Id. ibid.*

Quo auxilio destitutus Pharnaces, cum Attalo Eumenis fratre & ceteris fœdus posteà iniit. Eumenes Pergami tunc commorans, è gravi morbo convaluerat: qui post Attali adventum, ubi omnia quæ gesta fuerant cognovisset approbâssetque, fratres omnes suos *Attalum, Philæterum & Athenæum* Romam mittere statuit, induciæque tantùm factæ fuisse videntur. *Polib. Legat.* 56.

Eumenes enim Romanis mittendis Legatis finem se tandem impositurum bello adversùs Pharnacem sperabat. Magnificè Senatus advenientes Eumenis fratres excepit; nam & hospitia & lautia uberrima iis exhibuit, & ab iis appellatus benignè respondit. Attalus in Senatum ingressus, pristina suorum merita luculentâ oratione in memoriam revocavit, & de Pharnacis questus injuriis, negotium patres ut susciperent oravit, &

Pharnacem

Pharnacem pro commerita noxa ut caſtigarent. Patres, re auditâ, benignè reſponderunt, miſſuros ſe Legatos, qui bello huic omninò finem ſint impoſituri. *Polyb. ibid.*

Sive autem induciarum tempore exacto, ſive pacis legibus omninò à Pharnace rejectis, copiæ multò quàm anteà numeroſiores ab Eumene & ejus ſociis comparantur: imò & Pruſias Bithyniæ Rex Pharnaci iratus, quòd Teium in regni ſui & Paphlagoniæ confinio poſitum anno præterito expugnaſſet, in Eumenis partes ſuâ ſponte deſcendit.

Pharnaces ſubitâ & gravi hoſtium impreſſione territus, ad quaſcunque pacis conditiones accipiendas paratus fuit; quare etiam Legatos ad Eumenem & Ariarathem miſit. Cùm autem Eumenes & Ariarathes mentionem de pace factam æquis auribus accepiſſent, & ſuos ſtatim Legatos ad Pharnacem miſiſſent, idque ſæpiùs ab utraque parte factum eſſet, his tandem conditionibus pax convenit. *Polyb. Leg.* 59. 881.

EUMENI, PRUSIÆ, ET ARIARATHI CUM PHARNACE ET MITHRIDATE PAX ESTO PERPETUA. GALATIAM PHARNACES NE INGREDITOR ULLO MODO. QUÆCUNQUE ANTEA PHARNACI CUM GALLIS FOEDERA FUERUNT, DIRIMUNTOR. PAPHLAGONIA PARITER EXCEDITO, ET QUOS PRIUS INDE EDUXIT INCOLAS, RESTITUITO, ET SIMUL CUM HIS ARMA, TELA, ET RELIQUUM OMNEM APPARATUM REDDITO ETIAM. ARIARATHI LOCA OMNIA QUÆ FUERE ET ADEMPTA, CUM OMNI INSTRUMENTO QUOD PRIUS IBI FUIT. ITEMQUE OBSIDES. REDDITO ETIAM TEIUM, QUOD EST AD PONTUM. *Id. ibid.*

Id oppidum aliquantò pòſt Eumenes Pruſiæ dedit, ab eo exoratus, in magnam accipientis gratiam. Ad

hoc ſcriptum in fœdere. *Idem ibidem.*

Ut captivos transfugasque omnes sine pretio Pharnaces redderet. Item ut ex ea pecunia et gaza quam a Morzia *Paphlagoniæ* et Ariarathe abstulisset, Regibus ante nominatis nongenta redderet talenta. Eumeni vero hoc amplius pro belli impensis trecenta talenta penderet. Prætereà ſcriptum. Ut Mithridates Præfectus Armeniæ trecenta solveret talenta, quia bellum cum Ariarathe gessit. Contra foedus quod cum Eumene habuit. *Id. ibid.*

Comprehenſi ſunt hoc fœdere è Dynaſtis Aſiæ, *Artaxias* majoris partis Armeniæ regulus, & *Acuſilochus*: ex Europæis, *Gatalus Sarmata*: è liberis civitatibus, *Heracleotæ*, *Meſembriani*, *Cherroneſitæ*, & cum his præterea *Cyziuni.* Poſtremo loco adjectum de obſidibus, quot numero, & cujus conditionis eos dare Pharnacem oporteret. Qui ſimul venerunt, reverſæ ſunt copiæ. Itaque belli, quod Eumenes & Ariarathes cum Pharnace geſſerunt, hic fuit exitus. *Id. ibid.*

Non omninò intelligimus, quòd Mithridates Eupator, hujus Pharnacis nepos, in oratione ad milites ſuos habitâ refert apud Juſtinum, dum ait, avum ſuum Pharnacem per cognationum arbitria ſuccedaneum Regi Pergameno Eumeni datum. *lib.* 38 *cap.* 6. Undè enim Pharnacis illa cum Eumene affinitas? quæ etiamſi Eumenes grandioribus filiis caruerit, tamen Attalum ejus fratrem, qui ei ſucceſſit, excluderet?

Porrò ſi nobis ex hiſtoria hujus temporis detur conjecturæ locus, videtur Eumenes parvulos tantùm ex Stratonicâ Ariarathis Cappadocum Regis filiâ reliquiſſe, qui per ætatem regnum adminiſtrare non po-

terant. Quam ob causam Eumenis sororem duxit Pharnaces, & consensu omnium affinium succedaneus Regi Eumeni nuncupatus est. Quòd Attalus Regis frater improbans, regno succedere voluit. Cùm autem hæc contentio, bellum inter illos Principes redintegratura haud dubiè esset, rès ad Senatûs arbitrium videtur delata. Etenim Mithridates Eupator Romanos incusat in laudata superiùs oratione ad milites. Attalo verò regnum Senatus attribuit, qui uno & viginti annis apud Pergamum posteà regnavit, moriensque ita æquo consuluit, ut filium Eumenis Attalum Philometorem testamento suis præponere non dubitârit.

Cùm Eumenes mortuus sit tantùm anno V. C. 596. Pharnaces adhuc tunc temporis in vivis fuisse denotatur. Cùm verò Mithridates V. ejus filius anno 600. regnabat, ex Polybio *Leg.* 135. non dubium est quin in hoc intervallo Pharnaces sit defunctus. Undè ex Eumenis obitu Pharnacis uxor eruitur è tenebris, quemadmodum mortis Pharnacis tempus circùm circà detegitur.

Pharnaces filium reliquit nomine Mithridatem & ordine quintum, qui ipsi in Regno Pontico successit.

NUMMUS REGIS PHARNACIS.

EX CIMELIO M. DUCIS ETRURIÆ.

Caput Regis diadematum, ex averſa parte Bacchus muliebri habitu ſtans, ſuprà cujus caput fulmen; dextra demiſſa racemum portat, quem Tigris ſtans ad ejus pedes lambit; ſiniſtra cornucopiæ & caduceum gerit. In area Luna creſcens cum aſtro, circa ambitum ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ.

NOmen Pharnacis huic nummo tetradrachmali argenteo inſcriptum, ita Antiquariorum animum perculit, ut nummum M. Mithridatis filio, perfidiâ ſuâ noto potiùs, quàm Pharnaci Eupatoris ipſius avo, adjudicarint. At ille inter Boſphori Principes; hic in Ponti Regum ſerie inſerendus. Nomen idem *Pharnacis* eos illuſit, ut & non inſpectum utriuſque Regis numiſma.

Effigies amborum diverſæ. In Pontico juvenilis facies & lanugine ornata, Boſphorano, qui regnum tantùm poſt 35. annum accepit, nullâ ratione tribui poteſt. Hujus proavi Pharnacis ſimplex & nuda eſt Epigraphe: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΦΑΡΝΑΚΟΥ, Regi Pontico mirè conveniens; ſuperba verò pronepotis inſcriptio, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΦΑΡΝΑΚΟΥ, vefanam hujus ævi ambitionem redolet; qualis fuit ejus cognati Tigranis Armeniæ, qui hanc Regis Regum appellationem etiam ufurpavit. Tandem Amifi urbis Ponticæ infignia nummo infculpta haud dubiè percuffam in Ponto monetam arguunt.

Bacchus variè depingitur in nummis: fed in hoc muliebri ornatus amictu prodit. Fingebatur autem juvenili fpecie ut virginem referret, undê Poëta Phallicus.

Trahitque Bacchus verginis tener formam.

De quo Albricus Philofophus de Deor. Imag. Erat enim imago ejus facie muliebri. Rationem ejus affert Fulgentius de Nat. Deorum. Bacchus quoque rei gratiâ fœmineâ fingitur effe formâ, quòd vigorem omnem carpat ebrietas.

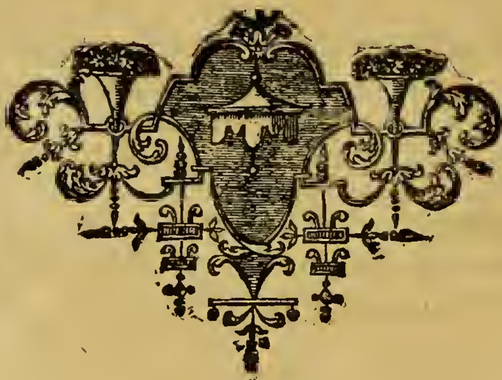
Dextrâ Bacchus tenet racemum, pro peculiari fymbolo; quòd vitem ex India retulerit, atque exindè coluerit, ejufque plantandi rationem homines edocuerit. Ideòque in numerum Deorum adfcriptum ferunt, quemadmodum eos omnes qui hominibus beneficia contulerant, referre folebant Antiqui.

Pardalis ad pedes Bacchi pofita, racemum uvæ lambit, quòd eam valdè amet, undè huic Deo comes affignatur, de qua ait Philoftratus lib. Imagin. Παρδαλις τȣ θεȣ͂ σύμβολον: Panthera Bacchi Symbolum. Audias autem Phornutum loco laudato. Pardales ait, Dionyfio fubjungunt, atque illum fequi inducunt, five ob coloris varietatem: ita ut etiam ipfe & Bacchæ Nebride indicantur, aut quòd afperrimi etiam mores temperato vini ufu manfuefcant.

Quare autem Amifeni, qui nummum cuderunt, ut eruitur ex infigni eorum urbis, fcilicet Aftro feu Sole in Luna crefcente inferto; (de quo in nummis Mithridatis Eupatoris fumus dicturi) quòd Bacchum civitatis fuæ præcipuum numen exhibuerint, id caufæ fuiffe videtur, quòd eum pro Genio illius tutelari venerarentur. Atque ideò cornucopiæ & caduceo Dei lævam infignierunt; illo ad denotandam agrorum fuorum eo procurante abundantiam; hoc ad fignandam ex eâ exortam abundantiâ civium felicitatem.

Fulmen fupra caput Bacchi omninò pofitum videtur ad indicandam ejus nativitatem, ex quâ ab Ovidio Ignigena cog-

nominatus eſt, ſecundùm nempè fabulam à fulminata Semele. Sic etiam à quibuſdam facilè & pereleganter Bacchum appellari ſcribit Strabo lib. 13. Πυριγένης Bacchus in Semele effingitur elegantiſſimè à Philoſtrato, in lib. Imag. Πυρόσπορος quoque Bacchus nec Semel ab Orpheo in hymnis appellatur, hoc eſt, *igne ſatus.*

MITHRIDATES X.

MITHRIDATES nomine V. Pharnacis unicus filius atque heres, mortuo patre, Pontici Regni regimen assumpsit; sed longè aliam, quàm pater, & erga Romanos & erga Reges vicinos agendi rationem secutus est. Cùm enim Pharnaces Eumeni Pergami Regi infensissimus semper hostis fuisset, ipse Attali hujus successoris ac fratris amicus extitit. Cùm autem Prusias Bithyniæ Rex bello Attalum aggressus esset anno V. C. 600. Mithridates V. de Prusia conquestus Legatos Romam misit. Romani ad Prusiam miserunt, qui eum prohiberent, quominus bellum cum Attalo gereret.

Legati Romani in Bithyniam profecti voluntatem Senatûs Prusiæ declararunt, Prusias ex iis quæ imperabantur nonnulla se facturum pollicitus, de plerisque negabat. Itaque Legati pertinaciâ illius offensi, amicitiæ & societati ipsius renuntiarunt; atque ex templo omnes eo relicto ad Attalum perrexêre. *Polyb. Legat.* 135.

Attalus, dum adhuc esset hiems, magnum exercitum coegit, & à proximis Regibus Mithridate Ponti & Ariarathe Cappadociæ postulat, ut vellent adversùs Prusiam societatem inire; ne victoriâ de se relatâ inflatus, ipsos posteà adoriretur. Postulatis annuunt Ariarathes & Mithridates, tanquam ejus socii copias Attalo tum equestres tum pedestres Duce Demetrio subministrant. *Id. ibid.*

Intereà Prusiâ jam pœnitentiâ ducto, Senatus tres alios Legatos continuò mittit. Hi ubi in Asiam vene-

re, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in fœdus scriptum consentirent, pervicerunt; quo Prusias damna illata sarciret; quibus peractis, copiæ Mithridatis auxiliares in Pontum rediêre.

Mithridates non minùs Populi Romani quàm vicinorum Regum amicitiam appetivit. Vix enim Romani tertium bellum Punicum contra Carthaginienses anno V. C. 606. susceperunt, cùm ille, teste Appiano *lib. Mithr. pag.* 176. auxiliares copias iis misit. Ita enim inquit hic Auctor. *Qui primus amicus Populi Romani appellatus, missis contra Pœnos auxiliaribus aliquot navibus, vocabatur Mithridates Evergetes Ponti Rex.*

Undè verò illi ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, id est Benefici cognomen? Quòd si nobis conjicere liceat, illud ei à Sinopensibus datum auguramur, quod olim Ægyptii Ptolemæo tertio dederunt, teste *Hieron. in Daniel. cap.* 11. quia post multos annos Deos ipsorum retulerat, quos Cambyses, capto regno, in Persas portaverat, Templa Sinopensium iteratâ obsidione partim destructa fuisse videntur, quæ Mithridates restauravit. Legimus enim apud Strabonem hunc Principem in ea habitasse, eamque in eximio habuisse honore. *lib.* 12. *pag.* 545. Gaziura Ponti regia erat antiqua ex eodem Scriptore. *Ibid. pag.* 547. In illa verò Mithridates Eupator Mithridatis V. filius major natus est & educatus, & etiam Rex ipse, ut infrà videbimus, decessit.

Suam iterùm Mithridates erga Romanos observantiam testatus est in bello, quod adversùs Aristonicum gesserunt. Is erat Eumeniis Regis Pergami filius, non justo matrimonio, sed ex pellice Ephesiâ Cytharistæ cujusdam filiâ genitus; qui post mortem Attali *Philo-*

metoris

metoris, velut paternum regnum, Asiam invasit. *Justin. lib.* 36. *cap.* 4. Contra illum P. Crassus ann. V. C. 623. Consul profectus, prædæ Attalicæ congerendæ, quàm bello gerendo studiosiùs incubuit, cùm ei auxilia Mithridates Ponti, Nicomedes Bithyniæ, Ariarathes Cappadociæ, Pylæmenes Paphlagoniæ Reges pollicerentur. *Orosius lib.* 5. *cap.* 10. *Historiæ in Biblioth. Patrum tom.* 5. *Edit. Colon. Agripp.*

Rem sic narrat Eutropius *lib.* 4. Adversùs *Aristonicum* missus Licinius Crassus infinita Regum habens auxilia; nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos juvit, & Mithridates Ponticus, cum quo posteà bellum gravissimum fuit; (*sed hic errat, Eutropius enim dicere debuit,* CUM CUJUS FILIO.) & Ariarathes Cappadox & Pylæmenes Paplagon. *Lib.* 4. Extremo anni tempore inter Elæam & Smyrnam Straboni juxta Leucas, cùm prælium Crassus conseruisset, ejus exercitu in fugam acto, ipse jam circumventus, à barbaro sicâ interemptus est: Ariarathes verò Cappadociæ Rex in hoc prælio occisus est.

Anno sequenti 624. M. Perperna Consul, Asiam sortitus, auditâ P. Crassi morte & exercitûs Romani clade, raptim in Provinciam pervolavit; Aristonicum recenti victoriâ feriatum improviso bello adortus, prælio victum, ac nudatum omnibus copiis, in fugam vertit. Stratonicem urbem, ad quam ille confugerat, obsessam fame ad deditionem compulit, & Aristonicum captum, Attalicasque gazas hereditarias Populi Romani navibus impositas Romam misit. Ipse Consul Perperna priùs quàm belli reliquias conficere posset, Pergami morbo correptus, diem obiit. *Pau-*

H

lus Orosius lib. 5. cap. 10. Historiæ Bibliothec. Patrum tomo 5. Edit. Colon. Agripp.

M. Aquilius Nepos Consul hoc anno *625.* M. Pernæ successor, Asiam sortitus, ad eripiendum Aristonicum, Perpernæ, veluti suo Triumpho reservatum decus, festinata velocitate contendit. Sed contentionem Consulum mors Perpernæ diremit. *Justin. lib. 36. cap.* 4. Solusque Aquilius de Aristonico triumphavit, qui post triumphum de more in carcere strangulatus est.

Post hæc Regibus, qui adversùs Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta, Mithridati Pontico Phrygia Major. *Id. lib. 37. cap.* 1.

Hanc Mithridati IV. in dotem filiæ Seleucus Callinicus Syriæ Rex concesserat, quam ei Populus Romanus, cùm bellum contra Antiochum Magnum gereret, eripuerat, & Eumeni in gratiam auxilii contra eum lati dono dederat. Quod confirmat idem autor. Cùm illam sibi ademptam pupillo, quam patri præmium dati adversùs Aristonicum auxilii queritur Mithridates Eupator, & addit, gentem, quam & proavo suo Mithridati Seleucus Callinicus in dotem dedisset. *Lib. 38. cap. 5.*

Non à Populo Romano in præmium lati auxilii Mithridati IV. concessa Phrygia est, sed Manius Aquilius largitionibus corruptus, hanc illi dedisse ferebatur. Appianus enim narrat Syllam Eupatori eam sibi adeptam querenti, respondisse his verbis: Phrygiam autem tibi Manius dedit, corruptus largitionibus, quod commune amborum crimen est. Hoc enim ipso fateris injustam ejus terræ possessionem, quod eam à muneribus cor-

rupto consecutus es. Et Manius coargutus est apud nos, alia quoque egisse pretio, quæ omnia Senatus irrita habuit. Quapropter & Phrygiam injustè tibi attributam, non sibi fecit tributariam, sed jussit esse liberam. *In lib. de Bell. Mithrid. pag.* 208.

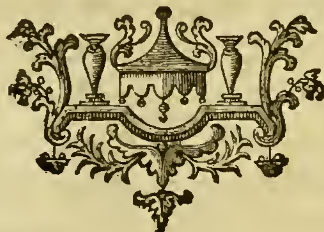
Cùm Mithridates recuperasset Phrygiam Majorem, quam in dotem uxoris habuerat, avus ejus Mithridates IV. Cappadociæ partem recipere statuit, quam olim proavus suus Mithridates III. armis conquisierat, cujusque recuperandæ causâ Ariarathi seniori bellum intulerat. Itaque occasionem nactus occisi in bello adversùs Aristonicum Ariarathis hujus filii, cujus vidua Laodice, propter teneram sex liberorum ætatem, regnum administrabat, bellum paravit: de quo renovatâ deindè controversiâ, quæ patri cum Cappadocibus fuerat, eos per totum vitæ cursum persequitur. Dorilaüs Ponticus, sive ducendi exercitus, sive ordinandi peritus, à Mithridate Evergete Rege Ponti in Cretam ad peregrinos conducendos milites, missus est. Crebro in Græcia erat atque Thracia, ut iis qui Cretam petebant subveniret: cùm Romani nondum eam tenerent Insulam, magnaque ibi esset militum stipendia merentium copia, undè etiam prædonum exercitus fuerunt impleti. Cùm in Creta esset Dorilaüs, fortè fortunâ bellum obortum est Gnossiis adversùs Gortynios. Dorilaüs à Gnossiis Dux creatus, bellum leriter & feliciter confecit, summisque est adfectus honoribus. *Strabo lib.* 10. *pag.* 477.

Cùmque paulò pòst cognovisset, Sinope Evergetem dolo familiarium necatum, eique uxorem & liberos successisse: de rebus istis abjecta omni spe,

Gnossi subsedit. *Id. ibid.* Mortem Mithridatis V. sic narrat Justinus. *Mithridates quoque repentinâ morte interceptus, filium, qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit. Lib.* 37. *cap.* 1. Nomen uxoris Mithridatis V. ignoratur.

Mithridates duos masculos reliquit; Mithridatem, qui post eum regnavit, & Anonymum, quem frater necavit. Filias quinque; Laodicen majorem, quæ Mithridati fratri nupsit; Laodicen minorem, Ariarathis VI. Cappadociæ Regis uxorem; Roxanem innuptam, fratris jussu anno ætatis 40. venenum bibere coactam, ne in Luculli manus incideret; Statiram, quæ ut & Roxanæ soror, eamdemque ob causam à fratre sorbere jussa est venenum: Nyssam denique, quæ, captis Cabiris, in Luculli potestatem venit; sed vitâ donata est.

Regnavit Mithridates annos circiter quatuor & triginta, cùm (ut ex ejus Historia colligitur,) mortuus sit circa annum V. C. 631.

NUMMUS MITHRIDATIS V.

Ex Cimelio Card. Maximi.

Caput diadematum Regis ex averſa parte figurâ barbatâ ſtans, capite modio inſignito, & Divinitatis pallio amictâ, dextrâ aquilam, ſiniſtrâ ſceptrum tranſverſum gerit cum Epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ; & in area litteræ numerales ΓΟΡ, id eſt anno 173. & infrà monogramma.

Mithridates V. Mithridatis Eupatoris pater, à Strabone & ab Appiano indigitatur ΕΥΕΡΓΕΤΗΣ; de quo Geographus ait lib. 10 pag. 477. Ἀρχέλαος τῶν Μιθριδάτου τοῦ Εὐεργέτου φίλων, Archelaus unus ex amicis Mithridatis Evergetis. Appianus verò in Mithrid. pag. 176. Βασιλεὺς Πόντου Μιθριδάτης ὁ Εὐεργέτης ἐπίκλησιν. Vocabatur Mithridates Evergetes Ponti Rex. Apprimè igitur illos Scriptores illuſtrat nummus hic argenteus tetradrachmalis, in quo illud cognomen exaratum legitur.

Nec ſolus ille Mithridates inter Reges ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ſibi cognomen aſſumpſit. Ante ipſum Ptolemæus III. Ægypti Rex idem ſibi arrogaverat. Imò & VI. hujus Regni Princeps Philometoris frater, quem alii per ludibrium ΚΑΚΕΡΓΕΤΗΝ

appellavêre. Antiochus VII. Rex Syriæ apud Porphyrium in Eusebio, illam quoque denominationem sibi vindicat, ut omnia ejus numismata testantur Sed an omnibus iis Regibus tribuenda sit, ut se Beneficos esse denotarent: an potiùs Populis, à quibus in memoriam beneficiorum fuerit indita?

Litteræ numerales ΓΟΡ, annum Æræ, quâ Ponti Reges post recuperatum à Mithridate II. regnum, & quidem sine tributo, usi sunt, 173 indicant. Hi respondent anno V. C. 621. Siquidem illius Epochæ initium assignavimus anno 448. quo, permissu Antigoni inter Alexandri Duces πρακτικωτάτου, paterno principatu potitus est ille Mithridates Ariobarzanis filius; undè à Luciano *Cristes* est appellatus.

Quænam sit illa stans figura modio, ceu calatho ornata, inspicienti satis patet. Nemo enim in Deorum Historia tantisper versatus est, qui eam statim ad Serapin non revocet. Sed cur alter tanquam Jupiter, Aquilam huic Deo sacram dextrâ sustineat, haud idem; & ad Sinopes urbis annales recurrat, necesse est.

Sinope, urbs fuit Ponti Asiatici, de qua Stephanus, Σινώπη διαφανεστάτη τοῦ Πόντου., Sinope urbs Ponti celeberrima & quidem vetustissima. *Ovid. Pont.* I.

Urbs antiqua fuit Ponti celebrata Sinopes.

Ptolemæus autem Soter Ægyptii Imperii fundator, Alexandriam Templis cùm exornaret, & ea dedicare vellet, somnio admonitus est ut ex Ponto Dei statuam afferri curaret, cujus rei curam Timotheo commisit, teste Tacito lib. Hist. 4. Timotheus, quæsitis, qui in Pontum meassent, cognoscit urbem illic *Sinopem*, nec procul Templum vetere inter accolas famâ *Jovis Ditis.*

Jovis ergo illa statua figuram exhibet, Aquilæ ipsi sacræ symbolo insignitam. Nunc audiamus Plutarchum de ista Ptolemæi Historia differentem in Iside & Osiride. Cùm, inquit, Rex ille Legatos Sinopem misisset, à Scydrothemide Ponti Rege statuam dono accepit Jupiter. Ἀλεξάνδρειαν κομισθεὶς τὸ παρὰ Αἰγυπτίοις ὄνομα τοῦ Πλούτωνος ἐκτήσατο τὸν Σάραπιν. Allatus Alexandriam, Serapidis nomen, quo Ægyptii Plutonem afficiunt, invenit.

Sinopites hunc Deum ſemper venerantes, etſi ejus ſtatuam Rex Alexandriam amandaſſet, illius figuram in nummis cùm Jovis, tùm Serapidis inſignia geſtantem exhibuerunt, ut videre eſt in noſtro Coloniarum libro. Nihil mirum igitur ſi cum Aquila Jovis & calatho Serapidis ſymbolo in hoc Mithridatis Evergetis tetradrachmali argenteo numiſmate prodit.

Sui juris erant Sinopites, & ſub Reipublicæ formâ degebant, cùm Mithridates IV. eos Imperio ſuo ſubjicere decrevit. Sed defecit in conatu; felicior hujus filius Pharnaces tandem illorum urbem expugnavit: Mithridates ejus ſucceſſor eam obſidione partim deſtructam reparavit, regiamque fecit, in qua natus eſt illi Mithridates Eupator, & ipſe mortuus eſt ac ſepultus. Tanto igitur Regi de ſe optimè merito nummos ſuos jure dedicarunt Sinopites.

MITHRIDATES XI.

MITHRIDATES EVPATOR

REX PONTI.

Ap. D. Foy Vaillant D. M.
ex num. arg. tetradr.

ITHRIDATES VI. occiſo patre, Ponti Regnum adeptus eſt, cùm tantùm natus eſſet annos 11. *ex Strabone lib.* 10. *pag.* 477. annos verò 12. *ex Eutropio lib.* 4. cùm enim 13. annorum adoleſcens regnum accepiſſet. *Memnon apud Photium pag.* 727. Hujus

futuram

turam magnitudinem etiam cœleſtia oſtenta prædixerunt. Nam & quo genitus eſt anno, & eo, quo regnare primùm cœpit, ſtella cometes per utrumque tempus, *id eſt, diu & noctu*, ſeptuaginta diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare videretur. Nam & magnitudine ſui quartam partem cœli occupaverat, & fulgore ſui ſolis nitorem vicerat; & cùm oriretur, occumberetque, quatuòr ſpatium horarum conſumebat. *Juſtin. lib.* 37. *cap.* 2.

Puer tutorum inſidias paſſus eſt, qui eum fero equo impoſitum equitare jaculariqne cogebant. Qui conatus cùm eos fefelliſſent, veneno eum appetivêre. Quod metuens, antidota ſæpiùs bibit, & ita ſe adversùs inſidias exquiſitis tutioribus remediis ſtagnavit. *Id. ibid.* Cum eo enutritus fuit Dorylaüs Philetæri filius, ejus qui frater fuit Dorylai iſtius ductoris, de quo ſuprà diximus. *Strab. pag.* 478.

Timens deindè Mithridates ne inimici, quod veneno non potuerant, ferro peragerent, venandi ſtudium finxit, quod per ſeptem annos neque urbis, neque ruris tecto uſus eſt; ſed per ſilvas vagatus, diverſis montium regionibus pernoctabat, ignaris omnibus quibus eſſet locis, aſſuetus feras curſu aut fugare, aut perſequi, cum quibuſdam etiam viribus congredi. Quibus rebus & inſidias vitavit, & corpus ad omnem virtutis patientiam duravit. *Juſtin. lib.* 37. *cap.* 2.

Ad regni deindè adminiſtrationem cùm acceſſiſſet, ad cædes propenſiſſimus fuit, uſque adeò ut matrem ipſam regni conſortem à patre deſtinatam, dum carcere vinctam tenet, violentia iſta ut temporis diuturnitate confecit, fratrem etiam necavit. *Memnon apud Photium cap.* 32.

I

Posteà de augendo regno cogitavit. Itaque Scythas invictos anteà, qui Sopyriona, Alexandri M. Ducem, cum triginta millibus armatorum deleverant, qui Cyrum Persarum Regem cum ducentis millibus trucidaverant, qui Philippum Macedonem fugaverant, ingenti felicitate perdomuit. *Justin. lib.* 37. *cap.* 2. Hi erant sub Scituro & Palaco ejus filio ac fratribus. *Strab. lib.* 7. *pag.* 309. Scythas ad Meotidem paludem indeque ad Colchos usque devictos à Mithridate refert Strabo *lib.* 10. *pag.* 555.

Itaque Bosphori Regno potitus est, & dominium Perisade qui tum eum tenebat ultrò concedente. *Strabo lib.* 7. *pag.* 309. Bello deindè subegit Reges circa Phasin usque ad climata trans Caucasum. Quamobrem cùm magis consilia ejus suspecta haberent Romani, Senatus-Consultum fecerunt, ut paterna Regibus Scytharum regna restitueret. At is moderatè quidem mandatis obsecutus est. *Memn. ibidem cap.* 32.

Mithridates Romam Legatos misit cum magna pecuniæ vi, ut Senatum largitione corrumperet. Quod animadvertens Saturninus Tribunus Plebis, Ordini Senatorio inimicissimus, præclaram occasionem adversùs eos nactum se esse existimans, magnâ legationem contumeliâ affecit. Senatorii Legatos adversùs eum juvantes, conjunctam suam ipsis operam offerunt, litemque Saturnino ipsi de illata injuria intendunt. Quâ occasione ob violata Legatorum jura, quæ Romanis sacrosancta semper sunt habita, in præsens vitæ discrimen Saturninus adductus, à Populo tamen præter omnem spem liberatus est.

Potentiâ magnâ auctus Mithridates, Colchidem sibi

ſubjecit, & Ponti Regni limites extendit ſupra Pharnaciam & Trapezuntem, quo loco ſunt Tibareni & Chaldæi uſque ad parvam Armeniam; quas regiones tum obtinebant Reguli quidam, inter quos unus Antipater, Siſides nomine, dominium ultrò Mithridati ceſſit. *Strab. lib.* 12. *pag.* 555.

Cùm de Aſiâ invadendâ tractaret, tacitus cum quibuſdam amicis regno profectus, univerſam, nemine ſciente, pervagatus eſt, omniumque urbium ſitum ac regiones cognovit. Indè Bithyniam tranſcendit, & quaſi dominus Aſiæ, opportuna quæque victoriæ ſuæ metatus eſt. Poſt hæc in regnum, cùm jam periiſſe crederetur, reverſus eſt, invento parvulo filio, quem per abſentiam ejus Laodice ſoror uxorque enixa fuerat. Sed inter gratulationem adventûs ſui, & filii geniti, veneno periclitatus eſt. Siquidem Laodice ſoror, cùm periiſſe eum crederet, in concubitus amicorum projecta, quaſi admiſſum facinus majore ſcelere tegere poſſet, venenum advenienti paravit. Quod cùm ex ancilla Mithridates cognoviſſet, facinus in auctores vindicavit. *Juſtin. lib.* 37. *cap.* 3.

Hieme deindè imminente, non in convivio, ſed in campo; non in vacationibus, ſed in exercitationibus, nec inter ſodales, ſed inter æquales, aut equo aut curſu, aut viribus contendebat. Exercitum ſuum ad parem laboris patientiam quotidianâ exercitatione durabat; atque ita invictus ipſe inexpugnabilem exercitum fecerat. *Id. cap.* 4.

Inita deindè cum Nicomede ſocietate, Paphlagoniam invadit, victamque cum ſocio dividit. Quam cùm teneri à Regibus Senatui nuntiatum eſſet, Lega-

tos ad utrumque misit, *qui gentem restitui in pristinum statum juberent.* Mithridates, cùm se jam parem magnitudini Romanorum crèderet, superbo responso, *hereditarium patri suo regnum obvenisse* respondit: *mirarique se, quod quæ ei relata controversia non fuerit, sibi referatur.* Nec territus minis Galatiam quoque occupat. Nicomedes quoniam se tueri jure non potuerat, *justo Regi redditurum* respondit. Atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regum nomine appellat, & quasi stirpi regiæ reddidisset regnum, falso nomine texit. Sic ludibrio habiti Legati, Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates parricidia nece uxoris auspicatus, sororis alterius Laodices filios, cujus virum Ariarathem, Regem Cappadociæ, *ejus filium qui in bello Aristonici occisus fuerat*, per Gordium insidiis occiderat, tollendos statuit; nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cujus ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his cogitationibus versatur, interim Nicomedes *Philopator*, Rex Bithyniæ, vacuam morte Regis Cappadociam invadit. Quod cùm nùntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis, auxilia sorori ad expellendum Cappadociâ Nicomedem, mittit. Sed jam Laodice per pactionem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, præsidia Nicomedis Cappadociâ expellit, regnumque sororis filio restituit: egregium prorsus factum, ni subsecuta fraus esset. Siquidem interjectis mensibus, simulat se Gordium, quo ministro usus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle; sperans, si obsisteret adolescens causas belli

futuras; aut, si permitteret, per eundem filium, tolli posse, per quem interfecerat patrem. *Justin. lib.* 38. *cap.* 1.

Quod ubi Ariarathes junior moliri cognovit, graviter ferens interfectorem patris per avunculum potissimùm ab exilio revocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cùm in aciem eduxisset Mithridates peditum octoginta millia, equitum decem millia, currus falcatos D. C. nec Ariarathi, auxiliaribus finitimis regibus, minores copiæ essent; incertum belli timens, consilia ad insidias transfert, sollicitatoque juvene ad colloquium, cùm ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe, regio more misso, curiosiùs imum ventrem pertractanti, ait, *caveret ne aliud telum inveniret, quàm quæreret*; atque ita risu protectis insidiis, evocatum ab amicis, velut ad secretum sermonem, inspectante utroque exercitu, interficit. *Id. ibid.* suâ manu obtruncavit; *Memnon. apud Phot. cap.* 32. *pag.* 727. Regnumque Cappadociæ octo annorum filio, imposito *Ariarathis* nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit. *Id. ibid.*

Cappadoces crudelitate ac libidine Præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt, fratremque Regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant; cum quo Mithridates prælium renovat, victumque Cappadociæ regno expellit. Nec multò pòst adolescens, ex ægritudine collectâ infirmitate, decedit. Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiæ pulcritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset; qui à Senatu Romano paternum regnum pe-

teret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad teſtimonium ex Ariarathe ſuſceptorum filiorum. Quod ubi Mithridates cognovit, & ipſe pari impudentiâ Gordium Romam mittit, qui Senatui aſſereret, *puerum, cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Ariſtonici auxilia Romanis ferens cecidiſſet.*

Sed Senatus, ſtudio Regum intellecto, aliena regna falſis nominibus furantium, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi, ad ſolatium ejus, Paphlagoniam ademit. Ac ne contumeliâ regnum foret ademptum, illis quod daretur, uterque Populus libertate donatus eſt. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 2. Tunc Pylæmeni Paphlagonia reſtituta eſt.

Paphlagoniam Pylæmenes Rex amicus Populo Romano tenuit, ſæpè ex ea pulſus, regno à nobis eſt reſtitutus; quo mortuo, Provincia Paphlagonibus impoſita eſt. Ita Sextus Rufus *in Breviar. Hiſt. cap.* 11.

Romani ratione fœderis & initæ cum Cappadocibus amicitiæ iis permiſerunt, cùm genus defeciſſet regium, ut liberè ſuis viverent legibus. *Strabo lib.* 12. *pag.* 540.

Hi autem, miſſis Legatis, libertatem repudiârunt, ut quam ſibi dicerent eſſe intolerabilem, Regemque ſibi dari poſtulaverunt. Romani mirati homines eſſe, qui adeò de libertate animum deſpondiſſent, permiſerunt eis, ut de ipſorum corpore Regem ſuis quem vellent, ſuffragiis crearent. Ita Rex ab iis factus eſt *Ariobarzanes. Id. ibid.* Gordius Prorex creatus à Mithridate, ideò quòd amicus ejus eſſet, non obtinuit. *Juſt. lib.* 38. *cap.* 5. Porrò regnum invaſit. Tum Sylla cùm finitâ Præturâ præeſſet Ciliciæ, Legatus in Cappadociam

mittitur ſpecioſo expeditionis titulo, ad Ariobarzanem in regnum reducendum, revera ut multa molientem Mithridatem Imperiumque & vires adjungentem haud minores quàm eſſent præſentes, reprimeret. Copias haud magnas adduxerat ſecum Sylla; ſed promptâ uſus operâ ſociorum, magno numero ipſorum Cappadocum, majori Armeniorum, qui Gordio ſuppetias venerant, interfecto ejecit eum, & Ariobarzanem appellavit Regem. *Plutarch. in Sylla. pag.* 453.

Mithridates Tigranem Armeniæ Regem mirè ad ſocietatem Romani belli, quod olim meditabatur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensâ Romanorum ſentientem, per Gordium impellit, ut Ariobarzani ſegni admodum, bellum inferat; & ne quis dolus ſubeſſe videretur, filiam ſuam ei Cleopatram in matrimonium tradit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 3.

Mithridates & Bagoas à Tigrane Duces miſſi in Cappadociam venerunt, pulſoque Ariobarzane, quem Romani Regem conſtituerant, Ariarathem *Mithridatis filium* in id regnum deduxerunt. *Appian. Mithrid. pag.* 176. Atque ita per Tigranem rursùs Cappadocia, juris eſſe Mithridatis cepit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 3.

Eodem ferè tempore, mortuo Nicomede Philopatore Bithyniæ Rege, cùm illi duo eſſent filii, Socrates cognomine *Chreſſus*, major & minor Nicomedes ex Nyſa, iique de regno unà contenderent, Senatus hunc Bithyniæ Regem conſtituit. Mithridates Socratem contra fratrem inſtigat, illi opponit. *Memnon. pag.* 730. & cum exercitu miſit, qui regnum hoc ſibi uſurpavit. *Appian. pag.* 176.

Nicomedes regno pulſus ſupplex Romam venit:

decretumque eſt in Senatu, ut Nicomedes & Ariobarzanes in regna ſua reſtituerentur. Legatio ad hoc miſſa eſt, cujus Manius Aquilius Princeps erat, juſſique adjutare L. Caſſio, qui Aſiam Pergamenam obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipſo Mithridate. Verùm is propter controverſum jus Cappadociæ & ablatam ſibi nuper ab ipſis Romanis Phrygiam, nihil juvit. *Id. pag.* 177. Licet ipſe in oratione memoret Cappadociâ Ariarathem filium eductum, quam jure gentium victor occupaverat, & Regem Bithyniæ *Chreſtum* à ſe in gratiam Romanorum occiſum fuiſſe aſſeveret. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 5.

Caſſius & Manius cum Caſſiano milite, aliiſque contractis ex Gallo-Græcia Phrygiaque copiis reduxerunt Nicomedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam. Moxque ambobus ſuadebant ut vicinam Mithridatis ditionem vexando, materiam belli quærerent, oſtentantes ſpem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceſſere armis auſus eſt: Sed urgentibus Legatis, Nicomedes, qui magnam pecuniam pro reſtitutione Ducibus, & ipſis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam aliàs à Romanis Aſiaticis ad uſuram, quæ tùm repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & uſque ad Ameſtrim urbem populatus eſt, nemine vetante occurenteve: Nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas juſtaſque cauſas belli haberet. *Appian. de Mithrid. pag.* 177.

Ubi Nicomedes cum magna præda domum rediit, Pelopidam miſit Mithridates ad Romanos Duces Legatoſque, non ignarus ipſos bellum appetere & in-
curſionis

cursionis ejus causam fuisse: dissimulabat tamen, captans plures honestioresque futuri belli causas, suam ac paternam amicitiam commemorans, de injuriis à Nicomede illatis conquestus est. *Id. ibid.* Legatis verò Nicomedis culpam in Mithridatem rejicientibus, Romani responderunt, neque placere sibi Mithridatem molestari à Nicomede, neque ut Nicomedi bellum inferretur, passuros. Hæc prolocuti Pelopidam, volentem id responsum ut parum idoneum coarguere, dimiserunt è consistorio. *Id. pag.* 179.

Itaque Mithridates, ut apertè læsus à Romanis, misit cum magna manu filium *Ariarathem* ad occupandum regnum Cappadociæ, qui mox, *Ariobarzane* pulso, ibi regnavit. Atque iterùm Pelopidas ad Duces Legatosque Romanos proficisci jubet, ut denotaret se de illis ad Senatum misisse questum, & ut ad causam dicendam Romæ adessent nuntiaret, neve quicquam absque communi Senatus Populique Romani decreto inciperent. *Id. ibid.* Quoniam autem visa est insolentior Pelopidæ oratio, Legati jusserunt Mithridatem abstinere à Nicomede & Cappadociâ; sibi enim curæ fore, ut mox in eam restituatur Ariobarzanes: Pelopidam autem è castris excedere, & nisi Rex jussa faciat, haud redire amplius jusserunt. Atque cum tali responso Orator Mithridatis dimissus est. *Id pag.* 181.

Interim non exspectatâ de tanto bello Senatûs aut Populi Romani sententiâ, colligebatur exercitus è Bithyniâ, Cappadociâ, Paphlagoniâ, Gallo-Græciâ. Ut verò & propiùs L. Cassii exercitus, cum quo Asiam obtinebat, satis instructus est, & auxilia convenere omnia, divisis copiis, Cassius castra metatus est in con-

finio Bithyniæ, Gallo-Græciæque. Manius, quà transitus patebat Mithridati in Bithyniam; tertius Dux Q. Oppius in finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equitumque millibus. Habebant & classem, cui Minucius Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti custodiam: juvabat eos & Nicomedes cum peditum quinquaginta, equitum sex millibus. *Id. ibid.*

Mithridates in exercitu proprio habebat 250000 peditum, 40000 equitum, 300 naves tectas, 100 dicrota, & alium apparatum pro ratione tam numerosæ militiæ. Præerant autem his copiis Neoptolemus & Archelaüs, duo fratres; & ipse Rex per se administrabat plurima. Inter auxilia verò Arcathias ipsius filius adduxerat ex Armenia minore decem millia equitum. Dorylaüs phalangitis præerat. Craterus 130 falcatis curribus. Tantus fuit utrinque apparatus, cùm primùm moverunt contra se invicem Romani & Mithridates circa 170. Olympiadem. *Id. ibid.*

Ut verò ad Amnium fluvium in latis campis conspexerunt se Nicomedes & Duces Mithridatis, instruxerunt acies: Nicomedes omnes suos, Neoptolemus & Archelaüs expeditos tantùm; & equites Arcathiæ & currus aliquot; nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis saxosus tumulus, quem paucis eò missis occuparant, ne circumvenirentur à Bithynis numero longè superantibus: ex quo suos depulsos videns Neoptolemus, tantò magis circunventionem metuens, festinus succurrit, accito simul Arcathia. Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxque cruentum certamen commissum est. Tandem Bithynus connixus, hostes propulsos fugabat, donec Archelaüs à

dextro eorum tranſcurrens, perſecutores invaſit; quibus mox in eum converſis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cum ſuis poſſet ſe è fuga recipere. Quod ubi factum cogitavit, ad pugnam revertit. Tum verò immiſſi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant; quod maximè illos perterruit, dum vident dimidiatos viros ſpirantes adhuc, aut in multa fruſta diſcerptos, aut artus pendentes à curribus; ut fœditate magis ſpectaculi, quàm pugnâ victi turbârint præ metu ordines. Turbatos Archelaüs à fronte, Neoptolemus & Arcathias è fugâ reverſi, à tergo aggreſſi ſunt. Illi in utroſque obverſi diu repugnaverunt: tandem poſt magnam ſuorum ſtragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniam; cùm Phalanx Mithridatis ire interfuerit quidem huic prælio. Venerunt & caſtra in poteſtatem cum pecuniis & captivorum magno numero; quos omnes Mithridates benignè tractatos dimiſit domum cum viatico, ut apud hoſtes pararet ſibi opinionem clementiæ. *Id. pag.* 182.

Tunc Nicomedes prope Manium caſtra admovit. Mithridates Scorobam montem aſcendit, qui eſt Bithynorum & Ponticorum confinium. Hujus antecurſores 100 equites Sarmatæ, cùm fortè offendiſſent 800 Nicomedis equites, ceperunt ex eis aliquot, hos Mithridates remiſit in patriam cum viatico. Manium retrocedentem Neoptolemus & Nemanes Armenius circa primum Pachium aſſecuti hora ſeptima, cùm abiiſſet Nicomedes ad Caſſium, coëgerunt pugnare, ducentem equitum quatuor millia, peditum verò decuplum; cæſiſque decem millibus, trecentos vivos ceperunt, quos ſimiliter Mithridates ad ſe adductos re-

misit, captans favorem hostium. Manius castra quoque amisit ipse, fugiensque ad Sangarium fluvium, noctu eum trajecit, & evasit in Pergamum. *Id. pag.* 184.

Cassius Nicomedesque & cæteri, quotquot Legati Romani aderant, moverunt castra in Leontocephalen, quod est Phrygiæ castellum munitissimum, ubi novitiam tironum multitudinem collectam ex opificibus, aut agricolis, aut plebe infima, in armis exercebant, & novos ex Phrygia delectus faciebant; sed cùm utrique pigri essent ad officium, noluerunt ampliùs facere negotium viris imbellibus; dimissisque omnibus recesserunt, Cassius Apameam cum suis copiis, Nicomedes Pergamum, Manius versùs Rododum. Quæ ubi audierunt oris Ponti custodes, dispersi sunt, claustris Ponti & Nicomedis navibus Mithridati traditis. *Id. ibid.*

Cùm autem Mithridatis humanitas omnium sermonibus celebraretur, statim universæ civitates certatim se ejus partibus adjunxerunt. Itaque cernere erat Legatos singularum urbium decretis publicis eum invitantes, *Deum*que ac *Servatorem* appellantes. Adventuque Regis cognito, cuncti è civitatibus effusi in veste candida illum ingenti lætitiâ excipiebant. *Diod. Sicul. in Excerp. Vales. pag.* 401. Dominumque ac Patrem, Conservatorem Asiæ, Evium, Dionysium, Nysium, Bromium, Bacchum nominantes. *Cicero pro Flacco.*

Mithridates uno impetu potitus totâ Nicomedis ditione, obibat eam, civitates constituens atque ordinans. *Appian. pag.* 183. cùm Nicomedes in Italiam se subduxisset. *Memnon. cap.* 33. Ingressus deindè Phrygiam Populi Romani cum ingenti exercitu. *Lucius lib.* 77. usus est Alexandri diversorio; faustum omen pu-

tans, ſi, ubi Alexander interquievit, pernoctaret Mithridates. Atque ita Myſiam Aſiamque, Romanorum Provincias recentes, percurrebat. *Appian. pag.* 183.

Miſſis etiam circumquaque ſuis Ducibus, ſubegit Lyciam & Pamphyliam, aliaque uſque ad Ioniam. *Id. pag.* 184. Paphlagoniam quoque invaſit, pulſo ex eâ Rege amico Populi Romani Pylæmene. *Eutrop. lib.* 8.

Athenionem Athenionis Peripatetici ex ſervâ Ægyptiâ filium, Athenienſes Legatum ad Mithridatem miſerunt, qui in Regiorum amicorum numerum receptus, litteris ſuis ad rerum novarum ſpem eos erigebat. *Athenæus lib.* 5. *cap.* 13.

Laodicenſes autem Lyci accolas adhuc reſiſtentes, ad quos Q. Oppius cum equitibus & mercenario milite ſe receperat, per præconem ad mœnia miſſum invitavit Mithridates, iis promittens ſecuritatem, ſi Oppium ei dediderint; qui, audito præcone, ipſum Oppium adduxerunt ad Mithridatem, præcedentibus Lictoribus in ludibrium. Eum Mithridates illæſum & ſolutum circumducebat, oſtentans captivum Ducem Romanum. *Appian. pag.* 184.

Prævalentibus per Aſiam Mithridatis partibus, cùm urbes omnes miro quodam impetu deficerent à Romanis, Lesbii non ſolùm ſe ipſos Regi tradere conſtituerunt, ſed etiam Aquilium, qui Mytilenas confugerat, ibique ex morbo curabatur, Mithridati prodere. Itaque lectos juvenes corporum robore præſtantes, ad ejus diverſorium miſerunt. Hi facto ſimul impetu correptum Aquilium vinxere, rati ſe pulcherrimum munus ac Mithridati gratiſſimum oblaturos eſſe. Verùm

ille, tametſi admodùm juvenis, facinus heroicum aggreſſus eſt: præventis enim à quibus abducendus erat, mortem contumeliâ ac ſervilibus tormentis leviorem eſſe arbitratus, manus ſibi attulit. *Diod. Sicul. in Excerpt. Valeſ. pag.* 401.

Attamen contrarium ſcribunt ſequentes Scriptores. Nec multò poſt M. Aquilium Legationis hujus & belli autorem præcipuum captum vinctumque in Aſino Rex circumvehebat, coactum ſuapte voce apud ſpectatores proclamare ſe eſſe Manium. *Appian. pag.* 184.

Idemque Manius longâ nexus catenâ cum Baſtarne quodam procero cubitos quinque, pedes ab equite interdum trahebatur. Tandem hoc Populi Romani Legato verberibus atque omni ſuppliciorum genere excruciato Pergami; *Athen. ut ſupra.* aurum liquatum in os ejus infudit Mithridates, corruptelas largitionum exprobrans Romano nomini. *Appian. pag.* 184.

Ordinatis deindè Satrapis adivit Magneſiam, Epheſum & Mytilenem, hilariter exceptus ab omnibus; Epheſiis etiam Romanorum effigies apud ſe poſitas tollentibus. *Id. ibid.*

Eo favore civitatum exceptus Mithridates, multum ibi auri argentique, ſtudio veterum Regum, magnumque belli apparatum invenit, quibus inſtructus debita civitatibus publica privataque remiſit, & vacationem quinquennii conceſſit. *Juſtin. lib.* 38. *cap.* 5.

Ex Ionia revertens, cepit Stratoniceam, mulctavitque pecuniâ, & impoſuit ei præſidium: ubi conſpicatus formoſam virginem recepit in ſuum gynæcæum Monimiam, Philopæmenis filiam. Cum Magnetibus autem & Paphlagonibus Lyciiſque propter præſidia

resistentibus bellum continuabat. *Appian. pag.* 184.

Itali defectores ad Mithridatem miserunt, ut in Italiam adversùs Romanos adduceret copias; ita enim facilè conjunctis copiis posse Romanorum vires deturbari. Quibus ille responsum dedit, ducturum se copias in Italiam, postquàm Asiam subegerit. *Bibliot. Phot. Cod.* 244.

Dum hæc Mithridates gerit, Romani, auditâ primâ ejus irruptione in Asiam, expeditionem contra eum decernunt, quamvis domesticis aliàs seditionibus & bello sociali distenti, Italis ferè omnibus, aliis post alios, deficientibus. *Appian. pag.* 184. Sed Mithridatis responsione, Italis omnibus despondentibus, bellum sociale, sive *Marsicum*, sopitum est. *Bibliot. Phot. ut supra.*

Cùm autem Provincias sortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. Et cùm deesset pecunia, Senatus-Consultum factum est, ut venderetur quidquid Numa Pompilius solemnibus Deorum sacris dicaverat. Tanta fuit in summa egestate honoris publici ratio; & erant jam quædam hujus generis divendita; undè novem millia librarum auri confecerant: nec plus in tantum bellum insumpserunt. Ceterùm Sylla diu seditionibus retentus est. *Appian. pag.* 185.

Quo tempore Mithridates & contra Rhodios plures naves fabricavit, & Satrapis omnibus civitatumque Magistratibus scripsit secretas litteras, ut universi ad eam diem trigesimam invaderent armis Romanos Italosque hospites cum uxoribus, liberis, ceterisque ingenuis domesticis, Italici generis, & occisos insepul-

tos abjicerent, ut bona eorum partim Regi, partim percusſoribus cederent: per præconem etiam interminatus eſt mulctam cæſos ſepelientibus, aut vivos celantibus, præmio propoſito iis qui latitantes tollerent, pollicitus ſervo libertatem, ſi herum occideret; debitori verò, creditorem meanti, dimidium debitæ pecuniæ. His clàm ad omnes ſimul ſcriptis, ubi ſtatuta dies venit, variæ calamitatum ſpecies erant per Aſiam. *Appian. pag.* 185.

Epheſii è Dianæ templo, ab ipſarum ſtatuarum complexu diſtractos interficiebant. Pergameni eos, qui in ædem Æſculapii confugerant, cùm nollent abſcedere, Statuis hærentes ſagittis configebant. Adramyſteni abnatare conatos in mare perſequendo necabant, ſimulque infantes eorum ſubmergebant. Caunii, Antiocho devicto, attributi Rhodiis & paulò antè, Senatu Romano autore, juri ſuo redditi, Italos qui ad ſacratam ejus civitatis Curiam confugerant, ab ipſis aris protraxerunt: cæſiſque priùs in conſpectu matrum infantibus, ipſas deindè, & poſtremò earum maritos, interemerunt. *Id. ibid.* Tralliani ipſi quidem neminem occiderunt; ſed Theophilum quendam Paphlagonem, hominem trucem, *Ex Dione in Excerpt. Valeſ. pag.* 643. qui in ædem Concordiæ concluſos tam immaniter contrucidavit, ut Statuas complectentibus manus amputaret. *Appian. pag.* 185.

Apud Mytilenæos P. Rutilius Rufus exulans, crudelitatem Regis in togatos, ſoccos & pallium aſſumendo, homo Conſularis vitavit. *Cicero pro Rabirio poſtumo.* Ejuſmodi verò veſtitûs mutatione uſi & alii Romani, ut imminens periculum effugerent. *Athen. lib.* 5.

cap.

cap. 11. Occiſorum autem hoc uno die numerus 80. millium fuit, Memnoni *cap.* 33. & Valerio Maximo *lib.* 9. *cap.* non 150. millium, ut placet Plutarcho *in Sylla*, & Dioni *Legat.* 36.

Mithridates in Coum trajecit, ubi exceptus à libentibus, Alexandri filium cum multis pecuniis in Coo relictum à Cleopatra avia & à Cois ſibi deditum aſſumpſit, educavitque regiè, & è theſauris Cleopatræ magnas divitias, artificum opera egregia, gemmas, mundum muliebrem, magnamque vim pecuniæ miſit in Pontum. *Appian. pag.* 186. Judæorum etiam 800. talenta Mithridatem abſtuliſſe à Judæis Aſiaticis ad templum Croſo-Cymitanum deferenda memorat. *Joſephus lib.* 14. *pag.* 12.

Interea Rhodii mœnia portuſque munierunt & inſtruxerunt machinis, adjuvantibus nonnullis Telmiſſenſibus & Lyciis, & quotquot Itali evaſerant ex Aſia, qui Rhodi habebant receptaculum, in hiſque L. Caſſius Proconſul Aſiæ. Adventante autem cum claſſe Mithridate, ſuburbia diruerunt Rhodii, ne hoſtibus eſſent uſui, naves quoque ad pugnam inſtruxerunt, alias à fronte, alias à lateribus. Mithridates quinquereme circum ſuos volitans, juſſit naves ordine longo extendi in cornua, ut remigio concitatæ hoſticas circumvenirent, pauciores numero. Id veriti Rhodii paulatim cedebant, deinde verſis proris in portum confugerunt; quo firmato repagulis, à mœnibus propugnando Regem arcebant. Ille caſtrametatus in proximo, & ſæpè portum expugnare fruſtrà aggreſſus, expectabat terreſtres copias ex Aſia. *Appian. pag.* 186.

Poſt multas velitatunculas, properè ortum eſt acre

prælium, Mithridate prægravante propter iram & multitudinem navium, Rhodiis verò arte naves ejus circumvenientibus & ſubvertentibus. Damagoras claſſis Rhodiorum præfectus, poſt ſolis occaſum, cum ſex navibus, 25. regias adortus, duas ex iis demerſit, duas item alias in Lyciam compulit, & nocte in alto exactâ, reverſus eſt. In quo certamine, navem Mithridatis ſuos hortantis Chia ſocia per tumultum impacta concuſſit, propèque fuit, ut ipſa Rex in hoſtium manus veniret. Deindè terreſtres copias ad Mithridatem ex Aſia navigantes in onerariis & triremibus, turbo repentinus ad Rhodum tranſverſus appulit; quas turbatas adhuc tempeſtateque diſperſas aggreſſi Rhodii, partim ceperunt, partim perforârunt, incenderuntque, & 400. captivos abduxerunt. Ad extremum Mithridates, Sambuca machinâ & ſcalis ad urbis oppugnationem fruſtrà admotis, victus cum ignominia à Rhodo receſſit. *Appian. ibid. pag.* 187. *cum Memnone cap.* 33.

Obſeſſis deindè Pataris *Lyciæ*, Mithridates cædebat in Latonæ luco arbores ad machinas conſtruendas, donec minaci ſomno juſſus eſt abſtinere à ſacris arboribus: relictoque ad bellum in Lycia continuandum Pelopidâ, Archelaum miſit in Græciam, ut ſuadendo cogendove quotquot poſſet civitates, ad partes ſuas adduceret. Ipſe poſthac pleraſque curas committens ſuis ducibus, delectus habebat militum, arma fabricabat, & oblectabatur ſe cum Stratonicenſi Momina, ac pro tribunali ſedens cognoſcebat cauſas eorum, qui dicerentur inſidiati ejus ſaluti, aut res novas moliti, aut quomodocumque in Romanos proclives. *Appian. pag.* 188.

Archelaüs Præfectus Regis cum 120. millibus equitum ac peditum in Achaiam præmissus, Athenas ab Aristione Atheniensi traditas accepit. *Lucius lib.* 78. Deindè profectus cum classe & cibariis Delum, quæ ab Atheniensibus defecerat, & alia castella expugnavit, cæsoque in iis 20. millibus hominum, quorum plerique fuerant Itali, ea castella Atheniensibus attribuit, atque his aliisque modis jactans & extollens res Mithridatis, eum populum amicum sociumque Regi reddidit. Pecuniam quoque Apollini dicatam è Delo Atheniensibus misit, simul missis ad custodiam pecuniæ duobus millibus militum, quorum operâ usus Aristion, tyrannum egit in patria, civibus aliis occisis propter factionem Romanam, aliis Mithridati traditis. *Appian. pag.* 188. *&* 189.

Eodem tempore Metrophanes submissus à Mithridate cum alia manu militum, Eubœam Demetriadis Magnesiæque, quæ civitates à factione regiâ abhorrebant, populabatur. Quem Bryttius Sura, Prætoris Macedoniæ Sextii Legatus, *apud Plutarchum*, aggressus, cum exiguis copiis navali pugnâ certavit, demersâque unâ nave magnâ, & unâ hemiolâ, omnes socios navales qui in eis erant, occîdit, inspectante Metrophane. Ille territus fugit; & quia secundo vento navigantem Bryttius assequi non poterat, Scyathum expugnavit, quæ prædonum barbarorum erat receptaculum. Quos in potestatem redactos, servos in crucem egit, liberos mulctavit abscissis manibus. Indè Bæotiam petiit, auctusque aliis mille partim equitibus, partim peditibus, è Macedonia profectis, circa Chroneam cum Aristione & Archelao per continuum triduum dubio Marte

conflictatus est: sed postquam ad hostes supervenerunt Lacedæmoniorum & Achæorum auxilia, ratus se jam imparem, castra movit ad Piræum, quem & ipsum post Archelaüs classe occupavit. *Appian. pag.* 189. *&* 190.

Ex filiis Mithridatis unus in Ponto & Bosphoro, vetus regnum usque ad solitudines super Mæotim lacum, adversante nullo, obtinebat. Alter Ariarathes ingentibus copiis Thraciam & Macedoniam insistebat subigere. Alias oras domabant cum exercitibus Duces ejus; quorum Archelaüs Princeps classe fermè totum obtinens pelagus, insulas Cycladas in ditionem redigebat, aliasque quotquot intra Maleam positæ sunt, ipsamque tenebat Eubœam. *Plutarch. in Sylla pag.* 458. Eretria quoque & Chalcis, adeòque tota Eubœa, ad Mithridatis partes accesserunt. *Memnon. cap.* 34.

Tandem Sylla Mithridaticum bellum sortitus Proconsulari potestate cum quinque legionibus & cohortibus aliisque in Græciam profectus est. Sedebat tunc Pergami Mithridates, opes, dynastias, & dominatus amicis dispertiens. Memorant, quo tempore classem Sylla ab Italia solvit, in aliis quæ agenti Pergami Mithridati oblata fuerunt miraculis, victoriam coronatam; quæ à Pergamenis supernè demittebatur machinis, cùm penè attingeret caput ejus, labefactatam & delapsam coronam in theatro ad solum distractam, atque indè horrore populum, Mithridatem ingenti fuisse consternatione perculsum, licet omnia ei id temporis ex sententia procederent. *Plutarch. in Sylla pag.* 458.

Mox Sylla in Græciam appulit, statimque pecunias

& auxilia commeatuſque accerſivit ex Ætolia & Theſſalia. Ubi verò ſatis paratus viſus eſt contra Archelaum, tranſivit in Atticam, miſsâ parte copiarum ad oppugnandum in urbe Ariſtionem. Ipſe rectà Piræum petit, ubi Archelaüs intra muros ſe receperat; poſtque multas dimicationes, novis à Mithridate copiis receptis, Archelaüs extra mœnia exiit; ſed repulſis copiis, ipſe fune intra urbem ſubductus eſt. *Appian. pag.* 191. & 192.

Jam hyems appetebat, cùm ad Eleuſinem caſtra metatus, foſſam à montibus ad mare profundam deduxit, ne facilè incurſaretur ab equitatu hoſtium; cùmque navibus indigeret, Rhodum miſit, qui eas accerſerent. Rhodii, cùm non poſſent mare, vagantibus Mithridatis claſſibus, ad auxilium ferendum trajicere, Lucullum unum ex Legatis Syllæ, juſſerunt clàm navigare in Syriam & Alexandriam. *Id. pag.* 192.

Intereà Arcathias Mithridatis filius, cum exercitu alio Macedoniam ingreſſus, paucos Romanos præſidio Provinciæ relictos profligavit, ſubactâque totâ Macedoniâ, & in Satrapias diviſâ, ipſe contra Syllam profectus, in itinere circa Tiddæum, morbo prægravante obiit. *Id. pag.* 193.

Sylla Athenas vehementiſſima fame oppreſſas tandem cepit Kalendis Martii. Ariſtion in arcem confugit, incenſo priùs Odeo, ne ex ejus trabibus ad oppugnationem arcis pararet: Sylla urbem incendi non paſſus, in prædam conceſſit militi. Ariſtio aquæ penuriâ tandem arcem dedere coactus, ultimo eſt ſupplicio affectus. *Id. pag.* 195.

Urbe captâ, Sylla Piræum, in quo erat Archelaüs,

obſedit; ſed Romanis claſſe tùm carentibus, Theſſaliam per Bæotos petiit, & circa Thermopylas recolligebat reliquias tum eorum, quos ipſe in Græciam adduxerat, tum eorum qui Dromichetæ ductu eodem venerant. Accerſiit & eos, qui Arcathiam Regis filium in Macedoniam ſecuti fuerant, manum recentiſſimam, nulliſque ſupplementis egentem, & recentiorem etiam aliam, quam tum primùm Mithridates ſubmiſerat; nunquam enim ceſſabat copias mittere. *Id. pag.* 196.

In exercitu Archelai, erant Taxiles Mithridatis Dux, qui ex Thracia & Macedonia 100. millia peditum & 10 equitum, currus falcatos 90. adduxerat, & ipſe Archelaüs cum ſuis; qui ambo, commiſſis agminibus, 120. millia hominum ſub ſignis habebant. Sylla L. Hortenſio aſſumpto, qui 6000. ex Italia ſecum adduxerat, cum ſuis legionibus ne tertiam quidem partem hoſtium numero adæquans, ad Chæroneam tamen congreſſus victoriam conſecutus eſt, cæſis millibus Mithridaticis 110. vel 100. ut in Livii Epitome habetur. Caſtris autem à Sylla expugnatis, ad Chalcidem fugit Archelaüs, cùm non multò pluſquam decies mille ſuperſtites eſſent. E Romanis primùm quindecim viri deſiderati ſunt; poſteà tamen ex his duo reverſi ſunt, falsò periiſſe crediti. *Appian. pag.* 198. *&* 199.

Mithridates, auditâ tantâ clade, territus, ut par erat, nihilominus novos delectus habuit ex omnibus ſibi ſubjectis gentibus; ratuſque non defore, qui ſibi victo vel nunc vel per aliam occaſionem ſtruant inſidias, omnes ſuſpectos colligebat, priuſquàm bellum denuò crudeſceret. *Id. pag.* 200.

At primùm Gallo-Græcorum Tetrarchas, & quos

circa se habebat in amicorum cohorte, & qui nondum erant subditi, omnes necavit cum liberis & uxoribus, exceptis tribus fugâ servatis. Horum alios insidiis oppressit; alios unâ nocte peremit in convivio, putans neminem eorum in fide constantem, si Sylla veniat: confiscatisque bonis eorum, in civitates induxit præsidia, & genti Satrapam Eumachum imposuit. Eum mox Tetrarchæ, qui evaserant, collecta ex agris manu clientum, ejecerunt cum suis præsidiis è Gallo-Græcia, ut Mithridates nihil ex ea gente reliquum habuerit, præter pecuniam. *Id. ibid.*

Chiis quoque iratus jam indè ex quo navis eorum imprudens in regiam impegerat, in navali contra Rhodios prælio, primùm publicavit bona civium, qui ad Syllam profugerant: deindè misit qui apud Chios in factionem Romanam inquirerent. Postremò *Zenobius*, (vel ut Memnon vult, *Dorylaus*) cum exercitu eò appulsus, quasi trajecturus in Græciam, muros Chiorum & munitiora loca noctu occupavit, additisque ad portas custodiis, cives in concionem vocatos, arma & obsides, selectos optimatum liberos, sibi tradere compulit; quæ omnia Erythras confestim misit. Regiæ deindè venerunt litteræ duorum talentorum millium mulctam à Chiis exigentes: ad quam solvendam ornamenta templorum & mundum muliebrem conferre coacti sunt. *Id. ibid. & Memnon. cap. 35.*

Zenobius verò causatus deesse aliquid justo ponderi, in naves, seorsum viros, seorsum mulieres ac pueros, imponendos curavit; & agris inter Ponticos divisis, divulsos à patriâ miseros Chios in Pontum Euxinum ad Mithridatem misit. *Appian pag.* 201.

At Heraclienses, quibus cum Chiis amicitia intercessit, Ponticas in transitu naves, quæ captivos vehebant, adorti, ne resistentes quidem (non enim sat virium erat,) in urbem suam deduxere. Et tunc quidem largè rebus necessariis suppeditatis, Chiotas refecerunt, postmodùm verò, eximiis affectos muneribus, eos in patriam restituerunt. *Memn. ibid.*

Ephesii Zenobium cum militibus accedentem jusserunt ad portam arma deponere, & cum paucis in urbem ingredi. Tulit hoc ille, & divertens ad Philopœmenem patrem Monimæ à Mithridate adamatæ, quem Rex præsidem & custodem ei civitati reliquerat, per præconem ad concionem evocavit Ephesios. Qui nihil suave ab eo expectantes, rem distulerunt in sequentem diem; & noctu congregati cohortatique se mutuò, Zenobium in carcerem trusum necârunt, simulque muris apposito præsidio, multitudinem armatam centuriabant, fruges ex agris comportabant, & juventutem in sua potestate retinebant. Quibus audîtis, Tralliani, Hypæpeni, Meliopolitæ, & quidam alii, (in quibus Smyrnæi, Sardiani & Colophonii ab Orosio, *lib.* 6. *cap.* 2. numerantur) Chiorum calamitate perterriti, Ephesiorum sunt exemplum subsecuti. *Appian. ibidem.*

Mithridates autem misso contra desciscentes exercitu, in vi receptos graviter sæviebat, & timens ceterorum defectionem, civitates Græcas libertate donabat, debitoribus remissionem per præconem pollicens, inquilinis verò jus civitatis, in suo cuique oppido, & servis libertatem: sperans fore, quod accidit, ut obærati inquilini servique hoc beneficio devincti,

potentiam

potentiam ſuam propugnarent acriter. *Appian. pag.* 202.

Interea Mynio & Philotimus Smyrnæi, Chiſthenes & Aſclepiodorus Lesbii, omnes familiares Regis; Aſclepiodorus verò fuerat etiam Dux aliquando mercenariorum ejus militum, conſpirârunt in Mithridatem. Cujus conſpirationis Aſclepiodorus ipſe fuit index, & ut verbis ſuis fidem pararet, effecit ut Rex lecto quodam tectus Mynionem audiret. Ita proditis inſidiis, ſocii conſpirationis excruciati perierunt; ſed eâdem die de multis ſuſpicio ſuborta eſt. Ut verò etiam Pergameni 80. ob ſimilia conſilia capti ſunt, & in aliis civitatibus alii plurimi. Scrutatores miſit Rex circa omnes populos, qui inimicos ſuum quiſque indicando, ſuſtulerunt circiter 1600. homines. Accuſatores verò, non multò pòſt, aut à Sylla ſunt affecti ſupplicio, aut ſe ipſos interemerunt, aut fugienti in Pontum Mithridati ſe adjunxerunt comites. *Id. ibid.*

Dum hæc in Aſia geruntur, Sylla ex diverſis locis accepit, regionem, quam retrò reliquerat, non minore quàm anteà exercitu regio conculcari. Siquidem Dorylaüs, qui Chalcidem appulerat grandi claſſe, quâ advexerat armatorum 80. millia, qui erant in omnibus Mithridatis militibus optimè exercitati & inſtructi: confeſtim Bæotiam incurrit, atque eâ orâ potitus, contendit Syllam ad dimicandum elicere. *Plutarch. in Sylla pag.* 565.

Dorylaüs duxit exercitum ad Archelaum habentem adhuc ex prioribus copiis reliqua decem millia. Sylla verò cum eo ad Orchomenium caſtra contulit. Ut verò vidit adventantis equitatûs multitudinem, multas foſſas per campum fodit, latas decem pedes, venientem-

M

que Archelaum excepit instructâ acie. Romanis autem contra tantum equitatum segniter pugnantibus, obequitans diu hortatus est eos non sine minis : & cùm ne sic quidem proficeret, desiliit ab equo, & correpto signo, procurrit inter duas acies cum satellitibus, clamans: *Si quis vos, milites, rogaverit, ubinam Syllam Imperatorem vestrum prodideritis, respondete, pugnantem ad Orchomenum.* Tum Præfecti ejus periculo moti, succurrerunt è suis ordinibus: quos præ pudore secuta cetera multitudo, cedere coëgit hostem, qui modò urgebat ferociter. Atque ita facto initio victoriæ, Sylla rursùm ascenso equo, laudabat milites ubique præsens hortator, donec vicit egregiè, cæsis circiter 15000. hostium, quorum major pars fuerant equites; & inter hos filius Archelai *Diogenes* cecidit; pedites intra castra compulsi sunt. *Appian. pag.* 202. *&* 203.

Tum Sylla veritus, ne Archelaüs se navibus adhuc carentem rursum effugeret in Chalcidem, toto campo nocturnas stationes disposuit; & insequenti die ne integro quidem stadio procul ab ejus castris fossam duxit; illo intra vallum sese continente. Quo maximè tempore adhortatus est exercitum, ut reliquias belli conficeret, hostibus in conspectum prodire non sustinentibus: simulque ad oppugnationem duxit. *Id. ibid.*

Ita utrimque clamore ac impetu coorto, multa edebantur militaria facinora. Jamque angulum quemdam valli convellebant Romani, scutis protecti, cum barbari id animadvertentes, circumsteterunt angulum, strictis gladiis propugnaturi cominùs. Nec ausus est quisquam irruere, donec Basillus Tribunus legionis primus insiliit & stravit obvium. Tum verò universus

exercitus consecutus est cum magnâ fugâ strageque barbarorum: dum alii cæduntur incursu, alii compelluntur in lacum proximum, & imperiti natandi preces frustrà effundunt, non intellectas suis percussoribus. Archelaüs in paludem quandam se abdidit nudus; ubi cùm dies duos, ut vult *Plutarch. in Sylla*, vel triduo, ut *Eutrop. lib. 5.* delituisset, nactus naviculam, trajecit Chalcidem, & quidquid usquam erat copiarum Mithridatis properè convocavit. *Appian. pag.* 203.

Sylla postero die Tribunum coronâ donavit, & aliis alia dedit dona militaria; deindè Bæotiam continuis defectionibus nutantem diripuit; transgressusque in Thessaliam, hyemavit, Lucullum expectans cum navibus. Et quia nihil comperti habebat de eò, naves alias fabricavit. *Idem pag.* 204.

Interea Marius & Cinna Syllæ inimici, illum in urbe hostem indicarunt; & Cinna Flaccum misit in Asiam cum duabus legionibus, ut pro Sylla jam hoste declarato Provinciæ præesset, ac bellum contra Mithridatem gereret. Eum rei militaris imperitum comitatus est unus ex Senatoribus Fimbria, vir non contemnendæ autoritatis apud milites. His è Brundusio trans mare navigantibus, multæ naves tempestate confractæ sunt, & præcursorias earum incendit novus exercitus submissus à Mithridate. *Id. ibid.*

Fimbria, cæso in Bithynia Flacco, & exercitu occupato, Imperator jam appellatus, civitates sibi adjungens, Cyzicum venit. Mithridates filius, cum Taxile & Diophanto & Menandro ductorum præstantissimis conjunctus, & magno agmine instructus Fimbriæ occursavit. Cumque illi numero militum longè

ſuperiores eſſent, detrimenta in conflictu accepit. Sed cùm ad flumen quoddam perventum eſſet, quod utrumque exercitum dividebat, imbre ſub auroram fortè effuſo, ex improviſo Fimbria flumen trangreſſus, hoſtes in tentoriis ſomno gravatos ita oppreſſit, ut ne ſentirent quidem; & magnâ ſtrage editâ, præfectorum non multi & equites necem effugêrunt. *Memn.cap.* 36.

Mithridates filius ex Aſia ad Miletopolim, indè Pergamum ad patrem, unà cum equitum comitatu, ſalvus evaſit. Fimbria verò ſtationem Regis invadens, ipſum Pergamo expulit; urbeque captâ, fugientem in Pitanem inſecutus, obſeſſum foſsâ circumdare conatus eſt. *Oroſ. lib.* 6. *cap.* 2.

Mithridates undique terrâ à Fimbria preſſus, circumſeſſuſque, mare reſpiciens, omnes contraxit & accerſivit ad ſe claſſes; eò quòd cum acri viro & victore ſigna conferre dubitaret. Quod advertens Fimbria, quia claſſe deficiebatur, miſit ad Lucullum oratum, claſſem ut adduceret, ac ſibi præſto eſſet ad infeſtiſſimum Populo Romano atque atrociſſimum omnium Regum capiendum. Et profectò cepiſſet, ſi Lucullus civilibus diſcordiis curam Reipublicæ prætuliſſet; eumque mari coarctare objectâ claſſe voluiſſet. Sed Lucullus non auſcultans Mithridati copiam fecit mari elabendi, & Fimbriæ deludendi exercitum. *Plut. in Lucul. pag.* 493.

Mithridate igitur, conſcenſis navibus, Mytilenen fugiente, Fimbria Provinciam obeundo mulctabat, factionem Cappadocum & agros populabatur excludentium ſe mœnibus: Illienſes autem oppugnati ab eo confugerunt ad Syllam, qui tamen iis ſuccurrere non potuit. *Appian. pag.* 205.

Interea Lucullus primùm circa Lecton Troadis regiam classem subitò oblatam profligavit, iterùmque ad Tenedum. *Plutarch. in Lucul. ibid. & suprà.*

Mithridates postquàm etiam ad Orchomenum, cladem acceptam audivit, reputans ex quo exercitum in Græciam misit, tam multos tam citò desideratos, scripsit Archelao, ut faceret pacem quàm honestissimis posset conditionibus. Congressi in mari sunt circa Delum, ubi templum Apollinis est. Exorsus orationem Archelaüs, postulavit à Sylla, ut expeditione relictâ Asianâ & Ponticâ, ad bellum civile proficisceretur, Regem ei argenti, navium, militum, quantum vellet præbiturum. Excipiens Sylla hortatus est eum, Mithridatem ut relinqueret, ipse loco illius regnaret, appellaturum se eum socium & amicum Romanorum, si classem Regis sibi tradidisset. Proditionem Archelao detestante, pacis tandem cum Rege ineundæ leges à Sylla sunt propositæ. *Plutarch. in Sylla pag. 466.* His auditis Archelaüs continuò deducebat omnia præsidia: de ceteris conditionibus scripsit Regi suo. *Appian. pag.* 207.

His pactis, digressus Sylla tendit per Thessaliam & Macedoniam ad Hellespontum, honorificè Archelaum secum habens. Qui cùm propè Larissam periculosum in morbum incidisset, Sylla inhibita profectione, non aliter ac si quispiam suis è Ducibus & Prætoribus fuisset, curam ejus habuit quàm maximam. Quod suspicionem auxit, haud bonâ fide ab Archelao ad Chæroneam pugnatum fuisse. *Plutarch. in Sylla ibid. ut supra.*

Cùmque Legati à Mithridate reversi, cetera pro-

barent, solam excipientes Paphlagoniam, *Appian. ibid.* & navium traditionem, *Plutarch. ibid.* addiderunt æquiores conditiones se impetraturos fuisse ab altero Imperatore Fimbria. Tum Sylla molestè ferens hanc collationem, respondit, & Fimbriam pœnas daturum, & se quàm primùm attigerit Asiam, visurum num pace an bello Mithridates opus habeat. *Appian. ibid.* Archelaüs à Sylla tamen obtinuit, ut ipsemet ad Mithridatem allegaretur. *Plutarch. in Sylla pag. 467.*

Reversus à Mithridate Archelaüs, apud Philippos in Macedonia Syllæ occurrit, omnia nuntians ex sententia esse, cupere autem ante omnia Mithridatem ipsum convenire. *Plutarch. in Sylla ibid. Appian. ibid.*

Itaque Sylla movit à Cypselis, Mithridates à Pergamo, & congressi sunt ad oppidum Troadis Dardanum. Habebat ibi Mithridates secum naves remigio instructas 200. & terrestrium copiarum 20000. equites 6000. & curruum falcatorum vim magnam. Syllam cohortes 4. & equites 200. comitabantur. Hoc igitur in loco conventum est; ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis, inspectante utrimque exercitu. Cùm autem Syllæ Mithridates obviam venisset, ac dextram porrexisset, interrogavit eum Sylla, acciperet-ne quibus conditionibus pepigerat Archelaüs pacem. Tacente primùm Rege, ac multis deindè querelis & criminationibus utrimque jactatis, tandem iracundâ Syllæ oratione Mithridates territus consensit in leges pacis Archelao datas.

Leges pacis hæ fuerunt: MITHRIDATES ROMANIS ASIA CONCEDAT, BITHYNIS ET CAPPADOCIBUS REGES PRÆSINT GENTILES. MITHRIDATI TOTIUS PONTI REGNUM

SIT CONFIRMATUM. PECULIARITER VERO SYLLÆ EXPEDIAT TRIREMES 83. M. TALENTUM, AD REDITUM QUEM IPSE ROMAM INSTITUISSET. CIVITATIBUS APUD ROMANOS HAUD SIT NOXÆ, QUOD AD MITHRIDATEM DEFECERINT. Atque ita Mithridaticum bellum ante annos 4. cœptum, ne integro quidem triennio, *Memnon. cap.* 37. finitum eſt. Sylla in Italiam remeavit, & Mithridates ad ſua ſe recepit.

Sylla Curioni juſſit, ut Nicomedem in Bithyniam, & in Cappadociam Ariobarzanem reduceret, impoſitoque tributo quinquennali Aſiæ *Appiano* 20000 talentorum, *Plutarcho* autem 50. Murenam ad ordinandas res in Aſia cum duabus Fimbrianis legionibus reliquit. Lucullus Murenæ Quæſtor fuit, *ex Cicerone in Lucullo.*

Mithridates in Pontum reverſus, multas denuò gentes, quæ propter res ejus adverſas ab illo defecerant, ſub poteſtatem ſuam redegit. *Memnon. cap.* 37. Colchi rebelles filium ejus Mithridatem ſibi Regem poſtulârunt: quo impetrato, ſtatim redierunt ſub imperium. Id Rex ſuſpicatus factum per ambitionem filii, vocatum ad ſe vinxit aureis compedibus, nec multò poſt necavit; egregiâ hujus operâ uſus contra Fimbriam. *Appian. pag.* 214.

Adverſus Boſphoranos autem claſſem parabat & magnum exercitum, adeò ut ob magnitudinem apparatûs, mox exorta ſit opinio, non in Boſphoranos, ſed in Romanos hæc parari. Nam neque dum Ariobarzani ſolidam Cappadociæ poſſeſſionem reddiderat, retentis ſibi locis quibuſdam: & Archelaum ſuſpectum habebat, quaſi cùm eſſet in Græcia, plus æquo in

conditionibus pacis Syllæ conceſſerit. Quod ubi ille ſenſit, territus ad Murenam fugit, eumque irritando, ut prior Mithridati arma inferret. *Appian. ibid.* Archelaum ad Syllam defeciſſe ſcribit Dio *lib. 39.* Ad Syllam cum uxore liberiſque ſe contuliſſe refert *Oroſius lib. 6. cap. 2.* Archelaum verò cum Mithridate & in poſtremo bello, illius partes ſtrenuè admodùm defendiſſe narrat *Memnon cap. 36.* Sed ei parum fidei adhibendum.

Murena mox per Cappadociam invaſit *Comana*, urbem in regno illo maximam, & religioſo opulentoque templo inſignem, interfecitque nonnullos *Mithridatis* equites. *Appian. ibid.*

Ad Murenam Mithridates Legatos miſit, qui, cùm ipſi natione Græci eſſent, & vitæ genere Philoſophi, plus Regem culpârunt, quàm commendârunt. *Memn. cap. 38.*

Cùmque Legati objicerent fœdera, negavit ſe videre ulla fœdera: nulla enim Sylla conſcripſerat, ſed executione pactorum contentus, diſceſſerat. Hæc locutus Murena confeſtim prædas agebat, & ne à ſacris quidem pecuniis abſtinens, hiberna habuit in Cappadocia. *Appian. ibid.* Illius regreſſum Ariobarzani magis confirmavit: & circa ingreſſum regni Mithridatis, urbem Ecininam condidit. *Memnon. ibid.*

Mithridates & ad Senatum & ad Syllam miſit, qui expoſtularent de Murena. *Appian. ibid.* Murena verò pro ſe Legatos ad urbem amandavit. *Memnon. ibid.*

Interim autem trajecto Haly fluvio magno, & tum maximè imbribus tumido, 400. Mithridatis vicos incurſavit, nuſquam occurrente Rege, & expectante

Legatorum

Legatorum reditum; atque ita refertus prædâ in Phrygiam Gallo-Græciamque reversus est. Ubi Callidis propter querelas Mithridatis ab urbe missus, nullum quidem S.C. ei obtulit; denuntiavit tamen omnibus audientibus jubere Senatum, ut à fœderato Rege abstineat. His dictis mox in conspectu aliorum, seorsum cum eo collocutus est: nec Murena quicquam remisit de pristina vehementia, tunc quoque incursans fines Mithridatis. *Appian. ibid.*

Murenæ non pauci dederunt consilium, ut Sinopem invadens, de regia ipsa bellum moveret: eâ enim captâ, facile etiam cetera in potestatem ventura. At Mithridates, validis hac præsidiis communitâ, ipse bello gerendo rursùs incubuit. *Memnon. ibid.* Mithridates aperto jam bello, se peti existimans, Gordium jussit invadere vicos finitimos. Ille mox jumenta multa impedimentaque & tam paganos (id est rusticos) quàm milites comprehendit, & castra sua Murenæ castris in adversa ripa opposuit. Pugnæ verò neuter fecit initium, donec Mithridates venit cum majore exercitu, moxque circa fluvium commissum est magnum prælium. *Appian. pag.* 215.

Ibi Rex vi transivit flumen, alias quoque Murenam longè superans, qui in tumulum naturâ munitum refugit Regis impetum, & indè per montanos calles properavit in Phrygiam, multis amissis vel in fuga, vel in prælio. Hæc tam præclara accelerataque & obiter parta victoria præpeti famâ vulgata, multos transtulit ad Mithridatem, qui ex Cappadocia pulsis omnibus Murenæ præsidiis, sacrificavit *bellipotenti* Jovi, more patrio, in excelso monte, addito ei cacumine

ex lignorum congerie, quæ ſuſtineret victimas. *Id. ibid.*

Ceterùm Sylla indignum cenſente Mithridatem fœderatum bello infeſtari, miſſus eſt A. Gabinius, qui ſeriò Murenæ denuntiaret, abſtineret arma à Rege, & Mithridatem cum Ariobarzane reduceret in mutuam gratiam. In eo conventu Mithridates, obſide tradito Ariobarzani, filio quadrimulo, acceptâque parte Cappadociæ, quatenus eam occuparat præſidiis, non ſine auctuario, convivium præbuit omnibus, propoſuitque certum auri pondus his, qui bibacitate aut educitate, dicteriis, cantu, ceteriſque ſolemnibus ludicris vincerent, cujus ſolus expers fuit Gabinius. Atque ita ſecundum Mithridaticum bellum anno tertio finitum eſt. *Appian. pag.* 215. & 216.

Mithridates otium nactus, ſubegit Boſphorum, & genti unum ex filiis Macharem Regem dedit. Indè Achæos aggreſſus Colchis finitimos; duabus partibus exercitûs, partim inſidiatorum dolo, partim aperto Marte; atque etiam inclementiâ frigoris amiſſis, domum reverſus, in urbem miſit qui leges fœderis conſcriberent. *Appian. pag.* 216.

Ariobarzanes quoque miſit, ſive ſponte, ſive incitatus ab aliis, qui patres docerent ſe non recepiſſe Cappadociam, & majorem ejus partem retinere Mithridatem, qui juſſus à Sylla cedere Cappadocia, ceſſit. *Id. ibid.*

Rursùſque aliam legationem miſit ad ſcribendas leges fœderis; & quia defuncto jam Syllâ, magiſtratus ea de re ad Senatum non retulerunt, *Mithridates* Tigranem generum ſubornavit, ut Cappadociam inva-

deret: nec tamen id commentum Romanos latuit. *Id. ibid.*

Tigranes Cappadociâ velut indagine cinctâ, ut nemo posset evadere, ad trecenta millia hominum abstraxit in Armeniam, & agros eis ad incolendum cum aliis attribuit: ubi primùm Armeniæ regni diadema sibi imposuit, & oppidum *Tigranocertam* à se denominavit, quasi dicas *Tigranopolim. Appian. ibid.*

L. Magius & L. Fannius ab exercitu profugi Mithridati se adjunxerunt, eique suaserunt ut cum Q. Sertorio, qui in Hispania tum contra Romanos arma sumpserat, societatem belli pacisceretur. Hos ille Legatos cum litteris ad Sertorium misit, pecuniam & naves ei ad bellum se præbiturum promittens, vicissimque omnem Asiam, quâ paulò antè, Romano fœdere cum Sylla icto, cesserat, ab eo confirmari sibi postulans. *Cicero pro Lege Manil. & in Verrem. Plutarch. in Sertorio. Appian. pag.* 216.

Sertorius, cùm advenissent Legati, coacto consilio, quod *Senatum* vocabat, Bythiniam & Cappadociam si occuparet Mithridates Regi parere assuetas, nec quicquam ad Populum Romanum attinentes, eas sibi non invidere ait: fœdus itaque sancitur: Sertorius Ducem & milites missurum se pollicetur, Mithridates autem tria millia talentûm cum 40. navibus sese præbiturum promittit. *Plutarch. in Sertor.* Asiam, Paphlagoniam & Gallo-Græciam, occupandas refert Appianus *pag.* 217. Dux mittitur M. Marius ex Senatoribus exulibus, *Plutarcho.* M. autem Varius *Appiano.* Quem Rex in locum *Archelai*, qui transfugerat, Ducem fecit. *Cicero ibid.* Cui duos *Lucios* addit Consiliarios, *Magium* & *Fan-*

nium, quibus autoribus Mithridates tertium & ultimum bellum Romanis intulit, in quo totum amisit imperium. *Appian. pag.* 217.

Mithridates igitur jam antè vires Romanas expertus, & belli sine causa repentè moti nullam sperans veniam, totus erat in apparatu, de summa rerum jacturus aleam, æstatis reliquum & integram hyemem consumpsit materie cædendâ, fabricandisque navibus & armis. *Id. ibid.* Copias ad verum & justum apparatum contraxit. Detraxit enim variam multitudinem, dissonorum minas barbarorum, armorum inauratorum & gemmis distinctorum instrumentum: quod victoribus id prædæ esset, non adderet tenentibus nervos. Pro his gladios fabricavit more Romano, scuta solida compegit, atque exercitatorum habuit magis quàm comptorum equorum delectum. Ad hæc naves non deauratis tabernaculis, nec balneis pellicum, & gynæciis delicatis adornatas, sed armis, missilibus telis opibusque comparavit refertas. *Plutarch. in Lucul. pag.* 496.

Frumenti 200. medimnum Myriadas ad mare detulit. Auxilia præstò ei fuere præter veteres copias, Chalybes, Armenii, Scythæ, Tauri, Achæi, Heniochi, Leucosyri, & qui circa Termodontem fluvium terram colunt, quam vocant Amasonum: hæc accesserunt in Asia pristinæ potentiæ. Trans mare verò in Europa Sarmatarum gentes, Basilii, Tazyges, Coralli, Thracum item quæcumque Istrum flumen, & Rhodopen Æmumque montes accolunt; & insuper Basternæ omnium hominum fortissimi. *Appian. pag.* 217.

Ineunte autem vere, decursione factâ classium, *Mithridates* sacrificavit bellipotenti Jovi, more consueto; & Neptuno quadrigas alborum equorum in altum demersit; atque itaproperavit in Paphlagoniam, Ducibus exercitûs *Taxile & Hermocrate. Id. ibid.* Peditum 120. *ex Plutarcho.* 140. *ex Appiano* erant millia ad Romanos ordines instructorum; equitum 16. millia, præter currus falcatos 100. Sequebatur castra & alia turba magna eorum, qui vias muniebant, aut deferebant sarcinas, atque etiam negotiatorum. *Id. in Lucul. pag.* 496.

Postquàm ventum est in Paphlagoniam, Mithridates concionem ad milites habuit magniloquam, orsus de suis majoribus, tum de se ipso, tum quam præsentem retulit à Romanis, quorum avaritiam & intemperantiam accusavit: deindè transiit ad extollendas suas copias. His dictis irritato exercitu, invasit Bithyniam à Nicomede nuper sine liberis defuncto, testamento relictam Romano Populo. *Appian. pag.* 218.

Alia quoque quod intolerandis malis à Feneratoribus & Publicanis Romanorum esset oppressa, ad Mithridatem est relapsa. Mithridates cum Mario à Sertorio Duce misso urbes aliquot cepit; eumque in illas cum virgis & securibus invectum Rex ipse tanquam majorem potestatem & ministri specie ultrò subsequebatur. Marius verò aliis libertatem dabat: aliis cùm immunitatem concederet, beneficio se facere id Sertorii dicebat. *Plutarch. in Lucul. & Sertor. pag.* 497.

M. Cotta ad Propontidem cum classe tuendam & ad Bithyniam propugnandam, L. verò Lucullus in Asiam ad Mithridatem persequendum missi sunt. *Memnon.*

cap. 39. Lucullus conſcriptâ in Italia legione, in Aſiam cum ea trajecit, ubi duas Fimbrianas & duas alias legiones accepit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 495. At Mithridates tùm alium in procinctu habens exercitum frequentiſſimum, tùm triremes 400. Naviumque minorum, quas *penteconteres & cercuras* vocitant, non exiguus erat numerus. Diophantum etiam Mithanim, cum valida manu, in Cappadociam dimittit, ut præſidia in urbibus collocet; &, ſi Lucullus Pontum ingrediatur, occurrat, & progreſſum ejus intercludat. Ipſe verò 200000. peditum ſub vexillis apud ſe retinet, & 12000. equitum, quos falcati ſequuntur currus 120. nec ulla machinarum omnis generis copia abeſt. Concitato igitur itinere per Timonidem, Cappadociam & Galatiam pergens, ad diem nonum Bithyniam attingit. Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu ſtationem habere jubet cum omni claſſe. *Memn. cap.* 39.

Mithridatis autem claſſis Heracleam præterlegens ab ea non recipitur. Forum tamen venale rogantibus præbent & commerciis, ut fieri ſolet, initis, Archelaus copiarum navalium ductor, *quem alii partes Regis reliquiſſe dicunt*, Silenum & Satyrum, nobiles ex Heraclea viros comprehendit, nec prius dimiſit, quàm perſuaſiſſet, ut quinque triremibus ipſum in hoc cum Romanis bello adjuvarent, quo facto Romanorum inimicitiam Populus Heraclienſis ſibi conciliavit. *Idem cap.* 40.

M. Cotta multis nuntiantibus Lucullum adventare, & jam in Phrygia caſtra habere, exiſtimans triumphum ſe tantum non in manibus tenere, ne conſors

ejus Lucullus foret, cum Mithridate dimicare maturavit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 496. Marius & Eumachus Duces à Mithridate adversùs Lucullum miſſi, magno exercitu brevi congregato, cum P. Rutilio *Cottæ Legato*, apud Chalcedonem congreſſi ſunt, eumque cum plurima exercitûs ipſius parte cæciderunt. *Paul. Oroſ. lib.* 6. *cap.* 2. Baſſerius Italorum pedites in fugam vertentibus, & prolixam ſtragem edentibus. *Memnon. cap.* 41.

Romani undique Chalcedonem ad Cottam confluerunt; quam urbem cùm Rex peteret, Cotta negotiis bellicis minime aſſuetus non prodiit; ſed claſſis ejus Præfectus nomine Nudus, cum exercitûs parte campum occupavit, quâ erat munitiſſimus, pulſuſque indè refugit ad portam Chalcedonis, laborioſe multa ſepta ſuperans, & in ipſa porta compreſſio fuit ſimul irruentium: quo factum eſt ut perſecutores nullum telum in eos fruſtra mitterent. Ut verò portæ cuſtodes demiſerunt clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos ſubduxerunt funibus, reliqui amicos inter & hoſtes contrucidati ſunt, incaſſum manus tendentes ad utroſque. *Appian. pag.* 218.

Mithridates utendum fortunâ ratus, eâdem die claſſem ad portum admovit: præruptaque in ore portus cathena ferrea, quatuor hoſtiles naves incendit, reliquas ſexaginta ligatas ad puppes ſuarum abſtraxit, nec Nudo prohibente, nec Cottâ, qui ſe continebant intra mœnia. Deſiderata ſunt Romanorum 3000. & in his L. Manlius Senator. *Id. pag.* 219. Præter 60. naves cum viris, terra 4. peditum millia, Cottam amiſiſſe refert Plutarchus *in Lucullo pag.* 496. Uno die mare &

terram cadaveribus Romanis cæde oppleta fuisse narrat Memnon IIX M. in conflictu navali occisis, IV M. & D. captis, de pedestri exercitu, V. M. CCC. A parte autem Mithridatis Basternæ circiter XXX. ex reliqua multitudine ceciderunt IƆCC. *Memnon. cap.* 41.

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Consul victus est. *Liv. lib.* 93. Cottæ res sic & terra marique calamitosæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.* Hoc Mithridatis successu omnium animi servilem in modum concidêre, sed Lucullus ad Sangarium fluvium castra habens, cognitâ eâ clade, perculsos militum animos verbis erexit. *Memnon. ibid.*

Cùm Archelaus autem Mithridatis quondam in Bæotia Præfectus, qui post descivit ab eo, & tunc in præsidiis erat Romanis, suo tantùm conspectu confirmaret Lucullum toto Ponti regno potiturum, negavit venatoribus se timidiorem esse, omissis feris ut ad vacua eorùm lustra contenderet. Ita fatus movit in Mithridatem. Pedites habebat 30000. equites 2500. Ubi contemplatus est hostes, obstupefactus eorum multitudine, cupiebat abstinere à pugna & tempus ducere; sed quia Marius à Sertorio missus occurrit lacessivitque eum, instruxit aciem ad confligendum; cùm jam penè concurrerent, ostentum utrosque perculsos diremit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 496.

Mithridates cùm urbem Cyzicenam Asiæ januam fore putavisset, qua effracta & revulsa tota pateret Provincia, totius belli impetum in eam transferre institit. *Cicero pro Murena.* Porro Cyziceni in nupera clade Chalcedonensi civium 3000. & 10. naves amiserant;

Rex

Rex igitur quo Lucullum falleret, mox à cœna densam ac nimbosam noctem nactus castra movit, & oriente luce oppositum urbi montem Adrastiam occupavit. *Plut. in Lucul. pag.* 487. Lucullus castra sua Mithridati opposuit, & ex transfugis quod circiter 300000. peditum ille haberet, cognovit. *Appian. pag.* 222.

Cyzicenos Rex denis ex terra castris cinctos, classe per æquor, freto quod à continente summoveret urbem, obturato, utrimque obsedit. Subibant illi quidem cetera forti animo pericula, & erant ad omnia acerba pro Populo Romano perpetienda obfirmati, nesciebant ubinam gentium esset Lucullus, Mitridatici ejus castra sub oculis civium posita, Armeniorum & Medorum esse auxilia, Mithridati à Tigrane missa, jactabant. Prinius Demonax ab Archelao in urbem missus, adesse Lucullum iis indicavit. Quibus fidem ei non habentibus, arbitrantibusque ad levanda præsentia mala eum ficta adferre, puer adfuit captivus, qui è manibus hostium elapsus, digito castra Romana eis commonstravit. *Plut. in Lucul. pag.* 497. Ad ipsos quoque Lucullus, ut bono animo essent, nuntium misit unum ex militibus nandi peritum, qui per hostium naves duobus utribus suspensus, mediam ipse regulam tenens & pedibus iter adgubernans, septem millia passuum transmeavit. *Florus lib.* 3. *cap.* 5.

Conspicatus autem Lucullus montem castris opportunum; quo occupato, ipse copiam habiturus erat commeatuum, hostes verò inopiam, rem aggressus est ut maximi momenti ad victoriam parandam sine periculo: cùmque unicus angustus esset in eum aditus, Mithridates hunc tenebat, valido præsidio à Taxile

Ducibusque aliis admonitus. At L. Magius, arbiter fœderis icti cum Sertorio, post illius mortem, clam ad Lucullum miserat nuntium, à quo accepta fide, persuasit Regi, sineret Romanos transire & castrametari pro libito: Fimbrianus enim legiones, quæ aliquando militassent sub Sertorio, velle transfugere, & facturas id prope diem. Quid igitur opus esse sudore & sanguine, quando sine certamine vincere liceat. *Appian. pag.* 219.

Huic consilio Mithridates imprudenter assensus, ut nil suspicatus, passus est Romanos secure superatis faucibus, contra se magnum montem munire: quo in potestatem redacto, ipsis à tergo subvehendi erant commeatus liberè: Mithridati contrà lacu, montibus & fluviis excluso, ab importationibus terrestribus, tenuiter subministrabantur, cùm neque pateret exitus, neque vi repellere posset Lucullum, ob neglectam locorum opportunitatem, & imminens hyems etiam maritimas importationes esset impeditura. *Id. pag.* 220.

Mithridates quamvis fortasse potuisset tunc quoque cum tanta multitudine per medios hostes erumpere, hoc tamen neglexit, malens ad oppugnationem Cyzici uti machinis insignibus, quas Nicomedes Thessalus fabricaverat, eminente inter ceteras Helepoli centum cubitorum, supra quam alia turris assurgebat, catapultis instructa ejaculantibus saxa telaque varia: ad portum autem duæ quinqueremes conjunctæ aliam turrim inferebant, undè pons in murum injiceretur. *Id. ibid.*

Omnibus verò paratis primùm tria millia Cyzicenorum captivorum in navibus ad urbem admovit, qui manus tendentes ad mœnia, orabant ut sibi periclitantibus cives parcerent; donec Lysistratus, Cyziceno-

rum Dux, è muro per præconem eos monuit, ut ſemel in alienam poteſtatem redacti, fortunam ferrent fortiter. Mithridates hoc conatu fruſtratus, impoſitam navibus machinam admovit ad murum; moxque demiſſo ponte, procurrerunt quatuor milites. Ibi rei novitate perculſi Cyziceni ceſſerunt nonnihil: verum ceteris ſubſequi cunctantibus receperunt animos, & quatuor illos ejecerunt, perfuſiſque pice navibus & immiſſo igne, coegerunt eas retrò ſe recipere unà cum machina, atque ita repulſa eſt oppugnatio maritima. *Id. pag.* 220. *&* 221.

Eadem die tertiò ſimul omnes à terra ſunt admotæ machinæ, oppidanis ultrò citróque tranſcurſantibus quacunque laboraretur maximè, qui arietes aut ſaxis immiſſis præfringebant, aut injectis laqueis deflectabant, aut ictus eorum molliebant, objectis lana refertis peronibus, tela verò ignita excipiebant, centonibus aceto & aquâ madidis, ceterorum veſtibus aut pannis oppanſis infringebant impetum in ſumma nil inexpertum relinquebant, quod humana poteſt conferre alacritas. Attamen omnem laborem patientiſſimè ferentes, efficere non potuerunt quin pars mœnium exuſta corrueret ſub veſperam, ſed propter calorem incendii nemo ſuſtinuit irrumpere: verum ipſi Cyziceni noctu ſubſtruxerunt munitionem aliam. *Id. pag.* 221.

Serò effecit Lucullus, ut auxiliares in urbem per noctem immitterentur. *Strabo pag.* 576. Cùm enim in lacu Daſcylite acatia ſatis magna commearent, eorum maximum ille ſubduxit, plauſtro ad mare devexit, eique quot capere poterat milites impoſuit. Qui noctu

clam trajicientes, imprudentibus hostibus urbem sunt ingressi. *Plutarch. in Lucul. pag.* 497.

Per eosdem dies procella vehemens coorta, reliquas Regis machinas sic laceravit, ut inutiles redderet. *Appian. ibid.*

Fertur hanc urbem in dotem à Jove datam Proserpinæ, quam Cyziceni venerantur præ omnibus Numinibus: cujus solemni redeunte, in quo atram bovem immolant, illi nullam talem habentes è pista finxerunt hostiam: interim atra bos ex alto ad eos pernatavit, & in ore portus claustra sub aquis evasit; atque ita per mediam urbem cursu ad Deæ templum delata ante aram constitit: hanc Cyziceni egregiâ spe conceptâ, immolârunt. *Appian. ibid.*

Amici autem Mithridati consulebant ut ab urbe sacratâ classem solveret, qui nihil motus ascendit imminentem montem Dindymum, & ab eo duxit continentem ad muros urbis aggerem, in quem impositis turribus, cuniculis quoque suffodiebat, & suspendebat mœnia. *Id. ibid.* Quæ quidem Cyziceni ita sustinuerunt, ut parum etiam abfuerit quin ipsum Mithridatem caperent vivum in cuniculo, quem is fodiebat, cùm ipsi alium ex adverso agerent: evasit tamen, cùm re observatâ se è cuniculo subduxisset. *Strabo pag.* 576.

Hyeme superveniente, privatus est Mithridates & maritimis commeatibus, si quos habuerat. Necessariorum igitur difficultate presso exercitu, fame multi emoriebantur, humanis quidam vescebantur carnibus, herbas alii in cibum vertendo, morbos sibi contrahebant, quorum insepulta cadavera pestem invexerunt insuper. *Memnon cap.* 52.

Dum oppugnaret Lucullus arcem quandam, occasione maturans Mithridates uti, aversis ab hoste itineribus, dimisit omnem fermè equitatum cum jumentis, atque expeditatu minus inutiles, in Bithyniam. Hac re nuntiata, contraxit Lucullus de nocte in castra. Diluculo tempestate sæviente insecutus eos est cum cohortibus decem & equitatu, quanquam nive affligerentur, atque aliis incommodis, ut multi milites ex gelu succumbentes sequi non valerent. Cum ceteris ad Rhyndacum amnem hostes assecutus, stragem edidit tantam, ut Apollonia egressæ fœminæ diriperent impedimenta & trucidatos spoliarent. Capta sunt equorum sex millia, & jumentorum infinitus numerus, capita millia quindecim, omnesque præter castra hostium duxit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 498.

Fannius qui se Mithridati junxerat, & Metrophantes Regius Prætor, à Mamerco tunc victi cum duobus millibus equitum in Mæsiam profugerunt; atque indè in Mæoniam digressi, in colles camposque Inarimos inciderunt; in quibus diu oberrantes, inopinatis tandem periculis exempti sunt, & clam in Regis castra venerunt. *Oros lib. cap.* 2.

Eumachus Mithridatis Dux, incursionibus infestans Phrygiam, multos Romanos interfecit cum liberis & conjugibus. Pisidas ac Isauros subigens & Ciliciam, donec Dejotanis unus è Tetrarchis Gallo-Græciæ vagantem assecutus, repressit cum magna clade hostium. *Appian. pag.* 222.

Mithridates cùm Cyzicum expugnare desperaret, decrevit fugere, idque noctu fecit ipse, classe provectus Parium. *Id. ibid.* At ut tricas & moras Lucullo

necteret à tergo, misit ad mare Græcum Præfectum classis suæ Aristonicum: quem, jam solutum, Lucullus per proditionem in potestatem suam redegit cum decem millibus aureorum, quos portabat ad sollicitandam exercitûs Romani partem. *Plutarch. in Lucul. pag.* 498.

Pedestri quidem agmini, Harmæum & Marium præficit, qui 30. hominum M. illuc ducebant. *Memn. cap.* 42. Cùm Lampsacum peterent, eos à tergo premens Lucullus, & fluvius Æsepus tunc solito tumidior, trajicientes eò assecutus multos assumpsit. *Appian. pag.* 222. Permultos cepit, concîdit millia viginti. *Plutarch. in Lucul. ibid. ut suprà.*

Mithridatis verò Satrapes, Romanæ avaritiæ peritus, spargi à fugientibus sarcinas & pecuniam jussit, qua sequentes moraretur. *Polyæn. Stratag. lib.* 7.

Mithridates verò cùm noctu fugeret, dum milites cum eo soluti, naves, quarum aliæ mox replendæ essent, confertim occuparent, & undique illis adhærerent, factum est ut præ multitudine imminentium pars navium deprimeretur, pars etiam subverteretur. Quod conspicati Cyziceni, impetu in castra Ponticorum facto, ægros ibi relictos trucidârunt, & si quid supererat, diripuerunt. *Memnon. cap.* 42.

Lucullus Cyzicum ingressus, ingenti lætitia & magnifico honore exceptus est. *Plutarch. in Lucul. pag.* 499. Hacque de causa hodieque ludos in honorem ejus celebrant, quos vocant *Lucullia. Appian. pag.* 222.

Mithridates suos Lampsacum compulsos & obsessos à Lucullo classe illuc missa exportavit unà cum Lampsacenis, relictisque decem millibus selectorum in na-

vibus L. ſub Mario Duce Sertoriano, Alexandro Paphlagone & Dionyſio Eunucho, cum majore eorum parte petiit Nicomediam. Verùm & harum & illarum multæ tempeſtate perierunt. *Id. ibid.*

Mithridates interim, collectis, ut potuit, in Ponto viribus, Perinthum circumſidet & oppugnat, eaque non potitus, in Bithyniam tranſmittit. *Memnon cap.* 42.

Barba cum robuſta Italorum manu veniens & ex Ducibus Luculli Triarius Apameam *Bithyniæ* obſederunt cives, cùm aliquando pro viribus ſuis hoſtem ſuſtinuiſſent, apertis tandem partis, intromiſerunt. *Id. cap.* 43. Urbem vi cepit, & Apamenorum, in fanis ad quæ confugerant, magnam cædem edidit. *Appian. pag.* 223. Pruſam etiam urbem Romanus exercitus cepit, licet hæc ad Olympum Aſiæ montem; hinc Pruſiadem mari impoſitam petiit. Ut urbi appropinquavit, facilè eum Pruſienſes receperunt, Ponticis ejectis. Nicæam deindè, quam præſidium Mithridatis tenebat; ventum eſt. Pontici vero intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu ſe ad Mithridatem Nicomediam ſubduxerunt. Romani igitur ſine moleſtia urbem ſuæ poteſtati ſubjecerunt. *Id. cap.* 43.

Lucullus ad Helleſpontum profectus, claſſem inſtruxit, & Troadem delatus, nocte ſomnio monitus, contra hoſtes progreditur, cùm quidam nuntiarent conſpectas ad Achæorum portum quinquiremes regias tredecim, quæ curſum in Limnum intenderent. Statim igitur ſolvit, & 13. illis navibus potitus, præfectum eorum Iſidorum recidit. Mox inſectatus eſt cæteros nautas. Stabant hi in ancoris, omnibuſque terræ appulſis navigiis propugnaverùnt ex ſororum ta-

bulis, ac Romanis vulnera ingeſſere. Nec circumvehendi dabat locus facultatem vel navibus fluctuantibus hoſtiles premendi terræ accubantes & firmiter conſiſtentes. *Plutarch. in Lucul. pag.* 499.

Circummiſit alias naves, quæ diverſa parte pedites in inſulam exponerent. Atque ita hoſtes in naves compulit: qui metu Luculli non auſi altum petere, oram legebant, & terrâ marique impugnati vulnerabantur cum magna cæde ac conſternatione fugientium. Tres illi Duces in ſpeluncæ latebris capti ſunt, è quibus Dionyſius *Eunuchus*, epoto quod ſecum habebat veneno, mox expiravit. Marius à Caroculo captus, Luculli juſſu occiſus eſt; non placebat enim Romanum Senatorem in triumpho duci. Cæterum Alexander ad eam pompam ſervatus eſt. *Appian. pag.* 223.

Triginta naves & duas regias & complures onerarias aut demerſit Lucullus, aut cepit. Multi ibi ex his quos Sylla proſcripſerat, interempti ſunt. *Oroſ. lib.* 6. *cap.* 2. Atque hæ fuerunt duæ navales Luculli victoriæ, hæc ad Tenedum, altera in mari Ægeo de qua loquitur *Memnon cap.* 44. Poſtea Lucullus de ſuis rebus geſtis ad Senatum miſit laureatas litteras. *Appian. pag.* 223.

His confectis properavit ipſum inſequi Mithridatem, quod in ſpe eſſet circa Bithyniam ſe illum inventurum, retentum à Voconio, quem ad inſtandum fugienti cum navibus miſerat Nicomediam. Enimverò Voconius, dum in Samothrace initiatur myſteriis & feſtos dies celebrat, haud occurrit in tempore. At Mithridatem, qui jam cum claſſe vela fecerat, & maturabat antequam ipſum peteret Lucullus, Pontum

tenere,

tenere, corripit atrox tempeſtas, quâ claſſis partim abrepta, partim eſt depreſſa. Omnia littora, ejectis fluctu naufragiis, per multos dies completa fuere. Rex ipſe, cùm navis oneraria, quâ vehebatur, nec ad terram appelli ob molem in tanta procella & cæcis fluctibus videretur gubernatoribus poſſe, & aquam jam accepiſſet, atque obruta eſſet undis, tranſgreſſus in myoparonem piraticum, corpore prædonibus permiſſo, incolumis Heracleam Ponticam inſperato & ſummo cum diſcrimine pervenit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 499.

Sinopem primùm ac pòſt Amiſum ſubvectum incolumem narrant *Appianus* & *Oroſius*. Tempeſtatem Dianæ Priapinæ irâ Ponticis immiſſam dicebant, quod fanum ejus ſpoliaviſſent & ſignum loco moviſſent. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Cùm Mithridates Nicomediæ ſubſiſteret, Cotta Conſul ſuperiora damna reſarcire volens, à Chalcedone, ubi ſuccubuerat, Nicomediam copias transfert, & 150. ſtadia ab urbe caſtra metatus, à dimicatione cavet. Ibi magnâ adhibitâ feſtinatione, citatis itineribus Cottam ſponte ſuâ Triarius adſequitur, & Mithridates in urbem ſe recipit. Tum uterque Romanus exercitus ad oppugnationem ejus ſe parat, ſed Rex cum claſſe in Pontum abiit. *Memnon. cap.* 44.

Lucullus, Cotta & Triarius ad Nicomediam agminibus conjunctis, in Pontum irruptionem facere deſtinârunt. At renunciatâ Heracleæ oppugnatione, cùm de proditione necdum conſtaret, ſed totius ſimul civitatis voluntate defectionem contigiſſe arbitrarentur. Luculli conſilium erat, ut ipſe cum robore exercitus per Mediterranea & Cappadociam moveret in

Regem, & totum ejus regnum, & Heracleam oppugnaret Cotta. Triarius autem aſſumptâ claſſe, miſſas in Cretam & Hiſpaniam Mithridatis naves, in reditu, circa Helleſpontum & Propontidem interciperet. *Mem. cap.* 45.

Quibus Mithridates auditis, in novos belli apparatus incumbit, & Scytharum Reges, Parthumque & generum ſuum Tigranem Armenium ſollicitat: ceteri quidem denegant: at Tigranes, licet diu cunctaretur, ſæpiùs tamen à *Cleopatra* filia Mithridatis, non ſine moleſtia, interpellatus, auxilia tandem promiſit. *Memn. ibid.* Ad Macharem etiam filium, in Boſphoro regnantem miſit, qui properè contraherent auxilia, ad Scythas autem cum multis donis & magno auri pondere Dioclem ire juſſerat, ſed ille & cum donis & cum auro ad Lucullum transfugit. *Appian. pag.* 224.

Interim diverſos contra Lucullum Mithridates Præfectos dimiſit, & poſt commiſſas acies, variæ acciderunt Fortunæ vices; in pleriſque tamen proſpera fortunæ aura afflavit Romanis, & Mithridati animus elanguit. *Memnon. cap.* 45. In principio Lucullus laboravit uſque adeo difficultate neceſſariorum, ut 30. millia Gallo-Græcorum ſequerentur caſtra, qui medimnos ſingulos frumenti humeris portabant. Progreſſus verò omnia ſubjugando ad affluentiam evaſit tantam, ut bos in exercitu drachma, mancipium quatuor eſſet venale, ceteram prædam nullo reſpectu alii relinquerent, alii corrumperent, quippe diſtrahere prædam omnibus abundantibus nulli valebant. *Plutarch. in Lucullo pag.* 499. *&* 500.

Deindè Lucullus oppugnavit Amiſum & Eupatoriam, quam juxta Amiſum Mithridates condidit & appellavit de ſuo cognomine, fecitque regiam : pars verò exercitûs ad Themiſcyram oppugnandam miſſa eſt, dictam ab Amazone quadam, ſitam ad Thermodoontem fluvium. Hi contra Themiſcyrenſes turribus utebantur & aggeribus, & cuniculos tam amplos fodiebant, ut in eis pugnæ committerentur ſubterraneæ. Hos oppidani ſupernè aperiebant, & per foramina demittebant in operarios, urſas aliaſque beſtias & apum examina. At apud Amiſum laborabantur aliis difficultatibus, dum Amiſenſes repugnant ſtrenuè, nonnunquam erumpendo atque provocando ad ſingularia certamina. *Appian. pag.* 224.

Dum Lucullus ad Amiſum lentâ obſidione terit. *Plutarch. in Lucul.* Cotta motis Romanorum caſtris, adverſus Heracleam tendit. Primò tamen in Pruſiadem ducit. Indè ad mare Ponticum deſcendit; & maritimam prætergreſſus oram, mœnibus in vertice poſitis, caſtra applicavit. Loci autem firmitati Heraclienſes fidebant, & Cottæ oppugnationem fortiter urgenti, cum præſidio repugnabant, & plures è multitudine Romana cadebant. Crebra tamen etiam Heraclienſium vulnera erant à telis. Quapropter ab oppugnatione receptui Cotta ſuis canit, & remotiùs aliquantò caſtra metatus, totus in hoc eſt intentus, ut exitum ad res neceſſarias intercludat obſeſſis. Annonæ igitur caritate oborta; dimiſſis ad colonias Legatis, alimenta ſibi venundari petunt. Et benigna accipitur legatio. *Memn. cap.* 49.

At brevi antè Triarius Romanâ claſſe inſtructus, à

Nicomedia impetum fecerat in Ponticas triremes, versus Cretam & Hispaniam emissas. Sed cùm reliquas in Pontum retrò abire rescivisset (multæ enim de his, & procella & pugnis, suo quæque loco navalibus interierant), adsecutus illas ad Tenedum manus conserit. 70. ipsi triremes erant, Pontici autem pauciores, aliquanto 80. agebant. Postquam infestis concursatum est proris, regii ad tempus vim hostium initio sustinent; postea universis in fugam effusis, plenam Romanis victoriam & celebrem consequitur. Atque ita classis Mithridatis tota, quanta in Asiam cum ipso exiverat, subacta est. *Idem cap. 50.*

Ad Amisenses obsessos Mithridates largè commeatus, arma, milites, submittebat è Cabiris; ubi hybernans alium collegebat exercitum. *Appian. pag.* 224.

Olthacus, Appiano Olcabas Scytha, qui erat in præsidiis Mithridatis Dardariorum Dynastes, (est autem ista gens è barbaris illis, qui Mæotim paludem accolunt) omnibus vir in bellicis factis insigniter manu promptus & audax, & consilio cum primis bonus, in consuetudine præterea civilis & obsequiosus. Hic, quod semper cum aliquo popularium suorum Dynastarum certamen & æmulationem de primis haberet, recepit Mithridati ingens factum, Lucullum se interfecturum; collaudatus ab Rege, atque in speciem iræ probris ab eo ex composito sugillatus, equo arrepto, transfugit ad Lucullum, à quo est receptus benignè. *Plut. in Lucul. pag.* 501.

Olympiadis 177. instante anno primo, vere, Murena *Murenæ à Sylla Prætoris in Asia relicti filio*, ad Amisi obsidionem continuandam cum duabus legionibus reli-

ſto Lucullus cum tribus aliis per montana contra Mithridatem profectus eſt. *Phleg. Trall. Chron. in Biblioth. Photii pag.* 267.

Mithridates ſtationes diſpoſuerat eum prohibituras & ignibus ſignificaturas. His præerat Phænix, vir regii generis, qui dedit quidem ex pacto ſignum adventus Luculli, verùm ipſe ad eum transfugit cum ſuis copiis, & ille ſuperatis jam ſecurè montibus, deſcendit ad Cabira. *Appian. pag.* 224.

Rex tranſgreſſus Lycum amnem, & in campos patentes progreſſus, laceſſivit Romanos. *Plutarch. in Lucul. pag.* 500. Diophanto & Taxila adverſus eos miſſis, & principio velitationibus ferè aſſiduis hoſtiles exercitus inter ſe vires explorabant. *Memn. cap.* 45.

Commiſſo poſtea equeſtri prælio, terga Romani verterunt. In eo Pomponius, *Appiano Pompeius equitum Præfectus*, ſaucius captus eſt, atque ad Mithridatem vulneribus gravis pertractus. Quem ubi rogavit Rex an, ſi ipſum conſervaſſet, amicus ſibi eſſet futurus; Sanè, inquit, ſi pacem cum Populo Romano feceris: ſin ſecus, hoſtis; cujus Rex admiratus virtutem, nihil eum læſit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 500.

Deindè per continuos aliquot dies, productis in aciem copiis, cùm qui ad montana refugeret, ad pugnam non deſcenderet, quâ ad eum aſcenderet Mithridates circumſpiciebat. *Appian. pag.* 225.

Olcaba, quòd in proximo equeſtri prælio multos ſervaverat, ideò ad menſæ conſiliorumque ac ſecretorum ſocietatem admiſſus, venit ad Lucullum meridiantem in tentorio, volebatque irrumpere brevi tantùm pugione accinctus ex more. *Id. ibid.* Sed Mene-

demus à cubiculis ad limina ſtans intempeſtivè ait Olthacum venire; modò Lucullum quieti ſe ex longis vigiliis & tantis occupationibus tradidiſſe. Qui cùm juſſus non diſcederet, ſed invito eo oſtendit ſe ingreſſurum; ibi ſtomachabundus Menedemus, nihil tanti eſſe ait ac Luculli ſalutem, hominemque ambabus manibus repulit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 501.

Mox Olcaba aſcenſo equo ad Mithridatem transcurrit, ſive ſuſpectum ſe credens, ſive iratus ob acceptam, ut exiſtimabat, injuriam; ad Regem autem detulit alium Scytham, nomine Sobadacum, quod de transfugiendo ad Lucullum cogitaret, qui ſtatim comprehenſus eſt. *Appian. pag.* 225.

Lucullus deſcenſum in campos cavens, præpollentibus equitatu hoſtibus, nec videns tranſitum alium; reperit in ſpelunca venatorem, nomine Apollodorum *Plutarcho*, peritum montanorum callium; quo ductore uſus, per vias nulli tritas pervenit ſupra caput Mithridatis, deſcenditque tunc quoque, campis vitatis propter equites, & poſt eluviem quandam aquâ plenam caſtra poſuit. *Id. ibid.*

Cùm neuter exercitus in animo haberet in præſentia prælio decernere, ferunt cervum perſequentibus regiis interceptâ viâ occurriſſe Romanos. Hinc initium ortum certaminis, pluribus ſemper ad utroſque affluentibus. Fugâ tandem Romanorum factâ, ipſe ſolus in campum deſcendens Lucullus, & primis occurrens fugientium, conſiſtere imperavit, & redire ſecum in hoſtem. His parentibus, ceteri à fuga ſe reprimentes, globo facto, hoſtes facilè fugaverunt, & uſque ad caſtra conſectati ſunt. Reverſus Lucullus eos qui ce-

perant fugam ſolitâ ignominiâ notavit, & diſcinctos foſſam duodecim pedum ducere jubens, adſtantibus & ſpectantibus reliquis militibus. *Plutarch. in Lucul. pag.* 501.

Deficiente commeatu, frumentum mittebat in Cappadociam, & crebro velitabatur cum hoſtibus, donec fugientibus aliquando regiis, Mithridates è caſtris procurrens ſuos objurgabat, è fuga revertere coegit; tantumque pavorem incuſſit Romanis, ut perpetuo curſu in montana refugerent, etiam poſtquam à perſequendo deſtitiſſent regii,& quiſque proximum à tergo fugæ ſocium, tanquam perſecutorem fugeret, tantus pavor omnes occupaverat. Ejus victoriæ nuntios Mithridates circa omnes terras dimiſit. *Appian. pag.* 225. & 226.

Indè Sornatius cum decem cohortibus eſt frumentatum in Cappadociam miſſus cum decem cohortibus, & inſectante eum uno è Mithridatis Ducibus Menandro, reſtitit; commiſſoque prælio, magnam ſtragem & fugam edidit hoſtium. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Poſtquam iterum cum copiis Adrianus à Lucullo in Cappadociam miſſus eſt, ut cumulatè exercitus commeatum haberet. *Id. ibid.* Taxiles & Diophantus, Mithridatis Duces, Necnemachum & Myronem cum 4. peditum & 2. M. equitum millibus contra eum miſerunt, ut inſidiis in medio poſitis, impedimenta revertentibus adimerent. *Memnon. cap.* 45. Cùm enim Lucullo ſola Cappadocia commeatus ſuppeditaret, ſperabat Mithridates ſe redacturum eum ad talem inopiam, qualem ipſe ad Cyzicum paſſus fuerat. *Appian. pag.* 226.

Verùm equites regii, cùm in primum agmen fru-

mentatorum in quibuſdam faucibus incidiſſent; non expectato dum in patentiora loca procederet, non potuerunt equis uti in anguſtiis; Romani interim celeriter inſtructis ordinibus, favente ſibi aſperitate locorum, alios ex regiis occiderunt, alios per rupes præcipites impulerunt, alios turmatim diſperſos coegerunt fugere; pauci noctu in caſtra evaſerunt, qui ſoli crediti ſupereſſe incolumes. *Appian. ibid.* Horum veſtigiis inhærentes Romani, ſubſidiis à Lucullo miſſis, ad ipſa Diophanti & Taxilis caſtra provehuntur. Ubi valido certamine inito, ad breve tempus obſtitere Pontici. Mox ubi primi abſceſſerunt Duces, tota inclinata eſt acies, & ipſi copiarum Duces nuntii cladis venerunt Mithridati. *Memnon. cap.* 45. Omnes trucidati ſunt, exceptis duobus. *Plutarch. in Lucul.* 30. M. lectiſſima Regis à quinque Romanorum millibus vaſtata ſcribit Eutropius *lib.* 6.

Hujus cladis fama non tam citò ad Lucullum quàm ad Mithridatem pervenit. *Appian. pag.* 226. Eam Mithridates diſſimulans, ut non tantam, ſed exiguam & acceptam Ducum imperitia. At Adrianus iter fecit magno ſplendore præter illius caſtra, ingentem numerum ſecum trahens plauſtrorum commeatu & præda onuſtorum. Undè animus illius plane eſt dejectus, trepidatio autem & timor milites inceſſit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Rex ratus Lucullum in ſe deſtitutum equitatu, quamprimùm facturum impetum, de fuga cogitavit præ metu, & id conſilium amicis ſtatim aperuit in ſuo tentorio: at illi non expectato ſigno vaſa colligendi, pro ſe quiſque ante lucem è caſtris emitte-

bant

bant ſarcinas; adeo ut in portis jumenta præ multitudine ſe invicem comprimerent. Exercitus verò id videns & agaſones agnoſcens, pavore ſuſpicionem augente, indignè ferens non datum ſignum etiam ſibi, vallum cum ira uno impetu proruit. *Appian. pag.* 226. Iratique milites, ad portas accurrentes, diripuerunt ſarcinas; & qui eas abducebant, obtruncârunt. Inter quos Dorylaüs Dux, qui præter purpuram, quâ erat amictus, nihil habebat, propter eam ipſam periit, & Hermæus Aruſpex in portis conculcatus interiit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Diffugiebant paſſim totis campis milites nullo ordine, quò quiſque poterat, non expectatis Ducum ac Præfectorum imperiis. Quæ ubi Rex ſenſit tumultuariè properèque fieri, procurrit è ſuo tentorio dicturus aliquid; ſed cùm à nemine audiretur, compreſſus in turba concidit, ſtatimque in equum ſublatus cum paucis ad montem properabat. *Appian. pag.* 226. in Cabiris, clam cum ſuis ſe continuiſſe refert *Memnon*, ac deindè fugam arripuiſſe. *cap.* 46. Mithridates apud *Plutarchum*, cùm nemo apud eum ne apparitor quidem vel equiſo remanſiſſet, in caterva ſe ceterorum extulit caſtris, ac ne equum quidem ex regiis ad manum habuit. Verùm cùm ſero tandem in fluctu fugæ illius conſpexiſſet jactatum Eunuchus Ptolemæus, cui equus erat, deſiliit præbuitque equum Regi. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Lucullus certior factus de frumentatorum victoria, videnſque fugam hoſtium, miſit magnam manum equitum, quæ fugientes perſequeretur; eos verò qui in caſtris adhuc reliqui ad reſiſtendum ſe parabant,

circumdedit legionibus, edixitque ut tantiſper à rapinis abſtinerent, dum ſatisfieret cædibus. At miles conſpectis multis vaſis aureis & argenteis, pretioſiſque veſtibus, edicti oblitus eſt. *Appian. pag.* 227. At avaritia & ſordes militares multis certaminibus magniſque periculis diu captatam prædam Romanis eripuere, Lucullumque victoriæ præmio fraudavêre. Jam enim prope in manibus inſtantium equus, qui Mithridatem avexit, erat. *Plutarch. in Lucul.* Captuſque eſſet inſectantibus Gallis, qui tamen Regem ignorabant. *Memnon. cap.* 46. Cùm mulus ex iis qui gazam ejus portabant, conjecit ſe inter Regem & conſcitantes, ſive ſponte ſeſe obtulit, ſive de induſtria Rex objecit eum inſequentibus. *Plutarch. in Lucul.* Itaque Mithridatem paſſi ſunt evadere. *Appian. ibid.*

Cùmque Calliſtratum, qui Regi à ſecretis erat, duci Lucullus in caſtra imperaſſet, qui verò illum ducebant ſuccinctum quingentis aureis ſentientes, occiderunt; & his caſtra Regis tamen diripienda conceſſit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Mithridatem inſequendo Lucullus Talaurorum tenùs pervenit. Undè cùm quarto jam die Mithridates perveniſſet in Armeniam, ad Tigranem fugere, retrò conceſſit. *Id. ibid.*

In Comana igitur evadens Rex, indè ad Tigranem cum duobus equitum millibus profugit, qui in conſpectum ſuum non admiſſum juſſit in caſtellis more regio ali. *Appian. pag.* 227. licet contemptum & ſuperbè rejectum, atque remotiſſimè in locis paluſtribus & inſalubribus quodammodo ſeptum eum fuiſſe Plutarchus ſcripſerit *in Lucullo.*

Ea maxime de cauſa Mithridates de regno deſperans, Bacchum *aliis Bacchidem* Eunuchum miſit ad ſuam regiam, *Plutarcho* Pharnaciam, ut ſorores, uxores, concubinas, quomodocunque poſſet interimeret, quæ gladiis, venenis, laqueis in ſe ſævierunt. *Appian. pag.* 227.

In multis duæ Regis ſorores fuerunt Roxane & Statira, quæ annis prope quadraginta in virginitate vixerant, & conjuges duæ Ionides natione Berenice-Chia & Mommia-Mileſia, erat hujus celebre inter Græcos nomen, quod cùm eam Rex attentaret, & 15. millia aureorum miſiſſet, eatenus fuerit reviſa, dum ſponſaliis factis, miſſoque diademate appellavit Reginam Ea ante quoque in perpetuo mœrore egerat, depleveratque corporis ſui venuſtatem, quæ dominum ſibi pro viro, pro nuptiis autem & penatibus conciliaſſet cuſtodiam Barbarorum, tam quod procul Græcia relegata ſperatis bonis per ſomnium frueretur, & veris illis eſſet ſpoliata. Ubi jam adfuit Bacchides, eiſque indixit mortem, quæ cuique facillima & leviſſima videretur; detractum capiti diadema collo aptavit, atque ex eo ſemetipſa ſuſpendit. Quo citò abrupto: Execrabilis faſcia, inquit, ne hic quidem eris mihi utilis. Tum illud projecit, conſpuitque, ac jugulum obtulit Bacchidi. *Plutarch. in Lucul.*

Berenice *ſoror* poculum veneni ſumpſit, cujus portionem matri dedit præſenti & petenti, unàque ebiberunt ambæ. Valuit autem in corpus imbecillius vis veneni. Berenicem verò, quæ minus juſto hauſerat, non abſtulit, cùm diu animam ageret, accelerante Bacchide ſtrangulata eſt. Ferunt etiam ex innuptis illis ſo-

roribus, alteram, poſt multas in fratrem execrationes & probra, virus epotaſſe, Statiram verò collaudato fratre, quòd de vita in diſcrimen vocatus, rationem habuiſſet etiam ipſarum, proſpexiſſetque, ut citra contumeliam vitam ponerent liberæ. *Id. ibid. pag.* 503.

Lucullus Cabiris circumſeſſis, dum barbari certo ſe ei pacto permittunt, & ipſos in fidem accipit & caſtello potitur. *Memn. cap.* 47. Cabiris verò aliiſque compluribus captis arcibus, grandes theſauros invenit, & carceres, in quos conditi multi Græci, multi etiam Regis neceſſarii erant: qui cùm habuiſſent ſe jamdudum pro deploratis, Luculli beneficio non tam conſervati ſunt, quàm revixerunt & quodam modo renati ſunt. Atque inter cæteros ſoror Mithridatis Nyſſa capta eſt, magna ipſius ſalute. *Plutarch. in Lucul. pag.* 502.

Hæc animadvertentes Præfecti Præſidiorum Mithridatis, unanimes ad Lucullum tranſibant, paucis exceptis. *Appian. pag.* 227. Inter hos Strabonis Geographi avus maternus, quod ſobrinum ipſius Tibium, hujuſque filium Theophilum Mithridates nuper necaſſet, ſecum 15. præſidiaria caſtella, ab eo ad Lucullum convertit. *Strabo lib.* 12. *p.* 557. Atque ita Romanis legionibus Pontus eſt patefactus, qui ante Populo Romano ex omni aditu clauſus fuerat. *Cicero pro Lege Manil.*

Cotta verò ad Heracleam caſtra habens, nondum toto expugnationem exercitu aggreſſus erat, ſed aliquos de Romanis particulatim admovebat, multos Bithyni nominis ſtatuens in fronte. Dumque complures

vulnerantur & oppetunt; operibus & machinis animum adjicit, quarum teſtudo præ aliis formidinem incuſſit obſeſſis. Totam igitur vim militum caſtris excitans, admovet turri cuidam, ruinæ ſpem præferenti. Verùm ubi ſemel atque iterùm percuſſa, non modò contra opinionem perſiſteret, ſed etiam aries à cetera machina disfractus evelleretur, animus Heracleinſium creſcere, & perturbatus mœrore Cotta timere cœpit, nunquam urbs ne caperetur. Poſtero etiam die cum machina iterùm impacta nihil proficeret, inſtrumentum illud concremat & fabris capita præcidit, relictoque ad mœnia præſidio, cum cetera militum turba in campo (quod Lycæum vocant) ſtativa delegit, quo in loco larga erat victûs copia. Atque indè omni circa Heracleam regione devaſtata, in magnam cives difficultatem cogit. Quare denuò ad Scythas Cherſoneſi incolas & Theodoſianos, & circa Boſphorum Dynaſtas, in ſocietate legationem mittit, quæ non abſque effectu revertitur. *Memnon. cap.* 51.

Dumque hoſtes urbi incumbunt, non multo minus ab internis vexatur moleſtiis. Præſidiariis enim militibus, id non ſatis erat, quo plebs urbana victitabat. Verberibus igitur multatos cives, ſuppeditare, quæ in promptu non erant, per vim jubent, quid? quod Præſidiariis longè importunior erat præfectus Cornacorix, non modò non prohibens vim ſuorum, ſed etiam liberè permittens. *Id. ibid.*

Lucullus Chaldæos & Tibarenos ſubegit, Armenia quoque minore, quam Mithridates tenuerat, potitus eſt. *Plutarch. in Lucul. pag.* 503. Et poſtquam obeundo, Ponti Provinciam conſtituiſſet, ad maritimas quoque

illius urbes classem appulit. *Appian. pag.* 227.

Hinc profectus est Amisum, quæ adhuc obsidebatur. In causa præfectus erat Callimachus, qui scientia apparatus machinalis & omnis vi versutiæ, cujus in obsidione usus sit, vehementissime fatigavit Romanos. *Plutarch. in Lucul. pag.* 503. Lucullus Amisum profectus, & ad deditionem eos cohortatus, ubi non persuadet, omissa illa, ad Eupatoriam obsidionem transfert, & negligenter se illam oppugnare simulat, ut simili negligentiæ exemplo provocatis hostibus, subita mutatione, apud animum cogitata, prosperè conficeret, & eventus respondit. Dum enim custodes nihil tale opinantur, sed securè agunt, ille jussis arripere scalas militibus, mœnia conscendendi copiam facit, & sic capta Eupatoria ex templo diruitur. *Memnon cap.* 47.

Nec multo post capitur etiam Amisus. *Id. ibid.* Callimachus verò solertiâ & consilio Luculli victus est, qui quâ diei horâ abducere & reficere consueverat milites, eâ adortus est mœnia. Quorum cùm modicam partem cepisset, ille, vel quod prædam invideret Romanis, vel quo facultatem sibi evadendi strueret, deseruit, incenditque urbem. Nemo enim morabatur solventes. Verùm ut vis flammæ sublata muros comprehendit, accingebant se milites ad prædam. At Lucullus intereuntis misertus urbis, foris voluit prohibere ignem, atque ad restinguendum adhortatus est milites. Cæterùm nemo obtemperabat ei, sed eruebant opulentiam, clamantesque armis concrepabant, donec vi adactus, quo urbem ipsam certè eriperet ex incendio, permisit eis prædam. Illi verò diversum egerunt. Cùm enim ad faces rimarentur omnia, &

omnes in angulos lumen inferrent, ipſi pleraque ædificia concremavêre. Flammam imber, dum capitur urbs, divino quodam caſu effuſus extinxit. Pleraque ipſe ante diſceſſum ſuum quæ diruta fuerant, inſtauravit. *Plutarch. in Lucul.* Cædeque ulteriore civium inhibitâ, & urbem & religionem ſuperſtitibus reddidit. *Memnon. cap.* 47..

Lucullus Legatum ad Tigranem miſit Appium Clodium (uxoris ſuæ fratrem) qui Mithridatem expoſceret. *Id. cap.* 48. Quem Antiochiæ, hæc Epidaphne dicta eſt, invenit. Multis inſuper Appius domitis à Tigrane civitatibus, quæ Legatos clam ad ipſum miſerant, Luculli opem promiſit, juſſis in præſenti nihil movere. *Plut. in Lucul. pag.* 505.

Ubi Antiochiam Tigranes rediit. Appius palam dixit ſe veniſſe, ut Mithridatem Luculli triumphis debitum abduceret, alioquin Tigrani bellum ſe indicere. Quâ libertate factus ille eſt commotior, quamvis vultum ad ſerenitatem, Legati audiendi causâ, compoſuiſſet, qui tunc primum, poſt annos fermè viginti quinque, liberam vocem audiret, tot enim annos regnaverat, vel potius graſſatus fuerat. Reſponſum dedit Appio ſe non deſerturum Mithridatem, & Romanis ſi bellum intuliſſent reſtiturum. Lucullo verò infenſus, quod Regem ſe tantum, non Regem Regum in epiſtola ſalutaviſſet; nec ipſe Imperatorem illum ſalutavit. Dona tamen Appio ſplendida miſit, quæ cùm non caperet, alia adjecit plura. Ex his Appius ne ea videretur offenſione aliqua repudiare phiala, unâ acceptâ, remiſit reliqua, ac celeri curſu eſt ad Imperatorem regreſſus. *Id. ibid.*

Cùm detectus esset Gordyenorum Rex Zarbienus clam cum Lucullo societatem iniisse, unà cum uxore & liberis à Tigrane necatus est. *Id. ibid.*

Ut rediit Appius & bellum cum Tigrane gerendum apparuit, Lucullus qui in Asiam regressus erat, votiva sacra Diis suis Ephesi persolvit, ac si jam debellatum esset; deindè in Pontum iterum contendit, motisque castris Sinopen obsedit. *Appian. pag.* 228. Ut enim foris à Romanis, ita intus oppugnata urbs ab insidente tyranno, custodiæ illius à Rege Mithridate præfecto Cleochare scilicet Spadone, Orosio, vel Bacchide Straboni. Namque hic proditionem aliquam subindè metuens, ac multas cædes civium edens, eò rem deduxit, ut neque ad propugnandum fortiter civibus animus neque ad deditionem initis pactis faciendam facultas esset. *Strabo lib.* 12. *pag.* 546.

Leonippus, cui cum Cleochari Sinopes cura & tutatio commendata fuerat à Mithridate, re desperatâ, de proditione ad Lucullum mittit. At Cleochares cum Seleuco (nam & hic Mithridatis erat Legatus, officii autoritate cum cæteris æquatus) Leonippi proditionem odorati, advocatâ concione, hominem accusant: cives verò criminis hujus actionem non admittunt, quod probum esse existimabant. Ideo Cleocharis factio, gratiam ejus apud plebem metuens, noctu ex insidiis hominem trucidant. Populus quidem hunc casum ægre ferre, sed Cleochares cum suis rerum potiri & tyrannicè res administrare: hâc viâ parricidii in Leonippum pœnas subterfugituros se existimantes. *Memnon cap.* 55.

Interim Censorinus, Romanæ classis Prætor, trire-

mes

mes agens 15. commeatum à Bosphoro Romanorum castris advehentes, propè Sinopen appellit. Contra quem Cleocharis & Seleuci triremes Sinopicæ, ductu Seleuci egressæ, navali prælio decernunt; & victis Italis, naves onerarias in suum Duces lucrum auferunt. Elatus igitur hac fortunæ benignitate Cleochares cum collega plusquam antea tyrannico urbem imperio premit. Nam causis legitimo judicio non disceptatis, ad neces oppidanos rapiunt, & ad multa alia crudelitate sua abutuntur. Accidit autem ut in contraria studia scinderentur Cleochares & Seleucus. Ille enim persistendum in bello, hic trucidatis Sinopensibus universis, urbem Romanis, magnificæ remunerationis pacto, tradendam censebat. Atqui neutra sententiarum probata, quidquid possidebant, navibus onerariis ingestum, ad Macharem filium Mithridatis, tum temporis in Colchide agentem, dimittunt. *Id. ibid.*

Sub idem tempus Lucullus ad urbem accidens, valido illam nixu oppugnabat; Machares verò Mithridatis filius, legatione ad Lucullum missa, amicitiæ & societatis fœdus ab eo petiit: ille petitione admissa, fœdus pro firmo se habiturum respondit, si nullo Sinopensium commeatu juvaret. Qui non solùm imperata fecit; sed etiam destinata Mithridaticis ad Lucullum deferenda curavit. *Id. cap. 56.* Atque ita Bosphori Rex Machares missâ ad Lucullum mille aureorum coronâ, in amicitiam & societatem Populi Romani receptus est. *Plutarch. in Lucul. pag. 507.*

Excitatâ igitur flammâ, quid actum sit Lucullus animadvertit, scalasque ad mœnia adhibere jussi milites transcendunt. *Memnon. cap. 56.* Ingressus urbem

Lucullus ex regiis qui remanſerant octo millia interfecit. *Plutarch. in Lucul. ibid.* Ceterorum verò miſertus, celeri occurſu, immiſſum reſtinxit incendium, & civibus res ſuas reſtituit. Ita miſera civitas, verſa vice hoſtium ſociorumque, unde defendenda, diſperdità, & unde diſperdenda, ſervata eſt. *Oroſ. lib. 6. cap. 3.*

Lucullus eam civitatem mox fecit liberam, ſomnio tali monitus. Autolycum ferunt expeditionis ab Hercule in Amazonas ſuſceptæ ſocium, tempeſtate appulſum Sinopen, ibi regnaſſe, & poſt mortem quoque religioſum ibi habuiſſe oraculum: hunc Sinopenſes aſcituri fugæ comitem, pannis obvolutum conſtrinxerant funiculis. Lucullus ignarus rei, nec à quoquam monitus, viſus eſt ſibi videre illum vocantem, & inſequenti die cùm quidam ſtatuam obvolutam ferrent præter eum, ſolutis ipſius juſſu involucris, talem vidit, qualis ſpecies ei noctu obverſata fuerat. *Appian. pag.* 227. Et Autolyci, qui Sinopen condidit, ſtatuam fuiſſe didicit. *Plutarch. in Lucul.* Hanc verò, quod Sthenidis erat opus & Billari, ſphæram ſecum tulit, reliquis omnibus urbis ornamentis relictis. *Strab. lib.* 12. *pag.* 546.

Ceterùm Lucullus poſt Sinopen, Amiſum etiam reſtituit ſuis civibus, qui pariter per mare fugerant, miſeratus eos & Alexandri erga Atticos favorem æmulans, juſſit eſſe liberos. Sinopenſes quoque in ſuam civitatem revocavit celeriter. Ita Sinope Amiſoque deſolatis, Lucullus habitatores reſtituit. *Appian. pag.* 228.

Repugnabat etiamnunc Amaſia, ſed non multum interceſſit ſpatii, cùm etiam ipſa Romanorum in fidem conceſſit. *Memnon. cap.* 56.

Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterum adortus eſt, & vocatum Triarium ut in mari commeatus oppidanis interciperet; unde ingens annonæ caritas urbem tenuit, & peſtis inde cives invaſit, quæ Connacorigen impulit, ut Heracleam proderet pacto cum Triario facto; pars horum ſe dedidit, pars trucidata eſt. Audiens poſtea Cotta, Teium & Amaſtrim à Connacorige fuiſſe occupatas, Triarium ſine mora dimiſit, ut has ei urbes adimeret; ipſe Heracleæ manſit. *Memnon. cap.* 53. *&* 54.

Triarius ad urbes ſibi demandatas profectus, Connacorigi ſecuritate abeundi facta, civitates ſub conditionibus certis recipit. Cotta autem rebus confectis, pedeſtres copias unà cum equitatu Lucullo tradit, & ſociorum auxilia, in ſuam quæque patriam, dimittit: ipſe verò cum claſſe Romam contendit. *Id. pag.* 54.

Lucullus, Cornatio ad ordinandam Provinciam cum 6000. militibus relicto, ac 12. millibus peditum & minus tribus millibus equitum, *Plutarcho*, duas legiones & 500. equites habet, *Appian. pag.* 228. Ad ſecundum bellum perrexit, ægrè ferentibus militibus, *in Lucul.* In Cappadociam ingreditur; & Ariobarzane terræ regulo utens amico, *Memnon. cap.* 57. quàm maximis itineribus contendit ad flumen Euphratem, qua in parte Cappadocia ab Armenia disjungitur. *Saluſt. Hiſt. lib.* 4.

Inflatus turbiduſque erat ex hyeme Euphrates; ſed cùm ſub veſperam cœpiſſet unda ſubſidere, ubi diluxit, amnem ripis ſuis oſtendit clauſum. Unde incolæ Lucullum adoraverunt, quod haud temerè id antea accidiſſet, fluviuſque tranſitum illi præſtaret expeditum

& maturum. Traducto quoque exercitu, lætum illi prodigium oblatum est. Ex bobus enim Dianæ Persicæ (quam eximiè venerantur Barbari trans Euphratem colentes) sacratis, quæ haud facilè capiebantur, una sponte semetipsam Lucullo præbuit hostiam. Qui Euphrati etiam, transitûs causâ, sacrificavit taurum, & toto eo die stativa illic habuit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 507.

Postero die & insequentibus iter fecit per Sophenem. Incolas qui dedebant se & promptè recrepant exercitum, nulla re violavit. *Id. ibid.* Solas ab eis exigens pecunias; nam regionum earum incolæ abhorrebant ab armis, nec dignabantur se medios ingerere Tigrani & Lucullo dimicantibus. *Appian. pag.* 228.

Extentis deindè itineribus Tigrim transgressus Lucullus, iniit Armeniam. *Plutarch. in Lucul.*

Cotta Romam reversus, honore à Senatu affectus est, & *Pontici* cognomento, quod Heracleam cepisset, nobilitatur. *Memnon. cap.* 61.

Porro Mithridates annum & IIX. menses in partibus Armeniæ demoratus, necdum in generi conspectum admissus erat. Hic tamen exoratus tandem, ut coram se sistendi potestatem ei faceret, splendida cum pompa occurrit, & regali socerum magnificentia excipit. Sed triduum absque colloquio cum eo transegit: lautissimis deindè conviviorum apparatibus benevolentiam ei suam ostendit. *Id. cap.* 57. Tum in colloquio, quod habuerunt in regia arcanum, mutuas suspiciones in Metrodori Scepsii & aliorum capita lenierunt amicorum, in quos causas detorsere. *Plut. in Lucul.* Et Tigranes decies mille instructum equitibus Mithri-

datem, in Pontum remisit. *Memnon. cap.* 57.

Lucullus agmen ad urbem adduxit, ubi Tigranis pellices, & de rebus pretiosis ac charis non pauca asservari didicerat. *Id. cap.* 58.

Nec quisquam Luculli adventum indicavit Tigrani: nam primus qui nuntiarat, suspensus est, tanquam turbator populi : ut verò tandem sensit, Mithrobarzanem præmisit cum duobus millibus equitum, *Appiano:* vel tribus, *Plutarcho :* & peditum ingenti numero, contra Lucullum misit, cum mandatis, ut eum ad se vivum attraheret, ceteros obterreret. *In Lucullo.*

Luculli copiæ partim castra metabantur, pars adhuc erat in itinere, cùm nuntiant ei speculatores adesse Barbaros. Itaque timuit ne distractos & incompositos turbaret incursu suos, quare substitit ad castra munienda. Sextilium Legatum cum mille sexcentis equitibus, militibus Legionariis, & levis armaturæ non multo pluribus misit, jussum, cùm venisset prope hostem, consistere dum se castra permunivisse accepisset, & voluit quidem parere jussis Sextilius, verùm à ferociter invehente coactus est Mithrobarzane manum conserere. In conflictu Mithrobarzanes pugnans cecidit, reliqui in fuga, demptis paucis, perierunt cuncti. *Id. ibid.*

Tum Tigranes relictis Tigranocertis grandi urbe, quam condiderat, ipse ad Taurum recepit se, eo copias omnes contrahens. Ceterum Lucullus spatium ei non permittens ad se parandum, Murenam misit ad premendos & carpendos eos qui ad Tigranem conglobabant se; Sextilium aliò, ut obsisteret magnæ Arabum manui, ne conjungerent se Regi. *Id. ibid.*

Sextilius caſtra ponentibus ſuperveniens oppreſſit majore ex parte Arabas: Murena Tigranem inſequens aſpera & arcta convalle longo agmine iter facientem, oportunitate data, adoritur Tigranes, dimiſſis omnibus impedimentis, fugam capeſſit. Multi recumbunt, plures capiuntur Armenii. *Id. ibid.*

Mancæo verò Sextilius intra Tigranocertam compulſo, regiam mox extra mœnia ſitam diripuit, urbem arcemque circumvallavit, admotiſque machinis, cuniculis etiam ſuffodit mœnia. *Appian. pag.* 229. In eo rerum progreſſu Lucullus versùs urbem veniens, urbem caſtris cinctam obſedit acriter, non perpeſſurum id ratus Tigranem, ſed ſtimulante ira ad dimicandum deſcenſurum. *Plutarch. in Lucull. pag.* 508.

Mithridates Tigranem per Legatos & litteras *Plutarchus*, tum primùm conveniens *Appianus*, deterruit ne ſigna cum Romanis conferret, ſed cum equitatu tantùm circumcurſando agroſque vaſtando, ad famem eos, ſi poſſet, redigeret, quemadmodum ipſe à Lucullo preſſus ad Cyzicum, ſine certamine amiſerat exercitum. Id conſilium irridens Tigranes, procedebat inſtructa acie. *Appian. pag.* 229.

Tigrani junxerunt ſe Armenii & Gordyeni, ad hæc omne nomen Medorum & Adiabenorum excitum Reges illarum gentium adduxerunt: frequentes quoque à mari Babylonico venerunt Arabes, multi item à mari Caſpio Albani, & contermini illis Iberes, nec pauci ad Araxem colentium liberi Populi, ſtudiis in Regem & donis evocati occurrerunt, ſpe, ferocia, minis barbaricis omnia perſonarunt Regis convivia, perſonarunt conſilia, ibi in diſcrimen vitæ venit Ta-

xiles, qui obliquè repugnabat ſententiæ de committendo prælio. Videbatur etiam per invidiam avertere Tigranem ab inſigni palma Mithridates. Undè nec illum eſt Tigranes præſtolatus, ne in ſocietatem veniret gloriæ. *Plutarch. in Lucul. pag.* 509. & non priùs ipſe miſiſſet, qui Mithridatem revocarent. *Memnon. cap.* 58.

Sex circiter militum millia Tigranes, ad tutandam urbem in qua ejus pellices obſervabantur, ire juſſit. Qui cùm eò veniſſent per medium Romanorum agmen facto impetu, & exitibus ex eorum caſtris ſagittariorum grandine intercluſis, regias concubinas & gazas periculo exemptas noctu Tigrani tutas & ſalicas præmiſerunt. Ubi verò illuxit, Romani & Thraces, certamine cum Armeniis feliciter inito, prolixam eorum ſtragem fecerunt; nec pauciores vivos ceperunt, quam ceciderunt. *Memnon. cap.* 58.

Itaque Tigranes cum reliquo exercitu contra Lucullum progreditur: per quam ægrè ferens (ut ferunt) apud amicos, quod cum uno ſibi Lucullo, non cum univerſis eſſet Romanis Ducibus certandum. Siquidem ſagittariorum & funditorum habebat 20. millia, equitum 50. gravis armaturæ pedites, partim in cohortes, partim in phalangas deſcriptorum 150. M. viarum munitorum & ad alia miniſteria deſtinatorum 35. millia *Plutarch. in Lucul. pag.* 509.

Ut Tauro ſuperato, ſimul cum tanto agmine conſpectus & ipſe ex edito circumſidentem Tigranocerta exercitum Romanum eſt contemplatus, barbara colluvies, quæ in urbe erat, ululatu & plauſu excepit Regis conſpectum, Romaniſque ex muro minitans commonſtravit Armenios. *Id. ibid.*

Consulenti de prælio Lucullo, alii ducendum in Tigranem omissa obsidione suaserunt, alii non relinquendum à tergo tam numerosum hostem, neque intermittendam obsidionem. Ille utrosque dixit parum rectè, sed ambos rectè censuisse: atque ita bipartito exercitu, Murenam cum sex millibus peditum reliquit ad continuandam obsidionem; secum duxit quatuor & viginti cohortes, in quibus legionarii non amplius 10. M. erant, universum equitatum funditores & sagittarios ad mille, atque ita processit. *Id. ibid.*

Cùm apud amnem in campo spatioso consedisset, apparuit Tigrani admodum exilem esse, præbuitque ludibriorum adulatoribus materiam. Hi namque irridebant, illi de manubiis jaciebant per jocum sortem. Unusquisque Ducum & Regum Tigranem adiit, eam Provinciam sibi deposcens uni, ipse ut spectator sederet. Voluit ipse quoque nonnihil urbanus & facetus esse Tigranes, atque usurpavit illud vulgare: Si ut Legati venissent, multos esse, sin ut milites, paucos, ac tunc quidem in istis dictis & ludis perstitere. *Id. ibic.*

At Lucullus prima luce armatas copias castris eduxit. Exercitus Tigranis erat ad partem fluminis orientalem. Flexum amnis ad occidentem habet, qua maxime erat superabilis. Eo dum infestam aciem citus rapit, Tigrani visus est retrò recedere, appellatoque Taxile ridens, invictos hosce, inquit, Romanos nonne vides fugere; ad quem Taxiles: Utinam aliquid, inquit, Rex fortunæ tuæ præter expectationem accedat. Atqui non sumunt illi ad iter splendidam vestem neque tum scutis tersis & nudis galeis utuntur,

tur, uti nunc coriaceis detractis armorum tegumentis; sed est splendor hic pugnare intendentium & in hostem jam euntium. *Id. pag.* 510.

Nondum sermonem finierat Taxiles, cùm prima aquila flectentis agmen Luculli est conspecta, & cohortes manipulatim in ordines ad transitum euntes. Ibi tandem, tanquam ex magna vinolentia Tigranes emergens, bis aut ter exclamavit: In nos illi! Itaque magno tumultu acies instructa est tantæ colluviei. Mediam ipse tenuit Rex, Adiabeno attribuit lævum, Medo dextrum cornu, ubi cataphracti plerique erant in fronte collocati. *Id. ibid.*

Transmissurum flumen Lucullum quidam Duces admonuêre cavendam illam diem, quæ ex nefastis (quas atras vocant) erat una. At ille, etiam faustam hanc Romanis diem efficiam. Ita fatus, cùm bono animo eos esse jussisset, amnem transmeavit, ac Princeps duxit in hostem, primusque ad tumulum aggressus, cùm videret motum Barbarorum exclamavit: Vicimus ô Commilitones. *Id. ibid.* Dextro verò Tigranis cornu statim in fugam acto, mox inclinatio fit in proximo, dehinc grandem itaque & præcipitem Armenii fugam capessunt, & pro hominum numero cædes sequitur. *Memnon. cap.* 59. Romanis armillas & torques calcando per 120. stadia cædem continuantibus, donec nox supervenit. Qui tum demum reversi, spoliabant cadavera; quod fieri ante cædem peractam Lucullus edicto vetuerat. *Appian. pag.* 230.

Cæsa è Tigranis copiis v. m. tantùm & his plures captos Phlegon tradit. 30. m. narrat Orosius *lib.* 6. *cap.* 2. Pedites cecidisse supra 100. m. Equites paucos effugisse

S

ſcribit Plutarchus *in Lucul.* Ex Romanorum exercitu 100. vulnerati, 5. deſiderati: Antiochus Philoſophus negat à ſole victoriam viſam parem, *in Comment.* Ipſos Romanos puduit, & riſerunt quod in ejuſmodi mancipia induiſſent arma, *Strab.* Nunquam Romanos ſigna cum hoſtibus contuliſſe tanto numero inferiores ſcribit *Livius.* Neque enim vigeſimam propemodum partem, imo nec minorem, æquârunt victores victorum. *Plutarch. in Lucul.*

Tigranes initio ſtatim vix 150. equitibus comitatus effuſo curſu ad caſtellum quoddam fugam arripuit. Filium cùm videret in eadem fortuna, detractum ex capite diadema & tiaram illi profuſiſſimis tradidit, aliâ viâ jubens, ſi quâ poſſet, ut ſeipſum ſervaret. Adoleſcens, quia regni inſignia non audebat capeſſere, fidiſſimo amico ea ſervanda dedit, qui fortè captus atque ad Lucullum eſt attractus. Atque ita inventam Tigranis tiaram vittaſque milites Lucullo dederunt. *Oroſ. lib. 6. cap. 3. Xiphilin. in Epit. Dionis.* Lucullus verò ſignis retro Tigranocertam verſus motis, majore conatu in obſidionem incubuit. *Memnon. cap. 59.*

Nec ad pugnam properavit Mithridates, ſolita Lucullum cautione & productione bellum ratus adminiſtraturum: itaque lentè ad Tigranem pergebat. At poſtquam primùm in paucos Armenios incidit in via, qui perculſi metuque exangues recipiebant ſe, conjecit adverſum caſum. Ut plures jam exuti & vulnerati occurrerunt, audita clade, Tigranem requiſivit. Quem cùm ſemel deſolatum, & abjectum offendiſſet, non inſultavit ei viciſſim, verùm ex equo deſiliit, deploratiſque communibus calamitatibus, regium comi-

tatum, qui ipſum ſubſequebatur, dedit illi, eumque in futurum confirmavit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 511. Fiducia ei adhibita, ornatum quoque regium, adſueto non viliorem circumpoſuit. Exercitus etiam colligendi propoſuit conſilium (cum & ipſe manum non contemnendam haberet) ut victoriæ damna bello recuperaturo. Tigranes autem, plus virtutis & prudentiæ illi tribuens, & magis Romanorum bellis, idoneum exiſtimans, omnia Mithridati permiſit. *Memnon. cap.* 60.

Poſt eam cladem Mancæus Tigranocertæ Præfectus milites mercenarios exarmavit, ut ſuſpectos, qui veriti ne comprehederentur, arreptis fuſtibus congregati, & incidebant & quieſcebant. Mancæo verò cum armatis barbaris eos invadente, obvolutis veſte brachiis vice clypei, audenter in eos fecerunt impetum: & quotquot occidiſſent, eorum arma inter ſe ſtatim partiebantur. Cùmque ſatis armorum viderentur nacti pro tempore, occupatis aliquot turribus quibus diſtinguebantur mœnia, vocabant ad ſe Romanos obſeſſores, & aſcendentes recipiebant intra mœnia. Ita Tigranocertâ captâ, ingenti prædâ ditavit exercitum, utpote urbs recens condita, ambitiosè contractis undique incolis. *Appian. pag.* 630.

Ex peregrinis urbem inhabitantibus fuiſſe Cilices, eoſque orta inter ipſos & Armenios ſeditione, Romanos noctu introduxiſſe, atque hos, præter ea quæ Cilicum erant, omnia diripuiſſe affirmat Dio *lib.* 35. Tum, ait Memnon, Mithridatis in urbe Legati deſperatâ rerum ſummâ, Lucullo ſe dedere ſalutem pacti. *cap.* 59.

Lucullus Tigranocerta potitus, theſauros Regis,

qui ibi erant, cepit, urbem militibus dedit diripiendam, in qua, præter ceteras opes, octo millia talentûm pecuniæ ſignatæ ſunt inventa, ſed & octogentas drachmas in ſingulos inſuper de præda diviſit. Cùm repertos in urbe accepiſſet multos ſcenicos, quos undequaque conquiſierat Tigranes dedicaturus theatrum quod extruxerat, his ad ludos & ſpectacula & triumphalia eſt uſus. *Plutarch. in Lucul. pag.* 511. Multas potentiſſimorum conjuges captas ab omni injuria cuſtodivit: atque eo facto maritos earum ſibi conjunxit. *Dio lib.* 35. Græcos autem, præbito viatico, remiſit in patrias ſuas. *Plut. in Lucul. ibid.* Cappadoces quoque & Cilices & alii Barbari, qui eò commigrare coacti fuerant, poſt hirimio domum redire permiſſi ſunt. *Strabo lib.* 11. *pag.* 532. Itaque accidit, ut unâ urbe convulsâ, multæ receptis civibus ſuis inſtaurarentur: à quibus ut bene de ipſis meritus & conditor eſt cultus Lucullus. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Tunc ad Lucullum totius penè Orientis ſupplices venêre Legati. *Oroſ. lib.* 6. *cap.* 3. Antiochum Regem Commagenæ, Alchaudonium Arabiæ regulum, alioſque nonnullos per Legatos ſecum paciſcentes in fidem recepit. *Dio lib.* 35. Multas quoque Armeniæ partes ſibi adjunxit. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Tigranes & Mithridates, obeundo regiones, colligebant alium exercitum, cujus præfectura Mithridati eſt credita, quem alter putabat jam ſatis doctum ſuis calamitatibus. *Appian. pag.* 230.

Tum Legatos qui auxilia peterent, tum ad alios vicinos miſerunt, tum ad Arſacem Parthum, Romanos apud eum traducentes, eoſque ſi victoriam ob-

tinuissent contra se, ab aliis destitutos, in ipsum quoque arma statim versuros, dicentes. *Dio lib. 35.*

Lucullus verò, de legationibus Tigranis & Mithridatis ad Arsacem missis factus certior, ipse quoque nonnullos ex sociis ad eundem ablegavit, minas ei si illos auxiliis juvare, promissiones autem, si Romanorum rebus studere maluisset, præponentes. *Dio lib. 35.* Illè utrique parti societatem clam pollicitus, neutri præstitit. *Appian. pag.* 230.

Extat epistola Mithridatis integra ad Arsacem apud fragmenta *Hist. lib.* 4. *Salustii.* De Tigranis bello contra Arsacem ita exponit: *Iram recentis belli .... Ille enim obnoxius qualem tu voles, societatem accipiet. ...... Quia multitudinem arctis locis pugna prohibuere, imprudentiam Tigranis, pro victoria ostentans....... Tu verò, cui Seleucia maxima urbium regnumque Persidis inclycis divitiis est, quid ab illis, nisi dolum in præsens, & postea bellum expectas? Romani in omnes arma habent, acerrima in eos quibus victis spolia maxima sunt? audendo & fallendo, & bella ex bellis serendo, magni facti, per hunc morem extinguent omnia, aut occident, quod difficile non est, si in Mesopotamia, nos Armenia circumgredimur exercitus sine frumento, sine auxiliis, &c. Teque illa fama sequetur auxilio profectum magnis Regibus, latrones gentium oppressisse. Quod uti facias moneo, hortorque, neu malis pernicie nostra unum imperium prolatare, quàm societate victor fieri.*

Lucullus ad Gordyænos profectus, quorum Regem Tigranes necaverat, quòd societatem cum Romanis pepigisset, illius exequias celebravit. Pyræ veste & auro regali & Tigranis instructæ spoliis, ipsemet sub-

didit facem, ac libamina cum amicis & necessariis illius infudit, amicum quoque suum & socium Populi Romani appellavit. Ad hæc monumentum jussit ei sumptuosum, ex thesauris regiis faciendos locari. Unde Gordyenorum gens ita fuit in Lucullum animata, ut relictis sedibus suis, illum sequi cum liberis & conjugibus vellent. *Plutarch. in Lucul. pag.* 512.

In Tarbieni regiis aurum & argentum sunt reperta. Frumenti in horreis decies trecenta millia medinnûm condita erant. Ita & miles auctus est, & Lucullo fuit ingenti honori, quod, ne teruncio quidem ex ærario accepto, bellum ipsius belli sumptibus sustineret. *Id. ibid.*

Hic etiam Regis Parthorum Legati eum adierunt, amicitiam & societatem petentes. Fuit id Lucullo haud ingratum, qui Sextilium misit ad Parthum. *Id. ibid.*

Arsaces suspicatus hominem bello clarum non tam pacti nuper initi causâ quàm ut regionem copiasque suas exploraret, missum, Romanis auxilia nulla suppeditavit, ita tamen ut ne contra illos quicquam etiam moliretur, sed in medio sese partium contineret. *Dio lib.* 35.

Cùm ubi Lucullus Arsacem comperisse fluctuantem consilio, poscentemque etiam à Tigrane societatis præmium, Mesopotamiam Sextilium rescivit, Tigranem ac Mithridatem statuit, ut adversarios confectos transilire, & periclitari Parthorum vires atque expeditionem in eos movere. Itaque in Pontum ad Pornatium Legatum suum, & alios misit litteras, ut copias, quæ illic erant, adduceret, quasi ex Gordiene in Parthos moturus signa; sed illi cùm morosos & con-

tumaces milites habuerunt, tum in præſentia cognoverunt proterviam eorum, quod nullis blandimentis, vel imperio movere illos valerent, teſtantes & vociferantes, neque illis permanſuros ſe, ſed relicto ſine præſidio abituros Ponto. Hæc ad Lucullum relata inſuper, quos ſecum habebat milites labefecerunt, ob divitias & delicias langueſcentes ad militiam, & otium quærentes. Ut verò illorum acceperunt ferociam, viros appellaverunt, mutandoſque jactaverunt, multis etiam factis miſſionem ſe & requiem meritos. Atque ita Lucullus expeditionem Parthicam deponere coactus eſt. *Id. ibid.*

At Mithridates oppidatim inſtruxerat armorum fabricas & delectus habens, conſcripſit fermè omnes Armenios, ex quibus ſelectis fortiſſimorum 70. M. peditum, & dimidio equitum, reliquos dimiſit, hos verò in turmas & cohortes digeſtos proximè diſciplinam Italicam dedit exercendos viris Ponticis. *Appian. pag.* 230.

Lucullus, ob nimium frigus, media tantùm æſtate movit in Tigranem, poſtquam ſuperavit Taurum, & campos vidit virentes, deprehenſus eſt. Adeo ſunt illi ex algore ſerotina tempora. Attamen deſcendit in campos, ac duobus vel tribus præliis, coortos in ipſum Armenios fudit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 512. Mithridates autem peditatum omnem & partem equitatus in colle continuit: cum reliquo Tigranes Romanos frumentatores adortus, victus eſt; unde poſtea ſecuriùs frumentabantur etiam ex propinquis locis Mithridati & caſtra admoverunt propiùs. *Appian. pag.* 231. Inde liberè vicos populati ſunt, captoque qui-

comportatus Tigrani fuerat commeatu, quam ipſi extimeſcebant, affuderunt inopiam hoſtibus. *Plutarch. in Lucul. pag.* 513.

Lucullus aliquam regionis partem, ut hoſtes eam defendentes ad pugnam eliceret, cùmque nihil illi moverent, ad ipſos contendit, ibi tum equitatus hoſtilis graviter equitatum Romanum premebat, nemine cum peditatu manum conſerente, ſtatimque ubi Lucullus ſcutatis ſuis equitatui ſuccurrebat, terga oſtendebant; neque tamen cladem ullam accipiebant, ſed ſagittis in inſequentes à tergo emiſſis, multos mox interimebant, multos vulnerabant. Ea vulnera gravia difficiliaque ſanatu erant, nam duplices erant ſagittis cuſpides, & ita quidem adfixæ, ut ſive manerent in corporibus tela, ſive extraherentur, interitum eis celerrimum adferrent. *Dio lib.* 35.

Romanus Imperator exercitum inde ad Tigranis regiam convertit Artaxata, ubi parvi liberi & conjuges ejus erant, non facturum ratus Tigranem, quin pro eorum ſalute dimicaret, ad hanc urbem contendentem Lucullum non tulit Tigranes, ſed caſtris motis quarto die prope Romanos conſedit, medium capiens Arſamiam amnem, quem tranſire neceſſe erat petituris Artaxata Romanis. *Plutarch. in Lucul. pag.* 513.

At Lucullus poſtquam Diis ſacrificavit, quaſi certus de victoria, exercitum traduxit. Duodecim cohortibus in fronte poſitis, reliquos, ne circumveniretur ab hoſtibus, in ſubſidiis collocavit. Multi enim & delecti equites ſtabant in hoſtium averſa acie, ante quorum ſigna ſagittis ex equo utentes Mardi & Iberes haſtati, quibus Tigranes præcipuè inter externos milites ut

pugnaciſſimis

pugnaciſſimis fidebat. Nihil eſt ab illis tamen editum præclari. Pauliſper cum equitatu Romano velitati, non tulerunt impetum legionum. Verùm hinc inde fugâ divulſi, equitem ad inſequendum traxere. *Plutarch. in Lucul. ibid.*

Simulat que hi diſſipati ſunt, provehentibus Tigranis equitibus, videns ſplendorem & multitudinem eorum Lucullus, ſubtimuit. Itaque equitem à conſectandis hoſtibus revocat. Interim ipſe Satrapis cum præſtantiſſimo quoque ſibi oppoſitis occurrit primus; quos, antequam manum conſerere poſſent, conſternatos pepulit. Ex tribus Regibus, qui unà in hac acie fuerunt, fœdiſſime fugit Ponticus Mithridates, qui ne clamorem quidem ſuſtinuit Romanorum. Hi cùm per longum ſpatium tota nocte hoſtium tergis inhærerent, non ſolùm trucidandis, verùm etiam capiendis, pecuniaque & præda agenda ferenda fatigati ſunt. Lucius autor eſt priore prælio plures fuiſſe, in hoc nobiliores captos & cæſos. *Id. ibid.*

Hinc erectus Lucullus & fiduciæ plenus, ſuperiores regiones petere & domare ſtatuit barbarum. Cæterùm ſub æquinoctio autumnali graves tempeſtates nec opinantem corripuere. Igitur cùm non multos ſecundum prælium dies fuiſſent Lucullum ſecuti, inſtiterunt ei obluctari. Primum precibus ad Lucullum per Tribunos agere; deindè tumultuoſius coire, & per tentoria noctu conclamare: quod eſſe ſeditioſi exercitus ſignum apparet. Cùm etiam obnixè obſecraret Lucullus, obteſtans eos hactenus, ut occalerent animis, dum Armeniorum Carthagine capta infeſtiſſimi hoſtis (Annibalem deſignabat) opificium deleviſſent. Ubi

nihil profecit, retrò ſigna movit. *Id. ibid.*

Per Armeniam aliiſque jugis trajecto Tauro in regionem Mygdonicam appellatam deſcendit, munificam & apricam: in qua urbs ampla & populoſa erat, Niſibin Barbari, Græci vocant Antiochiam Mygdonicam. Huic præerat autoritate Tigranis frater Guras, arte & ſolertia machinali Callimachus, is qui Amiſi plurimum negotii exhibuerat Lucullo. Caſtris propè urbem poſitis, poſtquam omne genus oppugnationis adhibuit. *Id. ibid.*

Initio autem hyemis, cùm Barbari ſe victores Romanoſque jam jam diſceſſuros exiſtimantes, negligentius nonnihil ſe gererent: noctem Lucullus nactus, in qua neque luna fulgebat, & imber ingens cum tonitribus coortus erat, ut neque cernere Barbari neque audire quicquam poſſent: atque ob id exteriorem murum foſſamque in medio actam, paucis ibi relictis, deſererent, ab omni parte murum aggreſſus eſt. Cùmque per aggeres in eum haud difficulter evaſiſſet, obtruncatis nullo negotio cuſtodibus, qui ibi pauci relicti fuerant, partem foſſæ aliquam, (ante enim Barbari pontes dejecerant) ingeſta terra æquavit; cùm ab hoſtibus neque ſagittis, neque igne ob vim pluviarum lædi poſſet. Foſsâ ſuperatâ, urbem ipſam ſtatim cepit: neque enim erant interiora mœnia admodùm valida, quod exterius obductis fidebant. *Dio lib. 35.*

Eos qui in arce confugerant, fide datâ acceptâque, recepit. *Id. ibid.* In quibus Tigranis fratrem Guram, in poteſtatem ejus ſe dedentem, comiter habuit Callimachum autem non audivit, quamvis grandis pecuniæ ſe reconditos theſauros profiteretur proditurum,

verùm in vinculis haberi imperavit ad pœnas pendendas, quod inflammata Amiſenorum urbe, gloriam ſibi & benignitatis erga Græcos materiam declarandæ præcidiſſet. *Plutarch. in Lucul. pag.* 514. Multâ deindè acceptâ pecuniâ, Niſibi Lucullus hiberna habuit. *Dio lib.* 35.

Dum Niſibim Lucullus obſideret, Tigranes ad eam, quam inexpugnabilem eſſe exiſtimabat, defendendam ſe non convertit: ſed Mithridate propriam in regionem miſſo, ipſe in Armeniam ſuam contendit, ubi L. Fannium reſiſtentem ſibi obſedit, tantiſper dum Lucullus re cognita auxilio illi proficiſceretur. *Dio ut ſuprà.*

Mithridatem, in Pontum ad regni ſui reliquias profectum, ſequebantur propriorum quatuor millia, & totidem accepti à Tigrane. *Appian. pag.* 231. Cum quibus ille alteram Armeniam ceteraſque regiones invadens, multos Romanorum in iis regionibus vagantes ex improviſo adortus interfecit, nonnullos prælio victos cæcidit, & pleraque loca magnâ celeritate recepit. Benevolentia enim illi homines erga Mithridatem affecti erant, tum quod ſuæ eſſet gentis, tum ob paternum ejus regnum: iidemque Romanos odio habebant, partim quòd peregrini eſſent, partim quòd à præfectis eorum malè tractarentur: itaque Mithridati libenter acceſſerunt. *Dio lib.* 35.

Mithridates aggreſſus M. Fabium Ducem à Lucullo in iis locis relictum in fugam vertit, quingentis in ea pugna occiſis. *Appian. pag.* 231. Magnopere uſus auxilio Thracum, qui cum antea ſub ipſo ſtipendia fuiſſent, tum cum Fabio militabant: itemque ſervorum

qui in castris Romanorum erant. *Dio lib. 35.*

Primum Thraces à Fabio speculatum missi, cùm nihil sani renuntiassent, isque incautius progressus in Mithridatem incidisset, Thracesquoque Romanos adorti sunt. Undè in fugam versus est Fabius, quingentis in ea pugna occisis. Fabius deindè, liberatis servis, quotquot castra sequebantur, rursùs per totam diem dubio Marte pugnavit, donec servis libertatem Mithridate deferente, ipsi in prælio adjuverunt, periissentque haud dubiè Fabiani omnes, nisi Mithridates saxo ictus in genu, & telo sub oculo saucius, elatus celeriter fuisset è prælio. Dum barbari enim, de Regis salute solliciti, per multos dies à pugna cessarent; Fabio cum suis in tutum locum perfugiendi spatium concessus est. Curabant autem Regem Agari, gens Scythica, remediis confectis è serpentum virulentia: qui propterea semper sequebantur comitatum regium. *Dio & Appianus ut suprà.*

Fabius deindè Cabiris inclusus oppugnatusque, à C. Triario servatus est: is enim cùm ex Asia ad Lucullum iter eà faciens rem gestam accepisset, coacta ex iis qui aderant, quàm maximâ poterat manu, Mithridatem, totum exercitum Romanum adversus se venire putantem, adeò terruit, ut priusquam in conspectum ejus veniret, castra movere cogeret. Undè Triarius audacior factus usque in Comana fugientem insecutus, ibi vicit. Castra habebat Mithridates ex altera ejus fluvii parte, quâ Romani accedebant. Eos ut ex itinere fessos aggrederetur, ipse prior occurrit: reliquos inter prælium, per alium pontem invadere jussit. Cùm diu æquo Marte certatum esset, pons

abruptus, quod multi confertim per eum tranſire contenderent, Mithridatem ſubſidiis ſpoliavit, perturbavitque. Ab hoc conflictu utrique *ob hyemem* ſe in caſtella receperunt, & quieti dederunt. *Dio lib.* 35.

Poſtquam Mithridatem nuntiatum eſt, fuſo Fabio, in Sornatium & Triarium pergere, milites verecundiâ moti, Lucullum ad ſuppetias illi ferendas ſecuti ſunt. *Plutarch. in Lucul. pag.* 515. Mithridates interim ad Gaziurſa Triario oppoſitis caſtris, provocare hominem ad prælium atque irritare intendit, cum aliis rebus tum quod ipſe milites in oculis Romanorum exerceret, ac duces exercere juberet, ut cum eo congreſſus ante Luculli adventum, ſuperiorque factus (quod ſperabat) reliquam etiam regni partem recuperaret. Cùm Triarium non eliceret ad caſtellum, cui Dadaſa nomen erat, oppugnandum, ſuorum aliquos mittit, in quo impedimenta Romanorum depoſita erant, ut ſaltem illorum tuendorum causâ hominem ad conſerendas manus adduceret, neque id eum fefellit. Cùm enim eatenus Triarius Mithridatis multitudinem reformidans, Lucullumque, quem accerſierat, operiens, ſeſe continuiſſet, poſtquam Dadaſa oppugnari accepit, militeſque rebus ſuis metuentes, tumultuantes, minati ſunt ſe injuſſu ejus, niſi ipſos reduceret, ad defendendum ituros, invitus caſtris exceſſit. *Dio lib.* 35.

Cùm progreſſus eſſet Triarius in aciem contra Mithridatem, procella, qualis nulla ante in omni hominum memoria, exorta eſt; quæ in utriſque caſtris disjecit tentoria, jumenta tranſverſum egit per devia, præcipitavit etiam nonnullos milites. Et tunc quidem

utrique retroceſſerunt. Cùm autem nuntiaretur adventus Luculli, Triarius abſente illo depugnare cupiens, ante lucem invaſit ſtationes Mithridatis: cùmque diu pari virtute certaſſent, tandem Rex in ſuo cornu connixus incepit victoriam, & diſtractis hoſtibus peditatum eorum in foſſam quandam cœnoſam compulit, ubi cædebantur impunè ſidente veſtigio. Uſus deindè victoria, perſequebatur animosè per campos equites, donec quidem Romanus Centurio, qui ſpecie famuli equitantem curſu æquabat, in femur eum percuſſit graviter, quod tergum ejus non ſperaret ſe poſſe per thoracem perfodere, & hunc quidem ſtatim in fruſta conciderunt proximi: Mithridates verò in extremam aciem relatus eſt. *Appian. pag.* 232.

Amici Regii ſuis egregiè vincentibus ſignum properè dederunt receptui: id ut inopinatum, trepidationem injecit pugnantibus, veritis ne fortè aliundè aliquid mali acciderit, donec re cognitâ ſtatim in campo tumultuariè circumſteterunt corpus regium. Tandem Timotheus Medicus cohibito ſanguine, ſublimem eis oſtendit. Mithridates, poſtquam recollegit animum, ſtatim reprehendit eos qui ſignum receptui dederant, & eâ ipsâ die Romanis caſtris admovit exercitum, quæ jam deſerta erant pavore militum, Romanorum militum ſupra 7. M. cæſa fuiſſe dicuntur, *Plutarcho.* Inter cadavera reperti ſunt Tribuni 24. Centuriones 150. Quantus Præfectorum numerus haud temerè in illa Romanorum clade deſideratus eſt. *Appian. ibid.*

Ad Scotium verò montem pugnam hanc factam fuiſſe, Appianus docet *pag.* 254. Non longius millibus paſſuum tribus à Zela Ponti oppido eum abeſſe indi-

cat Hirtius *de bell. Alexandr.* In illo campo Mithridates erexit trophæum, quod Julius Cæſar poſtquam in eodem loco poſtea Pharnacem Boſphori Regem Mithridatis filium viciſſet, non ſuſtulit, uti nefas erat, ſed alterum poſuit, cujus nobis ſunt illius nummi argentei teſtes, in quibus ab una parte caput Veneris cum his litteris II. T. id eſt ſecundum trophæum, & in averſa illius parte, duo trophæa. Et ab hac victoria Cæſaris, Zelitæ poſtea epocham libertatis ſuæ dinumerarunt, ut indicant nummi Juliæ Piæ & Caracallæ cum annis 240.

Mithridates, curato vulnere, ſuſpicatus alios quoque in ſuo exercitu hoſtes eſſe, militum delectum quaſi alius rei cauſa inſtituit; juſſiſque ſingulis confeſtim in ſua tabernacula ſe recipere, Romanos ſolos deprehenſos occidit. *Dio lib. 35.*

Indè in Armeniam, quam Romani Minorem vocant, ſe recepit, commeatus qui deportari poterant ſecum auferens, ceteros verò corrumpens, ne Lucullô venienti eſſent uſui. Quo tempore Attilius, Romanus Senator, qui judicii metu dudum profugus ad Mithridatem in amicitiam ejus receptus fuerat, deprehenſus eſt Regi ſtruere inſidias. Quem ille pro dignitatis priſtinæ reverentia torqueri vetitum, ſimplici morte necavit: ſed conſcios excruciavit graviter. Liberti verò cum quibus Attilius conſilium communicaverat, illæſi dimiſſi ſunt, ut patroni ſui miniſtri. *Appian. pag.* 232. & 233.

Adveniens Lucullus Triarium, quem infenſi milites requirebant, clam eripuit; ſed qui ſubceciderunt militum cadavera reliquita inhumata, quod ſuorum mi-

litum animos imprimis ab eo putatur abalienaſſe. *Plutarch. in Lucul. & Pomp. pag. 515.*

Ad Talaura loco edito Mithridates conſidens, & adventantem cum ingenti manu Tigranem expectans, priuſquam conjungerentur ambo, pugnam detrectabat, & Medus Mithridates alter Tigranis gener, Romanos palantes repentè adortus, magnâ clade affecit. *Dio lib. 35.*

Lege Gabinia Conſul M. Acilius Glabrio in Bithyniæ & Ponti Provincia ſucceſſor Lucullo datus eſt, & legionibus Fimbrianis quæ militiâ liberatæ priùs, iterùm ſtipendia faciebant, militiæ miſſio facta eſt. Quod cùm illæ comperiſſent, victoriâ quieteque, & rerum copiâ luxuriantes, ad hæc abſente Lucullo degentes, tumultuatæ ſunt Lucullum quaſi privatum jam contemptui habentes. *Id. ibid.*

Lucullus inops conſilii, nec temerè ſe movere loco, nec ibi hærere auſus, ſtatuit obviam procedere Tigrani, ſi fortè illum inopinantem ſimul ac itinere fatigatum fundens, aliquo modo ſeditiones militum componeret, quorum neutrum ipſi ſucceſſit. Milites enim aliquandiu eum ſecuti, cùm in Cappadociam iter flectendum eſſet, omnes unanimiter, ne verbo quidem ullo facto, ſeſe converterunt. Valeriani qui & Fimbriani, cùm Romæ exauctoratos ſe eſſe accepiſſent, & aliis decretas eſſe Luculli Provincias, omnino à ſignis dilapſi ſunt. Nullam non hîc indignitatem ſubiit Lucullus, ſingulos orando & tentoria obeundo, demiſſus & lachrymis oppletus: nonnullorum etiam prehendens manus. Illi verò prenſationes repellere, inanes zonas objicere, jactareque, ſolus dimicaret

caret cum hoſtibus, ex quibus diteſcere noſſet ſolus. *Dio lib. 35. & Plutarch. in Lucul. pag. 515.*

Ita Lucullum, ne perſequeretur Mithridatem ac Tigranem, ſummamque victoriæ imponeret, ſeditio militum tenuit, qui ſequi nolebant, cùm legiones Valerianæ, impleta à ſe ſtipendia, dicentes, Lucullum relinquerent. *Liv. lib. 98.* Tandem tamen ceterorum quoque militum precibus Fimbriani iſti expugnati, receperunt ſe illam æſtatem ad ſigna manſuros: quod ſi nemo interea ad pugnandum ſecum deſcenderet, diſceſſuros. His oportebat acquieſcere Lucullum, aut deſertam præſidio relinquere Barbaris Provinciam: continuit ergo illos, non jam imperio, neque eos in aciem eduxit; verùm ſatis huic erat, modò manerent, patiebaturque vaſtari à Tigrane Cappadociam, & inſoleſcere de integro Mithridatem. *Plutarch. in Lucul. pag. 516.*

Scripſerat verò jam antè ad Senatum Lucullus confectum à ſe fuiſſe bellum Mithridaticum, advenerunt que ad res Ponti componendas, ſicut pacatas, Legati. Qui ubi jam adfuerunt, offenderunt ne ipſum quidem ſui juris eſſe, verùm à militibus haberi ludibrio & ſugillari. Hi verò eò in Imperatorem progreſſi inſolentiæ ſunt, ut exacta æſtate ſumpſerint arma, gladiiſque diſtrictis provocarent nuſquam apparentes, qui jam receperant ſe hoſtes, jubilanteſque & brachia jactantes inaniter, excederent caſtris, teſtati completum tempus, quo Lucullo commoraturos ſe promiſerant. *Id. ibid.*

Adveniens deindè in demandatam ſibi Provinciam Acilius Glabrio Conſul, dimiſſis circa populos præco-

nibus pronuntiavit, Lucullum incusari à Senatu quod bellum diutiùs justo protraheret: proindè Senatum missum facere ejus exercitum, publicaturum bona eorum qui voluntati suæ non paruerint. Quibus ad exercitum perlatis, mox diffluebant milites; exceptis paucis, qui admodum pauperes, ideoque mulctam non timentes, maluerunt apud Lucullum permanere. *Appian. pag.* 233. Sicque propè totum regnum suum Mithridates recepit, & Cappadociæ multum detrimenti intulit: neque Lucullo obstante, neque ipso Acilia defendente. Is enim cùm priùs festinasset, ut victoriam Lucullo præriperet, ubi tum quæ acta essent rescivit, ne ad exercitum quidem venit; sed in Bithynia tempus traxit. *Dio lib.* 35.

Interea Tigranes junior Mithridatis ex filia nepos, à Tigrane patre deficiens, bello ab eo victus est; indeque primores sibi adjungens patris imperio offensos, ad Phrahatem *Sinatrockis filium*, Regem Parthorum, confugit. *Id. lib.* 36.

Pompeius in Luculli locum, ad gerendum bellum adversùs Mithridatem profecturus, cum Rege Parthorum Phrahate amicitiam renovavit. *Liv.* 98.

Pro cujus cum Pompeio initi fœderis ratione Phrahates Armeniam Tigrani subditam unà cum juniore Tigrane, *cui filiam uxorem dederat*, invasit. Pervenientes igitur usque ad urbem Artaxata, obviis omnibus subactis, eam obsederunt. Tigrane sene, eorum metu, in montes se subducente. *Dio lib.* 36.

Ad tentandum Mithridatis animum, Metrophanem, qui amicas ei occasiones offerret, Pompeius misit. Mithridates Pompeium parvi admodùm eo tempore pende-

bat, quod Phrahatem Parthorum regnum recens adeptum, adjunctum sibi sperabat. Quem ubi celeriter à Pompeio præoccupatum ad invadendum Tigranis Armeniam impelli percepisset; animo collapsus, Legatos ex templo ad Pompeium misit, qui de conditionibus pacis agerent, Pompeius ut arma deponeret, & transfugas traderet, jubebat. *Id. ibid.*

Ubi id primum in exercitu Mithridatis est auditum, transfugæ, quorum magnus erat numerus, ne traderentur veriti, atque Barbari, ne destituti auxilio horum bellare cogerentur, tumultuabantur, & admisissent aliquid in Mithridatem, nisi Legatos à se missos ille prætendisset, non pacis petendæ causâ; sed ut Romanorum apparatum specularentur. *Id. ibid.* Juravit se nunquam cum Romanis pacem habiturum, propter ipsorum avaritiam, nec traditurum eis quemquam, nec fassurum quicquam nisi in communem utilitatem omnium. *Appian. pag.* 238.

Cùm jam in Galatiam Pompeius venisset, ei Lucullus obviam factus est, *Dio lib.* 36. ad Danaia castellum. *Strabo lib.* 12. *pag.* 567. Erat Lucullus Consulatus ordine & ætate prior, sed Pompeii ex pluribus imperiis & gemino triumpho dignitas superior. Fasces utrique laureatæ, victoriarum causâ, præferebantur. Quia verò venerat Pompeius longâ viâ per loca arida & squalida, torridas laureas fascibus ejus circumjectas, cùm considerarent Luculli lictores, benignè illius lictoribus largiti sunt ex suis recentibus & virentibus. Eam rem amici Pompeii in faustum omen vertêre, Luculli victoriarum præmia & ornamenta Pompeium ablaturum. *Plutarch. in Lucul. pag.* 516.

Lucullus Pompeio debellatum omnino Mithridatem affirmavit, neque expeditione quicquam opus esse militari: hac eadem de causa etiam viros, à Senatu ad res componendas ablegatos jam adesse. Pompeio cùm ut retrò cederet, non persuaderet, ad eum criminandum se convertit: inter alia probra, hominem multarum subindè rerum agendarum, bellique & imperii cupidum nominans. Pompeium parum ea moverunt: itaque proposito edicto jussit, ne quis in posterum Lucullo obtemperaret. *Dio lib. 36.*

Lucullus in Galatia divisit pro arbitrio captum de hoste agrum, & dona alia dedit, indeque acerbè à Pompeio est reprehensus, quod hoste vivo Provincias componeret, præmiaque & honores elargiretur, quæ facere patrato & confecto bello victores solerent. Milites ab eo Pompeius abstraxit omnes, 1600. solùm ad triumphum illi relictis; itaque Lucullus Romam rediit, & Pompeius movit in Mithridatem. *Plutarch. in Pomp. & in Lucul. pag. 516.*

Pompeius castrametatus est in Mithridatis finibus: qui tum è propria ditione habebat lectissimum exercitum. 30. M. peditum, 3. M. equitum, 2. tantùm *Plutarcho*, ad regni sui præsidium. Et quia Lucullus eam regionem nuper vastaverat, propter inopiam commeatuum, multa fiebant transfugia, quamvis Rex in deprehensos sæviebat attrocibus suppliciis, quos aut de rupe dabat præcipites, aut mulctabat oculis, aut vivos comburebat: quo metu absterrebat quidem multos ne transfugerent, sed nihilominus atterebatur inopia. *Appian. pag. 238.*

At Pompeius equitibus collocatis in insidiis, alios misit qui propalam stationem Regis lacesserent: quos

juſſit poſt provocationem cedere, quaſi territos, donec hoſtes in inſidias provecti terga verterent: & fortaſſe victores irrupiſſent in caſtra cum fugientibus, nî Rex hoc ipſum metuens, produxiſſet pedites: illi verò retroceſſerunt. Hæc fuit prima inter partes equeſtris velitatio. *Id. ibid.*

Mithridates aliquandiu ſubterfugiebat, quòd copiis eſſet minoribus inſtructus, vaſtabatque obviam quamque regionem, hoſtemque hinc indè circumducere & commeatuum inopiâ affligere ſtudebat. Ubi verò Pompeius Armeniam ingreſſus eſt, partim hac ipſa de cauſa, partim ut eam deſertam occuparet; ibi demum veritus Mithridates, ne ea regio ſe abſente in poteſtatem hoſtium veniret, eò perrexit. *Dio lib. 36.*

Tumulum ex adverſo hoſtium tutum inſedit, ipſe cum toto exercitu quietem egit, penuria rerum neceſſariarum Romanos ſe confecturum ſperans, quæ ſibi in ſua ditione commoranti, undequaque affatim advehebantur. Erat ſub eo tumulo planities nuda poſita: in eam ſubindè nonnullos equitum demittebat, qui obvios quoſque læderent; quo effectum eſt, ut crebri ab hoſte ad eum transfugerent. *Id. ibid.*

Pompeius cùm eo in loco hoſtem aggredi non auderet, alium caſtris locum obtinuit, circa quem omnia ſylvis erant obſita, ut minus jam hoſtium equitatus ſagittariique nocere poſſent. Ibi inſidiis commodo loco poſitis, ipſe cum paucis ad caſtra hoſtium palam acceſſit: tumultuque excitato, ad locum, quem deſtinaverat, è caſtris eos pertraxit: ita magnam hoſtium cædem fecit. Addidit ea res animum, ideoque alios ad alias regionis partes emiſit, qui commeatus explicarent. *Id. ibid.*

Cùm montem in quo caſtra habuerat, quaſi aridum Mithridates reliquiſſet, eum ipſum occupavit Pompeius, atque ex fruticum indole locorumque convexitate conjiciens ſubeſſe ibi fontes, imperavit puteos paſſim deprimi, fuitque in caſtris ſtatim aquæ affluentia, ut miraretur tam diu id Mithridatem fugiſſe. *Plutarch. in Pomp. pag. 635.*

Mithridates autem montem occupavit in Aciliſena, quâ præditum, apud Daſtira, non procul Euphrate, qui dividit minorem Armeniam ab Aciliſena. *Strabo lib. 12. pag. 555.* Pompeius caſtra Regis in minore Armenia juxta montem Daſtracum. *Oroſ. lib. 6. cap. 4.* Ibi vallum 150. ſtadiorum crebris caſtellis diſtinctum Regi circumdedit, ut difficilem ei frumentationem redderet. Id opus Rex non impediit, ſive metu, ſive imprudentiâ, quæ plerumque ſolet calamitatem antecedere. Per dies 50. *Plutarcho* tantùm 45. Pompeius obſeſſum tenuit, Mithridates quidquid jumentarum cùm mactaviſſet, equis tantùm ſervatis, ut famem exercitûs ſublevaret, abiit. *Appian. pag. 239.*

Rex Manaitin regionem Armeniæ, Deo ejuſdem nominis conſecratam, per aliquot dies cepit, frequenteſque alios ſe adjungere, Marcii quoque exercitum Pompeio acceſſiſſe percepit, regionem hanc ſibi relinquendam ſtatuit. Igitur noctu caſtra movit, & nocturnis deinceps itineribus Armeniam Tigrani ſubditam petiit. *Dio lib. 36.* Atque Pompeium perſequentem bellè repellere ſtatuens. *Oroſ. lib. 6. cap. 4.*

Pompeius vix eum aſſecutus extremum agmen invaſit. Rex ne tum quidem, quamvis amicis ſuadentibus, deſcendit in prælium, contentus hoſtem ſubmo-

vere per equites, & veſperè in denſiſſimas ſylvas ſe abdidit. *Appian. pag. 239.*

Sequenti die vicum occupavit circumquaque munitum rupibus: ad quem unicus aſcenſus patebat, & ſervabatur à quatuor cohortibus. Romani quoque ex adverſo ſtationem oppoſuerunt, ne Rex effugeret. *Dio lib. 36.* Cùm in ipſos limites adventum eſſet, metuens Pompeius ne Euphratem tranſmittere Mithridates anteverteret, atque ita effugeret, nocturnam pugnam tentare inſtituit. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.* Eò ſtatuto prior caſtra clàm movit, fefellitque Barbaros meridie conquieſcentes, eâ pergens viâ, quâ ipſi erant ituri, nactuſque locum idoneum inter colles ſitum, ibi milites in edita traduxit, expectavitque hoſtium adventum. Barbari, quibus nihil tunc adverſi evenerat, & jam in loca tuta ſe accedere credebant, ſecurè neque cuſtodiæ etiam causâ quoquam præmiſſo, ibant ſperantes ab inſequendo jam Romanos deſtitutos. *Dio lib. 36.*

Quo tempore fama fert vidiſſe Mithridatem in ſomnis ſpeciem, quæ futura ei pronuntiaret. Videbatur ſibi in mari Pontico ſecundo navigare vento, Boſphorumque jam proſpicere & comiter unà vectos affari, ut qui certa & indubitata incolumitate gaudeat, verùm repentè ab omnibus ſe reperiſſe deſertum, ac fragmento exiguo navigii jactari. His occupatum motibus & imaginibus aſſiſtentes amici excitavêre, Pompeium nuntiantes adeſſe. Pugnandum igitur neceſſariò pro vallo erat, eductiſque copiis ſtruxerunt Duces aciem. *Plutarch. in Pomp. pag. 636.*

Quos parare ſe ubi Pompeius animadvertit, dubi-

tavit per tenebras diſcrimen prælii, tantùm circumfundendos, ne fugerent, arbitratus eſt, ac ſub lucem exercitu ſuo, qui firmior erat, aggrediendos. At majores natu ordinum ductores precando & adhortando concitaverunt. *Id. ibid.*

Porrò id prælium ſic commiſſum eſt. Primò omnium ex compoſito omnes tibicines ſimul claſſicum cecinere, pòſt & milites & cætera turba clamorem bellicum ſuſtulerunt; tum alii haſtis ſcuta, alii ſaxis ærea vaſa percuſſerunt. Montes circumcavi acceptum ſonitum quàm maximè terribilem reddiderunt, quem ut repentè Barbari nocturnum in deſertis locis accepere, vehementer animo dejecti ſunt, ſe divinitus immiſſum in malum incidiſſe rati. Interim Romani undique de ſublimi lapidibus, ſagittis teliſque jaculari, & ob tantam multitudinem nullum ſine vulnere telum cadere: Barbari in ſummum diſcrimen adduci (non enim ad prælium, ſed ad iter ſe compoſuerant, obſervabanturque eodem in loco equi cameliquе multiplices, tum viri mulieresque, partim equis, partim curru, covinis carriſque promiſcuè tractati.) Alios accepta vulnera, alios expectata terrere; igitur tanto facilius, ipſi ſe in concurſu prementes, perire. *Dio lib.* 36.

Hæc eminus icti mala tolerabant: Romani, cùm jacula omnia conſumpſiſſent, in Barbaros decurrerunt, ibi extremorum cædes facta, (& erant plerique inermes; ita ut ad mortem unus ictus ſufficeret) quique in medio erant, undique ob præſens periculum huc ſe recipientibus exterioribus, premebantur: mutuoque ſeſe trudentes conculcanteſque peribant, cùm neque

ſeipſos

ſe ipſos tutari neque hoſtem aggredi poſſent: quod major pars equites ac ſagittarii erant, quibus neque in tenebris proſpectus, neque in tantis anguſtiis conatus ullus procedebat. *Id. ibid.*

Ubi Luna effulſit, Barbari utique ſe in luce hoſtem depellere poſſe putantes gaudebant, poteratque ipſis commodo eſſe, niſi eam à tergo Romani habuiſſent: modò hac, modò illac incidentes, juſſum conatuſque eorum magnopere decepiſſent. Nam quia admodum frequentes erant, ſimul omnes umbram perquam denſam edebant, quæ Barbaros, cùm invaderentur, decipiebat. Fruſtra enim inanem umbram, ac ſi jam comminus ſtarent, impetebant: cùmque in umbra propiùs congrederentur, etiam præter expectationem vulnerabantur. Eo modo & plurimi ſunt interempti, & haud pauciores vivi in poteſtatem hoſtium venerunt. *Id. ibid.*

Nocturnum hoc fuiſſe prælium omnes ferè Hiſtorici conſentiunt; ſolus Appianus interdiu rem ita narrat. Poſtridie uterque exercitus primo mane armatus eſt, & progreſſi utrimque ſtationarii velitabantur per declivia: nonnulli etiam equites Regii, ſine equis injuſſi opem ferebant ſuis militibus: in quos cùm complures Romanorum equites irruerent, Regii uno agmine caſtra curſu petebant, ut conſcenſis equis cum Romanis æquo Marte confligerent. Eos ita cum clamore curſuque ruentes conſpicati è ſuperiore loco qui adhuc armabantur, rem non intelligentes, ratique hos captis diverſa parte caſtris fugere, & ipſi projectis armis fugiebant: & cùm non pateret exitus, impingebant in ſe invicem, glomerabanturque donec per rupes

desilirent. Atque ita Mithridatis exercitus periit propter temeritatem eorum, qui dum immissi volunt suis succurrere, tumultum excitaverunt. Reliquum facile fuit Pompeio conficere, cædenti prehendentique inermes & impeditos rupibus. *Appian. pag.* 239. *&* 240.

Longè plusquam decem millia interiisse narrat *Plutarchus*. Plurimos fuisse occisos, haud pauciores vivos in potestatem Romanorum venisse, *Dio*. Quadraginta millia, *Eutropius*. Totidem cæsa vel capta, *Orosius*. Pompeium verò 20. vel 30. tantùm de exercitu suo amisisse & duos centuriones, *Eutropius*. Romanos vulneratos mille, vix autem 40. interfectos scribit *Orosius*.

Ipse Mithridates octingentorum equitum cuneo per Romanos erupit. Mox ceteris dilapsis, solus relictus cum tribus est: in quibus Hypsicratia fuit pellex, *Valerio Maximo* conjux, quæ semper quidem virilis audaciæ fuerat, quare Hypsicratem eam Rex appellavit. Tunc verò veste amicta virili Persica, & equo vecta, nec corpore ex fugæ prolixitate fatiscere visa est, nec curando Regis corpore & equo est fatigata. *Plutarch. in Pomp. pag.* 636. Filia quoque Dripetine Ladoice Regina nata, duplici ordine dentium deformis admodum, comes fugæ patris fuit. *Val. Max. lib.* 1. *cap.* 8.

Sic igitur Rex inter tumultus belli fugâ elapsus, adjutus etiam beneficio sublustris noctis evasit: per devia equum manu trahens, atque ad omnes nocturnos strepitus trepidans; *Oros. lib. 6. cap.* 4. donec in quosdam equites mercenarios incidit, & peditum circiter tria millia, à quibus statim deductus est in castellum Sinoregem; ubi multum pecuniæ coacervaverat. *Appian.*

cap. 240. Quod caſtellum Inora *Plutarcho*, Sinoria *Straboni*, in confinio minoris & majoris Armeniæ poſitum, *lib.* 12. *pag.* 555.

Mox data ſunt ab eo munera & annua ſtipendia numerata fugæ comitibus, ablataque indè fermè ſex millia talentorum. *Appian. pag.* 240. Indèque ſumpſit veſtes pretioſas, quas confluentibus ad ipſum ex fuga diſtribuit. Præterea lethale virus cuique amicorum ferendum ſecum dedit, ne quis in manus hoſtium veniret invitus. Inde in Armeniam ad Tigranem contendit. *Plutarch. in Pomp. pag.* 636.

Cùm ab eo per Legatos compellato nullum amicum reſponſum tuliſſet, quod is Mithridatem Tigrani filio ſuo (erat is nepos Mithridatis) contra ſe ſeditionis cauſam fuiſſe prætenderet: ac ob id præterquamquod Mithridatem non ſuſcipiebat, Legatos etiam comprehenſos in vincula conjeciſſet: ita ſpe ſua fruſtratus, in Colchidem verſus eſt. *Dio lib.* 36.

Cùm nuſquam curſum intermitteret, die quarta Euphratem tranſiit. Per triduum deindè diſpoſitis & armatis præſentibus, vel accedentibus copiis, invaſit Chotenen, præfecturam Armeniæ, ubi Chotenos Hiberoſque miſſilibus ac glandibus iter impedire conatos propulit, & pervenit ad Abſarum fluvium. *Appian. pag.* 240.

Pompeius, qui Mithridatem inſequerentur, emittit: Is verò Phaſin flumen tranſgreſſus effugerat. *Dio lib.* 36.

Tigranes pater in filium Tigranem, ſolum, Phrahate in regnum reverſo, ad Artaxatorum obſidionem profectus, prælium eum vicit, atque is in fuga pri-

mùm ad Mithridatem avum ſe contulit. Eum autem victum eſſe cùm intelligeret, atque ipſum auxilio aliorum magis indigere, quàm alii poſſe opitulari, ad Romanos ſe adjunxit, Pompeioque ad Araxem flumen occurrit, *apud Plutarchum*: eoque Duce uſus Pompeius in Armeniam atque adverſum patrem ejus, exercitum duxit. *Dio ibid.*

Tigranes pater re cognita territus, ſtatim præconem ad Pompeium miſit, traditis etiam Mithridatis Legatis, quos in vincula conjecerat. Cùm filius impedimento eſſet, ne quicquam tolerabile poſſet impetrare, nihiloque minus Pompeius, tranſmiſſo Araxe fluvio Artaxatis appropinquaret, ibi demùm Tigranes urbem ei dedidit, ipſeque ſua ſponte in caſtra Pompeii advenit, ne caduceatore quidem præmiſſo: ita ſe, quo & reverentiâ Pompeio, & miſericordiâ dignus videretur, comparaverat, ut quantum ejus fieri poterat, maximè inter priſtinam dignitatem, ac præſentem humilitatem, medium ſervaret ſtatum. Togam namque, quam dimidia ſui parte albam gerere ſolebat, & candyn totum purpureum exuerat, tiaram autem cum faſcia gerebat. *Id. ibid.*

Permiſſurus ejus arbitrio omne ſuum jus, & accuſaturus filium apud ipſum judicem. Cui cùm Pompeius Tribunos & Præfectos equitum obviam miſiſſet honoris gratiâ, Regis comites parum ſecuros ſe rati, quia caduceatorem non præmiſerat, retrò fugerunt. *Appian. pag.* 243.

Ubi ad caſtra Pompeii 16. ab Artaxatis milliario Tigranes venit, præſto ei fuerunt duo Pompeii lictores, qui juſſerunt ut equo deſcenderet, quo vectus patrio

more ipſum etiam vallum intraturus fuerat. Neminem enim mortalium in caſtris Romanis unquam viſum, qui equo inſideret. Obtemperavit Tigranes, gladiumque diſcinxit tradiditque eis. *Dio ut ſuprà.*

Pedibus ingreſſum, projectoque diademate in terram prolapſum, adorantemque ſe more barbarico intuitus Pompeius, miſericordiâ commotus exiluit, & apprehensâ dexterâ eum erexit, atque inſigne regium, quod ille de ſuo capite abjecerat, repoſuit; & ſedere juſſit ad latus ſuum, ex altero filium collocans; qui neque aſſurrexit patri, neque ulla comitate erga eum uſus eſt. *Id. ibid.*

Tigranes ſe regnumque ſuum Pompeii ditioni permiſit, & ab hoc deindè ſimul cum filio, ad cœnam invitatus eſt: verùm filius vocatus non adfuit, quâ re in primis ſibi Pompeium infenſum reddidit. *Id. ibid.* Patri avitum Armeniæ regnum reſtituit, filium verò in Gordena & Sophena regnare juſſit. *Plutarch. in Lucul.* Has conditiones accepit pater: indignatus verò filius, fugam cogitantem in cuſtodiam dedit, deindè in vincula, & tandem ad Pompeii triumphum ſervatus. *Plutarch. & Appian. pag.* 241.

Pompeius relicto ad præſidium Armeniæ Afranio, per gentes circùm colentes contra Mithridatem iter intendit: Albani & Iberi primo petenti tranſitum Pompeio dederunt. Alii narrant Oræzem Albanorum Regem & Artocum Iberorum cum 70. millibus inſidias Pompeio ſtruxiſſe circa Cyrtum flumen: bellum quidem propter hyemem dilataſſe ferunt Romanos. *Appian. pag.* 242.

Mithridates hybernabat in Dioſcuriade. *Idem pag.*

240. Ubi initium eſt Iſthmi Euxino & Caſpio mari interjecti. *Strabo lib.* 11. *pag.* 497.

Verè Pompeius Cyrnum tranſiit, qua re interritus Arſaces ad Pompeium de pace impetranda internuntios cum donis miſit, & eam tandem iniit. *Dio lib.* 37.

Mithridates per gentes Scythicas, vel infenſas vel alienas, iter fecit, partim conciliatis hominibus, partim vi adactis, & Heniochos quidem, libenter exceptus, tranſiit: Achæos verò obſiſtere auſos fugavit. Mæotichas deindè ingreſſus, multis ſubditas regulis, ob famam rerum geſtarum, regnique ab omnibus hoſpitaliter exceptus deductuſque, multa dona dedit recepitque, atque etiam in ſocietatem eos pertraxit: elocatis filiabus potentiſſimum quemque illorum ſibi conjungens. *Appian. pag.* 240. & 241. De Zygiorum autem tranſitu ſpem abjiciens ob locorum difficultates iſtorum & feritatem hominum, ægrè per oram inceſſit, plerumque mare conſcendens. *Strabo lib.* 11. *p.* 496.

Machares Mithridatis filius, qui in Boſphoro Cimmerio tunc regnabat & Romanorum rebus ſtudebat, cùm patrem audiviſſet tam brevi tempore, tot feras gentes, & quæ vocantur clauſtra Scythiæ, nulli antea permeata tranſiiſſe, Legatos ad eum miſit, qui excuſarent, quòd neceſſitate coactus Romanos coluerit; ſed ubi cognovit eum implacabilem, fugit in Cherſoneſum Ponticam, incenſis navibus, quò patri perſequendi facultatem adimeret; ſed cùm ille immiſiſſet in eum claſſem aliam, manus ſibimet intulit. Mithridates amicos, quos ipſe Machari in regnum

abeunti comites addiderat, omnes interemit, domeſticos verò dimiſit incolumes. *Appian. pag.* 241. Patrem per ejus familiares, ſecuritate & pecuniis miſſis, ad facinus impulſos, filium interfeciſſe, ſcribit. *Dio lib.* 36. Macharem quoque parricidio trucidatum ab eo fuiſſe refert Oroſius *lib. 6. cap.* 5.

Pompeius in Septentrionem Scythicum, iter tanquam in mari ſtellis ſecutus, & ad Phaſim fluvium Servilius illi cum claſſe occurrit, quâ tuebatur Pontum; ſed Mithridatis inſectatio, qui in gentes Boſphori & Mæotidis incolas abdiderat ſe, magnas perplexitates Pompeio tribuit. *Plutarch. in Pomp.* Depopulata Albanorum regione & cum iis pace inſtaurata & cum Iberis, in Armeniam minorem divertit. *Id. ibid.*

Ex Armenia in Syriam profectus, ubi Regum & populorum rebus conſtitutis hyemem tranſiit; caſtellum verò Symphorium ei tradiderat Stratonice Mithridatis concubina, hoc unum pacta, ut ſi fortè Pompeius Xipharem filium in poteſtatem redigeret, matri eum ſervaret incolumem. *Id. ibid.*

His cognitis, Mithridates filium Xipharem interfecit ad fretum, inſpectante matre ex adverſo littore, & cadaver inſepultum, projecit pietatem negligens, modo matri doleret quæ peccaverat. *Appian pag.* 245.

Dum rebus in Syriâ & Judæa tractandis deſtinetur Pompeius, Mithridates Pontum circumluſtravit, & Panticapeum, quod eſt in Europa ad oſtium Ponti emporium occupavit. *Id. pag.* 244. Ipſe quoque Legatos ad Pompeium adhuc in Syria morantem, & neſcientem eum eſſe ſuperſtitem, miſit, qui tributa Populo Romano pollicerentur, ſi concederetur ei regnum

paternum. Cùmque ille poſtularet, ut ipſe Rex veniret, ſicut Tigranes venerat, id ſe facturum negavit, ut parum decorum perſonæ Mithridatis, miſſurum tamen filios & amicos. *Id. pag.* 245.

His dictis, delectus maximos habuit promiſcuè, tam è ſervis quàm ex ingenuis: arma quoque multa & tela fabricabat & machinas, nulli parcens materiæ, ne bobus quidem aratoribus in uſum nervorum. Tributa omnibus etiam tenuibus præſcripſit, quæ à Miniſtris exigebantur cum multorum injuriis, non ſentiente Mithridate. Morbus enim quidam ulceroſus faciem ejus invaſerat, ut à ſolis tribus Eunuchis aſpici pateretur qui eum curabant. Quo percurato, jam etiam copiæ paratæ aderant, 60. cohortes ſexcentenariæ & alia multitudo numeroſa, naveſque, & loca opportuna, quæ Duces illo ægrotante occupaverant, trajecitque partem exercitûs Phanagoriam, alterum emporium ſitum in oſtio, ut aditum utrinque teneret; Pompeio etiam tum hærente in Syria. *Id. ibid.*

Eodem tempore Caſtor Mithridatis Præfectus, qui Phanagorio præerat, Tryphonem Eunuchum Regium (à quo tortus aliquando fuerat) intrantem adortus interfecit, & plebem ad libertatem vocavit; quæ quamvis jam arx teneretur ab Artapherne ceteriſque Mithridatis filiis, aggeſtis circunquaque lignis eam incendit. Quo metu Artaphernes, Darius, Xerxes, Oxathres & Eupatra liberi Mithridatis, ſeſe dediderunt. In his ſolus Artaphernes erat fermè quadragenarius; reliqui formoſi pueri: Cleopatra verò, altera filia, reſtitit: cujus generoſitate pater delectatus, ſubmiſſis multis Dicrotis eam eripuit. *Id. ibid. & pag.* 246. Reliquos

liquos Castor arce occupatâ, ad præsides Romanorum transmisit. *Oros. lib. 6. cap. 5.*

Quotquot erant in propinquo castella nuper occupata à Mithridate, audaci exemplo Phanagorensium permota defecerunt Chersonesus, Theudosia, Nymphæum, aliaque circa Pontum opportuna bello gerendo. *Appian. pag. 246.*

Mithridates accensus irâ, non solùm defectorum nonnullos deprehensos supplicio affecit; sed etiam complures amicos suos & Exipodram filium suum interfecit. *Oros. lib. 6. cap. 5.* Et videns crebras defectiones, & suspectum habens exercitum, ne parum constantis esset fidei, quippe coactus ad militiam, præsertim accedentibus gravibus exactionibus, & adversitate fortunæ semper intuta apud mutabiles subditorum militum animos, misit ad Scythiam per Eunuchos ad Regulos nuptum filias; petens ut quamprimùm cum copiis venirent ad auxilium. Hæ deducebantur à 500. militibus, qui parum à Mithridate digressi, Eunuchos interfecerunt, quòd ab his apud Regem semper molesti fuerant, & puellas ad Pompeium adduxerunt. *Appian. pag. 246.*

Pompeius, relictâ Syriâ, Amisum in Ponto profectus est: ubi ambitione impulsus, quod in Lucullo tantopere reprehenderat, ipse egit: dominante enim in Bosphoro Mithridate, qui manum haud contemnendam jam contraxerat, quasi omnibus confectis, Provincias ordinavit & dona contulit. *Plut. in Pomp. pag. 638.*

Et quidem Pontum, vivente adhuc Mithridate, in Provinciæ formam ab eo redactum Livius indicat *lib.*

102. Sed Pompeius illo dejecto, quæ ad Armeniam ſunt & Colchidem regulis diviſit, quorum operâ in bello uſus fuerat, reliqua in undecim Reſpublicas diſtribuit, & Bithyniæ addidit, ut ex utriſque una conſtaret Provincia. *Strabo lib.* 12. *pag.* 541.

Mithridatium à Ponto avulſum Bogodiatoro Pompeius dedit. *Id. ibid.* Lunæ quæ à Comanis colitur, Archelaum Regia Dynaſtia præditum, creavit Pontificem. *Appian. pag.* 251. Attalum Paphlagoniæ Regulum fecit. *Ibid.* Attalo & Pylæmeni Paphlagonia reddita eſt. *Eutrop. lib.* 6. Circa mediam illius poſtea à Pylæmene moriente P. Romanus relictus eſt hæres. *Sex. Ruf. brev.* Circa medium Armeniam minorem Dejotaro Galatiæ Regi conceſſit. *Appian. pag.* 251.

Mithridates tot liberis & caſtellis totoque regno ſpoliatus, dignitate quoque amiſſa & ſpe auxiliorum è Scythia, tamen ne tum quidem quicquam humile aut præſente calamitate dignum cogitabat: ſed ad Gallos quorum jam antè hac de cauſa paraverat amicitias, iter deſtinabat, ut cum eis per Alpes Italiam invaderet; ſperans multos Italiæ populos odio Romanorum ſibi adjungendos. *Id. pag.* 246.

Eos magnificos conatus deſtituit exercitus, deterritus ipſa immani audacia & expeditionis longitudine, tum quod ducerentur contra viros, quos ne domi quidem ſuſtinere potuerant: & exiſtimabant Mithridatem rebus ſuis deſperatis velle fortiter potiùs ac regiè vitam finire, quàm in otio. Attamen durabant aliquantiſper, & quieti eum patiebantur: erat enim non mediocris & haud quaquam contemnendus Rex vel in calamitatibus. *Id. pag.* 247.

Contra Aretam Arabiæ Regem Pompeius expectationem ſuſcepit. *Dio lib.* 37. Quæ expeditio apud multitudinem caſtrenſem non quidem carebat reprehenſione: declinationem enim putabant eam inſequendi Mitridatis, atque in illum vertenda arma cenſebant, veterem hoſtem, qui jam bellum inſtaurabat & parabatur per Scythiam & Pannoniam cum exercitu invadere Italiam. At Pompeius pronius ſibi factu exiſtimabat vires opprimere bellum gerentis, quàm corpus capere fugientis. *Plutarch. in Pomp. pag.* 640.

In hoc rerum ſtatu Pharnaces filiorum & ſæpè regni hæres deſignatus, patri ſtruxit inſidias, ſive quòd timebat ne Italica patris expeditio omnem ei apud Romanos ſpem reconciliationis præcluderet, ſive aliâ causâ vel cupiditate permotus. Captis autem conſciis & ad torturam admotis, Menophanes perſuaſit Mithridati, non oportere in diſceſſu necari filium ad eam diem cariſſimum : ſolere enim has mutationes exiſtere belli tempore, quo finito & illas conquieſcere : ſic ille perſuaſus, filio veniam obtulit. *Appian. pag.* 247.

At ille indicio quodam territus, & ſciens exercitum alieno eſſe ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proximè Mithridatem tendentes acceſſit, & periculum ſi in Italiam irent, ipſis non ignotum exaggerans, multaque ſi manerent, eis pollicens, induxit eos, ut à patre deficerent. Moxque nocte eadem ad alia propinqua caſtra dimiſit nuntios; & illis quoque pertractis in ſuam ſententiam, mane primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quique, & mox alii poſt clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortaſſe non omnes præmoniti,

ſed ſuaptè facilitate proni ad contemnendum miſerum & novarum rerum ſemper cupidi, alii conſciorum ignari, putabant omnes corruptos, ratique ſe ſolos non poſſe reſiſtere pluribus, neceſſitate magis quàm voluntate adducti acclamabant cum ceteris. *Id. ibid.*

Mithridates excitatus clamore, miſit quoſdam rogatum, quid ſibi poſcerent: illi non diſſimulantes aiebant ſe filium Regem petere juvenem pro ſene Eunuchis dedito, interfectore multorum filiorum, ducum & amicorum. His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit, & interim manus quædam præſidiariorum conferebat ſe ad transfugas: qui negabant ſe eos admittere, niſi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus, ſimulque Regem oſtendebant: at illi equum fugientis interfecerunt, & Pharnacem quàſi jam voti compotes Regem appellaverunt: quorum quidam membranam chartaceam longam latamque è templo deproemptam vice diadematis circumdedit ejus capiti. *Id. pag.* 248.

Id conſpicatus ſenex è ſuperiore porticu, alios poſt alios mittebat ad Pharnacem, qui tutum abitum peterent: ſed cùm nemo rediret, veritus ne Romanis dederetur, ſatellites & amicos qui adhuc apud eum permanebant, laudatos miſit ad novum Regem; quorum aliquot in via præter opinionem occidit exercitus. *Id. ibid.*

Ipſe diu ex altiſſimo muro filium fruſtra precatus, ubi inexorabilem vidit, moriturus exclamaſſe fertur: *Quoniam Pharnaces mori jubet, vos ſi eſtis Dii patrii, precor, ut quandoque & ipſe hanc vocem à liberis ſuis audiat.* Statimque deſcendens ad uxores, pellices ac filias ſuas, venenum omnibus dedit. *Oroſ. lib. 6. cap. 5.*

Sic Dio rem narrat. Pharnaces facillimè sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cùm his, iisque, quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat: audiensque nonnullos milites adversus filium emisit, ipse statim subsecuturus; sed hos quoque, quippe qui Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit: urbeque haud invita occupata, patrem, qui in regiam confugerat, interemit. *lib.* 37. *pag.* 36.

Mithridates exempto ex involucro veneno quo semper accingebatur, unà cum gladio, id miscebat: duæ verò filiæ virgines, quæ apud eum educabantur Mithridatis & Nyssa, Ægypti Cyprique Regibus desponsæ, enixè rogabant, ut ante illum potionem venenatam sumerent, vetabantque bibere, donec ipsæ hausserunt, & has quidem veneni vis penetravit continuò: in Mithridatem quamvis data opera ambulantem concitatius nihil agebat, propter quotidianam Pharmacorum consuetudinem, quibus se contra veneficos præmunire solebat, quæ nunc quoque vocantur Mithridatis. *Id. ibid.* Ictus gladii, quem sua manu intulerat, cùm propter ætatem, præsentesque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior factus, tum veneni sumptione, cuicuimodi tandem id fuerit, debilitatus. Igitur cùm ne se ipsum confecisset, & diutius tempus trahere videretur. *Dio lib.* 37. *pag.* 36. Bituitum, vel, *ut ex nummis*, Bitovium Gallum, cujus dextera usus fuerat in prælio, ut se periclitantem interimeret, rogavit, ne in triumphum abstraheretur; qui precibus permotus, Regi officium præstitit necessarium. *Appian. pag.* 248. & 249. Deni-

que à se ipso & ab hostibus cæsus oppetiit. *Dio ut supra.*

Sic periit Mithridates Banticapæi in Bosphoro Cimerio, vir neque silendus, neque dicendus sine cura, bello acerrimus, virtute eximius, aliquando fortuna, semper animo maximus, consiliis dux, miles manu. *Vell. Paterc. lib.* 2. *cap.* 18. tandem Rex post Alexandrum maximus. *Cicero in Lucul.*

Vixit annos 72. ex Eutropio *lib.* 6. & Orosio *lib.* 6. *cap.* 5. Qui Livium sequi solent & quem etiam sequimur, & Appianum, illi tantùm 68. aut 69. assignant; at cùm ex ipso autore & Memnone ingens cometes affulsit quando natus est Mithridates, Seneca illum cometem apparuisse Attalo regnante refert: ideo Mithridates genitus esset post extinctum Attalum, & non eo regnante, cometes non visus fuisset. Regnavit annos 60. si ipsi annos 12. concedamus, cùm ejus mortuus est pater.

Bellum Mithridatem cum Romanis gessisse per annos 46. narrat Justinus *lib.* 97. *cap.* 1. annos 42. numerat *Mith. initio*, alibi 40. *in Syriac. p.* 218. *& Mith. pag.* 249. Florus *lib.* 3. *cap.* 5. ut & Eutropius *lib.* 6. Plinius totidem *lib.* 7. *cap.* 26. Titulus in delubro Minervæ à Pompeio positus, bellum hoc 30. annorum fuisse notat. Orosius ita inquit. Sed in his temporibus 30. gerendi *Mithridati* belli inveniuntur anni: qualiter autem 40. à plerisque dicti sint, non facilè discernitur *lib.* 6. *cap.* 1. *in fine.* Atqui ab initio primi belli Mithridatici usque ad ipsum Mithridatis exitum, non plures quàm 26. inveniuntur anni; intermediis quoque pacis annis simul annumeratis. Ut rotundario numero

bellum illud 30. annorum fuisse dicatur, putat Usserius *ætat. mund. 6. pag. 450.*

Pompeius interea Judæos perdomuerat, & redux in Cilicia reliqua quæ nondum Imperium Romanum agnoscebat, subjugans, cum muriâ conditum corpus Mithridatis Pompeii ad eum misit, rei gestæ argumentum, simul se & regnum ei dedens. *Dio lib. 37.*

Cadaver patris Sinopen in trireme transmisit, simulque eos qui Manium ceperant & obsides multos Græci Barbarique generis, rogans ut aut paternum regnum aut Bosphoranum tantum quod Machares frater à Mithridate acceperat, tenere sibi liceret. *Appian. pag. 250.*

Ita rem narrat Plutarchus. Cùm jam Pompeius non procul à Petra *Arabiæ* abesset, atque adeò illo die jam esset castrametatus, accurrerunt ex Ponto lætum nuntium afferentes. Pompeius suggestum conscendit & nuntiavit exercitui Mithridatem decessisse: qui, quod secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripsisse facere. Indè exercitus haud immerito, quasi in Mithridatis corpore sexcentis extinctis hostibus, ovans convertit se ad sacrificandum & convivia. *Plutarch. in Pomp. pag. 640. & 641.*

Pompeius imposita factis suis & expeditionibus quam haud ita expectaverat facilem coronide, ex templo signa retrò ex Arabia movit. Provincias intermedias cursim emensus, Amisum pervenit, invenitque multa dona à Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipsum etiam Mithridatis cadaver non admodum ex facie cognitum. Nam cerebrum, qui corpus cura-

verant, macerare omiſerant, verùm agnoverunt eum ex cicatricibus, qui id ſpectaculi deſiderabant: nam ipſe non ſuſtinuit id videre Pompeius, verùm avertens Deorum invidiam, Sinopen amandavit. *Id. pag.* 641.

Corpore vaſto fuit, ut arma ab ipſo Delphos Nemeamque miſſa indicant: ſed robuſto in tantum ut ad extremum equitationibus jaculationibuſque valuerit, & mille ſtadia una die mutatis equis confecerit, currum quoque regebat octijugem. *Appian. pag.* 250.

Cùm vita Mithridatis nomen hoſtile extinctum exiſtimans, nullas in defunctum fruſtrà iras exercendas putavit, ſed in patrio ſepulchro condi juſſit. *Dio lib.* 37. *pag.* 37. Corpus illius regiè ſepeliendum curatoribus ejus, addito ſumptu, tradidit, & inferri juſſit apud Sinopen monumentis regiis, laudatum ob geſtorum excellentiam, ut Regum ætatis ſuæ præſtantiſſimum. *Appian. pag.* 250.

Præter ſummam in bello peritiam, eruditus erat Græcis litteris, & ideò peritus ſacrorum Græciæ: delectabatur etiam muſica, ſobrius plerumque ac laborum patiens, circa muliebres tantùm voluptàtes intemperantior. Erat quidem crudelis & ſanguinarius, matris fratriſque interfector, & trium filiorum ac filiarum totidem. *Id. ibid.*

Veſtem quâ amicire ſolitus erat ſe, armorumque molem & ſplendorem miratus eſt Pompeius. At gladii vaginam, quæ conſtiterat talentis quadringentis, Publius furatus venumdedit Ariarathi. Cidarin Caius Mithridatis collactaneus Fauſto Syllæ filio petenti occultè dedit, operis mirifici, quod in præſentia

Pompeium

Pompeium fefellit: at Pharnaces, cùm poſt reſciviſſet, in illos qui ea averterant, animadvertit. *Plutarch. in Pomp. pag.* 641.

Ita Mithridate de medio ſublato, regnum quoque ejus paucis locis demptis captum eſt. Pharnaci mercedem parricidii Boſphori regnum donavit Pompeius, eumque Populi Romani amicis & ſociis adſcripſit. Etiamnum quidam in præſidio caſtellorum aliquot extra Boſphorum poſiti, non ſtatim ſe dediderunt, haud reſiſtenti quidem animo, ſed veriti, ne cujus pecuniæ ſibi tuendæ cuſtodia eſſet data, eam alii diripientes, ſibi culpam imponerent; quibus cauſis moti, expectandum Pompeium, eique omnia tradenda duxerunt. *Dio lib.* 37. *pag.* 37.

In Talauris verò, quam urbem Mithridates habuerat apparatus promptuarium, duo millia poculorum ex Onyce gemma factorum compactorumque auro, inventa ſunt, multæ phialæ pſyctereſque, calices, lecti, ſellæ, ornatiſſima omnia, item fræna equorum, pectorales humeraleſque phaleræ gemmatæ aurtæque, quibus recipiendis percenſendiſque 30. dies quæſtor inſumpſit. Eorum pars à Dario Hyſtapis filio ſucceſſoribus per manus tradita fuerat; partem ex Ptolemæorum Regum gaza Cleopatra penes Coos depoſuerat; unde Mithridates à civibus tradita deportaverat: partem ipſe Rex paraverat ac collegerat elegantioris ſupellectilis percupidus. *Appian. pag.* 251. *&* 252.

Cùm triennio tardiùs quàm debuerat, Lucullus de Mithridate victor non triumpharet, quod C. Memmius Tribunus Plebis, adverſus eum inflammaſſet P. Romanum, hoc tantùm anno Conſules introduxerunt

pene in urbem currum clariſſimi viri.

Triumphum non pompæ prolixitate & rerum traductarum copia portentoſum & faſtidioſum duxit, ſed armis hoſtilibus, quorum erat vis ingens & machinis regiis circum Flaminium exornavit, quod erat per ſe haud contemnendum ſpectaculum. Ipſo in triumpho equites cataphracti pauci, currus falcati decem traducti, amici & duces regii ſexaginta. Naves longæ roſtratæ decem ſupra centum tranſlatæ. Ipſius Mithridatis aurea ſenûm pedum ſtatua, & gemmis diſtinctum ſcutum. Fercula viginti vaſorum argenteorum, aureorum poculorum, armorum & nummorum triginta duo. Hæc per viros traducta. Octo muli lectos aureos portaverunt, ſex & quinquaginta argentum infectum, alii centum & ſeptem, argenti ſignati paulò minus vicies ſepties centena millia drachmarum. In tabulis breviaria pecuniæ, quam Pompeio ad bellum piraticum & quæſtoribus dederat. *Plutarch. in Lucul. pag.* 517.

Pompeius anno ſequenti tantum Romam advenit, & ſuum de Mithridate triumphum ad diem natalis ſui qui erat pridie Kalend. Octobr. diſtulit, jam autem ex Africa unum & alterum ex Europa egerat, & tertius ex Aſia fuit; & ſic de quot partibus terrarum orbis erant, totidem fecit monimenta ſuæ victoriæ: hic verò per biduum.

In portus adduxit Pompeius naves 700. integras, plauſtrorum quibus arma in pompa ſunt tranſvecta, ingens fuit numerus & in his roſtra navium: poſt hæc multitudo captivorum ac piratarum, non vinctorum, ſed cultorum habitu patrio. Ipſum ſublimem præce-

debant Regum Satrapæ vel Duces vel filii, partim captivi, partim obſides, in ſumma 324. *Appian. pag.* 252.

Inter hos Tigranes, Tigranis Regis Armeniæ filius, cum conjuge & filia, & ipſius Tigranis uxore Zoſime: ad hæc Mithridatis ſoror & quinque filii, Artaphernes, Cyrus, Oxathres, Darius, Xerxes & duæ filiæ, Orſabaris & Eupatra: traductus eſt, & Colchorum Rex Olthaces & Judæorum Rex Ariſtobulus, tyrannique Cilicum, Scytharum item regiæ fœminæ, Duces tres Iberorum, Albanorum duo, cum Menandro Laodicenſi, qui equitum Mithridatis præfectus fuerat. Albanorum quoque & Iberum obſides, & Commagenorum Regis. Trophæa etiam permulta traducta ſunt numero pugnis omnibus paria, quibus aut ipſe aut per Legatos palmam tulerat. *Idem pag.* 253. *& Plut. in Pomp. pag.* 631.

Abſentium effigies tranſvehebantur. Tigranis & Mithridatis pugnantium & cedentium ac fugientium. Mithridatis verò etiam oppugnatio & noctu tacita fuga repræſentata fuit: ac poſtremo etiam mors ejus ſubjecta fuit ſpectatorum oculis: appictis & virginibus mortis ejus ſociis. Præferebantur & tabulæ cum filiorum & filiarum ante illum defunctorum imaginibus, & Deorum barbarorum figuræ cum ornatu patrio. *Appian. ibid.*

Ipſe Pompeius geminato curru vehebatur amictus, ut fertur, Alexandri Macedonis chlamide. Currum ſequebantur ſocii hujus expeditionis præfecti militum, partim equites, partim pedites. *Id. ibid.*

Illa fuit prioris Pompeii triumphi pompæ traductio,

quæ tertio Kalend. Octobr. acta est. Pridie verò Kalendas, die natalis sui transtulit alveum cum tesseris lusorium è gemmis duabus, latum pedes tres, longum pedes quatuor, in quo fuit Luna aurea pondo 30. lectos tricliniares tres, vasa ex auro & gemmis abacorum novem, signa aurea tria, Minervæ, Martis, & Apollinis: coronas ex margaritis triginta tres, montem aureum quadratum cum cervis & leonibus, & pomis omnis generis, circumdata veste aurea. *Plin. lib. 37. cap. 2.* Museum ex margaritis, in cujus fastigio horologium erat. Ipsius Pompeii imaginem è margaritis. *ibid.*

Carpenta quoque in pompa traduxit & fercula onusta auro & ornamentis aliis variis, in quibus erat lectus Darii Histaspis filii, & sella ac sceptrum Mithridatis Eupatoris, aureaque ejus effigies octo cubitorum pectore tenus. *Appian. pag.* 252. Pharnacis, qui primus regnavit in Ponto, argentea statua, & currus aurei argenteique. *Plin. lib.* 33. *cap.* 12. argenti signati septem millia myriadum & 510. drachmæ insuper. *Appian. pag.* 252.

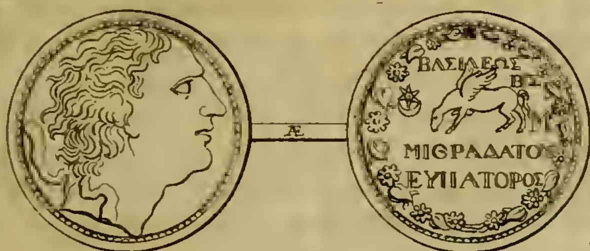
In ærarium retulit vasa, aurum & argentum signatum ad viginti millia talentûm. *Plutarch. in Pomp. pag.* 642. Inter dona in Capitolio ab eo dicata, Mithridatis dactylotheca fuit. *Plin. lib.* 37. *cap.* 1. Ibidemque pretiosissima, quæque Mithridatis dicata sunt, in novo castello reperta. *Strab. lib.* 12. *pag.* 557.

Ubi verò triumphans pervenit Pompeius in Capitolium neminem captivum necavit, ut triumphatores alii; sed publicis impensis remisit quemque in suam patriam, exceptis regiis. *Ap. p.* 253. Ex quibus Tigranes & Aristo-

bulus retenti ſunt Romæ, prior in catenis apud Flavium Senatorem. *Aſcon. in orat. Milon.* Sed uterque poſtea effugit.

NUMMUS MITHRIDATIS EUPATORIS.

E Thesauro Regio.

Caput Regis diademate cinctum: Ex averſa parte Equus alatus paſcens ante quem aſtrum in Luna creſcente, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, & in area ΒΙΣ. id eſt anno 212.

Cognomen ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ huic Regi in nummo adſcriptum, haud dubiè illum ad Mithridatem VI. Mithridatis V. filium revocat, ita ab Appiano præter Strabonem, appellatum, quibus cognominibus, tot Mithridates ſeſe diſtinguere cœperunt. At filius quod patrem habuiſſet à ſuis populis Evergetem, ſeu Beneficum nuncupatum gloriatus, ſe Eupatorem vocavit, Antiochi V. Syriæ Regis exemplo,

quem ſic vocatum refert Appianus in Syriacis, ob patris virtutem, qualis felix eſſet, cui talis pater contigiſſet.

Litteræ numerales BIΣ. annum Æræ Ponti Regum 212. indicant, deſumpto ejus initio, ab anno tertio Olymp. 118. correſpondente V. C. 448. ut ſuprà retulimus in Mithridate II. hujus Imperii conditore, ita à Strabone appellato, nempè quod regnum ſub Alexandro M. everſum, poſtea recuperaverit ſine tributo, unde Ponti monarchæ Epocham ſuam dinumerârunt; illique anni 212. incidunt in regni Eupatoris 29. cujus initium adſignamus V. C 631. hi verò juncti efficient 660. quo percuſſus eſt ille nummus. Equus ille alatus paſcens in hoc Mithridatis Eupatoris nummo, Amiſi urbis inſigne eſt, ut ſimiles typos videre eſt apud Gothzium, tab. 2. num. inſularum Aſiæ, in qua ſignantur cum Epigraphe AMIΣOY.

Amiſus inter Ponticas urbes à Strabone collocatur, ab aliis inter Cappadoces recenſetur; de illa ſic ait Geographus lib. 12. pag. 547. Καὶ ταύτην δὲ κατέσχον οἱ Βασιλεῖς. Ὁ δ' Εὐπάτωρ ἐκόσμησεν ἱεροῖς, καὶ προσέκτισε μέρος. Hanc quoque Reges tenuerunt, & Eupator templis ornavit, partemque urbi de integro adjecit. Nil mirum igitur ſi munifico & de ſe benemerito Principi, Amiſus nummos percuſſerit.

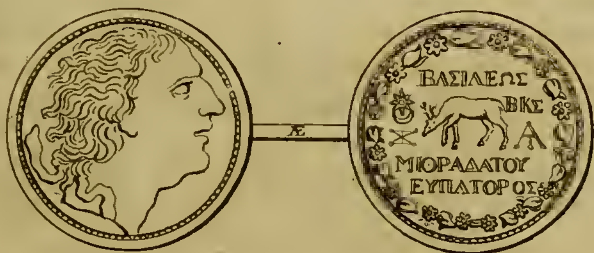
Sed unde Amiſus equum alatum & paſcentem pro inſigni acceperit, niſi ut denotaret in ſuis campis equos velociſſimos ali, qualis erat Themiſcyra, de qua ait Strabo loco laudato. Hac de cauſa planities hæc ſemper roſcida eſt & herbis viret, ſufficitque alendis boum & equorum armentis. Ad pabulum illud indicandum paſcens equus, & ad equorum velocitatem adduntur alæ.

Amiſus olim ex Homero Ενέτης nomine fuit indigitata, ut ab Hecatæo Mileſio, apud eundem Geographum pag. 553. Undè ob ſingularem quandam illorum equorum præſtantiam Ενετίδες ἵπποι, aut Ενέται, ſeu HENETI EQUI, ab Euripide Hippol. v. 231. & 1332. aliiſque veteribus celebrati.

Non autem hic paſcens equus & alatus pro Pegaſo Bellerophontis accipiatur, qui ſemper ſublimis & elatis pedibus in aere volitans depingitur, cùm de illo nullum ſit pro Amiſi urbis ſymbolo indicium ac veſtigium; ſed ſæpè videas alatum equum ad velocitatem ejus indicandam depictum, unde ſimul

Africæ inſigne ob equorum in hoc tractu præſtantiam ab Ant. Auguſtino & Triſtano producitur.

An non Amiſeni hunc potius equi paſcentis & alati equi typum, quàm alium ſelegere, ut equum illum, quo ad ſui corporis cuſtodiam cum aliis animalibus utebatur Mithridates, cujus meminit Ælianus lib. 7. in ſua regione eductum docerent, unde illum paſcentem pinxerunt, & ad illius velocitatem ſignificandam alas addiderunt, ut & ſequentem nummum cum cervo altero animale Mithridatis familiari Amiſeni percuſſerunt, in quo de Sole in Luna creſcente dicturi.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diadematum: Ex averſa parte cervus paſcens ante quem aſtrum in Luna creſcente, cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ, in area ΓΚΣ. id eſt anno 223. In corona hederacea intercurrentibus uvæ botris.

ALter prodit ex argento tetradrachmalis Mithridatis Eupatoris nummus, quem Amiſi etiam percuſſum ob idem aſtrum in creſcente Luna in utroque tanquam ejuſdem monetæ ſymbolum ſuſpicamur, Solem & Lunam eſſe præcipua gentium numina ad quæ referebant omnia, in libro de Coloniis ſæpe diximus.

Cervus ab Amiſenis videtur expreſſus paſcens, ut in ſuperiore nummo equus item paſcens, ad denotandum illum etiam

ex suæ Themiscyræ regionis sylvis esse abductum, qui cum equo alterum fuit Mithridatis Eupatoris animal familiare: de locis iis sylvestribus in Themiscyra loquitur Strabo pag. 548. Cum montana etiam tantam abundantiam præbeant sponte sua nascentium & sylvestrium fructuum, vitis, piri, mali, & eorum quæ sunt de genere nucum: ita ut toto anni tempore largiter decerpere fructus possint, qui in sylvas eunt: unde videtur iis in locis cervorum abundantia.

De cujus & equi familiaritate cum Mithridate audias loquentem Ælianum. Mithridates Ponticus, inquit, cùm somnum caperet, sui corporis custodiam non modò armis & satellitibus excubitoribus committrebat: sed magis etiam tauro & equo & cervo, quos mansuefactos habebat. Ii enim ad custodiam ejus dormientis advigilantes, si quis accederet, illius sensum ex ipsa respiratione, quam mox percipiebant atque ille mugitu, alter hinnitu, alius propria voce eum è somno excitabant. Sic ille lib. 7. cap. 46.

Litteræ numerales ΓΚΣ. annum Æræ Mithridaticæ 223. designant, quo percussus est nummus, in annum regni Mithridatis 40. incidentes, & V. C. 659. respondent, desumpto ejus initio ab anno tertio Olympiadis 118. uti supra assignavimus, qua verò Epocha Reges Ponti ex Mithridatis stirpe usi sunt, imo & Bosphori monarcha Pharnaces, licet in Ponto non regnaret.

Sed ad coronam hideraceam intercurrentibus uvæ botris in hoc nummo expressam transeamus. Hæc Libero patri est consecrata, nam Mithridates ab Asiaticis non solum Ευπατωρ sed & Διονυσος, seu Liber, fuit nuncupatus. Cicero pro Flacco. MITHRIDATEM DOMINUM, ILLUM PATREM, ILLUM CONSERVATOREM ASIÆ, ILLUM BROMIUM, EVIUM, NYSIUM, BACCHUM NOMINABANT. Cur verò Dionysius vocatus fuit, exponit Plutarchus lib. I. Symp. quem consulas.

MITHRIDATIS

MITHRIDATIS UXORES & Filii.

UXORES.

LAODICE soror.	MONIME Milesia.	BERENICE Chia.	STRATONICE.	HYPSICRATEA.

Diversæ Concubinæ ex quibus nati,

ARIARATHES expulit è Cappadocia Ariobarzanem.	ARCATHIAS Macedoniam subegit, morbo extinctus est.	MITHRIDATES Rex Colchorum à patre necatus.	MACHARES Rex Bosphori, deinde à patre necatus.
	PHARNACES Rex Bosphori, à Pompeio constitutus.		
ATAPHERNES in triumpho ductus.	ORSAGARIS in triumpho ductus.	OXATRES in triumpho ductus.	DARIUS in triumpho ductus.
	CYRUS in triumpho ductus.	ARTAPHERNES in triumpho ductus.	

FILIÆ.

CLEOPATRA major nupta Tigrani Armeniæ Regi.	CLEOPATRA minor erepta Phanagonensi obsidionis periculo.	EUPATRA ducta in triumpho.	MITHRIDATIA destinata Ægypti Regi sponsa.
	NISSA destinata Cypri Regi sponsa.		

Sorores Mithridatis.

LAODICE major fratri Mithridatis nupta.	LAODICE minor Ariarathi Cappadociæ Regi nupta.	...... occiditur à fratre.	RHOXANE innupta venenum sumpsit.
STATIRA innupta venenum sumpsit.	NISSA capta à Lucullo vita donata est.	DRYPETINE in Sinhorio castello necata ad pudorem servandum.	

Frater unicus.

Anonymus ab eo veneno necatus.

REGUM BOSPHORI HISTORIA.

PHARNACES, REX BOSPHORI PRIMUS; de familia Mithridatis.

HARNACES Mithridatis Eupatoris ex concubina, cujus nomen ignoratur, filius, filiorumque chariſſimus & ſæpè regni hæres deſignatus à patre, ſive quod expeditio quam Mithridates cogitabat in Italiam ipſi videretur periculoſa, ſperanti etiam tum à Romanis veniam, quæ omnino nulla contingere poterat, ſi pater vexaret Italiam, ſive ob alias cauſas cupiditateſve, illi ſtruxit inſidias. *Appian. Mithrid. pag.* 247.

Captis Pharnacis conſilii conſciis, & ad torturam admotis, Menophanes perſuaſit Mithridati, non oportere in diſceſſu *pro Italia* necari filium ad eam diem chariſſimum; ſolere enim has mutationes exiſtere belli

tempore, quo finito & illas conquiescere, sic ille persuasus, filio veniam obtulit. *Id. ibid.*

At Pharnaces indicio quodam territus, & sciens exercitum alieno esse ab expeditione animo, noctu primarios Romanorum transfugas proxime Mithridatem tendentes accessit, & periculum si in Italiam irent, ipsis non ignotum exaggerans, multaque si manerent, eis pollicens, induxit eos, ut à patre deficerent. Moxque nocte eadem, ad alia propinqua castra dimisit nuntios; & illis quoque pertractis in suam sententiam, mane primi transfugæ conclamaverunt, quibus proximi quique & mox alii, post clamorem reddiderunt, atque etiam navalis exercitus: fortasse non omnes præmoniti, sed suapte facilitate proni ad contemnendum miserum, & rerum novarum semper cupidi, alii consciorum ignari, putabant omnes corruptos, ratique se solos non posse resistere pluribus, necessitate magis quàm voluntate acclamabant cum cæteris. *Id. ibid.*

Aliter id narrat Dio. Dedisset statim pœnas Pharnaces, si vel minima benevolentiæ pars satellitibus erga senem patrem fuisset: igitur filius facillimè sibi conciliatis, quos ad eum comprehendendum pater miserat, cum his, aliisque quos jam ante paraverat, recta ad ipsum patrem contendit. Is tum Panticapæi degebat; auditaque re, milites nonnullos adversùs filium emisit, ipse statim subsecuturus: sed hos quoque quippequi Mithridatem ipsi etiam non amabant, Pharnaces levi momento convertit, urbsque haud invita occupavit. *Dio lib. 37. pag. 36.*

Sic pergit Appianus. Mithridates excitatus clamore

militum, misit quosdam rogatum quid sibi poscerent: illi non dissimulantes, aiebant se filium Regem petere, juvenem pro sene Eunuchis dedito, interfectore filiarum, ducum ac amicorum. His auditis Mithridates eos allocuturus prodiit, & interim manus quædam præsidiatorum conferebat se ad transfugas, qui negabant se eos admittere, nisi ad fidem impetrandam ederent aliquod facinus, simulque Regem ostendebant: at illi equum fugientis interfecerunt, & Pharnacem quasi jam voti compotes Regem appellaverunt: quorum quidam membranam chartaceam longam latamque è templo depromptam vice diadematis circumdedit ejus capiti. *Appian. pag.* 248.

Id conspicatus senex è superiore porticu, alios post alios mittebat ad Pharnacem, qui tutum abitum peterent; sed cùm nemo rediret, veritus ne Romanis dederetur, satellites & amicos qui adhuc apud eum permanebant, laudatos misit ad novum Regem, quorum aliquot in via præter opinionem occidit exercitus. *Id. ibid.*

Ipse exempto ex involucro veneno, quo semper accingebatur, unà cum gladio, id miscebat: duæ verò filiæ virgines Mithridatis & Nyssa Ægypti Cyprique desponsæ Regibus, enixè rogabant ut ante illum potionem venenatam sumerent, vetabantque bibere donec ipsæ hauserunt, & has quidem veneni vis penetravit continuò: in Mithridatem, quamvis opera data ambulantem concitatius nihil agebat, propter quotidianam Pharmacorum consuetudinem, quibus se contra veneficos præmunire solebat. *Id. ibid.*

Cum conspicatus ducem quendam Gallorum Bitui-

tum (*nummi vocant Bitonium*), rogavit ut periclitantem interemeret, ne in triumphum abstraheretur, eò quòd veneno necari non posset, nec prævidisset omnium suorum perfidiam. His precibus permotus Bituitus, Regi officium præstitit necessarium. *Id. ibid.*

Dio autem hæc narrat. Sed neque Mithridati ad mortem venenum satis fuit. Ictus autem gladii, quem sua sibi manu intulerat, cùm præter ætatem, præsentesque, quæ circumstabant calamitates, imbecillior fuit, tum veneni sumptione, cuicui modi tandem id fuerit, debilitatus. Igitur cùm neque se ipsum confecisset, & diutius tempus trahere videretur, ii quos in filium emiserat, irruentes gladiis ac lanceis mortem ei accelerârunt. *Dio lib. 37. pag. 36.* Per defectionem civium Pharnacisque filii scelere præventus male tentatum veneno spiritum ferro expulit, inquit Florus *lib. 3. cap. 5. in fine.*

Pharnaces corpus Mithridatis patris muriâ condiri jussit, & ad Pompeium misit in trireme, rei gestæ argumentum simul & se & regnum dedens. *Dio lib. 37. ibid.* Sinopem corpus transmisit, simulque eos qui Manium ceperant, & obsides multos Græci Barbaricique generis, rogans ut aut paternum regnum aut Bosphoranum tantùm quod Machares frater à Mithridate acceperat, tenere liceat. *Appian. pag. 250.*

Tabellarii accurrerunt ex Ponto lætum nuntium adferentes Pompeio in Arabia tunc moranti. In suggestum ascendit acceptis litteris, & militibus nuntiavit Mithridatem decessisse, qui, quòd secessisset ab ipso Pharnaces filius, manus sibi ipse intulerat. Omnia illic Pharnacem occupasse, eaque sibi & Romanis scripsisse facere. *Plut. in Pomp. pag. 640.*

Pompeius extemplo ſigna retrò ex Arabia movit. Provincias intermedias curſim emenſas, Amiſum pervenit; invenitque multa dona à Pharnace allata, multa corpora ex familia regia, ipſum etiam Mithridatis cadaver non admodum ex facie cognitum: non ipſe Pompeius illud ſuſtinuit videre, Sinopen amandavit. *Id. ibid. pag.* 641. Regis corpus regiè ſepeliendum curatoribus ejus, addito ſumptu, tradidit monumentis regiis, laudatumque ob geſtorum excellentiam ut Regum ætatis ſuæ præſtantiſſimum. *Appian. pag.* 250.

Pharnaci mercedem parricidii, Pompeius Boſphori regnum donavit, eumque Populi Romani amicis & ſociis adſcripſit. *Dio lib.* 37. *pag.* 36. Exceptis Phanagorenſibus, quos liberos ſuo jure permiſit vivere, quoniam primi recolligenti vires Mithridati, jamque claſſem, exercitum receptaculaque habenti, deficientes exhibuerunt negotium, exemploque dato aliis cauſa fuerunt Mithridatis interitûs. *Appian. pag.* 250.

Pharnaces cùm Boſphori regna adeptus eſt, ætatis annum 35. agebat, eoque tranquillè potitus eſt, uſque ad initium belli civilis inter Pompeium & Cæſarem, quo, ſpe recuperandi regni paterni, rebus novis ſtuduerit, non Pompeio in auxilium apud Theſſaliam fuit, ut tradit Eutropius *Hiſt. lib.* 6.

Itaque oppugnavit Phanagorenſes, eorumque vicinos, donec præ fame ad pugnam progreſſi, oppidani victi ſunt: quos illæſos recepit in amicitiam, acceptis tantùm obſidibus. *Appian. pag.* 253. Strabo illum pace tranquilla fruentem narrat, Hypanin fluvium, expurgatâ quadam vetere foſsâ, Dandariis induxiſſe, agrumque eorum proluiſſe. *lib.* 11. *pag.* 495. Nec multò pòſt Si-

nopen cepit, Amiſum quoque appetens bellum geſſit cum Romanis, duce Calvino & non Calviſio apud Appianum, quo tempore Cæſar in Ægypto conflictabatur. Tum Colchidem Pharnaces tranſiiſſe videtur ex Strabone, cùm tradat in ea Lemotheæ templum à Phrixo conditum ſpoliaſſe. *Lib.* 11. *pag.* 499.

Rex Dejotarus ad Domitium Calvinum, cui Cæſar Aſiam, finitimaſque Provincias adminiſtrandas tradiderat, venit oratum, ne Armeniam minorem, regnum ſuum, neve Cappadociam regnum Ariobarzanis, poſſideri vaſtarique pateretur à Pharnace: quo malo niſi liberarentur, imperata ſibi facere, pecuniamque promiſſam Cæſari non poſſe ſe perſolvere. Domitius, non tantùm ad explicandos ſumptus rei militaris, cùm pecuniam neceſſariam eſſe judicaret; ſed etiam turpe Populo Romano & Cæſari victori, ſibique infame eſſe ſtatueret, regna ſociorum atque amicorum ab externo Rege occupari, nuntios confeſtim ad Pharnacem miſit, Armenia Cappadociaque decederet, neve occupatione belli civilis Populi Romani jus majeſtatemque tentaret. *Hiſt. de Bell. Alexand. pag.* 373.

Hanc denuntiationem cùm majorem vim habituram exiſtimaret, ſi propiùs eas regiones cùm exercitu acceſſiſſet: ad legiones profectus, unam ex tribus 36. ſecum duxit, duas in Ægyptum ad Cæſarem mittit, litteris ejus evocatas: quarum altera in bello Alexandrino non occurrit: quod itinere terreſtri per Syriam erat miſſa, adjungit Cn. Domitius legioni 36. Duas à Dejotaro, quas ille diſciplinâ, atque armaturâ noſtrâ complures annos conſtitutas habebat, equiteſque centum,

tum, totidemque ab Ariobarzane ſumit: mittit P. Sextium ad C. Plætorium Quæſtorem, ut legionem adduceret, quæ ex tumultuariis militibus in Ponto confecta erat; Quintumque Patiſium in Ciliciam ad auxilia accerſenda. Quæ copiæ celeriter omnes juſſu Domitii Comanæ convenerunt. *Id. ibid. pag.* 373. & 374.

Interim Legati à Pharnace reſponſum ferunt, Cappadociâ ſe deceſſiſſe, Armeniam minorem recepiſſe, quam paterno nomine obtinere deberet: denique ejus regni cauſa integra Cæſari ſervaretur: paratum enim ſe facere quod is ſtatuiſſet. *Id. ibid. pag.* 374.

Cn. Domitius cùm animadverteret eum Cappadociâ deceſſiſſe, non voluntate adductum, ſed neceſſitate, quod faciliùs Armeniam defendere poſſet ſubjectam ſuo regno, quàm Cappadociam longiùs remotam, quodque omnes legiones tres adducturum Domitium putaſſet; ex quibus, cùm duas ad Cæſarem miſſas audiſſet, audaciùſque in Armenia ſubſtitiſſet, perſeverare cœpit, ut eo quoque regno decederet: neque enim aliud jus eſſe Cappadociæ, atque Armeniæ: nec juſtè eum poſtulare, ut in Cæſaris adventum res integra differretur, id enim eſſe integrum, quod ita eſſet, ut fuiſſet. *Id. ibid.*

His reſponſis datis, cum iis copiis, quas ſuprà ſcripſi, profectus eſt in Armeniam, lociſque ſuperioribus iter facere inſtituit; nam ex Ponto à Comanis jugum editum ſylveſtre eſt, pertinens in Armeniam minorem, quo Cappadocia finitur ab Armenia, cujus itineris hæ erant certæ opportunitates, quod in locis ſuperioribus nullus impetus repentinus accidere hoſtium poterat, & quod Cappadocia his jugis ſubjecta magnam com-

meatûs copiam erat ſubminiſtratura. *Id. ibid.*

Complures interim legationes Pharnaces ad Domitium mittit, quæ de pace agerent, regiaque munera Domitio ferrent. Ea conſtanter omnia aſpernabatur: nec ſibi quidquam fore antiquius, quàm dignitatem Populi Romani & regna ſociorum recuperare, legatis reſpondebat. Magnis & continuis itineribus confectis, cùm adventaret Nicopolim, quod oppidum in Armenia minore poſitum eſt, plano ipſum loco, montibus tamen altis ab duobus lateribus objectis, ſatis magno intervallo ab oppido remotis, caſtra poſuit longè à Nicopoli circiter millia paſſuum 8. *Id. pag.* 375.

Quibus ex caſtris, cùm locus anguſtus atque impeditus eſſet tranſeundus, Pharnaces in inſidiis delectos pedites, omneſque penè diſpoſuit equites: magnam autem multitudinem pecoris intra eas fauces diſſipari juſſit, paganoſque & oppidanos in iis locis obverſari; ut ſi amicus Domitius eas anguſtias tranſiret, nihil de inſidiis ſuſpicaretur, cùm in agris & pecora & homines animadverteret verſari, tanquam amicorum adventu, ſin verò ut in hoſtium fines veniret: prædâ diripiendâ milites diſſiparentur, diſperſique cæderentur. *Id. ibid.*

Hæc cùm adminiſtraret, nunquam tamen intermittebat Legatos de pace atque amicitia mittere ad Domitium, cùm hoc ipſo crederet eum faciliùs decipi poſſe. At contrà ſpes pacis Domitio in iiſdem caſtris morandi attulit cauſam. Ita Pharnaces, amiſſa proximi temporis occaſione, veritus ne cognoſcerentur inſidiæ ſuos in caſtra revocavit. *Id. ibid.*

Domitius poſtero die propius Nicopolim acceſſit;

castraque oppido contulit; quæ dum muniunt Romani, Pharnaces aciem instruxit suo more atque instituto. In fronte enim, simplici directa acie, cornua trinis firmabantur subsidiis, eadem ratione hæc media collocabantur acie, duobus dextra, sinistraque intervallis, simplicibus ordinibus instructis, perfecit ineptum castrorum opus Domitius, parte copiarum pro vallo instructa. *Id. ibid.*

Proxima nocte Pharnaces, interceptis tabellariis, qui de Alexandrinis rebus litteras ad Domitium ferebant, cognoscit Cæsarem magno in periculo versari, flagitarique à Domitio, ut quàm primum sibi subsidia mitteret, propiusque ipse Alexandriam per Syriam accederet. Qua cognita re, Pharnaces victoriæ loco ducebat, si trahere tempus posset, cùm discedendum celeriter Domitio putaret. *Id. ibid. pag. 376.*

Itaque ab oppido, quâ facillimum accessum & æquissimum ad dimicandum Romanis videbat, fossas duas directas, non ita magno medio intervallo relicto, 4. pedum altitudinis in eum locum deduxit, quo longius constituerat suam non producere aciem, inter has fossas aciem semper instruebat. Equitatum autem à lateribus omnem extra fossam collocabat: qui neque aliter utilis esse poterat, & multum numero anteibat Romanum equitatum. *Id. ibid.*

Domitius autem, cùm Cæsaris magis periculo, quàm suo commoveretur, neque se tutò discessurum arbitraretur, si conditiones quas rejecerat, rursus appeteret; aut sine causa discederet: ex propinquis castris in aciem exercitum eduxit, 36. legionem in dextro cornu collocavit, Ponticam in sinistro, Dejotari legio-

nes in mediam aciem contulit: quibus tamen anguſtiſſimum frontis reliquit intervallum, reliquis cohortibus in ſubſidiis collocatis. Sic utrimque acie inſtructa, proceſſum eſt ad dimicandum. *Id. ibid.*

Signo ſub idem tempus ab utroque dato concurritur, acriter variéque pugnatur: nam 36ª. legio, cùm extra foſſam in equitatum Regis impetum feciſſet, adeò ſecundum prælium fecit, ut mœnibus oppidi ſuccederet, foſſamque tranſiret, adverſoſque hoſtes aggrederetur. At Pontica ex altera parte legio, cùm paululum averſa hoſtibus ceſſiſſet, foſſam autem circuire acies ſecundò conata eſſet, ut aperto latere aggrederetur hoſtem, in ipſo tranſitu foſſæ confixa & oppreſſa eſt. Dejotari verò legiones vix impetum ſuſtinuerunt. *Id. ibid.*

Ita victrices Pharnacis copiæ cornu ſuo dextro, mediaque acie convertunt ſe ad 36ªᵐ. legionem: quæ tamen fortiter vincentium impetum ſuſtinuit: magnis copiis Regis circumdata, præſentiſſimo animo pugnans in orbem ſe recepit ad radices montium: quo Pharnaces inſequi, propter iniquitatem loci, noluit: ita Pontica legione penè tota amiſſa, magna parte Dejotari militum interfectâ, 36ª. legio in loca ſe ſuperiora contulit, non amplius 250. deſideratis. Ceciderunt eo prælio ſplendidi ac illuſtres viri nonnulli Equites Romani. Quo tamen incommodo Domitius accepto, reliquias exercitûs diſſipati collegit, itineribuſque tutis per Cappadociam ſe in Aſiam recepit. *Id. ibid. pag. 377.*

Pharnaces rebus ſecundis elatus, cùm de Cæſare ea quæ optabat, ſperaret, Pontum omnibus copiis oc-

cupavit, ibique & victor & crudelissimus Rex, cùm sibi fortunam paternam, feliciore eventu, destinaret, multa oppida expugnavit, bona civium Romanorum, Ponticorumque diripuit, supplicia constituit in eos, qui aliquam formæ, atque ætatis commendationem habebant, ea quæ morte essent miseriora, Pontumque nullo defendente, paternum regnum se recepisse glorians, obtinebat. *Id. ibid.*

Amisum urbem, cùm diu restitisset, vi expugnatam diripuit, omnibus puberibus interfectis, ac in Bithyniam Asiamque cum spe ejusdem successus, quo pater ejus usus fuerat, contendit: verùm audito, Asandrum, cui tutelam Bosphori crediderat, res novas molitum, substitit. Is enim, simul atque annuntiatum ei fuit, Pharnacem longè jam progressum, eumque censuit, si vel maximè in præsentia Romanos lateret, tamen in posterum, id haud impunè laturum, bonæ gratiæ à Romanis ineundæ causâ, speque regni Bosphorani ab eis accipiendi, contra dominum suum insurrexit. Cujus rei allato nuntio, Pharnaces in eum ire instituit, quanquam id frustra fuit Cæsare adventante. *Dio lib.* 42. *pag.* 206.

Cæsar non excessisse Ponto Pharnacem audierat, commoratus ferè in omnibus civitatibus quæ majore sunt dignitate, tandem in Cappadociam venit, deindè in Pontum, ubi copias omnes coegit. Tunc Legati à Pharnace missi Cæsarem adeunt, atque in primis deprecantur, ne ejus adventus hostilis esset; facturum enim omnia Pharnacem, quæ imperata essent; maximeque commemorabant, nulla Pharnacem auxilia contra Cæsarem Pompeio dare voluisse, cùm Dejo-

tarus qui dedisset, tamen ei satisfecisset. *Hirttius pag. 393.*

Respondit Cæsar, se fore æquissimum Pharnaci, si quæ pollicetur, repræsentaturus esset, monuit autem mitibus verbis Legatos, ne aut Dejotarum sibi objicerent, aut nimis eo gloriarentur beneficio, quod auxilia Pompeio non misissent, nam se neque libentius facere quidquam, quàm supplicibus ignoscere, neque Provinciarum publicas injurias condonare iis posse, qui non fuissent in se officiosi; id ipsum, quod commemorassent, officium utilius Pharnaci fuisse, qui providisset ne vinceretur, quàm sibi, cui Dii immortales victoriam tribuissent. *Id. ibid.*

Itaque se magnas & graves injurias Civium Romanorum, qui in Ponto negotiati essent, quoniam in integrum restituere non posset, concedere Pharnaci: nam neque interfectis amissam vitam, neque exsectis virilitatem restituere posse, quod quidem supplicium gravius morte Cives Romani subissent. Ponto verò decederet confestim, familiasque publicanorum remitteret, ceteraque restitueret sociis civibusque Romanis, quæ penès eum essent, si fecisset; jam tunc sibi mitteret munera ac dona, quæ benè rebus gestis, Imperatores ab amicis accipere consuescent. Miserat enim Pharnaces coronam auream. *Id. ibid. pag. 394.*

His responsis datis, Legatos remisit. At Pharnaces omnia liberaliter pollicitus: cùm festinantem ac properantem Cæsarem speraret libentiùs crediturum suis promissis, quàm res pateretur, quo celeriùs honestiùsque ad res magis necessarias proficisceretur (nemini enim erat ignotum, plurimis de causis ad urbem Cæ-

ſarem revocari), lentiùs agere, decedendi diem poſtulare longiorem, pactiones interponere, in ſomnia fruſtrari cœpit. *Id. ibid.*

Cæſar cognita calliditate Pharnacis, quod aliis temporibus natura facere conſueverat, tunc neceſſitate fecit adductus, ut celeriùs omnium opinione manum conſereret. Ziela eſt oppidum in Ponto poſita, ipſo ut in plano loco, ſatis munitum; tumulus enim naturalis, velut manu factus, excelſiore undique faſtigio ſuſtinet murum, circumpoſiti ſunt huic oppido magni, multique intercisi vallibus colles: quorum editiſſimus unus, qui propter victorias Mithridatis, & infelicitatem Triarii detrimentumque exercitûs Romani, ſuperioribus locis, atque itineribus penè conjunctus oppido, magnam in illis habet nobilitatem, nec multo longius millibus paſſuum tribus habet à Ziela, hunc locum Pharnaces, veteribus paternorum felicium caſtrorum refectis operibus, copiis omnibus ſuis occupavit. *Id. ibid.*

Cæſar cùm à Pharnace millia paſſuum quinque, caſtra poſuiſſet, videretque eas valles, quibus regia caſtra munirentur, eodem intervallo ſua caſtra muniturus: ſi modo ea loca hoſtes priores non cepiſſent, quæ multò erant propriora regis caſtris, aggerem comportari jubet intra munitiones. Quo celeriter collato, prima luce, non opinantibus regiis, eum ipſum locum cepit, in quo Mithridates ſecundum prælium adverſus Triarium fecerat: huc omnem comportari aggerem è caſtris ſervitiaque agi juſſit: ne quis ab opere miles diſcederet: cum ſpatio non amplius mille paſſuum interciſa vallis caſtra regiorum divideret ab opere incœpto caſtrorum. *Id. pag.* 393.

Pharnaces, cùm id repentè prima luce animadvertiſſet, copias ſuas omnes pro caſtris inſtruxit, quas interpoſita locorum iniquitate, conſuetudine magis pervulgata militari credebat inſtrui Cæſar, vel ad opus ſuum tardandum, quo plures in armis tenerentur, vel ad oſtentationem regiæ fiduciæ, ne munitione magis quàm manu, defendere locum Pharnaces videretur. Itaque deterritus non eſt, quo minus prima acie pro vallo inſtructa, reliqua pars exercitus opus faceret. *Id. ibid.*

At Rex impulſus ſive loci felicitate, ſive auſpiciis & religionibus inductus, quibus obtemperaſſe eum poſtea audiebant Romani, ſive paucitate horum qui in armis erant, comperta, cùm more operis quotidiani magnam illam ſervorum multitudinem quæ aggerem portabat, militum eſſe credidiſſet, ſive etiam veterani fiducia, exercitûs ſui, quem cum legione 22ª. in acie conflixiſſe & viciſſe Legati ejus gloriabantur, ſimul contemptu exercitûs Romani quem pulſum à ſe, Domitio duce, ſciebat, inito conſilio dimicandi, deſcendere prærupta valle cœpit, cujus aliquandiu Cæſar irridebat inanem oſtentationem, & eo loco militum coarctationem; quem in locum nemo ſanus hoſtis ſubiturus eſſet: cùm interim Pharnaces eodem gradu, quo præruptam deſcenderat in vallem, adſcendere adverſus arduum collem inſtructis copiis cœpit. *Id. ibid. pag. 396.*

Cæſar incredibili ejus vel temeritate, vel fiduciâ motus, neque opinans imparatuſque oppreſſus, eodem tempore milites ab operibus vocat, arma capere jubet, legiones opponit, aciem inſtruit. Cujus rei ſubita tre-

pidatio magnum terrorem attulit Romanis; nondum ordinibus inſtructis falcatæ regiæ quadrigæ permiſtos milites perturbant, quæ tamen celeriter multitudine telorum opprimuntur. Inſequitur has acies Regiorum, & clamore ſublato confligitur, multum adjuvante natura loci, plurimum Deorum immortalium benignitate. *Id. ibid.*

Magno atque acri cominus prælio facto, dextro cornu, quo veterana legio ſexta erat collocata, initium victoriæ natum eſt ab ea parte, cùm in proclive detruderentur regii multò tardiùs, ſed tamen iiſdem Diis adjuvantibus, ſiniſtro cornu, mediaque acie, totæ profligantur copiæ Regis, quæ quàm facilè ſubierant iniquum locum, tam celeriter gradu pulſæ premebantur loci iniquitate; itaque multis militibus partim interfectis, partim ſuorum ruinâ oppreſſis, qui velocitate effugere poterant, armis tamen projectis, vallem tranſgreſſi, nihil ex loco ſuperiore inermes proficere poterant: at Romani, victoriâ elati, ſubire iniquum locum, munitioneſque aggredi non dubitârunt; defendentibus autem iis cohortibus caſtra, quas Pharnaces præſidio reliquerat, celeriter caſtris regiis ſunt potiti. Interfecta multitudine omni, aut capta ſuorum, Pharnaces cum paucis equitibus profugit, cui niſi caſtrorum oppugnatio facultatem attuliſſet liberiùs profugiendi, vivus in poteſtatem Cæſaris adductus eſſet. *Id. ibid. pag. 397.*

Tali victoria toties victor Cæſar incredibili eſt lætitiâ affectus, quòd maximum bellum tanta celeritate confecerat: eratque ſubiti periculi recordatione lætior, quòd victoria facilis ex difficillimis rebus acciderat. *Id. ibid.*

De hoc bello sic loquitur Suetonius. Ab Alexandria in Syriam & inde Pontum transiit, urgentibus de Pharnace nuntiis, quem Mithridatis Magni filium, ac tunc occasione temporum bellantem, jamque multiplici successu praeferocem, intra quintum, quam adfuerat, diem, quatuor, quibus in conspectum venit, horis, una profligavit acie: crebro commmemorans Pompeii felicitatem, cui praecipua militiae laus de tam imbelli genere hostium contigisset. *In vita Caesaris pag.* 46.

Eâ victoriâ, quamvis non splendidissimâ, Caesar magnopere se jactavit, ut nullâ aliâ magis, quod eadem die & pervenisset ad hostem, & vidisset eum & vicisset eum. *Dio lib.* 42. *pag.* 207. Hujus pernicitatem & celeritatem conflictus Romam significans, ad amicum quemdam Amintium scripsit tria verba, VENI, VIDI, VICI, quae dictiones similiter cadentes non illepidam habent breviloquentiam. *Plutarch. in vit. Caesar. pag.* 731. Quod confirmat Suetonius his verbis: Pontico triumpho inter pompae fercula trium verborum praetulit titulum, VENI, VIDI, VINCI, non acta belli significantem, sicut ceteris, sed celeriter confecti notam. *In vita Caesaris pag.* 48.

De hoc bello ita loquitur Florus. In Asia quoque novus rerum motus à Ponto: planè quasi de industria captante fortuna hunc Mithridatico regno exitum, ut à Pompeio pater, à Caesare filius vinceretur. Rex Pharnaces magis discordiae Romanae fiduciâ, quàm virtutis suae, infesto in Cappadociam ruebat: sed hunc Caesar aggressus uno, & (ut sic dixerim) non toto praelio obtrivit, more fulminis, quod uno eodemque momento, venit, percussit, abscessit. Nec vana de se praedica-

tio eſt Cæſaris, ante victum eſſe hoſtem, quàm viſum. *Florus lib. 4. cap. 2. circà finem.*

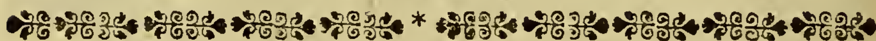
Pharnaces victus refugit Sinopen cum mille equitibus, cùmque Cæſari non vacaret eum proſequi, miſſo contra ſe Domitio, urbem tradidit, & pace accepta dimiſſus cum equitibus, equos interfecit, iniquiſſimè id ferentibus eorum dominis. Indè conſcenſis navibus in Pontum fugit. *Appian. de bell. Mithrid. pag. 254.*

Cæſar poſt victoriam de Pharnace relatam, Manubias omnes, quamvis plurimæ eſſent, militibus donavit: cùmque trophæum eo in loco Mithridates de Triario ſtatuiſſet, quia id conſecratum belli Deis evertere fas non erat, ipſe de Pharnace ſuum oppoſuit, atque ita Mithridaticum obſcuravit, quodamque modo dejecit. Poſtea receptis omnibus, quæ vel Romanis vel eorum ſociis Pharnaces ademerat, ſingula, iis qui amiſerant reſtituit. His actis & reliquis rebus conſtituendis Domitio præfecto, in Bithyniam venit. *Dio lib. 42. pag. 207.*

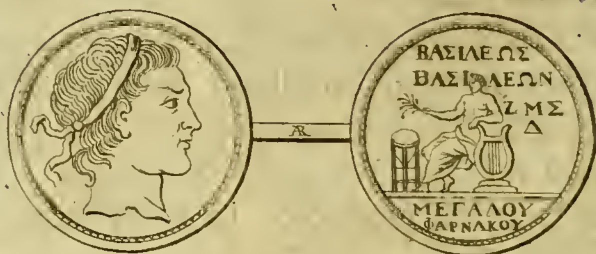
Pharnacem in Boſphorum vi intrare conatum, Aſander in carcerem conjecit atque interemit. Cæſar verò Mithridati Pergameno tetrarchiam Galatiæ, cum regio nomine tribuit, eique bellum contra Aſandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidiâ plecteretur, & Mithridates Boſphori dominus fieret. *Id. ibid.* Hæc ſi vera ſunt, mors Pharnacis contigit antequam Cæſar ex Aſia fuiſſet egreſſus.

Rem aliter tradit Appianus: Pharnaces collecta Scytharum ac Sarmatarum manu, Theudoſiam Panticapæumque occupavit; & cùm rursùs ab Aſandro bellò peteretur, equites ejus, equis deſtituti, nec aſſueti

pedeſtri prælio, vincebantur : ſolus Pharnaces egregiè pugnans, tantùm conſauciatus cecidit quinquagenarius, poſtquam regnavit in Boſphoro annis 15. Atque ita etiam Pharnaces regnare deſiit, cujus regnum Cæſar Mithridati Pergameno. *De Mithrid. pag.* 254. Reliquit filium nomine Darium & Dynamin.

NUMMUS PHARNACIS REGIS BOSPHORI.

Ex Tabulis Wolphangi Lazii.

Caput Regis diadematum : Ex averſa parte Apollo ſedens ante tripodem; dextrâ lauri ramum; ſiniſtrâ cubito lyræ innixo; cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΜΕΓΑΛΟΥ ΦΑΡΝΑΚΟΥ. Regis Regum Magni Pharnacis. In area ΖΜΣ. id eſt anno 247. Infrà numeralis littera Δ.

Hic eſt Pharnacis Boſphori, & non Pharnacis ejus atavi Ponti Regis nummus, cujus effigiem ſuprà exhibuimus. At Boſphoranus titulum magnificum præfert, ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΒΑΣΙΛΕΩΝ, id eſt REGIS REGUM, aliorum monarcharum exemplo, nempè Arſacidarum & præſertim Tigranis Armeniæ cognati ſui, qui cùm Reges haberent tributarios, ſuperbam illam nomenclationem ſibi arrogârunt.

Pharnaces Reges proximos ſibi vectigales feciſſe oportet, ut non ſolam REGIS REGUM, ſed & ΜΕΓΑΛΟΥ appellationem à Provinciarum aut rerum geſtarum amplitudine ut plurimum deſumptam, acceperit: hæc quidem Alexandro, imo & Mithridati ejus parenti conceſſa eſt, quam tamen in eorum nummis uſurpatam non leges; porro eam in ſuis Antiochus III. Syriæ Rex admiſit: illà poſtea frequentiùs ad Arſacidas tranſiit, ab antiquis Perſarum Regibus tanquam originis ſuis autoribus mutuata, & tandem uſque ad Regulos pervenit, ſub Sept. Severo, ut in nummis Abgari obſervatur, quam ab illo Imperatore in Parthorum Regis ludibrium huic Dynaſtæ datam exiſtimat Triſtanus.

Andreas Morellius hunc Pharnacis ex auro nummum in ſecundæ editionis ſpecimine vulgavit, cujus ectypum, cùm Pariſios primùm appulit, nobis dederat, ut inter Reges quos deſcribendos aggreſſi eramus, ſuo loco poneremus. Illud ex muſeo D. Veſeri Patricii Norimbergenſis delineaverat, & quid ſibi vellent litteræ in area ſignatæ cùm poſtulaſſet, libenter illum Æram Ponti Regum docuimus, quem forte minimum in priore ſpecimine non edidit, ne tot nummorum à nobis acceptas interpretationes tanquam ſuas exponeret.

Litteræ autem ΖΜΣ. in area percuſſæ, Ponti Regum Æræ ſunt numerales, annum ejus deſignantes 247. cujus initium ut detegatur, magni eſt momenti: altera Δ. paulò intra eas poſita, annum regni Pharnacis quartum denotans, ut ſimiles in Aſandri ejus in Boſphoro ſucceſſoris monetis exaratæ indicant: nam ſi ad annum V. C. 691. quo mortuus eſt Mithridates Eupator, addideris annum quartum Regis Pharnacis, habebis 695. à quibus ſi tollas 247. tibi ſupererit 448. quo permittente Antigono Mithridates II. regnum Ponti avitum recuperavit; & quidem ſine tributo, unde Ctiſtes à Strabone appellatus, ut in illius vita dictum eſt.

Ut verò Morellius tunc ne quidem nummorum deſcriptio-

nes aggredi aufus, quare Apollo in Pharnacis averfa parte effet collocatus, poftulare neglexit; ideò in illius explicatione ingenuè fatetur his verbis. QUAM OB CAUSAM APOLLO IN HOC NUMMO SCALPTUS SIT, ME FUGIT, nec fequentia fomniaffet: fed intelligat illum Panticapei urbis Bofphori primariæ percuffum, in qua fummus erat Apollinis cultus, utpote illa à Milefiis condita, tradente Strabone, poft ejus defcriptionem, inquit, κτίσμά ἐςὶ Μιλησίων.

Nemo nefcit Milefios plurimum fuiffe veneratos Apollinem, cujus erat celeberrimum Oraculum in Branchidis, unde illi in nummo tripus, & templum Deo fub nomine Didymei templum omnium maximum conftruxerunt, tefte eodem Strabone pag. 634. Laurum tenet, quia hæc arbor erat in ejus tutela. Innititur lyræ, quâ à Mercurio donatus fuerat.

ASANDER.

In Cim. Em. Card. Maximi
Ex num. Aur. dragm.

SANDER, Pharnacis coëtaneus, nam triennio tantùm erat ætate ſuperior, ut ex Luciano eruitur *de Macrobiis*. Ita amicitiâ conjunctus, ut cum eo contra Mithridatem Regem conſpiraverit ex ipſius intimis familiaribus, ut regni adminiſtrationem reli-

querit, dum ad paternum recuperandum properaret. Is Pharnacem propositi pœnas daturum à Romanis putavit, aut eorum gratias initurum si eum regno, quod ab iis acceperat, spoliaret, contra dominum suum insurrexit, teste Dione *lib.* 42. *pag.* 206.

Quo nuntio accepto, Pharnaces irâ percitus in eum mox ire constituit; sed cùm classem non haberet in Ponto paratam, & per Armeniam adventare Cæsarem quâ esset transeundum, cognovit, converso itinere ei ad Zelam Ponti urbem occurrit; præterita felicitate potius quàm consilio fretus, prælium in quo totus ejus exercitus est profligatus, & ipse pene captus, imprudenter commisit, & ex Sinopein quam confugerat cum reliquis militibus in Bosphorum solvit. *Dio ibid.* & *Appian. pag.* 254.

Pharnacis in Bosphorum exscensum non prius accepit Asander, quin copias quas contra illum comparaverat, adversus eum duxerit; sed Rex collecta Scytharum ac Sarmatarum manu Theudosiam & Pantuapæum urbes occupavit: sed cùm continuo bello ab Asandro peteretur, tandem inter illos acre prælium est commissum, equites verò Pharnacis equis destituti, nec assueti pedestri prælio, vincebantur: solus Pharnaces egregiè pugnans, interfectus est. *Appian. de Mithrid. pag.* 254. Dio tradit Pharnacem ab Asandro captum, posteaque interemptum, *lib.* 42. *pag.* 207.

Cæsar Pharnacis mortem ægrè tulit, & ut jam dictum est, Mithridati Pergameno, cui tetrarchiam Galatiæ cum Regis nomine tribuerat, bellum contra Asandrum mandavit, quo & ejus in amicum perfidiâ plecteretur

plecteretur, & Mithridates Bosphori dominus fieret. *ib. ibid.*

Is credebatur filius Mithridatis Magni ex pellice nomine Adobogione de Galatarum tetrarchis stirpe. Eidem Cæsar tetrarchiam legibus, Gallo-Græcorum, jure gentis & cognationis adjudicavit. *Hirtius de bell. Alexand. pag.* 397. Propter nobilitatem Mithridates pater Pergamo parvulum secum asportaverat in castra, unde illi Pergameni cognomen. Multos ibi tenuerat annos, regiisque disciplinis educari eum curaverat, in amicitiam Cæsaris redintegratus propter auxiliares copias adversus Alexandrinos ipsi adductas. *Id. ibid. pag.* 368. Dynamis Pharnacis filia inter pacis conditiones à patre Cæsari pro uxore oblata, injuriæ memor, & quod ipse regnum paternum Mithridati spurio concessisset, ad se pertinens, Asandro nupsit, ut sic per conjugium ipsi translatum jure defenderet.

Mithridates Pergamenus Asandro quidem bellum intulit; sed veterum Scriptorum penuriâ quomodo gestum sit ignoratur: Asandri tamen numismatum fide & testimonio, in mari prælium inter eos commissum fuisse judicatur; nam in illis pars aversa victoriam cum palma proræ navis insistentem exhibet, quæ victoriam navalem demonstrat. Strabo de illo inquit: κατελύθη δ'ὑπὸ Ασάνδρου τοῦ καὶ φαρνάκην ἀνελόντος. *Evertit eum Asander*, ubi male Lysander, *qui & Pharnacem interfecit.* Mithridates autem, qui & scientiæ bello peritus & virtutis, tamen in hoc prælio victus & occisus est.

Quid egerit Asander deindè, in tenebris latet, illum ut Nomadum incursiones in regni sui fines cohiberet, Isthmum peninsulæ ad Mæotidem 360. stadia longum,

muro ducto muniisse, denis turribus in singula stadia constitutis. Nam refert Strabo *lib.* 7. *pag.* 311. Bosphoranos Regulos omnia ad Tanaim obtinuisse maxime postremos. Φαρνακης καὶ Ἀσάνδρος καὶ Πολέμων. *Pharnaces & Asander & Polemo. Lib.* 11. *pag.* 495.

Lucianus & nummi ipsius Asandri, initio principatus sui Bosphori, regium nomen, quod forsan non esset ex regia stirpe natus, non usurpasse nos edocent, sed solum Ethnarcæ dignitate contentum, id omnino probat aversa illius nummi pars, quæ exhibet victoriam cum hac inscriptione, ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΕΘΝΑΡΧΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ, de qua infrà. Lucianus autem hæc habet *in Macrobiis.* Ασάνδρος ὁ ὑπὸ τοῦ Σεβαστοῦ ἀντὶ Εθνάρχου Βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς Βοσπόρου. *Asander autem ab Augusto pro Ethnarcha Rex Bospori renunciatur.*

Hanc Regis pro Etharcha appellationem ab Augusto videtur accepisse Asander ob præstitum illi auxilium, & copias contra M. Antonium missas in pugna Actiaca 23. Septembris anni 723. V. C. inter eos commissa, in qua victor Augustus recessit, & Romanum inde adeptus est Imperium.

Reges illi qui à M. Antonio & ab Augusto nominabantur, tributum Romanis pendebant; quare res militaris ad eos videbatur spectare, ut sparsim apud historiæ Scriptores legiones in eorum regnis ad eorum contra Barbaros tutelam, aliquando missæ observantur; quare cùm Asander ad summam senectutem esset provectus, Augustus ei quendam Scribonum misit : quare narrat Lucianus *in Macrobiis*, nonagenarium obiisse corpore validum & quidem ex inedia, quod rem militarem Scribonio creditam videret.

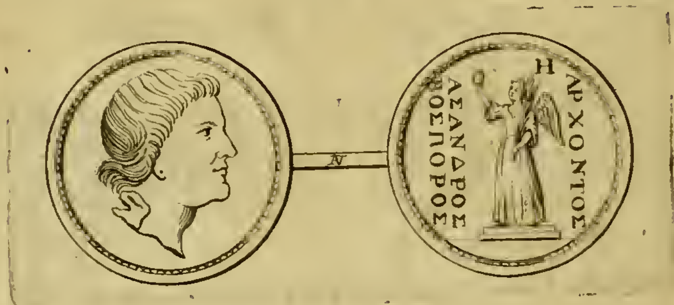
Mors Aſandri contigit anno V. C. 741. cùm principatum Boſphori ſub Ethnarcæ titulo annos 17. ab anno ſcilicet 706. quo Cæſar Pharnacem profligavit, uſque ad annum prælii Achaïci 723. quo Rex ab Auguſto renunciatus, & ſub Regis dignitate annos 18. in ſumma 35. nullos ex Dynami filios habuit, ipſi verò regnum quod ad eam ſpectare videbatur, teſtamento reliquit.

Scribonius qui ab Auguſto rei militari præfectus in Boſphori regno fuerat, illius occupandi occaſionem Aſandri morte nactus, ſe Mithridatis Magni nepotem mentitus, ab Auguſto regnum accepiſſe fingit, ut Dynami jus conſervaret, eam duxit uxorem, ut tradit Dio his verbis: Scribonius quidam Mithridatis ſe nepotem eſſe perhibens, ſibique id regnum, quia Aſander diem ſuum clauſerat, ab Auguſto traditum, uxorem Aſandri Dynamim, cui à marito regnum fuerat relictum, filiam Pharnacis, neptem Mithridatis, in matrimonium duxit, Boſphorumque occupavit. *Lib.* 54. *pag.* 537.

Cùm autem Boſphorani Romanos bellum Scribonio, quod hoc regnum ſine Auguſti permiſſu ſibi vindicaſſet, inferre decreverant, & Polemoni Ponti Regi curam commiſiſſe, fraude Scribonii detecta, hominem necaverunt, ut hunc non amplius pro Rege haberent, ſed eorum Regina Dynamis imperaret. *Id. ibid.*

NUMMUS
ASANDRI BOSPHORI PRINCIPIS.

Ex Picturis Rudolphi Imperatoris.

Caput ſine diademate. Ex averſa parte Victoria inſiſtens proræ dextrâ coronam, ſiniſtrâ palmæ ramum cum epigraphe ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΣΑΝΔΡΟΥ ΒΟΣΠΟΡΟΥ ; id eſt, Principis Asandri Bospori. In area deſuper littera numeralis H. id eſt octo.

INter tabulas numiſmatum Imperatoris Rudolphi II. numero M. habentur duo nummi Aſandri, quorum prior valde illuſtrat Lucianum *in Macrobiis*, qui Aſandrum non primò Regis titulum aſſumpſiſſe tradit : idcircò in illo caput diademate non redimitum eſt, & pro Ethnarchæ nomine quod ei tribuit ἀντὶ Ἐθνάρχȣ, hic novam & inſolentem ΑΡΧΟΝΤΟΣ tribuit dignitatem.

Αρχων, id eſt Principatum obtinens, qui præeſt, & aliquando Magiſtratus, ut aliquando obſervamus in nummis, verbi gratiâ ΑΙΛ. ΚΑΠΙΤΩΝ Α. ΤΟ. Β. ad deſignandum ſummum urbis Magiſtratum Aliquando pro Præſidibus Provin-

ciarum, quocumque seu Proconsulum, Consulatium, vel Legatorum Proprætore titulo eas administrarent, ut disertè id observat Dio lib. 54. At ne Asander hoc ΑΡΧΟΝΤΟΣ nomen in nummis suis sumeretur, eleganter addidit ΒΟΣΠΟΡΟΥ, ut denotaret se esse Bosphori Principem, cùm Bosphorus esset sub Regum potestate, porro hoc titulo propter Romanos, abstinuit, quem ab illis aliquando obtenturum sperabat.

Littera numeralis H. in area desuper exarata, magni nobis momenti esse videtur; quippè Principatus Asandri annum 8. designant, uti supra in Pharnacis nummo observavimus. Undè ante annum huc Regis titulum non sibi arrogasse demonstrant; imò Lucianus ab Augusto ipsi concessum illi indicat, nempe ut conjicimus ob præstitum illi contra Antonium in prælio Actiaco officium, quod evenit anno V. C. 724. & ipse Bosphorum tenuit ab anno V. C 707. vel 708.

Victoria insistens proræ, aliquam ab Asandro relatam denotat, etsi nobis conjicere liceat, contra Mithridatem Pergamenum, cui Julius Cæsar Bosphori regnum, ut Pharnacis montem ulcisceretur, concesserat; at cùm ille Galatiam cum Regis nomine jam obtineret, classem ut in Bosphorum appelleret, construxisse videtur, cui obviam factus Asander, prælio navali commisso eum interfecit, ut scribit Strabo; in cujus memoriam hunc typum percussit.

NUMMUS ASANDRI REGIS.

Ex Museo Card. Maximi.

Caput diademate ornatum. Ex averſa parte eadem Victoria proræ inſiſtens, dextrâ coronam, ſiniſtrâ palmæ ramum cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΣΑΝΔΡΟΥ. Et in area littera numeralis Ξ. & monogrammate ΑΠ.

Ecce prodit Aſander ΒΑΣΙΛΕΩΣ titulo inſignis, cujus caput diademate redimitum eſt, ut patet ex typo quod in Muſeo noſtro ſervamus, & non cum neſcio quo apluſtri à tergo, ut illud deſcripſit Spanhemius in ipſius nummi deſcriptione Diſſ 5. pag. 461.

Hæc nova Regis dignitas nummis ejus inſcripta Lucianum eximiè illuſtrat, apud quem legimus ΒΑΣΙΛΕΥΣ ἀναγορευθεὶς Βοσπόρου, Rex Bosphori renunciatus. Ita ut non amplius ΑΡΧΟΝΤΟΣ ut ſuprà, Principis ſeu Domini Boſphori tilum uſurpet, ſed ut Pharnaces exemplo ante ipſum Boſphori Rex etiam appelletur, non uſurpata quidem dignitate, ſed ipſi ab Auguſto conceſſa; unde inflatus non annum ſui Prin-

cipatus ut in ſuperiore nummo, ſed recentis tituli in hoc dinumeret, nempè ſextum, quem indicat littera numeralis Ξ in area ſignata.

At cùm ſub hac littera numerali monogramma videatur in quo inſerta eſt littera A. in altera nempe Π. videntur eſſe initiales nominis Παντοκαπαιυ, in qua urbe Boſphori metropoli nummus iſte percuſſus ſit, talia urbium monogrammata inſpicere licet apud Golzium in Aſia minore tabula 32. ubi plurimæ Alexandro Magno nummos percuſſerunt.

Eadem Victoria proræ inſiſtens repetitur in Aſandro ut ſolemne Principatus ſui confirmationis argumentum, nempe victo & occiſo Mithridate Pergameno, ex Mithridatis Magni ſtirpe credito, & Boſphori regno à Julio Cæſare donato, ceu ut ſe maritimæ potentiæ hac Victoria compotem.

DARIUS
PONTI REX.

EX Bosphori Regibus, in quos familia Mithridatis Ponto ejus regno in Provinciam Romanam à Pompeio redacto nos adduxerat, in Ponti iterum Reges restitutos revertamur, cùm id regnum tandem Mithridatis Magni nepoti tanquam avitum à Romanis concessum nos edoceant Historiæ Scriptores.

Darius Pharnacis Bosphori Regis filius, ut regnum paternum Asandri perfidiâ sibi ereptum vidit, ad insidias usurpatoris vitandas, in aliquam se regionem ab ipso remotam confugisse videtur, aliquod fortunæ præsidium ad illud recuperandum aut ad aliud à Romanis obtinendum expectans, occasionem civilis belli inter Triumviros contra Dictatoris interfectores nactus, memor quod hic Mithridati Pergameno bellum contra Asandrum, quo ejus in amicum *Regem* perfidia plecteretur; mandasset. Mox Octaviani Cæsaris & M. Antonii partes sequitur, iisque ad prælium Philippense, quas potuerat copias colligere, in eorum auxilium duxit cum amicis.

Victis postea ad Philippos Macedoniæ urbem Bruto & Cassio, cùm M. Antonii ad bellum Parthis inferendum profectionem cognovit, ipsi occurrit supplex Athenis, ut hyberna illic acturum rescivit, quam in urbem multi ipsius studiosi etiam venerunt: de quibus hæc ait Appianus. Reges aliquot appellavit, arbitratu suo, duntaxat qui certum tributum penderent, Ponti Darium

Pharnacis

Pharnacis filium, Mithridatis nepotem, Idumæorum Samaritarumque Herodem, Amyntam Pisidarum, Polemonem partis Ciliciæ, aliosque aliarum gentium. *De bell. civil. lib. 5. pag.* 715.

Appianus Antonium Polemoni regnum Ponti dedisse debuerat potiùs referre; cùm Dio illum nominet his verbis: Solo Polemone Ponti Rege bellique *Antonii* socio, capto, ac pecuniâ datâ dimisso. *Lib.* 49. *pag.* 408. nisi dicamus hunc Polemonis titulum Regis, à Librariis in illo prætermissum, & tantùm partem Ciliciæ, quam revera habuit, esse relictam.

Nec Lectorem moveat duos Ponti Reges à M. Antonio eodem tempore constitutos; Dario Pharnacis filio regnum Ponti avitum, Bithyniæ scilicet conterminum, Polemoni verò, eam Ponti partem quæ ad Cappadociam vergebat, concessit. De Polemone igitur tum ut Ponti, sed ut Bosphori etiam Rege mox dicturi sumus.

Darius anno V. C. 715. avitum Ponti regnum quidem recepit, & filium Pharnacis, nepotemque Mithridatis fuisse ex Appiano tantùm didiscimus; sed quid postea egerit & quot annos regnarit, tota illius gesta in tenebris sepulta sunt, tamen filium nomine Mithridatem regni successorem reliquisse, ex illis eruere conabimur.

MITHRIDATES VII.

PONTI REX.

MITHRIDATES ordine Regum Ponti, qui ſtirpem ab Achæmene deducere gloriabantur, ſeptimus, Dario patri Pharnacis filio, in avito Ponti principatu, etſi nulli meminerint Hiſtoriæ Scriptores, ſucceſſiſſe videtur: etenim annorum 80. ſpatium quod effluxit inter Ponti regnum Dario Pontico ex Antonii Triumviri munificentia receptum, apud Appianum anno V. C. 715. uſque ad regnum Boſphori à Claudio Imperatore Mithridati conceſſum ex Dione anno 795. Mithridatem hunc Boſphoranum, qui proles Magni Achæmenis dicitur apud Tacitum, potiùs Darii nepotem, quàm filium apertè demonſtrat.

Itaque Darii Ponti Regis fuiſſe filium, qui Mithridatis Boſphorani pater extitit, neceſſe eſt; in ea verſatus ſententia Hieron. Henninges illum appellat Mithridatem, quo autore, non refert, forſan quod id nomen Ponti Regibus ſit familiare, vel quod ejus filius Mithridates Boſphoranus illud tulerit, & de ipſo hæc pauca habet, *Mithridates vixit famâ & nomine obſcuro:* nec eum inter Reges collocat, quem titulum revera tuliſſe ex ſequentibus auguramur.

Si Mithridates VII. Ponti Rex Mithridatis Boſphorani pater renuntiatur, ex qua uxore illum genuerit, inquirere neceſſarium videtur; Tacitus Mithridatem Boſphori Regem & Cotym illius in regno ſucceſſorem fratres appellat; cùm verò ille ſit Achæmenides ex

eodem Scriptore, & Cotys è regio ſanguine Thracio ortus, eos eſſe haud dubiè fratres uterinos neceſſe eſt, eorumque matrem fœminam principem primo Mithridati VII. Ponti Regi, & ſecundo Cotyi Armeniæ Principi nupſiſſe.

Præmatura morte præventus Mithridates VII. fuiſſe videtur, & cùm tantùm in tenera ætate conſtitutum haberet filium, ab Imperatore Romano in Provinciam Pontum redactum eſt & Bithyniæ adjunctum; at Mithridatis uxor ut Reginæ nomen non amitteret, in novas nuptias cum Cotye minoris primùm Thraciæ deinde Armeniæ Rege ſe conjunxit.

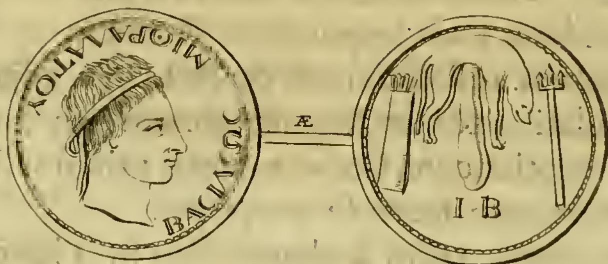
Avito Ponti regni ſpoliatus filius in Thraciam ſequutus eſt matrem, & tandem ſibi benevolum reddidit Claudium Imperatorem, ut ab ejus liberalitate, aliud avitum Boſphori regnum obtinuit.

Quot annos regnaverit Mithridates VII. & quo tempore è vivis abierit, incertum eſt. Plura de illo in ejus nummo.

NUMMUS
MITHRIDATIS VII. PONTI REGIS.

Ex Thesauro Regio.

Caput Regis diademate ornatum cum epigraphe ΒΑCΙΛΕΩC ΜΙΘΡΑΔΑΤΟΥ; id est, Regis Mithradatis. In aversa parte IB. hoc est anno duodecimo clava: spoliis leonis onusta, à dextris pharetra, & à sinistris tridens.

SI Mithridates VII. Darii Ponti Regis filius & Pharnacis Bosphori Principis nepos, ab Historiæ Scriptoribus prætermissus est, nihil mirum si ejus nummi ab Antiquariis haud cogniti fuerint. Seguinus tamen unum vulgavit in Selectis pag. 62. Sed illum alio Principi adjudicavit; ut verò Mithridatis Regis inscriptionem legit, illius famosi Reipublicæ Romanæ hostis numisma esse duxit, sed inspecto accuratiùs vultu, ut ait, & cum argenteis ipsius Eupatoris tetradrachmis collato faciem omnino diversam deprehendit.

Caput illud juvenile, Mithridatis Pergameni esse suspicatus est, tum propter verbum ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ, quod in alio

Pergami urbis nummo obſervavit, ad Strategum quemdam Mithridatem ſpectantem, cùm Regis nomine non ſit inſignitus: reliquit igitur Ponticum propter diverſa in utroque lineamenta, tum quod magnus ille Ponticus in ære ſincerus vix reperiatur; addere debuiſſet, quod ille ſemper ΕΥΠΑΤΟΡΟΣ cognomen præfert, & Epocham qua Mithridatis Ctiſtis ſucceſſores utebantur.

Relicto igitur Pontico, totum ſe ad Pergamenum contulit, cujus hiſtoriam & res geſtas deſcribit, in quibus illum Tetrarchiam Gallo-Græcorum accepiſſe à Julio Cæſare refert, & poſtea regno Boſphori donatum, ſi Aſandrum Pharnacis interfectorem tolleret, ſed ipſe ab Aſandro occiſus eſt, & ſic regnum nunquam obtinuit, nec proinde Rex unquam dici potuit.

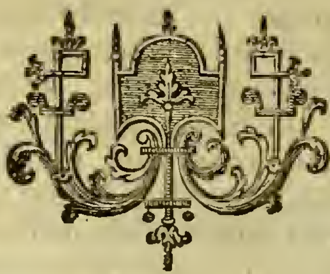
Cui ergo Regi Mithridati nummus eſt aſcribendus, ſi ad Eupatorem nec ad Pergamenum ſpectet; ad alios ſanê confugiendum. Duo ſuperſunt Reges nomine Mithridates, ambo ex Achæmenidarum ſtirpe oriundi: alter Mithridates Darii filius, Ponti Rex, & ejus filius Boſphori Princeps; ad hunc pertinere nequit nummus cum annis regni duodecim, ſiquidem is ad annum V. C. 795, Boſphoro præeſſe cœpit, & anno 802. regno ſuo ſpoliatus eſt.

Redit denique nummus hic ſecundæ formæ ad Mithridatem VII. Darii Regis Ponti filium, quem ille appellat Mithridatem, ut præfert ejus epigraphe, & Regem fuiſſe nos edocet ΒΑCΙΛΕΩC titulus; & quidem Ponti tanquam paterni regni hæres: quod confirmant principatus ſui anni in eo conſignati: at objiciet quidam Reges ex proſapia Achæmenidarum in nummis æram Mithridatis conditoris vocati computare ſolere, quod in aureis & argenteis forſan moris fuit, in æreis verò annos tantùm regni ſui apponere.

Denique nummi modulus Aſiaticum redolet, ut ſimiles ejus tractus & ævi, qui manibus Antiquariorum quotidie feruntur, demonſtrant: non autem illa eſt Boſphororum Regum rudis & barbara ferè forma ab imperitis artificibus earum regionum ſignata, quales in horum Principum ſerie mox deſcribenda prodibunt, & certè is non eſt in Antiquariorum peritorum numerum referendus, qui mox ex nummorum

forma, regionem in qua cusi sint, non dignoscat & pronuntiet, quod usus & frequens illorum tractatio iis comparare debuit.

Herculea insignia in aversa parte nummi exarata, Mithridatem adsciviſſe refert Seguinus, eo forte quod per Achæmenidas, à quibus Pontici Reges orti sunt, ad Herculem genus referret. Plurimos extitisse, & quidem in variis orbis regionibus nemo nescit: at cùm hic pro insigni tridentem etiam ferat, eum ab aliis distinguere illud videtur; & si mihi conjicere liceat, ille Hercules Tyrius est, quem Jovis & Asteriæ filium fuisse fabulantur, à quo Persarum ille Monarcha Achæmenes se ortum prædicabat, cùm illa regio sub ejus esset imperio. Tridentem præfert tanquam maris imperium habens, ut qui navium inventor fuerit, & illas Tyrios fabricare docuerit, si Nomio fides in Dionysiacis.

ALIA REGUM PONTI ET BOSPHORI Familia.

POLEMO.

POLEMO·I.
PONTI·ET·BOSPHORI·REX.

Ap. P. Vaillant D.M.
Ex num. ær. 2 mod.

DISCERPTO post Magni Mithridatis mortem toto Ponti regno, ab illo longè latèque propagato, Pompeius avitum illius principatum Bithyniæ

conterminum in Provinciam Romanam ipſi conjunctam redegit, partem aliam gentibus quas ſubegerat, propter miſſa auxilia, libertate donatam conceſſit, aliaſque Regibus attribuit. *Appian de bell. Mithrid. pag.* 251.

Poſtea M. Antonius Triumvir Imperii Romani diviſione cum Auguſto factâ, poſt Philippenſem victoriam, cùm illi oriens ceſſiſſet, Ponti regnum olim Mithridatis pro arbitrio mutavit, partem illam Bithyniæ conterminam quam Pompeius in Provinciam Romanam redegerat, iterum in regnum erexit, & Dario Mithridatis Magni nepoti avitum conceſſit; alteram Ponti partem quæ vergit ad Cappadociam, Polemoni attribuit. *Appian. & Dio.*

Polemo non regiâ quidem ſtirpe ortus, ſed ut loquitur Strabo, qui ob res præclarè geſtas, regno dignatus eſt, *lib.* 12. *pag.* 578. filius fuit Zenonis Rhetoris Laodicenſis, qui cum Hybrea altero Mylaſſæ Oratore, eodem Geographo teſte, Labieno cum Parthis Aſiam vaſtanti non ceſſit, ambo urbes ſuas contra eum concitârunt anno V. C. 713. *lib.* 14. *pag.* 660.

Hoc patris erga Antonium officio, & in ſuo Philippenſi prælio huic Triumviro præſtito, Polemo eum Athenis hyberna agentem anno ſequente inviſit, à cujus munificentia Ponti regnum ex ea parte quæ vergit ad Cappadociam ſub tributi titulo accepit, ut innuit Dio *lib.* 49. *pag.* 407. & Ciliciæ parte donatur apud Appianum *lib. bell. civil.* 5. *pag.* 715. Pontus ab eo Polemoniacus accepiſſe nomen videtur, apud Juſtinianum. *Novella* 28.

Cùm Antonius in Armeniam ire inſtituiſſet anno

718

718. ad bellum Artavaſdi Medorum Regi faciendum, ſtatim Polemo copias ad auxilium ipſi ferendum comparavit, Triumvirumque comitatus eſt; Antonius autem ab Artavaſde Armeniæ majoris Rege inimico ejus impulſus: cùmque intelligeret Regem Mediæ, ad opem Parthis ferendam procul domo abiiſſe, impedimentis ac parte exercitûs, in quo erat Polemo, *teſte Plutarcho in Antonio pag. 939.* cum Oppio Statiano relictis, ſubſequique ſe juſſis, ipſe cum equitibus, ac peditatus optima parte, feſtinatò profectus eſt, ſperans ſe primo impetu omnem Mediam ſubacturum. *Dio lib. 49. pag.* 407.

Ad Praaſpa (regia Mediæ) cùm Antonius veniſſet, aggere jacto, eam oppugnare cœpit, ſed Parthus ac Medus cùm id cognoviſſent, laborare eum fruſtra in oppugnanda urbe, validis muris, ac multis defenſionibus munita, paſſi ſunt: ipſi verò Statianum, in itinere fatigatum, improviſo adorſi, ad unum omnes, qui cum eo erant, conciderunt, ſolo Polemone Ponti Rege, bellique ſocio capto, ac pecuniâ datâ dimiſſo. *Id. ibid.*

Anno ſubſequente 719. Artavaſdes Mediæ Rex, Phrahati Parthorum Regi ſuccenſens, quod neque prædæ magna parte, neque aliò honore eſſet ab eo præditus, cupienſque Armeniæ Regem ulciſci propter inductos ſibi ab eo Romanos, Polemone ad Antonium miſſo, amicitiam ac ſocietatem ejus ambiit, qua quidem re adeò delectatus fuit Antonius, ut inita cum Medo pace, præmium legationis Polemoni Armeniam minorem poſtea dederit. *Id. pag.* 411. *&* 412.

Antonius anno 721. uſque ad Araxem fluvium pro-

fectus, quasi Parthis bellum illaturus, satis habuit cum Medorum Rege societatem junxisse, & illi parte Armeniæ recens occupatæ tradita, secundum hæc Polemonem Armenia minore donavit. *Id. pag.* 418.

Postea cùm Antonius & Cæsar inter se civile bellum excitassent, Polemo beneficiorum memor, subitò in Antonii partes descendit, & ipsi copias non paucas adduxit in prælio ad Actium commisso anno 723. Cæsar illi condonavit, quod benefactori suo auxilium meritò præstitisset. Deindè Polemo in Cæsaris amicitiam receptus est: de quo ait Dio eodem anno, *scilicet* 728. Polemo Rex Ponti inter socios ac fœderatos Populi Romani adscriptus est, ac prima subsellia in theatris per totum ejus regnum Senatoribus tributa. *Id. lib.* 53. *pag.* 513.

Bello strenuus erat Polemo, vicinasque gentes olim Mithridati subjectas, regno suo addidit, Chaldæos ac Tibarenos & alios: at cùm Asander Bosphori Rex mortuus esset, & Scribonius rei militari ab Augusto tunc præfectus regnum occupasset, ducta in uxorem Dynami Pharnacis filia & Asandri conjuge, se Mithridatis esse nepotem & regnum sibi ab Augusto concessum mentitus, contra eum ab Agrippa Augusti genero missus est.

Hic Asiæ Provincias lustrans, cùm quod Scribonius in Bosphoro ausus fuerat, Polemonem, inquit Dio, Ponti ejus quæ est ad Cappadociam sita Regem, misit ut ei bellum faceret, isque Scribonium superstitem non invenit; fraude enim ejus cognita, Bosphorani jam necaverant hominem. *Lib.* 54. *pag.* 538.

Resistentes autem Bosphoranos, quòd metuebant,

ne is Rex ipsis constitueretur, prælio vicit, neque tamen eos subegit; cùm verò Agrippa contra ipsos exercitum adduxisset, Bosphoranos superavit; & signis Romanis, quæ illi quondam sub Mithridate sustulerant, bello recuperatis, victos ad deditionem coëgit. *Oros. lib. 6. cap. 21.* Armis demum positis, Polemoni traditi sunt, conjuxque Dynamis eidem data, Augusto nimirum id probante. *Dio ibid. pag. 538.*

Polemo cum Dynami non diu vixisse videtur, jam hæc ante 32. annos Asandro & nuper Scribonio nupserat: ex ea nullos itaque suscepit liberos.

Deindè sibi secundo matrimonio copulavit Rex Pythodoriem filiam Pythodori Asiarchæ, qui Nysæ natus, Trallim postea ob claritatem urbis migraverat, interque amicos Pompeii cum paucis floruit; regiæ ei fuerunt opes, ampliores duobus talentûm millibus, quas cùm Cæsar publicasset, propter ejus cum Pompeio amicitiam redemit Pythodorus, & non minores liberis suis reliquerat. *Strabo lib. 14. pag. 649.* Multis autem donariis Pythodorus Laodiceam urbem exornavit, ut & Polemo ejus gener, eodem Geographo teste, *lib. 12. pag. 578.*

Polemo fines regni sibi à M. Antonio concessi & ab Augusto confirmati propagaverat, Pharnaciam ac Trapezuntem possidebat, & addit Strabo, ultimo Polemon Colchidem habuit. *Lib. 11. pag. 499.* quam armis subegerat.

Nec minus limites in Bosphoro extendere conatus est; nam omnia usque ad Tanaim obtinebat, Aspungitanos, inter Phanagoriam habitantes, & Gorgippiam ad 10. stadia, subigere volebat, quibus cùm

insidiaretur sub amicitiæ prætextu, re comperta, bellum illis inferens, in potestatem eorum vivus pervenit & interiit. *Id. lib.* 11. *pag.* 495. Sed quando, planè incertum est.

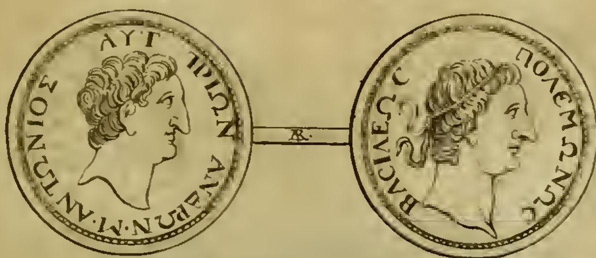
Reliquit tres liberos, Polemonem, Zenonem, & filiam Pythodoritem Cotyi Sapæo nuptam, regnique administrationem Pythodori conjugi.

NUMMI

POLEMONIS PONTI ET BOSPHORI REGIS.

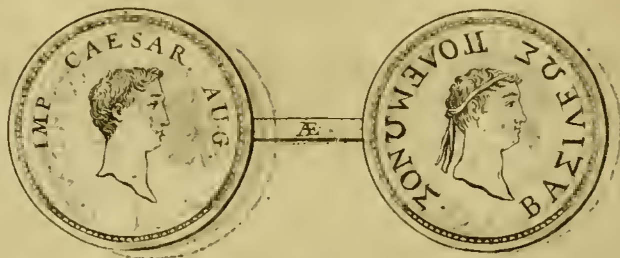
Ex Suetonio Card. Patini.

Caput diademate cinctum, cum epigraphe, BACIΛEΩC ΠOΛEMONOC, id eſt, Regis Polemonis: Ex averſa parte caput nudum Antonii, cum inſcriptione M. ANTΩNIOΣ AYΓ. TPIΩN ANΔPΩN, hoc eſt, M. Antonius Imperator Triumvir.

RAriſſimum hunc ex argento nummum vulgavit Card. Patinus in Suetonii libro, quem notis & numiſmatibus illuſtravit; exhibet ille Polemonem qui ab Antonii munificentiâ Ponti regnum ex ea parte quæ ad Cappadociam vergit, acceperat: memor tanti honoris, Triumvirum in averſa parte cudi voluit; nam ut jus cudendæ monetæ dignitatis erat ſymbolum, multo magis in ea repræſentari debebatur qui regna diſtribuebat.

Polemo quidem ut Rex, diademate Regum inſigni ornatus eſt; Marcus autem Antonius, nudum tantùm exhibet ca-

put Romanorum more, sed cum titulo Triumviri Magistratus, si modo Magistratus dicendus erat, qui contra leges fuit institutus, à Lepido, Antonio, & Octaviano, ut sub specie ulciscendi Cæsaris mortem, sibi de ordinanda & corrigenda Republica potestatem arrogaverant, & sic publicè constituendis & administrandis rebus, ut præficerentur, inter se convenerant: idque non in perpetuum, sed in quinquennium.

Ex Museo nostro.

Caput Regis diademate revinctum cum epigraphe ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΟΝΟΣ, Regis Polemonis: Ex aversa parte caput nudum cum inscriptione, Imp. Cæsar Aug.

Quod Polemo in partes M. Antonii, ad prælium Actiacum descendisset, ignovit Augustus, cùm ab eo regnum accepisset; imò & ejus amicitiam meruit, & ut illum M. Antonius Ponti Regem fecerat, Augustus postea eum Bosphori regno donavit, non minor virtutis in Polemone quam Triumvir collega, æstimator.

Prior Polemonis cum M. Antonii effigie percussus ex argento nummus, drachmalis est Romanæ monetæ more: habet quidem utraque pars epigraphem Græcam nempe à parte Polemonis, cùm in ejus regno lingua illa esset in usu, saltem nummi hoc idiomate scribebantur; pariter circa M. Antonii caput, quod illi Orientis Imperium cessisset, Græca est

inſcriptio ; ubi hæc lingua per omnes ipſius Provincias erat propria & communis.

Hic vero nummus ex ære eſt , & quidem minimi moduli ad majorem populi & commercii commoditatem ; habet verò inſcriptionem ex parte Polemonis Græcam , propter linguam quam Pontii, quorum Rex erat, loquebantur : circa autem Auguſti effigiem Latina adeſt epihraphe, quod Romanorum eſſet Imperator , quibus ipſa eſſet nativa lingua.

PYTHODORIS
PONTI ET BOSPHORI REGINA.

ARCHELAVS
REX CAPPADOCIÆ VLTIMVS.

Ap. D. Baudelot. I. C. Paris ex num. arg. didrac.

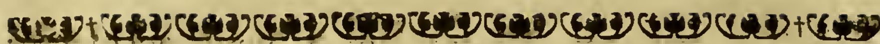
PYTHODORIS, mortuo Polemone Rege marito, ipſa in principatus ſive teſtamento ſponſi, ſive ut filiorum impuberum tutrix, ſucceſſit; prudens mulier & præeſſe rebus gnara, ut loquitur Strabo *lib.* 12. *pag.* 555.

555. regnum Ponti & Bosphori gubernavit, & in Colchos Trapezuntem, Pharnaciam & suprà accolentes Barbaros tenuit. *Idem lib.* 11. *pag.* 499. Phanaream & Zelitin, præterea ac Megalopolitidem, possedebat. *Id. lib.* 12. *pag.* 559.

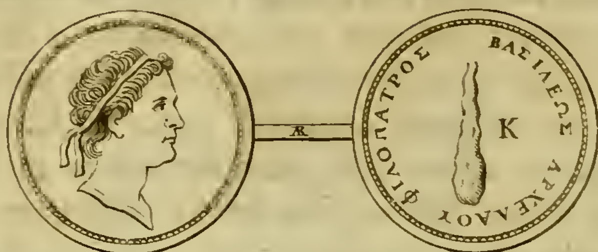
Hæc secundo matrimonio Archelao Cappadociæ Regi nupsit, & cum illo, dum is in vivis permansit, vitam exegit. *Id. ibid. pag.* 556. Archelaus Tiberio invisus est, quòd eum Rhodi agentem nullo officio coluisset: ab eo Romam evocatus anno V. C. 770. in Senatu falsò accusatus est, quasi res novas moliretur; homo non solùm summa senectute, sed etiam podagræ doloribus oppressus, finem vitæ spontè an fato implevit, postquam annis quinquaginta regno potitus esset, & ejus Cappadociæ regnum in Provinciam redactum est. *Tacit. Annal. lib.* 2. *pag.* 53.

Liceat mihi ad illustrandam Ponti Regum seriem, rarissimum Archelaï Cappadociæ Regis huic regno conterminæ nummum exhibere, tum quòd ille Reginæ Ponti conjux fuerit, tum quòd nullum nobis sit ejus Pythodoridis numisma superstes.

NUMMUS ARCHELAI REGIS CAPPADOCIÆ.

Ex Cimelio D. Foucault.

Caput Archelai Regis juvenile diademate redimitum. Ex aversa parte Clava, in cujus ambitu epigraphe ΒΑΣΙΛΕΟΣ ΑΡΧΕΛΑΟΥ ΦΙΛΟΠΑΤΟΡΟΣ ΤΟΥ ΚΤΙΣΤΟΥ, id est, Regis Archelai Philopatoris filii Fundatoris. In area K. forsan ΚΑΠΠΑΔΟΚΩΝ, Cappadocum.

ARchelaus, quem exhibet ex argento nummus, Rex Cappadociæ primus & ultimus ex sua familia, post Ariarathem Ariobarzanis Cappadociæ filium juniorem, jussu M. Antonii interfectum, inauguratus est ab eodem anno 718. in gratiam Glaphyræ matris, quæ Triumviro placuit.

Is filius fuit Archelai, qui Sacerdos Comanorum in Ponto investitus à Pompeio Magno post devictum Pompeium, & Glaphyræ filius: hic post fugam Ptolemæi Auletis, regno in Berenicem ipsius filiam translato, cum hac matrimonium contraxit, Rexque Ægyptiorum acclamatus est; & licet tantùm

ſex menſes imperârit, cùm fuerit interemptus, τὸν Κτίστην ipſe tamen ſe fundatorem appellat, ut qui primus titulum Regis in familiam tranſmiſerit, nam ejus pater Archelaus Mithridatis Eupatoris tantùm dux fuit.

Archelaus autem noſter in tanti patris, quem Dio acrem & magni nominis virum appellat lib. 39. pag. 117. memoriam, ſe Philopatorem nuncupavit; quæ cognomina patris nempè conditoris του Κτιστου, & filii Φιλοπάτορος, amantis parentem, prorſus ſine nummorum auxilio ignoraremus: gratitudinis erga Antonium cauſa in bello Actiaco, pro eo pugnavit Archelaus; ideo veniam à Cæſare obtinuit anno 724. ex Dione *lib.* 51. *pag* 443. imò ita ejus amicitiam poſtea ſibi conciliavit, ut anno 734. minoris Armeniæ regnum & Trachiam Ciliciam in donum acceperit, eodem teſte Scriptore *lib.* 53. *pag.* 526.

Primo ſe connubio cum conjuge, cujus nomen deperditum eſt, ex qua cùm ſolùm filiam nomine Glaphyram ad ſecundas cum Pythoridite Polemonis vidua nuptias conjecit, ex qua nulli procreati ſunt liberi.

Clava ut Herculis inſigne eſt, Archelaum genus ſuum ad hunc Heroem ſeu Deum deducere indicat: Archelaus Cappadox illius proavus ex Archelais Temenidis originem habere ſe gloriabatur? an verò illi ex Hercule?

Littera K. in area nummi poſita, utrum ſit monetarii nominis initialis, dubius ſum; an verò potius referatur ad titulum ΒΑΣΙΛΕΩΣ, & ſic Καππαδόκων gentem ſignificet; pro tuo ſit arbitrio, niſi ut grandior littera id prorſus denotet.

Zeno Polemonis & Pythodoridis filius minor, annò ſequente 771. Armeniæ majoris Rex electus eſt, de quo ait Tacitus: Armenii illa tempeſtate Regem non habebant, amoto Vonone: ſed favor nationis inclinabat in Zenonem, quòd is prima ab infantia, inſtituta & cultum Armeniorum æmulatus, venatu, epulis, & quæ alia Barbari celebrant, proceres plebemque juxta devinxerat. Igitur Germanicus in urbe Artaxata adprobantibus nobilibus circumfuſa multitudine, inſigne regium

capiti ejus impoſuit; cæteri venerantes Regem, Artaxiam conſalutavere; indiderant ex nomine urbis, *ſcilicet* Artaxatæ Regiæ. *Lib. Annal.* 2. *pag.* 59. Sed illa urbs nomen habuerat ab Artaxia Antiochi M. Duce, qui Armeniam in regnum erexerat.

Artaxias Armeniæ majoris Rex, vivente adhuc matre, poſt 15. regni annos defunctus eſt, V. C. 786. Polemo autem filiorum major Pythodoridis, cum matre privatus interea regnum Ponti & aliorum adminiſtrabat. *Strabo lib.* 12. *pag.* 556.

Supereſt ut de filia Polemonis & Pythodoridis quædam dicamus, cùm illius ex Cotye Thraciæ Rege filius, Mithridatis VII. ultimi Ponti Bithyniæ conterminæ Principis, dequo nos ſuprà, viduam duxerit uxorem, ex qua duo filii, ſcilicet uterini fratres, Boſphori regnum poſtea tenuerint; & illud, extincta Mithridatis Magni progenie, tandem ad Principes ex Thracia oriundos pervenit, de quo in ſequentibus.

Filia Polemonis & Pythodoridis, eodem nomine quo mater, Pythodoris junior appellata, Cotyi Thraciæ Regi Sapæo nupta eſt ex Strabone; & ſi conjicere licet ex filiis Polemonis primogenita Mariti pater Rhæmetalce cùm è vivis exceſſiſſet, qui Thraciam omnem poſſidebat, Auguſtus partem Thracum Rheſcuporidi fratri ejus, partem filio Cotyi permiſit: huic mite ingenium & amænum, patruo atrox & avidum & ſocietatis impatiens, aſtu Cotys aggreditur à Rheſcuporide, & tandem perfidè necatur anno 772.

Rheſcuporis Tyberii juſſu, per Pomponium Flaccum Mæſiæ Proprætorem, ejus nuncium in præſidia Romana evocatum, neceſſitatis gnarus in urbem tractus eſt.

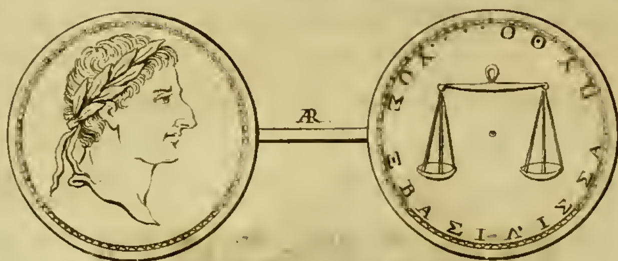
Accuſatus in Senatu à Pythodoride Cotyis uxore damnatur, ut procul regno teneretur, Thracia in Rhæmetalum Rheſcuporidis filium, quem paternis conſiliis adverſatum conſtabat, inque liberos Cotyis dividitur.

Cùm nobis Pythodoridis Polemonis uxoris nummi ſuperſint, non ingratum forſan Lectoribus videbitur, ſi hîc Pythodoridis junioris nummum appendamus.

NUMMUS
PYTHODORIDIS JUNIORIS
Thraciæ Reginæ.

IN THESAURO REGIO.

Caput Tiberii laurea ornatum ſine litteris. In averſa parte Bilanx cum epigraphe in ambitu ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΠΥΘΟ. ΚΟΤΥΟΣ, id eſt REGINA PYTHODORIS COTYIS conjux.

HIc rariſſimus ex argento nummus à Seguino cùm ſuus eſſet, in ſelectis numiſmatibus pag. 45. vulgatus eſt. Tiberii Imperatoris effigiem illuſtris Antiquarii, etſi nulla illius inſcriptione gaudeat, apprimè novit tum ex ejus Cæſaris lineamentis, tum ex hiſtoria Cotyis & Pythodoridis, quam ex Tacito eruditè ſuo more retulit.

Imperator Romanus in Thraciæ Reginæ nummo, tanquam regnorum diſtributor, ut ſuprà notavit Tacitus. Thracia in Rhæmetalcem inque liberos Cotyis dividitur, *Annal. lib.* 2. à Tiberio ſcilicet: nomen ejus circa imaginem haud ſcribitur, ut qui ab omnibus populis ſolo vultu cognoſci debet, laureâ

redimitur ; quam à Julio Cæſare Imperii Romani fundatore mutuati ſint omnes poſt eum Cæſares appellati.

Pythodoris Reginæ nomen ſibi aſſumit, licet filiis nondum adultis Tribellius Rufus vir Prætorius ex Tacito datus ſit, qui regnum tractaret. Reginæ nomen indelebile eſt, & jus monetæ à Pythodoride retentum, non omnino res à tutoribus Romanis eſſe adminiſtratas & totam iis in regno poteſtatem fuiſſe datam nos edocet.

Regina illa Thraciæ ſe, Cotyos ſubintellige, Regis uxorem nominat, ΠΥΘΟΔΩΡΙΣ ΚΟΤΥΟΣ, ut Sabina in nummis ſuis vivo Imperatore dicitur SABINA AUG. HADRIANI AUG. ſicut & plurimæ aliæ Auguſtæ poſtea uſurpârunt.

Libra cum lancibus in averſa nummi parte, eadem ratione videtur exarata, quæ in Romanis: ipſa Æquitas muliebri habitu ſtans cum bilance dextrâ gerente, & epigraphe ÆQUIT..S AUG. ad indicandam Tiberii juſtitiam, qui ob cædem Cotyis per Rheſcuporim patratam; illum regno privavit; & in exilium Alexandriam Ægypti miſit: ubi advectus & fugam poſtea tentans; an ficto crimine interfectus eſt.

Pythodoris vidua permanſit, cùm liberos haberet, de quibus natu maximus, nomine Cotys, rerum potitus eſt, ut narrat Strabo lib. 11. pag. 556.

Poſſidet Gaza regia perrarum hujus Cotyis Pythodoridis filii Nummum ex ære, non quidem in Thracia, ſed in Armenia minore, cujus regnum à Caligula accepit, quem in hoc loco non apponimus, ſed illius infra nomen Lectoris oculis ſubjiciemus.

Pythodoris mater, dum vixit, rerum & principatuum ſuorum adminiſtrationem capeſſivit, & Polemo filius licet adultus, cum ea ut privatus degebat: non autem Imperio nimis dignus videbatur: ipſaque obiiſſe videtur ſub finem Tiberii, aut initio Caligulæ imperii anno 791.

POLEMO II.

PONTI ET BOSPHORI REX.

POLEMO.II.
REX PONTI.

Ap.D.Foy Vaillant.D.M.
ex num. argenteo. dragm.

POLEMO Polemonis & Pythodoridis filius natu major, qui vivente matre, quaſi privatus res adminiſtraverat ut & placebat; tandem mortuâ, regni habenas ſuſcepit, de quo ait Dio, Polemoni paternum

num Imperium *Caligula* ex Senatus-consulto videlicet tribuit anno 791. *lib.* 49. *pag.* 646. sicut ipse *Caius* Cotyi Polemonis ex sorore filio Armeniam minorem pro parte Thraciæ cujus Rex erat, quam Ræmetalci tribuit, concessit.

Non diu Polemo paternum post Pythodoridis matris mortem tenuit Bosphori regnum; siquidem Claudius anno 795. tradente ipso Dione, Mithridati, qui genus à Magno illo Mithridate deducebat, Bosphorum largitus est, pro eo, parte Ciliciæ Polemoni data. *Lib.* 60. *pag.* 667. Hæc Ciliciæ pars, erat Thracæa aspera, quam paulò antè tenuerat Archelaus, qui ejus matri Pythoridi secundo connubio nupserat; & is Mithridates de quo loquitur Dio, filius erat Mithridatis VII. de quo nos suprà.

Polemo dum accepit Regem Judææ Agrippam, Claudii Imperatoris familiarem, ad curam regni sui misisse Tiberiadem an. 797. ad eum venit, ut inviseret; ibi reperit plurimos alios Reges, inter quos Cotys sororis suæ Pythodoridis filius aderat, & Herodes frater Regis qui secum duxerat Berenicem uxorem. *Joseph. lib.* 19. *cap. ult.*

Porro post Herodis obitum anno Claudii 8. & V. C. 802. Berenice quæ illum maritum habuerat, licet patruum, aliquanto in viduitate acta, cùm spargeretur rumor cum fratre eam congredi, suasit Polemoni Regi Ciliciæ, ut circumcisus priùs, se duceret, rata se coarguturam mendacium. Nec recusavit Polemon, inductus maxime mulieris divitiis: id tamen conjugium diuturnum non fuit, propter intemperantiam (ut fertur) discedente ab eo Berenice, qui mox desertus ab uxore

& ipse Judaicæ Religionis desertor factus est. *Id. lib. 20. cap.*

Exutus Bosphori regno Polemon à Claudio, licet pro eo Ciliciam Thracæam asperam, quam Asander ultimus matris suæ maritus habuerat, acceperit, nescio quo pacto persuasus à Nerone regnum etiam Ponti illi concessit, de quo ait Suetonius: Ponti modo regnum concedente Polemone, item Alpium, defuncto Cottio, in Provinciæ formam redegit. *In vita Neron. num.* 18. Addit Aur. Victor: Id cujus gratiâ Polemoniacus Pontus appellatur, *de. Cæsar.* Hujus etiam meminit Eutropius: Duæ tamen Provinciæ, inquit, factæ sunt, Pontus Polemoniacus, concedente Rege Polemone, & Alpes. Cottiæ, Cottio Rege defuncto. *Lib.* 7. *pag.* 75. 78.

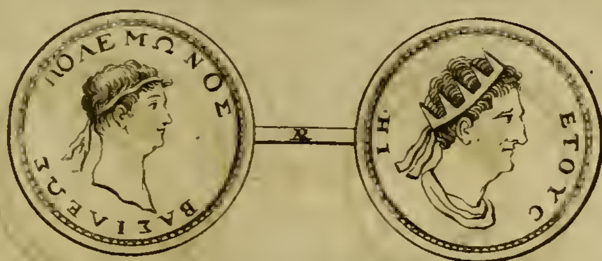
Undecimo Neronis anno, *V.* C. 817. *scilicet*, Cottio Rege morruo, Alpes Cottias in Provinciam redactas scribit Eusebius *in Chron.* quod sequenti anno Pontum Polemoniacum in Provinciam pariter redactum esse innuunt nummi istius Regis Polemonis, quos anno V. C. 810. ut infrà ostendemus, percussit. Sic Pontus antiquus & Polemoniacus, sub Regibus esse desierunt, & Magistratus Romani in has Provincias missi sunt.

Polemo post Ponti regnum Neroni concessum, sex annos supervixisse videtur, cùm eo mortuo 722. Anicetus tum temporis, ut inquit Tacitus, Polemonis libertus, præpotens olim; & postquam regnum in formam Provinciæ verterat, mutationis impatiens. Igitur Vitellii nomine adscitis gentibus, quæ Pontum accolunt, corrupto in spem rapinarum egentissimo quoque, haud contemnendæ manus ductor, Trapezun-

tem vetuſtam admodum Aſiæ civitatem, à Græcis in extremo Ponticæ oræ conditam, ſubitus irruit. *Hiſtor. lib. 3. pag. 74.*

NUMMI POLEMONIS II. PONTI ET BOSPHORI REGIS.

Ex Museo nostro.

Caput Regis Polemonis diademate redimitum, cum epigraphe, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ, id eſt, Regis Polemonis. Ex averſa caput Neronis laureâ ornatum cum litteris ΕΤΟΥC ΙΗ. id eſt anno 18.

Incidit in manus, meas dum Romæ morabar, nummus iſte ex argento elegantiſſimus drachmalis, ab utraque parte caput exhibens, unum diademate cinctum, alterum verò laureâ ornatum. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ epigraphe ex una, me Regem Polemonem eſſe edocuit, in altera Neronem ex vultu protinus deprehendi, quod me laurea circa caput ut Imperatorem Romanum confirmavit.

Supererant litteræ ETOYC IH. annum 18. designantes; quæ cùm Neronis imperio convenire non possent, haud dubiè ad Polemonis regnum spectant: hæ autem ab anno V. C. 791. quo in fine scilicet Caligula Pontum Polemoni concessit, inchoantes in annum 809. incidunt, secundum nempè Neronem usque ad 3. Id. Octobris.

Similes numerales notæ in nummo hujus Polemonis KΓ. id est 23. in errorem Card. Patinum induxerunt in Suetonio suo pag. 298. ubi Polemonis filii ad Polemonem patrem, & Regis annos ad principatum Augusti revocat: computando, non à tempore quo Polemo ab Antonio regno Ponti donatus fuerat anno 714. sed quo ab Augusto inter socios numeratus est 728. quod ad annum 730. protrahit, & initium à cæde Cæsaris ducit.

Ex Museo Ant. Capelli Nob. Ven.

Caput Polemonis II. diademate cinctum cum litteris BAC. Π. ΚΔ. id est ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΠΟΛΕΜΩΝΟΣ. Καππα δελτα, id est anno 24. Ex aversa parte caput laureatum Imperatoris cum epigraphe Imperator Nero Cæsar Augustus.

PRæstantissimus est hic ex argento nummus, tum quòd sit bidrachmalis, ideò inter rariores adscribendus, tum quòd bilinguis, idcirco inter elegantiores annumerandus; præstantiam rursus adauget in utraque nummi parte exarata epigra-

phe, cùm Polemonis nummi alii pro Neronis inſcriptione, numerales regni ipſius Principis exhibere tantùm ſoleant.

Hic autem nummus nomen Regis, ſed quaſi initialibus litteris, & annos ejus regni ex parte vultus ſimul continet; inſcriptio quidem Græca, more patrio; nam hi Principes, quorum dominatus erat in Aſia minori, hâc linguâ utebantur, imò & Arſacidæ ipſam ſcribebant in ſuis numiſmatibus.

Litteræ numerales ΚΔ. annum principatûs Polemonis 24. deſignant, deducto nempè initio ab anni 791. fine, à quo Caligula Polemoni, ut ſuprà diximus ex Dione, regnum tribuit; itaque reſpondent anno regni Neronis nono 815. quem ad 3. Id. Octob. mortuo Claudio inchoavit anno 807. & Polemo regno Ponti adhuc potiebatur, quod nondum Neroni conceſſerat: ergo & Ponti regnum & Cottiæ Alpes in Provinciam Romanam videntur redactæ tantùm anno 817.

MITHRIDATES VIII
BOSPHORI REX.

UTROQUE Ponti regno, ſeu antiquo, ſive Polemoniaco, ex Mithridatis Eupatoris olim ditione, in Provinciam Romanam iterum redacto, ut ſtirpem regiam illius magni Regis deſcribere abſolvamus ad Boſphori principatum, quem ille armis etiam acquiſiverat, & Pharnaces filius poſt ejus mortem tenuit, reverti nobis congruum videtur.

Ecce Mithridates nomine VIII. ex Achæmenidarum progenie ultimus, qui Boſphori regnum à Claudii munificentia accepit, is fuit Mithridatis VII. Ponti Regis filius, qui propter ætatem avito regno quod avus Darius & pater Mithridates tenuerant, alter ab Antonii liberalitate, alter à Tiberio, privatus, Romanam aulam adultus eſt ſequutus, aſſiduiſque obſequiis Claudium coluit, ut ipſi Boſphoranum quod proavus Pharnaces tenuerat, obtinuerit.

De hoc loquentem audias Dionem. Mithridati, qui genus à magno illo Mithridate deducebat, Boſphorum largitus, pro eo, parte Ciliciæ Polemoni data. *Lib. 60. pag. 667.* Addit Scriptor Conſularis, in Senatum ingredi eum, & patribus Græce gratias agere permiſit. Hæ Claudii erant actiones laudatæ ab omnibus. *Id. ibid*, quòd regnum dediſſet Principi ex Achæmenidis orto, & principatu avito ob tenellam ætatem tantùm ſpoliato.

Non priùs Mithridates in Boſphorum pervenit, quin

regni administratione suscepta, avi Mithridatis Eupatoris moribus imbutus, propagandis dilatandisque principatus sui finibus studuerit, & ita nulla de causa Regibus proximis bellum indixit; illi verò mox Legatos Romam miserunt, se à Mithridate injustè lacessitos querentes. Claudius ut à bello abstineret Mithridates, mox jussit; sed ille mandatis Imperatoris nullo modo obsecutus est, imo cum Zorsine Siracorum, qui ad Caucasi montis radices sunt, Rege societatem iniit.

Claudius, ut Mithridatem mandatis suis refragantem audiit, illo à Senatu rebelle declarato, contra eum copias per mare & per terras undequaque misit; bellum quidem per multos annos protractum est: cùm tandem advenisset Didius pro Duce Romanorum, Cotys Mithridatis frater uterinus, qui nuper patre Armeniæ minoris Rege defuncto, ad eum se receperat ut fratrem audacem nimis, Romanis exosum, & vicinis invidiosum vidit, illum prodidit, Didiusque Mithridate sic è toto regno expulso, illud Cotyi fratri concessit; quod posteà Claudius ei confirmavit.

Ille Didius Romanorum Dux videtur fuisse A. Didius, quem Imperator Ossorio in legatione Britanniæ mortuo, præfecit anno V. C. 804. de quo loquitur *Tacit. Annal. lib.* 12.

Ut idem Scriptor Mithridatem & Cotyn fratres appellat, eos fuisse uterinos oportet, Mithridatem quidem Bosphoranum illum Tacitus Achæmenidam fuisse asserit. Cotyis nomen ex Odrysarum Principibus originem hunc arcessere indicat: ideo Mithridatem & Cotyn eandem habuisse matrem necesse est, quæ

primo connubio Mithridati VII. Ponti Regi, & secundo Cotyi Thraciæ prius, deindè Armeniæ minoris Regi nupsit. Ex Mithridate Pontico Mithridatem Bosphoranum, & ex Cotye Thracio, Cotyn nunc Bosphoranum filios suscepit. At cùm Bosphori regnum ad Thracios Principes, quorum seriem hic & nummos proferre cogitamus, translatum sit Cotyis Thraciæ, deindè Armeniæ minoris historiam, ad majorem rerum quas tractamus notitiam, scribere nobis liceat.

PROSAPIA REGIA MITHRIDATIS EUPATORIS.

PHARNACES
Rex Bosphori.
anno V. C. 691.

DARIUS
Rex Ponti.

DYNAMIS nupta Asandro, Scribonio, Polemoni.

MITHRIDATES
Rex Ponti.

Ejus uxor Anonyma nupsit Cotyi Thraciæ deindè Armeniæ Regi.

MITHRIDATES
Rex Bosphori,
mortuus sub Galba
anno V. C. 821.

COTYS

COTYS

THRACIÆ *deindè* ARMENIÆ MINORIS REX.

In thesauro Regis Christ.mi
Ex num. ær. 2 form.

COTYS habuit patrem Cotyn Thraciæ Regem, & matrem Pithodorim Polemonis Ponti & Bosphori Regis filiam, cui nondum adulto post patris cædem à patruo Rhæscypori partis alterius Thraciæ

Principe patratam, Trebellius Rufus vir Prætorius à Romanis, Ptolemæi Regis olim exemplo, missus est tutor, anno V. C. 772.

Rhæmetalces Rhescuporidis filius, ut consiliorum patris haud fuerat particeps, imò iis adversatus, partem Thraciæ parentis Tiberii jussu retinuit, & Cotys ad nubendi ætatem perductus, viduæ Mithridatis VII. Ponti Regis nuper defuncti, ex qua tulerat Mithridatem, nupsit, fœminæ ut videtur Principi, & quidem adolescenti: ex qua Rhescyporim & Cotyn, de quibus mox dicemus, suscepit.

Ignoratur quâ de causâ Caligula, ubi ad Imperium advenit, Rhæmetalci totum Thraciæ regnum contulerit, & pro Cotyis parte, ei Armeniæ minoris principatum dederit anno V. C. 791. in fine. Hæc nobis narrat Dio. Interim Sohæmo Arabum Ituræorum regnum, Cotyi Armeniam minorem, ac deindè nonnullas Arabiæ partes: Rhæmetalci Cotyis ditionem: Polemoni Volemonis filio paternum imperium ex Senatus-consulto videlicet tribuit. *Lib. 49. pag. 646.*

Polemo ille avunculus Cotyis ex Pythodoride erat; sed quod Caligula hoc anno concessit, Claudius post quatuor annos videlicet V. C. 795. ei abstulit.

Zeno frater minor Polemonis II. alter Cotyis avunculus, Armeniæ majoris Rex, postulantibus proceribus sub Tiberio factus fuerat: demùm post ejus mortem, Parthi cùm illam occupassent, Mithridate Ibero ejus Rege à Caligula Romam accersito, Claudius Mithridatem ad regnum recuperandum remiserat; & licet fuso tandem ab eo Duce Parthorum Demonacte, quidam proceres in Cotym Junonis, seu Artaxiæ soro-

ris filium, & quidem Armeniæ minoris tunc Regem inclinabant; de quo ait Tacitus, paululum cunctationis attulit Rex minoris Armeniæ Cotys, versis illuc quibusdam procerum; deindè litteris Cæsaris coercitus, & cuncta in Mithridatem fluxere. *Annal. lib.* 11. *pag.* 156. Id evenit anno V. C. 800.

Paulò pòst, ut videtur, Cotys fato functus est, relictis duobus filiis Rhæscyporide & Cotye ex vidua Mithridatis VII. Ponti Rege: Armeniæ autem minoris regnum non obtinuisse videtur Rhæscyporis Cotyis natu major filius, sed tantùm Arabiæ partes, quas patri Caligula postquam illi Armeniæ minoris regnum dedisset, concessit. Quoad confirmat Josephus, cùm Aristobulum à Nerone regno Armeniæ minoris donatum refert has urbes 807. scilicet primo Neronis Principis anno, Regi Emesorum Azizo defuncto, frater in principatu successit: minoris verò dominium Aristobulus Herodis Regis Chalcidis filius à Nerone accepit. *Lib. Ant.* 20. *cap.* 3. Idem ferè scribit *lib.* 2. *de Bello Jud. cap.* 21.

Ad confirmandum quod Rhæscyporis Cotyis filius paternum Armeniæ minoris regnum patre mortuo non obtinuerit, sed tantùm nonnullas Arabiæ partes, legendus est Tacitus qui ad defendendum contra Parthos regnum Armeniæ majoris, quod recens Neroni anno 813. Tigrani Alexandri ex progenie Herodis Judæorum Regis concesserat, hæc refert. Et quo faciliùs novum regnum tueretur, pars Armeniæ *majoris scilicet*, ut cuique finitima, pars Rhæscipoli & Aristobulo atque Antiocho parere jussæ sunt. *Annal. lib.* 14. *pag.* 228.

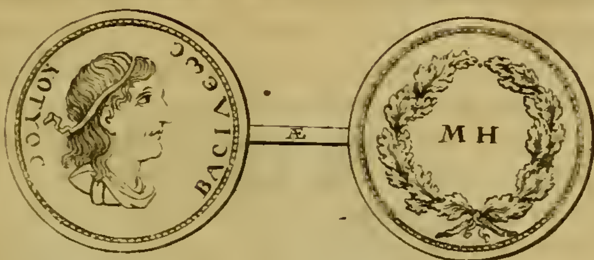
Arabiæ pars Rhæscypori à Caligula concessa, non

eſt intelligenda de Arabia Petræa aut Damaſcena; nam ſub Caio Aretas erat Rex Arabiæ Petræ & regionis Damaſcenæ: Dio itaque intelligit de Meſopotamiæ aut Trans-Euphratenſis regionis parte, quæ cùm ab Arabibus occupata fuiſſet, dicta eſt Arabia, & quidem Morion, de qua Plinius agit lib. 5. cap. 25. Itaque Rhæſcypori quæ ipſi finitima Armeniæ pars erat, tuenda data eſt.

NUMMUS COTYIS ARMENIÆ MINORIS REGIS.

E Thesauro Regio.

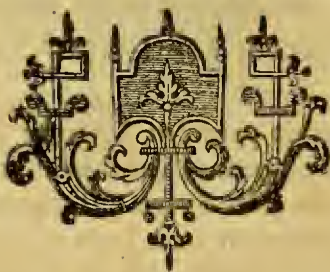
Caput Regis imberbe, longis capillis ornatum, & diademate cinctum, cum epigraphe BACIΛΕΩC KOTYOC, id eſt Regis Cotyis. Ex averſa parte litteræ MH. initiales vocis Μηλιτηναιων, in medio coronæ ex quercus foliis compoſitæ.

CUm jam Cotyis primùm Thraciæ deindè Armeniæ minoris Regis res geſtas expoſuerimus, liceat ad majorem eorum Principum in hoc opere deſcriptorum elucidationem, illius Cotyis nummum in hoc loco appendere.

Perrarus eſt, licet æreus, Medii ut aiunt moduli, è Gaza Regia depromptus. Præfert quidem ejus epigraphe nomen BACIΛΕΩC KOTYOC, quod quibuſdam dubium movere poteſt, ad quem hujus nominis Regem, an ad illum qui Thraciæ imperabat Rhæmetalcis filium, an verò ad Cotyn Armeniæ minoris ſuperioris natum, an denique hujus natu minimum prioriſque nepotem qui Boſphorum obtinuit, pertineat.

Forma quidem illius nummi in hoc rerum æſtu facem præferre debet: qui autem Thraciorum Principum nummos quos in appendice hujus nummi ſumus allaturi, paululum novere; hunc Cotyi Thraciæ Regi non adjudicabunt. Rudis & omnino barbarus Boſphoranorum numiſmatum modulus, hoc de quo augent, imo confirmant noſtram opinionem litteræ MH. initiales vocis Μηλιτηνων Melitenum, urbem Armeniæ minoris metropolim in corona civica exaratæ deſignantes, ut Ptolemæus & notitiæ Epiſcop. nos docent. Vide ſi velis Salmaſium in Exercit. Plin. pag. 630. & ad Hiſt. Auguſt. pag. 96.

Cotys imberbis pingitur, Romanos invitans cùm à Caligula Armeniæ minoris regnum accepiſſet, ſed longos capillos habet Thraciorum Principum more, uti videre eſt ſculptum apud Seguinum ſelect. num. pag 38. edit. 2. & in nummo Rhæſcyporidis ejus patrui, qui penes me eſt. Et barba ornatus conſpicitur Meliteni coronam querceam Cotyi ſuo Regi offerunt, ut qui eos gnaviter à Parthorum incurſionibus urbem defenderat, cùm Mithridates Hiberus Armeniæ majoris Rex à Caligula Romam accerſitus, in vincula conjectus fuiſſet, quod contra eos parum ſtrenuè ſe geſſerat.

COTYS
BOSPHORI REX.

COTYS, filius fuit Cotyis Thraciæ primùm Regis, deindè Armeniæ minoris, natu minimus, qui patre mortuo ad Mithridatem Bosphori Regem, uterinum fratrem, uti suprà diximus, confugerat, &

propter traditum illum Romanis, ejus regnum ab iis acceperat, cujus initium hîc ab expulſione fratris duximus, cùm in illud nunquam redierit, & ab hoc tempore omnino privatus eo fuerit.

Poſtquam Dux Romanus Didius è regno Boſphorano Mithridatem expuliſſet, & fratrem ejus Cotyn juventa rudem in eo collocaſſet, robur exercitus inde abduxit, quibuſdam tantùm cohortibus cum Julio Aquila equite Romano, novo Regi ibi relictis. Mithridates Boſphoranus amiſſis opibus vagus, ut Didium abiiſſe cognovit, ſpretis Aquila & Cotye, concire nationes, illicere perfugas, poſtremo exercitu coacto, Regem Dandaridarum exturbat, imperioque ejus potitur. *Tacit. Annal. lib.* 12. *pag.* 176.

Quæ ubi cognita, jamjamque Boſphorum invaſurus habebatur, diffiſi propiis viribus Aquila & Cotys, quia Zorſines Siracorum (ad Caucaſum) Rex Mithridati ſe adjunxerat, & hoſtilia reſumpſerat, externas & ipſi gratias quæſivere, miſſis Legatis ad Eunonem, qui Aorſorum (apud Scythas) genti præcellebat. Nec fuit in arduo ſocietas, potentiam Romanam adverſus rebellem Mithridatem oſtentantibus. Igitur pepigere, equeſtribus præliis Eunones certaret, obſidia urbium Romani capeſcerent. *Id. ibid.*

Tum compoſito agmine incedunt; cujus frontem & terga Aorſi, media Romanæ cohortes & Boſpherani tutabantur: ſic pulſus Mithridates, ventumque Soza, oppidum Dandaricæ, quod deſertum à Mithridate, ob ambiguos popularium animos obtineri relicto ibi præſidio viſum. Ad Siracos deindè pergunt, & tranſgreſſi amnem Pandam, circumveniunt urbem Uſpen,

Uſpen, editam loco, & mœnibus ac foſſis munitam, niſi quòd mœnia non ſaxo, ſed cratibus junctis & jumentis, ac media humo adverſum irrumpentes invalida erant, eductæque altiùs turres facibus atque haſtis turbabant obſeſſos. Ac vi prælium nox diremiſſet, cœpta patrataque expugnatio eundem intra diem foret. *Id. ibid.*

Poſtero die miſere Legatos, veniam liberis corporibus orantes, ſervitii decem millia offerebant. Quod aſpernati ſunt victores, quia trucidare deditos ſævum, tantam multitudinem cuſtodia cingere arduum, ut belli potius jure caderent. Datumque militibus qui ſcalis evaſerant, ſignum cædis. Excidio Uſpenſium cæteris metus injectus, nihil tutum ratis, cùm arma, munimenta, impediti vel eminentes loci, amneſque & urbes juxta perrumperentur. Igitur Zorſines diu penſitato, Mithradatis ne rebus extremis an patrio regno conſuleret: poſtquam prævaluit gentilis utilitas, datis obſidibus, apud effigiem Cæſaris procubuit, magna gloria exercitus Romani, quem incruentum & victorem, tridui itinere abfuiſſe ab amne Tanai conſtitit. *Id. ibid.*

Sed in regreſſu diſpàr fortuna fuit; quia navium quaſdam, quæ mari remeabant, in littora Taurorum delatas circumvenere Barbari, Præfecto cohortis & pleriſque aliis interfectis. *Id. ibid.*

Interea Mithradates, nullo in armis ſubſidio relicto, conſultat, cujus miſericordiam experiretur. Frater Cotys proditor olim, deinde hoſtis metuebatur. Romanorum nemo id auctoritatis aderat, ut promiſſa ejus magni penderentur, ad Eunonem convertit, propriis

odiis infensum, & recens conjuncta Romanis amicitia validum. Igitur cultu, vultuque quàm maximè ad præsentem fortunam comparato, regiam ingreditur, genibusque ejus provolutus. *Mithradates*, inquit, *terra marique à Romanis per tot annos quæsitus, sponte adsum. Utere ut voles prole magni Achæmenis: quod mihi solum hostes non abstulerunt.* Id. ibid.

At Eumenes claritudine viri, mutatione rerum, & prece haud degenere permotus, allevat supplicem, laudatque quod gentem Aorsorum, quod suam dexteram petendæ veniæ delegerit, simul Legatos litterasque ad Cæsarem in hunc modum mittit. *Populi Romani Imperatoribus, magnarumque nationum Regibus, primam ex similitudine fortunæ amicitiam, sibi & Claudio ex communione victoriæ esse. Bellorum egregios fines, quoties ignoscendo transigatur. Sic Zorsini victo nihil ereptum. Pro Mithradate, quando gravius mereretur, non poterit jam neque regnum precari; sed ne triumpharetur, neve pœnas capite expenderet.* Id. ibid. pag. 177.

Atque Claudius, quamquam nobilitatibus externis mitis, dubitavit tamen accipere captivum pacto salutis, an repetere armis rectius foret. Hinc dolor injuriarum & libido vindictæ adigebat: sed differebatur contra *suscipi bellum avio itinere. importuoso mari, ad hoc Reges feroces, vagos populos, solum frugum egens: tum tædium ex mora, pericula ex properantia, modicam victoribus laudem, ac multum infamiæ si pellerentur, quin arriperet oblata & servaret exulem: cui inopi quanto longiorem vitam, tanto plus supplicii fore.* Id. ibid.

His permotus scripsit Eunoni, *meritum quidem novissima exempla Mithradatem, nec sibi vim ad exequendum*

deesse : verum ita majoribus placitum , quanta pervicacia in hostem, tanta beneficientia adversus supplices utendum; nam triumphos de populis regnisque integris adquiri. Id. ibid.

Cotyis Regis Bosphori Cimmeriani meminerat Phlegon *lib.* 15. *Olympiadum*, ut docet nos Imperator Constantinus Porphyro genita *Them.* 2. *cap.* 2. Testificatur etiam Phlegon *Olymp. pag.* 15. Bosphorum fuisse sub dominatu Cotyis Bosphorani Regis, cui Cæsar Claudius jussit diadema gestare, & urbes ejus ditioni subjecit, in quibus connumerat hanc etiam Chersonem nempè Tauricam.

Traditus post hoc Mithradates, vectusque Romam anno 802. per Junium Cilonem procuratorem Ponti, ferociùs quàm pro fortuna differuisse apud Claudium ferebatur, elataque vox ejus in vulgum his verbis : *Non sum remissus ad te, sed reversus : vel si non credis, dimitte & quære.* Vultu quoque interrito permansit, cùm rostra juxta custodibus circumdatus, visui populo præberetur. *Tacit. Annal. lib.* 12. *pag.* 177.

Post Claudium Mithridates Neronis benevolentiam sibi conciliasse videtur, ut qui Galbam deridere dicitur apud Plutarchum, illudens calvitiei & rugis illius, num aliquam habet, inquiebat, de eo Populus Romanus expectationem : verùm simul atque in conspectum ejus venerit, videbitur horum dierum esse, quibus dicitur Cæsar opprobrium. *Plutarch. in Galba pag.* 1058.

Hujus dicterii meminit Galba, cùm Nymphidius Præfectus cohortium urbanarum, qui sub ejus adventum sibi pararet imperium, in ipso conatu periisset confossus à militibus Prætorianis, auctore Antonio

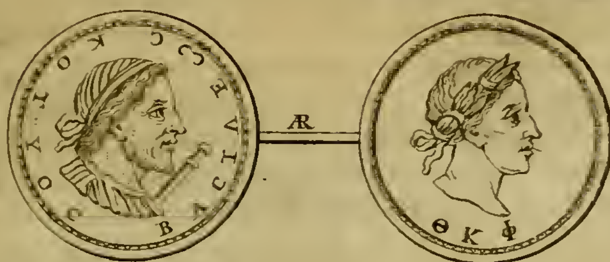
Honorato Tribuno, Galbæ fido; quod ut Galbæ nunciatum est, consortes quoque conjurationis ejus, qui non præverterant, sibimet ipsis mortem consciscere, interfici imperavit, inter quos fuit Ponticus Mithridates. *Plutarch. in Galba pag.* 1059.

De Cotyis verò rebus gestis altum est apud Historicos silentium; ut verò ad illum pertineret, sequens nummus, requireretur ut ferè 60. annos regnasset; potius ergo ad ejus filium ejusdem nominis referendum esse existimarem.

NUMMUS
COTYIS BOSPHORI REGIS.

Ex Thesauro Regio.

Caput Regis barbati cum capillis oblongis diademate ornatum, ante faciem sceptrum; illius inscriptio est BACIΛEΩC KOTYIOC; id est, Regis Cotyis. Ex aversa parte caput laureatum cum litteris numeralibus ΘΚΦ. hoc est anno 529.

OLim hic argenteus nummus cum toto Cimelio P. Seguini in Thesaurum Regium translatus est, quem V. C. lib. select. numeratim descripserat. Non miror cur celebris Antiquarius illum Cotyi Rhæmetalcis filio Thraciæ Regi tribuerit, Æræ Principum & plerisque nummis consignatæ, vix suo tempore cognitæ, à Numismatographis evolvebantur; sed illa, ut mox dicturi sumus, ad Cotym Bosphori Regem ejus nepotem aut pronepotem spectat.

Cotys, Mithridatis Pontici, ut loquitur Plutarchus, uterini fratris regnum Bosphori occupaverat: at cùm Principes ut & urbes de antiquitate sæpe certarent; ideo attenti erant

in Æra sua in nummis apponenda, sic populis Cotys majores suos Thraciæ Reges ante Mithridates Ponti Principes regiam dignitatem obtinuisse videtur demonstrare ipsa nummis suis apposita.

Vetusta est Thraciæ Regum series, siquidem Thucydides Hist. lib. 2. pag. 119. tradit, primum ex illis Therem, imperium fundasse post bellum Persicum & ante Peloponnesiacum: at cùm ille Sitalcem & Sparadocum filios reliquisset, & Sitalces Seuthi Sparadoci filio regnum testamento donasset, & indè Seuthis hujus successores æram inde dinumerarunt anno primo Olympiadis 89. quæ respondet an. V. C. 330. & 331. Postquam Sitalces periisset à Triballis victus, ut demonstraret Thracios Reges esse Ponticis Principibus, qui Epocham suam computârunt tantùm anno 2. Olymp. 118. respondenti V. C. 497. & 498. ut in illorum nummis ostendimus.

Ex computo igitur Thraciorum Regum Æræ ab anno V. C. 331. in hoc Cotys Bosphori Principis nummo exaratæ, hæ litteræ numerales 529. designantes, efficient simul junctæ annum V. C. 860. quo Trajanus Tribuniciam potestatem agebat 9. & 10. & Cotys Imperatorem Romanum cui pendebat tributum, in moneta ut plurimi Reges ad obsequium Romanis suum denotandum signare voluit.

Excusandus est omnino noster Seguinus, si nummo Cotyi Rhæmetalcis filio adjudicato, si in aversa parte Augustum exhiberi existimavit, in cujus gratiam litteras numerales Θ. K. Φ. explicuit Θέος Καῖσαρ Φίλος, sed eum egregiè monuit in secunda editione erud. Henr. Valesius litteras esse numerales æram notantes; quando autem illa cœperit, inquirere parum fuit sollicitus.

ININTHIMÆVUS
BOSPHORI REX.

ININTHIMÆVVS
REX BOSPHORI CIMMERII

*In thesauro Ludovici Magni
ex num. æreo 3. moduli.*

DE Ininthimævo nulla apud Historiæ Scriptores, sola in nummis mentio: ejus nomen in selectis Seguini habetur; illum BACIΛEΩC ININΘHMH-ΤΟΥ inscriptio, Regem arguit: sed existimat erudi-

tus Scriptor litteras numerales A. Λ. Φ. in eo exaratas ſuperioribus Thraciæ Regibus, de quibus illi ſermo fuit, coævum fuiſſe deſignare, quod partim verum eſt, ſed non in Thracia, & cum iiſdem Principibus, imò in Boſphoro, cum Cotyis ſucceſſoribus ex Thracio regno in Cimmerium imperium tranſlatis.

Nummi quidem epigraphe, Ininthimævum fuiſſe Regem demonſtrat; ſed diadema circa caput revinctum, & ſceptrum ante omnis faciem, omnia regiæ dignitatis inſignia, penitùs demonſtrant; porro ipſius dignitas in tenebris omnino lateret, niſi illud manifeſtarent litteræ numerales, antiquam Thraciorum Principum epocham denotantes, quam Boſphorani Reges ut originem ab iis deducunt, ſuis nummis conſignavere, ad Regis titulum in eorum familiis eam à ſeculis fuiſſe uſurpatam, populos ſuos edocerent.

Cotys quem ſuprà Boſphori Regem ex Taciti Annalibus produximus, litteras numerales in ejus nummo ſignatas Θ. Κ. Φ. annum æræ Thraciorum Principum 529. exhibet, hæ verò reſpondent V. C. 860. quo, ut dictum eſt, Trajanus in averſa Regis parte ſignatus, 9. & 10. poteſtatem egit, Ininthimævus habet in ſuis nummis A. Λ. Φ. annum ejuſdem epochæ, ut rudis eorum & inconcinna forma illorum probat, ipſi Cotyi ſucceſſorem in regno demonſtrant; hinc verò, quo nomine & gradus ſucceſſione inquirendum, ut Antiquariorum diſquiſitioni permittit Seguinus noſter. *Edit.* 2. *pag.* 47.

Ininthimævus in nummo barbâ prolixâ decoratus rugiſque in facie venerandus prodit, & Cotye ſenior videtur. Cotys Mithridatis Pontici frater uterinus ipſius

regnum

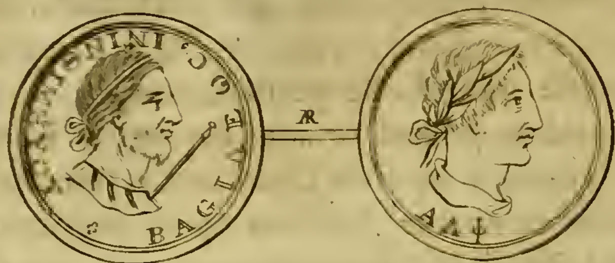
regnum obtinuit ſub Claudio anno V. C. 802. & ſi ejus nummus ſuprà cuſus exiſtimatur, percuſſus eſt ſub Trajano V. C. 860. ideo 58. annos ſaltem regnaſſe oportuit; quomodo autem nondum adultos filios reliquiſſet, illius ergo filium fuiſſe Cotyn iſtum, cujus nummum protulimus, & Ininthimævum patris ejus patruum ad tutelam alterius etiam Cotyis, de quo loquitur Arrianus in Periplo Ponti Euxini pag. 19. Edit. Oxoniæ 1698. vocatum eſſe mihi facilè perſuaderem.

Barbâ quidem prolixâ ornatus depingitur Ininthimævus, quam ſemper nutrivit Thraciorum Principum more, qualis exhibetur Seuthes apud Seguinum pag. 38. Ipſe videtur fuiſſe filius natu minor Cotyis illius qui primùm Thraciæ regnum adeptus, deindè Armeniam minorem à Caligula obtinuit. Fratres illi fuêre; natu major Rheſcyporis, cui, patre mortuo, Claudius tantùm Arabiæ partem, quam ipſius pater habebat, conceſſit; & poſtea Armeniæ majoris parte, quæ illi contigua erat, à Nerone dónatus eſt: alter ejus frater fuit Cotys juventa rudis, qui Boſphori regnum à Claudio impetravit, cujus filius Cotys etiam nomine, cùm filios reliquiſſet nondum adultos, à Boſphoranis permittente Romano Imperatore, Curator eorum & Rex appellatus eſt.

Eam ſane ſententiam firmat Epocha Thraciorum Principum in nummo ſignata, quam alienus ab eorum proſapia nunquam computaret; imò ſubſequens & eadem in pupillo poſteà Rege penitùs evincit Ininthimævum è Seuthis ſanguine ortum, à quo Æra initium deſumpſit.

NUMMUS ININTHIMÆVI BOSPHORI REGIS.

E THESAURO REGIO.

Caput ſenile Regis barbati & diademate redimitum, ante quod ſceptrum, cum epigraphe BACIΛΕΩC ININΘΙΜΗΥΟΥ, hoc eſt REGIS ININTHIMÆVI. Ex averſa parte caput laureatum imberbe, ſub quo litteræ numerales AΛΦ. id eſt 531.

VUlgavit hunc nummum Cl. Seguinus in Select. pag. 47. Edit. 2. de quo pauca loquitur, nec argenteum, nec bidrachmalem eſſe profert; Ininthimævum ex inſcriptione appellat, ſed Regulum quem Thraciæ ex ejuſmodi Principum barbara & inconcinna nummorum forma, ſuſpicatur. Caput laureatum in averſa parte percuſſum, ſimile alterum in Cotye, Auguſto tribuit; alterum verò in Rheſcupori ſubſequente, incognitum fatetur, de hoc ne loquitur quidem.

Seguinus ut Æræ Thracum Regum inveſtigationem fugeret, undè, inquit, hæc cœperit, aliàs inquiremus: ad marginem notat, De Æra Spanhennius pag. 863. ubi ne verbum de illa

nec de Thracibus facit, sed non ita Æræ cujusdam caput detegere facile est; hanc verò ad Seuthem, ubi primum Thracum regnum ex Sitalcis patruelis testamento accepit, à quo tempore ejus successores ex eadem stirpe procreati dinumerarunt ab anno primo Olympiadis 89. quæ respondet, uti suprà diximus, anno V. C. 330. & 331. qui si adjunxisset litteras ΑΛΦ. 531. annis V. C. incidisset in Trib. potestatem XI. & XII. Imp. Trajani.

Cùm notæ in nummo Ininthimævi recentiores tantùm sint annis duobus, quàm in Cotye, & ille senior ipso videatur, tutoris loco regnum administrasse necesse est, præsertim cùm Rhescuporis illum ex ipsa Thracum Regum Æra sequatur, & juvenis admodum depingatur: sed an diù Ininthimævus regnârit, nondum ex nummis, historia de illo affatim silente, licet illi plurimi occurrant, observavimus.

Quia verò sunt illi nummi Bosphorani, rudes & inconcinni, fatemur, versatum maxime in re antiquaria esse oportet, ad Imperatores quos exhibent sine eorum nomine dignoscendos; sed ii qui de illis scribunt, & eorum imagines Lectoris oculis subjiciunt, aliis minus peritis excellere debent, quos ignorare nequeunt, præsertim cùm in illis Æra sit consignata, illorum dux & regula.

RHESCYPORIS I.

REX BOSPHORI.

BOSPHORANORUM Regum Hiſtoria, cùm in obſcuro plurimum lateat, ægrè ſi deſcribenda videtur, ſaltem eorum ſeriem è locis Scriptorum peregrinis & è nummis illorum Principum ſuperſtitibus

texere nobis liceat : illam igitur ex utriuſque ſubſidio aggredimur. Nullus quidem Codex de Rheſcuporide Boſphori Rege loquitur, omnes eum Thraciæ adjudicant Hiſtorici : en porro nummus, qui hunc Principem ad Boſphori regnum proculdubio revocat.

Cotyn Thraciæ Regem, ex parte quam poſſidebat in illo Principatu, in Armeniam minorem à Caligula Imperatore tranſlatum narrat Dio Caſſius. Cotyn alterum illius filium ad Boſphori regnum à Claudio transmiſſum tradit Tacitus. Nummi verò Rheſcyporidis Thraciorum Regum Ærâ inſigniti, illum ipſius Cotyis filium vel potius nepotem fuiſſe evincunt.

Æra in hoc ultimi Cotyis nummo ſignata, annum dinumerat 529. Altera eorumdem Thraciæ Principum in Rheſcuporide noſtro computat 541. Intermedio nempe Ininthimævo tutore cum 531. Undè certa illorum Regum ſeries eruitur, eam ita ex indubitatis veteribus monumentis probatam non negat, ſed ſtirpis ordinem arguit & Rheſcyporim Ininthimævi, pro filio haberi poſſe exiſtimat, cùm Cotys ipſe progeniem fortè non reliquerit, aut Ininthimævus in familiam ſuam regnum tranſmiſerit, cui reſpondemus ætatem in Rheſcuporidis nummo juvenilem, Cotyis potius filium qui in ætate florenti exhibetur, quàm Ininthimævi qui ſenex prodit, denotare.

Quando autem Rheſcyporis regnare cœperit, difficilius eſt pronuntiare ; nam Ininthimævi nummus notat annum hujus Æræ 531. & Rheſcyporidis noſter dinumerat 541. longum eſt quidem temporis ſpatium, cùm inter utrumque effluxerint anni decem : porrò non ideò Ininthimævum tot regnaſſe exiſtimandum,

& id nummus non probat; ſed ut Seguini nummus Rheſcuporidis denotat Æræ Regum Seuthidarum annum 542. & noſter annum tantùm 541. novi reperiri aliquando poſſunt; qui Rheſcyporidis regni principium altiùs repetant, & ſic de illius regni tempore tanquam incerto loqui ſuperſedendum.

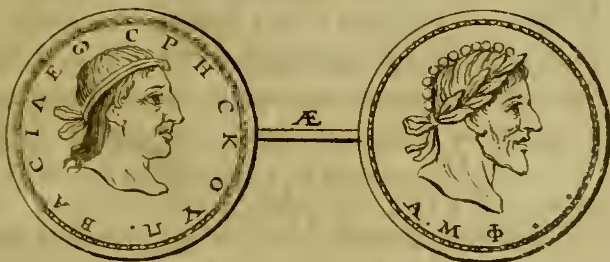
Quod de illo certius afferri poteſt, id ſaltem demonſtrat noſter illius Principis nummus; nam indicat ex computo Æræ quam exhibet, illum ſub Hadriani initium Boſphori regnum occupaſſe, & hoc confirmatur ex ipſius imagine in ejus Regis averſa parte expreſſa.

Alter verò Rheſcyporidis noſter nummus cum annis in illo ſignatis 547. illum ad annum V. C. 878. imperio Hadriani nono correſpondentem, perveniſſe arguit; & ſi vera ſunt ea quæ in Arriani Periplo Ponti-Euxini leguntur, eum non diu regnaſſe nos edocent: nam illius, ut exiſtimamus, fratrem Cotyn ei ſucceſſiſſe, imò & utrumque ultra Hadriani imperium Boſphori regnum haud tenuiſſe, ut mox videbimus, demonſtrant.

NUMMUS
RHESCYPORIDIS BOSPHORI REGIS.

Ex Museo nostro.

Caput Regis juvenile cum capillis oblongis diademate revinctum, cujus epigraphe BACIΛEΩC PHCKOΥΠΟΡΙΔ. Id est Regis Rhescyporidis. In aversa parte caput laureatum Imperatoris, cum litteris nulibus AMΦ. hoc est anno 541.

Dubitavit Seguinus an similem sculpendum traderet nummum, ob rudem & inconcinnam illius formam ab artifice imperito elaboratam; plurimos quidem ejus Bosphori Regis possidemus, quorum alii melius, alii deterius sculpti sunt, utpote in regione ferè barbara. Verùm id ab illo tandem obtinuit inscriptio, quâ istius Reguli nomen quo scribendum modo erat, edoceremur. Siquidem apud Romanæ Historiæ Scriptores plurimis modis variatum sit, quod non mirum si in nostris diversè etiam scribantur: ita ut alii habeant PHCKOΥΠΟΡΙΔ, alii verò RHCKOΠΟΡΙΔ.

Non ingratum forsan videbitur, si varias illas quæ ab Au-

toribus lectiones exponuntur, hîc exhibeamus. Appianus ΡΑΣΚΥΠΟΛΙΝ & ΡΑΣΚΟΥΠΟΛΙΝ. Dio ΡΑΣΚΥΠΟΡΙΝ. Jul. Cæſar RASCIPOLIM, Velleius & Lucius RHASCYPOLIM. Suetonius THRASCYPOLIM. Tacitus THESCYPORIM. Ut Thracii nummi Boſphoranis antiquiores, & melior Boſphoranorum pars præfertur: unde nummorum iſtorum fide, retinendum PHESCYPORIDIS nomen videtur

Licet noſtri omnes Rheſcyporidis Regis nummi diverſam dinumerent Æram, unum ex illis tantùm ſculpendum exiſtimavimus cum antiquiore ſignatum, ſcilicet ΑΜΦ. id eſt an. 541. monendo Lectorem nummum ex iis recentiorem notare annum 547. ita ut omnes illius regni ſex annos ſolùm exhibeant; an altiùs regnare cœperit, an paulo poſt ultimum ejus Æræ annum mortuus ſit, difficile eſt pronuntiare.

Singuli noſtri Boſphorani iſtius Regis nummi, in averſa parte caput Imperatoris laureatum habent cum ſceptro ante faciem; & licet Hadriani nomen in illis non ſit ſcriptum, porro ejus imago barbata illum eſſe demonſtrat. Cotys & Ininthimævus, exhibent Imperatorem Romanum imberbem, nempè Trajanum: Rheſcyporis qui eos Principes ordine ſequitur, barba decorum præfert Auguſtum, ſcilicet Hadrianum Trajani ſucceſſorem, qui barbam, ut cicatrices quaſdam tegeret, primus ex Cæſaribus tulit; ſed non modo imago ejus barbata Hadrianum denotat, ſed Æra Seuthidarum in omnibus nummis Rheſcyporidis ſignata, in ejus Imperatoris regnum incidit.

Inquirit Amicus cur ſceptrum quod ante faciem Cotyis & Ininthimævi exaratum eſt, in hoc meo Rheſcyporidis nummo ante Hadriani effigiem, ut in cæteris quos poſſidemus, ſculptum eſt: quod feciſſet Rheſcuporis majoris adulationis gratiâ erga Hadrianum, quaſi teſtaretur Boſphori regnum potius eſſe Imperatoris quàm ſuum; nam Romani Imperatores pro arbitrio regna largiebantur, ut in Trajani nummo videmus REGNA ADSIGNATA, & tres Reges ſtantes ante ſuggeſtum Imperatoris, qui ab illo diademata Regum inſignia recipiunt.

RHOEMETALCES

RHOEMETALCES.

BOSPHORI REX.

RHOEMETALCES, nomen fuit olim Regis Thraciæ, Cotyis ſenioris filii, qui à Romanis contra Beſſos adjutus eſt, & viciſſim illos contra Dalmatas & Pannonios in eorum Provincias irrumpentes deffendit: ideò percharus Auguſto extitit; nihil mirum ſi ejus nomen apud poſteros, etiamſi ad Boſphorum tranſlatos regnum, poſt duo ferè ſæcula exurgat.

Prioris Rhœmetalcis Thraciæ Principis nobis ſuperſunt plurimi raritate inſignes nummi, cum Auguſti imagine in averſa parte; ſed poſterioris hujus Boſphori Monarchæ hactenus nulli conſpecti ſunt: licet verò Æræ Seuthidarum ope deſtituti, accedit apprimè Capitolinus, qui nobis illum ſub Antonino Pio Boſphori regno potitum fuiſſe, his verbis nos edocet: *Rimetalcen in regnum Boſphoranum, audito inter ipſum & curatorem negotio, remiſit.*

Rhimetalcis nomen apud Capitolinum tanquam mendoſum exulavimus, Rhœmetalcis appellatione genuina, illi ex nummis BACIΛEΩC POIMHTAΛKOY, Thraciæ Regis ſubſtituta.

Nummum æreum secundæ magnitudinis percussum exhibemus. In eo ab una parte caput Augusti cum inscriptione ΚΑΙΣΑΦΟΣ ΣΕΒΑΣΤΟΥ. In altera duo capita visuntur, Regis ipsius & uxoris, seu potius Augusti & Liviæ, additis verbis ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΡΟΙΜΗΤΑΛΚΟΥ.

Cum Rhœmetalces igitur in vita Antonini Pii Bosphoranus Rex renuntietur, & Rhescyporis II. ex nostro nummo Seuthidarum Æra insignito, sub ipso Imperatore Bosphori etiam regnum administrasse noverimus; Rhœmetalcem Rhescyporidis filium fuisse cum quadam rationis fiducia nobis persuadere possumus: præsertim ut nummorum ope Rhescyporim non diu regnasse, compertum est, siquidem Capitolinus ipse Rhœmetalcem in puerili ætate post mortem patris relictum, Dumillum habuisse curatorem nobis asserit.

Si res Bosphori Principum domesticas scrutari nobis liceat, ex Capitolini superiore fragmento litem inter curatorem Regis, & ipsum Rhœmetalcem fuisse ortam cognoscemus, quæ nulla alia nisi de regno esse potuit. Curator videtur filius Anonymus Rhescyporidis, fratris

Cotyis, qui ob ætatem puerilem prætermiſſus eſt, & regnum ipſi Rheſcyporidi datum: atqui cùm hic Rhœmetalcem poſtea reliquiſſet impuberem, tutela Cotyis filio patris Rheſcyporidis patrueli commiſſa, qui regnum ad ſe, ut filium primogeniti propter ætatem prætermiſſum; nec regni adminiſtrationem relinquere volebat.

Qua de re quiſque Legatos Romam miſerunt; at cùm inter regna Imperii Romani adſignata, hoc tempore accenſitum fuit regnum Boſphoranum, ut certè erat ætate etiam Strabonis, cujus hæc verba ſunt: Καὶ νυν ὑπὸ τοῖς τῶν Βοσπορανῶν Βασιλεῦσιν, οὓς Ρωμαῖοι καταστήσωσιν, ἅπαντά ἐστιν. *Nunc ſub Rege Boſphori, quem Romani conſtituerunt, omnia ſunt. Lib.* 7. *pag.* 312. Ideo Antoninus Pius utrumque Principem Romam accerſivit; & audito eorum negotio, Rhœmetalcem ultimi Regis filium, cui Populi curatorem creaverant tantum ad tempus, in Boſphorum remiſit, curatori verò adempta omni poteſtate.

Quot annos regnarit Rhœmetalces, & quo tempore mortuus ſit, ignoratur; filium ei ſucceſſiſſe, ſed illius nomen deperditum, nummi ejus prepotem Rheſcyporim III. Boſphori regnum tenuiſſe nos edocent.

ANONYMUS
BOSPHORI REX.

NOMEN illius Principis qui in Boſphori regno Rhœmetalci ſucceſſit, in libris nec in nummis hactenus occurrit, licet à quibuſdam eruditis viris Rex Eupator cognomine obtrudatur ; ſed Sauromatarum & non Boſphori Rex ille fuit, ut ex ſequentibus apertè videbimus.

Alii ſententiam firmare conantur verbis Luciani in vita Alexandri, narrantis ſe Legatos Boſphori reperiſſe petentes Bythiam ex parte REGIS EUPATORIS, tributum, quod ſolvebat quotannis Imperatori *M. Aurelio* ferentes : at cùm ſub Antonino Pio regnaſſet in Boſphoro Rœmetalces, illis viſum eſt Eupatorem ſub M. Aurelio illi ſucceſſiſſe.

Alii freti litteris Plinii junioris ad Ttajanum, in quibus legitur : *Si qua legatio à Boſphoro veniſſet ;* & poſtea de Legato Sauromatæ Regis fiat mentio, mox Sauromatam Boſphori Regem eſſe voluerunt, & ut eorum Principum ſeriem firmarent, numiſmata unius Regis Sauromatæ cum Trajani effigie alterius REGIS EUPATORIS cum M. Aurelio & Vero, tertii tandem cum Sept. Severi imagine, ſingula, eadem Æra ſubſequente inſignita protulerunt.

Nummus quidem REGIS EUPATORIS cum M. Aurelio & L. Vero conjunctus, videtur prima fronte iis favere qui ex Luciani verbis illum in Boſphoro regnaſſe ſub M. Aurelio autumant ; ſed cùm in Sauro-

tarum Principum ſerie exponatur non Rhœmetalci de quo loquitur Capitolinus, ſucceſſiſſe ullo modo potuit.

Boſphorus autem apud Romanos largo nomine ſumebatur pro illis regionibus, quæ ultra Pontum-Euxinum extenſæ, plurimas Provincias & Regna complectebantur; quemadmodum hodie Italia diverſos Ducatus & Principatus continet, & ita intelligendi ſunt Lucianus & Plinius; Lucianus quidem ait, Legati Boſphori, velut ſi diceret, Legati Italiæ, qui ex parte Regis Eupatoris, Sarmatiæ Aſiaticæ ſcilicet Principis; & ſic Plinius audiendus, ſi qua legatio à Boſphoro, id eſt ab Italia, veniſſet; & cùm poſtea loquitur de Legato Sauromatæ Regis, Sarmatiæ ſubintelligendus.

Quoad regna, Boſphorus propriè dictus & Sarmatia Aſiatica, duo erant diverſa; ita ut Rex Sauromata non erat Boſphoranus, & illa apertè dividit Eutropius ſub Trajano de ipſo loquendo: *Iberorum Regem, & Sauromatarum & Boſphoranorum en fidem accepit.*

Sola Boſphori & Sarmatiæ Regum diverſa Epocha rem dijudicat. Spanhemius nummum ΒΑCΙΛΕΩC ΕΥΠΑΤΟΡΟC cum Aurelii & Veri imaginibus quas Antonino Pio barbato ſcilicet, & M. Aurelio imberbi tribuere debuiſſet, in notis ad Julianum pag. 421. vulgavit cum litteris innumerabilibus ΘΝΥ. id eſt 459. cujus Æræ caput ut non adferret, ait: *Outre que ce n'eſt pas ici le lieu d'en parler, j'en laiſſe même de bon cœur le ſoin à M. Vaillant, qui travaille à nous donner un recueil de ces Rois barbares, & à les illuſtrer par leurs Epoques.*

Noſtrum eſt igitur hoc loco utriuſque regni & Boſphori & Sarmatiæ Æras exponere: jam abundè de priori diximus illam habere initium ab anno primo

Olympiadis 89. quo Seuthes Sparadoci filius Sitalci patrueli in regno ſucceſſit, quæ reſpondet anno V. C. 330. & 331. undè numeranda eſſet in medio imperii M. Aurelii à morte Antonini Pii in Regibus Boſphori 591. At in Eupatore computantur tantùm anni 459. Æra ergo Sarmatarum Principum centum & amplius annis recentior eſt Boſphoranâ; illa enim tantùm cœpit ab anno quarto Olympiadis 119. V. C. 453. quo Sauromates regnum Sarmatiæ recepit poſt mortem Antigoni ad ipſum Phrygiæ in prælio occiſi, ut plurimi alii Reges ſub Alexandro M. regnis ſpoliati.

COTYS II.

REX BOSPHORI.

SI Ininthimævi Bofphori Regis Rhefcyporim nummorum ope in qua Seuthidarum Thraciæ Principum Æra fignata eft, fucceflorem fuiffe didifcimus, nunc Arriani Periplus Ponti-Euxini Rhefcyporidi Cotyn II. pariter in Bofphori regno fucceffiffe nos edocet, undè quanta lux Hiftoriæ filenti numifmata fint, & loci peregrini quantam utilitatem illi afferant, norunt Antiquarii.

Arrianus Legatus pro Prætore Hadriani ab eo in Cappadocia conftitutus anno fui imperii 19. in Provinciam vix advenit, cùm pro recepto officii munere primas à fe adminiftratæ Provinciæ rationes fub exitum anni reddit, ne quid Imperatorem celaret, quod Reipublicæ, fi nefciretur, perniciem afferre poffet. Hæc fcribit: Poftquam Cotyis, Regis Bofphori Cimmerii, obitum cognovi, operam dedi, ut hanc tibi ad Bofphorum navigationis itinerifque rationem notam facerem, ut fi quid fortè de Bofphoro capere velis confilii, facilius id atque commodius, hac tibi navigatione cognita, facere poffis. *Peripl. Pont. Euxin. pag.* 18.

Si Rhrefcyporidis nummos cum Æra Seuthidarum 47. retulerimus, qui in 8. imperii Hadriani annum incidunt, & Arrianus notat Cotym ejus fucceflorem anno imperii ejus Cæfaris 19. faltem Cotys ad plurimum regnavit decem annos; & fi conjicere liceat,

Rheſcuporidis frater potiùs quàm filius fuiſſe videtur, præſertim quod alterum Rheſcyporim nummi Cotyi ſecundo ſucceſſorem fuiſſe penitùs declarent.

Nulli hactenus Cotyis iſtius nummi in noſtras manus venerunt.

RHESCYPORIS II.

BOSPHORI REX.

In Cim. Ill. Harlæj cogn. gnal.
Ex num. ær. 3 magn.

AD ſeriem Boſphoranorum Regum provehendam, dum nobis deſunt omnino Hiſtoriæ Scriptores, feliciter in noſtras manus incidit nondum conſpectus ex iis Principibus nummus, cum litteris circa

caput, ſuperiorum more, ΒΑCΙΛΕΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC, ſed non ſatis eſſet communis his Boſphori Regis Rhescyporidis inſcriptio, niſi notæ numerales Seuthidarum annos ΓΞΦ. id eſt 563. continuarent, & ex dubii nominis appellatione, novum ſeu alterum Rheſcyporim nobis exponerent.

Litteræ illæ numerales ΓΞΦ. 563. cum anno V. C. 330. & 331. à quo Olympiadis 89. primo incipit Epocha Thraciorum Principum ex progenie Seuthis ortorum, efficient ſimul junctæ, nempè prior numerus annum 893. decurrentem uſque ad 11. Julii menſis 894. quo computabatur imperii Antonini Pii annus 3. & 4. Igitur novus eſt Rheſcyporis ille, quem vulgamus, & diſſimilis ab altero, cujus regnum Hadriani initio adſcripſimus nummis ipſius Imperatoris in fidem prolatis & inter priorem illum Rheſcyporin, & hunc recentiorem Arrianus, Cotyn ſcribit 19. Hadriani mortuum Boſphori Regem profert.

Quis autem ille ſit Rheſcyporis nomine ſecundus, an Cotyis ultimi Regis filius, an ex Rheſcuporide Cotyis fratre genitus, ambigitur: porrò ſi conjecturæ nobis locus ſit, filius Cotyis, potiùs quàm Rheſcyporidis filius fuiſſe videtur. Si Rheſcuporis & Cotys pro fratribus habentur, & non diù regnarint, uno vel altero tantùm anno Rheſcuporide natu minor potuit eſſe Cotys; & cùm per decem poſtea imperarit, filium reliquit ætate ad regnum adminiſtrandum idonea, & ſic prætermiſſi ſunt Rheſcuporidis filii, & Cotyis ſtirps in principatu remanſit, ut Capitolinus in ſequentis Regis hiſtoria innuere videtur, de quo mox acturi ſumus.

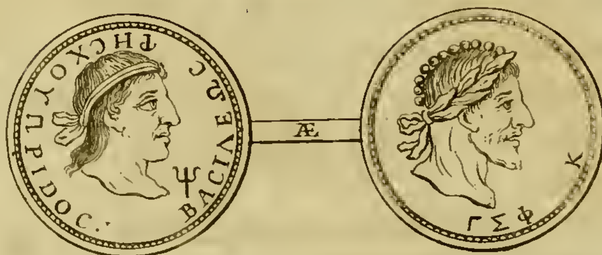
Quid egerit Rheſcyporis II. in regni adminiſtratione, cùm nullus hiſtoriæ Scriptor de rebus ejus geſtis meminerit, nihil certi de illo habetur; tridens tamen ante ejus faciem in area deſignatus, aliquam inſignem victoriam in mari Euxino contra illius oræ Reges retuliſſe denotat, unde hujus pelagi imperium eo lemmate penes ſe eſſe denotare voluit.

Etſi in hoc nummo Rheſcuporis in ætate juvenili depictus videatur, ex Capitolino tamen Antonini Pii imperii finem non vidit; Rheſcuporis regni habenas ſuſcepit anno V. C 889. & Antoninus Pius A. D. Non. Martii 914. mortuus eſt, & ex hoc computo Rheſcuporis quindecim aut ſedecim annos regnaſſe videtur, relicto filio Rhæmetalce.

NUMMUS RHESCYPORIDIS II.

Ex Museo nostro.

Caput juvenile Regis imberbis & cum capillis oblongis, diademate ornatum, ante quod tridens, & circa ambitum BACIΛEΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC; id eſt Regis Rhescyporidis. In averſa parte caput Imperatoris laureatum, ante quod littera K. & infra litteræ numerales ΓΞΦ. hoc eſt anno 563.

Licet BACIΛEΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC in hoc nummo æreo parvuli moduli epigraphe, cum capite Imperatoris laureato in averſa parte percuſſo, Boſphoranum Regem more ſolito demonſtret, forma tamen illius à prædeceſſoribus Principibus multò tenuior quoſdam Antiquarios ut ad Rheſcyporin hujus nominis Thraciæ Regem ſub Tiberio regnantem revocare poſſent, impelleret; ſed rem omnino dirimit Æra in Boſphoranis ſolita, quæ nulla in Thraciis Monarchis occurrit: materia verò metalli minùs denſa quæ illius pondus

multùm minuit, an ad monetæ elegantiam reſtituendam, an ad belli ſumptus parcendos, Lectoris eſto judicio.

De Tridente anre Rheſcyporidis faciem percuſſo, quod ille maris imperium penès ſe eſſe gloriaretur diximus; nam Boſphori regnum, oræ Meotidis paludis parti & alteri Ponti Euxini erat expoſitum: ut erant in his regionibus ex vicinis Regibus aut gentibus potentiores, navium & triremium claſſem inſtituere inſignem poterant.

Ex antica ad averſam nummi partem tranſeamus; Caput laureâ ornatum, Imperatoris quidem Romani effigiem, utpote in Rege Imperii Romani tributario percuſſam denotaret, ſed quis eſſet ille, vix inconcinnam figuram quæ ultra caput humanum nihil aliud demonſtrat, vel peritus agnoſceret, niſi Seuthidarum Æra in eo impreſſa anno V. C. 504. reſpondens, Antoninum Pium omnino indicaret; nam ſi anno urbis 330. vel 331. adjungas ΓΞΦ. id eſt 563. incides in Trib. pot. hujus Imperatoris, quâ per Legatos ille victoriam in Britannia retulit, qua de re Auguſto gratulans Rheſcyporis nummum hunc percuſſit.

Littera K ante Antonini Pii faciem expreſſa, meo judicio initialis eſt, & Κᾶισαρ videtur explananda: nam cùm Boſphorani Reges Romanum Imperatorem cui pendebant tributum, non nomine ſed imagine tantùm deſignarent, Rheſcuporis Antoninum Pium per litteram unicam Cæſaris nomen omnes titulos complectens deſignare voluit, ut in ſacris codicibus dicitur: *Redde quæ ſunt Cæſaris Cæſari.* Ipſe Julianus Imperator, ſuos omnes prædeceſſores uno nomine appellat Cæſares.

RHESCYPORIS III.

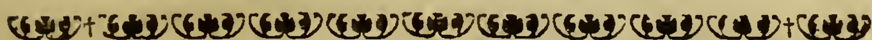
BOSPHORI REX.

CUm post Rhœmetalcem Bosphori Regem à Capitolino nobis indicatum sub Antonino Pio, Historiæ Scriptores nullum ampliùs postea ex iis Principem nominassent, & Rex Eupator, qui Rhœmetalci successisse sub M. Aurelio ab eruditis quibusdam existimabatur, à nobis Sarmatiæ Asiaticæ, cui imperabat, restitutus esset; parva seriei Bosphori Principum continuandæ spes affulgebat; sed nummi ex terræ visceribus quotidie eruti Historiæ vindices in subsidium veniunt, & ecce Rhescyporis novo vultu insignis, novoque Imperatori Romano sociatus, qui locum suum inter Bosphoranos Monarchas postulat.

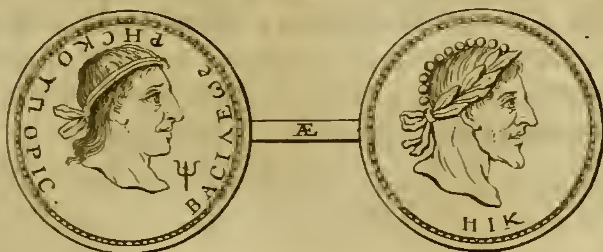
Rhescyporidis nomen, licet Thraciæ & Bosphori Principibus ex eadem progenie sit familiare, forma tamen nummi illum ad Bosphoranos revocat; & solemnis Seuthidarum Æra huic inserta, Rhescyporim sub Sept. Severi imperio, Bosphori regnum tenuisse apertè demonstrat; ideò ille Tertius nomine scilicet, venit appellandus. Si verò audiendus est Zozimi *in Valeriano lib.* 1. qui illos Monarchas Bosphoranos quandiu regnarint, in regnum paternum filios successisse narrat, iste Rhescyporis Anonymi sub M. Aurelio degentis filius, & Rhœmetalcis sub Antonino Pio nepos fuisse videtur.

Quando Rhescyporis III. regni habenas susceperit; an sub Commodo, vel sub Severo, licet in nummi

averſa parte ſit percuſſa ejus effigies, ſilent Hiſtorici: Quot annos regnarit, nummus indicare nequit. Quando mortuus ſit, incompertum eſt: Zozimus filios habuiſſe indicare videtur, ſiquidem ex illo Scriptore ejus progenies ad Philippum uſque proceſſit. Succeſſoris nomen aliquando fortè ſuppeditabunt nummi.

NUMMUS RHESCYPORIDIS III. BOSPHORI REGIS.

Ex Museo nostro.

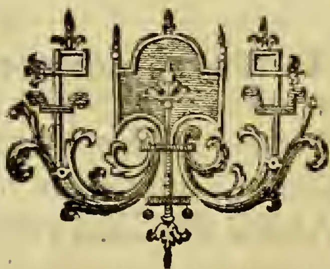
Caput Regis imberbis, capillis longis inſigne & diademate revinctum, ante quod tridens cum epigraphe ΒΑCΙΛΕΥC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙC. Ex averſa parte caput laureatum Imperatoris, ſub quo HIX. id eſt anno 618.

Quanta ad ſeriem & ad annos regni exterorum Principum illuſtrandos ſit momenti Æra eorum in nummis exarata, dijudicabunt rei Antiquariæ ſtudioſi, qui Boſphori

Regum numiſmata in cimeliis recondunt, quos ea deleta aut non integra vix noſſent, vel qui fuerint illi Imperatores in averſa parte ſignati pronuntiare non poſſent, cùm illorum nomina honoris causâ, circa capita, ſolito more, non adſint ſcripta: ex ſolis igitur notis numeralibus, & Rex & Imperator dignoſcuntur.

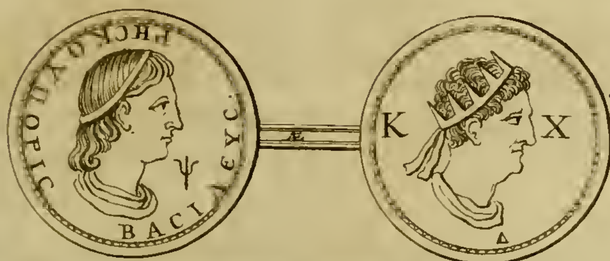
Hæc præfert litteras HIX. annum 618 ſignificantes, & ita Rheſcyporis in nummo appellatus, alius & novus à ſuperioribus illarum auxilio arguitur, & ſub Sept. Severo regnaſſe oſtenditur; ſi enim Æræ, cujus caput à regni Seuthis nomine primi initio, ex Thucydide aſſignavimus anno primo Olymp. 89. correſpondente V. C. 330. & 331. addideris numerum hunc 618. efficient ſimul 948. & 949. quo Sept. Severus ſecundum imperii annum dinumerabat à morte Did. Juliani Kal. Jul. 946. occiſi, & ad ſimile tempus ſequentis anni decurrentis.

Tridens ante Rheſcuporidis faciem ſignatus, jam ante in Rheſcyporidis II. nummis prodiit, quem ad Imperium maris ſibi à Boſphori Regibus attributum, ſpectare diximus ob magnam navium copiam, quam in Ponto Euxino, & in Palude Mæotide tenebant.

NUMMUS

NUMMUS RHESCYPORIDIS III.

Ex Museo nostro.

Caput idem Regis diadematum, cum inſcriptione in ambitu ΒΑCΙΛΕΥC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙC ; & ante faciem, tridens. Ex averſa parte caput Severi laureatum cum notis numeralibus in area KX. id eſt anno 620.

ALter ecce Rheſcyporidis III. nummus, in quo ut in ſuperiore legitur ΒΑCΙΛΕΥC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙC pro ΒΑCΙΛΕΩC ΡΗCΚΟΥΠΟΡΙΔΟC : inſolens quidem apud Boſphoranos Reges epigraphe, & parum uſitatum in cæteris Principibus ſcribendi genus. Interea fatendum hoſce Boſphori Reges fermè obſcuros & aliundè quàm ex nummorum penu notos, nunc abundè illuſtrari ut eorum laterculi inter alios Monarchas deſcribi poſſint Ærâ præſertim antiquiſſimâ inſignes.

Hæc porro adeò in illis nummis neceſſaria eſt, ut ſine ejus auxilio Sept. Severi effigies ab imperito artifice deformata vix agnoſci queat; illa exhibet litteras numerales KX.

annum Seuthidarum Principum 620. notantes, quæ in quartum imperii Severi à Kal. Jul. V. C. 950. usque ad 951. decurrentem incidunt, quo Imperator Getam filium minorem primò dixit Cæsarem, & deindè Antoninum natu majorem appellavit Augustum, communicata illi Tribunicia potestate; qua de causa ut Rhescuporis Severo gratularetur, hoc anno nummum cum ejus imagine percussit.

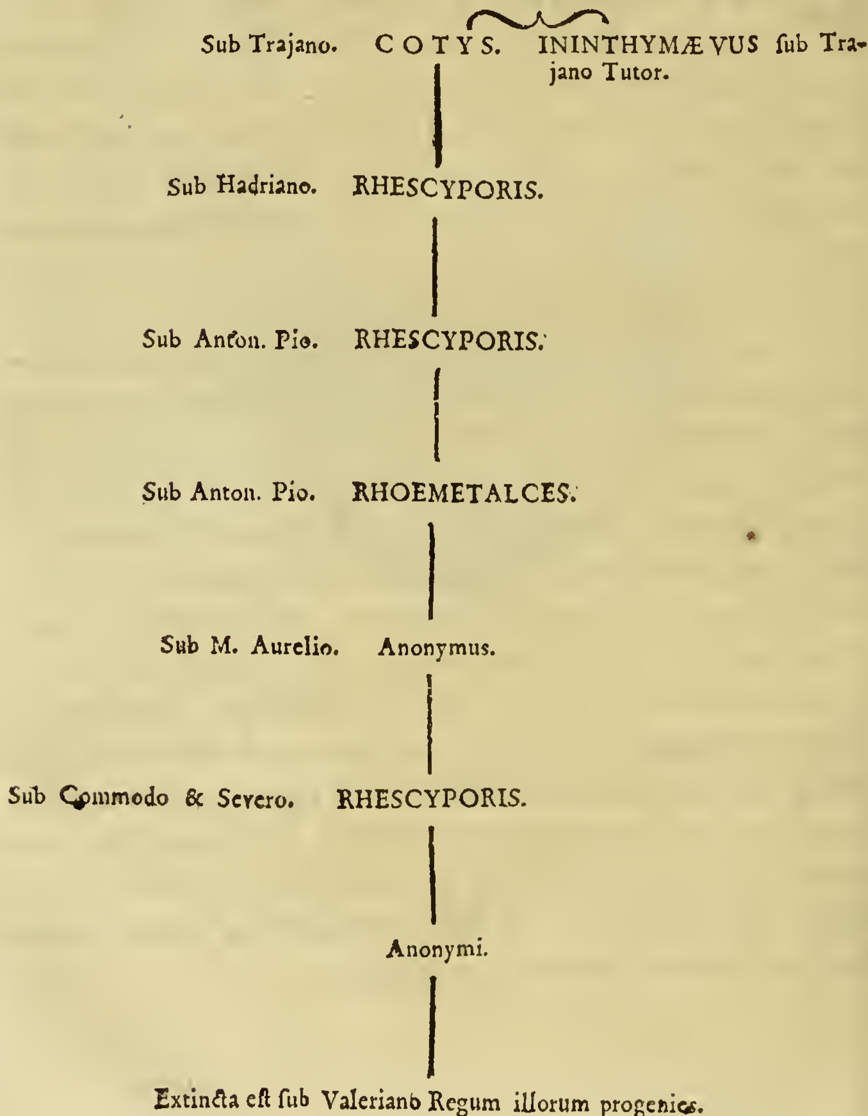

DE RELIQUIS BOSPHORI Regibus Anonymis.

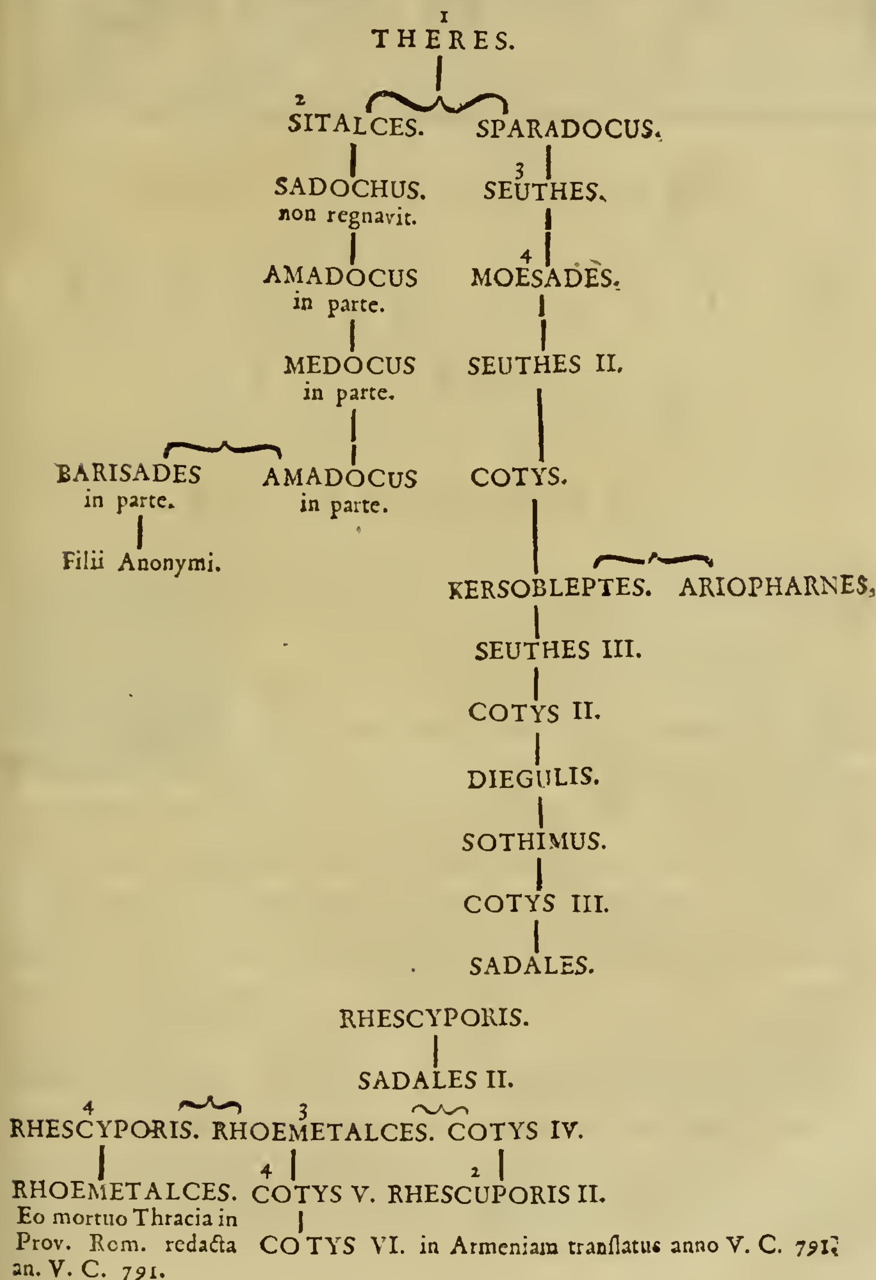
POST Rhescyporim III. sub Sept. Severo regnantem in Bosphoro, nulli ejus successorum nummi in manus nostras inciderunt, ut seriem eorum Principum absolvamus; sed non sine spe eos videndi aut recuperandi, cùm ejus filius, & postea nepos ei successisse videantur usque ad Philippum Imperatorem, sub quo extincta est Bosphoranorum ex Seuthe Thraciæ Rege progenies, ut his verbis Zozimus abundè tradit.

Et quidem *Borani*, inquit, in Asiam quoque transjicere conabantur: idque per incolas Bosphori sanè quàm facilè obtinuerunt: qui metu potiùs, quàm animi voluntate adducti, naves eis dederunt, & in trajiciendo Duces fuerunt. Quam enim diù Reges illi habebant, filiis in regnum paternum succedentibus; partim propter amicitiam cum Populo Romano, & commerciorum opportunitatem, partim propter ea munera, quæ ab Imperatoribus quotannis eis mittebantur, Scythas in Asiam transjicere volentes arcere non desinebant. Verùm posteà, quàm extincto genere regio, quidam viles & abjecti principatum obtinuissent; sibimet ipsi metuentes, Scythis adeundæ per Bosphorum Asiæ facultatem concesserunt, & suis eos navibus transvexere. Sic ille in vita Valeriani pag. 647.

STEMMA
REGUM BOSPHORI
EX PROSAPIA PRINCIPUM THRACIÆ.

STEMMA
REGUM THRACIÆ.

REGUM BITHYNIÆ HISTORIA.

DE BITHYNIA.

ITHYNIA eſt regio Aſiæ minoris, quam ab Ortu definiunt Paphlagones & Mariandyni atque Epictetorum quidam: à Septentrione Ponticum mare ab oſtiis Sangarii fluvii uſque ad fauces intra Byzantium & Chalcedonem: ab Occaſu Propontis; à Meridie Myſia & Phrygia minor, quæ & Helleſpontiaca dicitur. *Strab. lib.* 12. *pag.* 563. Difficile eſt diſtinguere fines Bithynorum, Myſorum, Phrygum, Dolionum circa Cyzicum, Mygdonum & Troum, quamvis in confeſſo eſt gentes iſtas à ſe invicem eſſe dividendas. *Id. pag.* 564. Nam diverſus fuit Bithyniæ ſtatus.

Illa diverſis nominibus appellata eſt, olim Cronia, dein Theſſalis, poſtea Mariandine. *Plin. lib.* 5. *cap.* 32. Bithynia & Bebricia vocata eſt. *Servius ad Æneid. lib.*

7. v. 373. Poſtea Mygdoniadem à Bithyno Rege dicta eſt Bithynia. *Solin.*

Græci, Thraces exiſtimant, qui cum Rheſo militarunt ad Ilium, Duce nocturnis inſidiis per Diomedem ſublato, quemadmodum canit Homerus, ſeceſſiſſe ad os Ponti, qua trajectus eſt in Thraciam breviſſimus, & partim quod carerent navibus, ibi manſiſſe, dixiſſe regionem Bebriciam, partim trajeciſſe ſupra Byzantium, ubi Thraces Bithyni colebant juxta Bithyam fluvium, unde fame pulſos revertiſſe in Bebryciam, & nomine mutato eam vocaſſe Bithyniam, à fluvio quem reliquerant: duraſſeque id nomen hac ratione in poſterum, cùm non multum Bithynia differat à Bebrycia, ut nonnulli putant. Alii ferunt Bithim primum hic regnaſſe Jovis & Thraces filium, & ab his regiones dominatas. *Appian. in Mithrid. pag.* 171.

Enimverò, ait Strabo, Bithynos cùm ante Myſi eſſent, ſic denominatos eſſe à Thracibus Bithynis atque Thynis qui eo commigraverunt, plerique uno ore affirmant: indiciumque adferunt de Bithynis, quod etiam-num in Thracia gens Bithynorum extat: de Thynis, quod Thynias eſt acta ad Apolloniam & Salmydeſſum. Sed & Bebryces, qui ante hos Myſiam incoluerunt, Thraces fuiſſe ego conjicio. *Lib* 12. *pag.* 541.

Unde canit Claud. 2. in Eutrop.

Thyni Thraces erant, quæ nunc Bithynia fertur.

Bithynos interiora occupaſſe veteres dicunt. Plinius ait: *Tenent oram omnem Thyni, interiora Bithyni. lib.* 6. *cap.* 32. & ante illum Pomponius Melas: Interius Bithyni ſunt & Mariandini. *Lib.* 1. *cap.* 19.

Bithynia

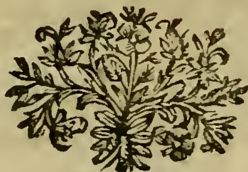
Bithynia, Manilio Dives vocatur, *lib.* 4. Laudes ejus decantat vetus Geographus à Jac. Gothofredo editus. Libanius, Ἀνέιται δὲ τὸ Βιθυνῶν ἔθνος τοις ὁτου̃ν ἐπιθυμου̃σι λαβειν. Bithynos equites fuiſſe refert Juvenalis.

——————*Equiteſque Bithyni.*

Bithynum & Bithym, fuiſſe eundem refert Stephanus. Undè Bithyniæ nomen; ſic dicta, inquit, à Bithyno Jovis filio & Thracæ Titanidis filiæ, quæ quidem ex Jove peperit Bithym. *Stephanus lib. de Urbib.*

Megarenſes Coloniam deduxerunt in Bithyniæ Aſtacum, Olymp. 17. V. C. 42. quæ urbs Oraculi juſſu denominata ab Aſtaco quodam generoſo & cordato viro, ex eorum proſapia qui Sparti & terrigenæ olim Thebis vocabantur. *Memnon. cap.* 21.

Chalcedon Bithyniæ etiam urbs in ore Ponti ſita, à Megarenſibus condita eſt: item pagus Chryſipolis, ac fanum Chalcedonenſium. *Strab. lib.* 12. *pag.* 563. Porrò Ptolemæus.

DYDALSUS

REX BITHYNIÆ I.

DYDALSUS Memnoni qui ſub Auguſto florebat, DOEDALSUS verò Straboni lib. 12. pag. 563. dictus, primus inter Reges Bithyniæ recenſetur. *Memnon. cap.* 21. Is principatum gerebat verſus annum V. C. 371. quæ verò geſſerit à Photio præterita ſunt. Hic tantùm narrat, Aſtacum Megarenſium Coloniam, multùm à finitimis appetitam, & crebris acciſam bellis, Athenienſes poſtmodum huic adjeciſſe, & vexationum finem & incrementa gloriæ & potentiæ non mediocria adeptam eſſe, Dydalſo tunc inter Bithynos rerum potiente. *Memn. cap.* 21. Strabo loco ſuprà citato ait, Aſtacum à Megarenſibus & Athenienſibus conditam; quæ ita intelligenda ſunt, nempe Megarenſes in ſinu verſus Chalcedonem quam conſtituerant Coloniam, Aſtacum primò condidiſſe, undè ſinus ille dictus eſt Aſtacenus; & deindè Athenienſes in eam, cùm hanc oram maritimam occupaſſent, Coloniam deduxiſſe; & tandem à Dædalſo, cùm ille Bithyniæ regnum teneret, inſtauratam fuiſſe.

Quando mortuus fuerit Dydalſus, & quot annos in Bithynia principatum geſſerit, obſcurum eſt; an verò filios habuerit incertum reliquit Photius in compendio Memnonis, poſt eum regnaſſe Botiram tantùm reliquit.

BOTIRAS
REX BITHYNIÆ II.

BOTIRAS Bithyniæ Rex à Memnone memoratur post Dydalsum; & licet hujus filium fuisse non referat Photius, eum extitisse auguramur: nam Bithynorum Principum seriem, quæ ad ultimum ejus regni Monarcham pervenit, recenset; & à Dædalso nisi illam inchoasset, historiam eorum haud recensuisset. In ea sententia versatus est If. Casaubonus his verbis: Reperio hæc Bithyniæ Regum nomina Dædalses, cujus filius fuit Botiras. *Comment. in lib.* 12. *Strabonis pag.* 563. *num.* 1. Forsan quod pauca memoratu digna egerit, quot annos vixerit, tantùm enumerat, nempe de illo hæc profert Memnon. Quo defuncto, *nempe Dydalso*, Botiras regnat ad 75. annos ætate producta *cap.* 21. filium verò, ut Regum Bithynorum seriem continuet, nomine Biantem scribit.

BIAS

REX BITHYNIÆ III.

BIAS Botiræ Regis filius, post ejus mortem quæ accidisse videtur anno 3. Olymp. 100. V. C. 376. ad Bithyniæ regnum pervenisse dicitur, teste Memnone *cap.* 21. Hic apud illum vocatur BAS, sed in manuscriptis erratum fuisse verisimile est, nam à Casaubono etiam vocatur Bias his verbis: Dædalses, cui filius fuit Botiras, Botiræ, Bias. *Comment. in lib.* 12. *Strab. pag.* 563. *num.* 1. Hoc pariter nomen fuit unius ex Argivorum Regis.

Inter plurima egregia belli facinora quæ gesserit Bias Bithyniæ Princeps, memorat Memnon, eum etiam Calantum, vel potiùs Caranum, Alexandri copiarum Præfectum, licet optimè ad pugnam instructum profligavisse acie, & ut Macedones à Bithynia abstinerent, effecisse; quod accidit Olymp. an. 3. V. C. 420. regni Biantis 44. quando Alexander M. ad Granicum Persas vicit.

Postea Bias in pace vixit, & annos natus 76. vitam & regni administrationem reliquit, postquam in Bithyniam regnasset annos 50. filiumque habuit & successorem nomine Zipœtem. *Memn. cap.* 21.

ZIPŒTES

REX BITHYNIÆ IV.

ZIPOETES Memnoni qui & à Diodoro Zibytes dicitur *lib.* 19.*p.* 703. patre Biante defuncto, an. 1. Olymp. 113. V.C. 426. regni Bithyniæ habenas suscepit, dum Alexander nationes Orientales subigere susceperat, & jam ad Bactrianos pervenerat. Hoc Zipœti nomen è Thracia originem habere, quantum ex ipsa nominis voce conjicere possum, existimat Pausanias *lib.* 5. *pag.* 310.

Post autem Alexandri mortem à quibusdam ejus Ducibus aliquot regni sui urbes sublatæ videntur; quas ut recuperaret, narrat Diodorus Ptolemæum fratris Antigoni filium, cùm in Cappadocia obsessam ab Asclepiodoro Cassandri Præfecto Amisum offendisset, periculis illam exemisse, hinc per Bithyniam cùm exercitum duceret, Zibyten Bithynorum Regem in oppugnatione Astacenorum & Chalcedoniorum urbis occupatum reperisse, & obsidionem solvere coegisse. Initaque societate cum urbibus & Zibyte, postquam obsides acceperat, abiisse anno 2. Olymp. 116. V. C. 439. *Diodorus Biblioth. Hist. lib.* 19. *pag.* 703.

Male tractatus est etiam à Lysimacho ab eo oppugnatus, cùm Amastrin Dionysii Haracleæ Tyranni viduam in uxorem duxit anno 3. Olymp. 118. V. C. 448. urbem condidit Astacum, quam à Lysimacho deletam fuisse refert Strabo *lib.* 12. *pag.* 563.

Meliori tandem usus est fortuna; nam, ut ait Mem-

non, clarus bellis è Lysimachi Præfectis alium occidit, alium quàm longissimè à finibus suis depulit; quin & ipsum Lysimachum repressit. Itaque cùm Lysimachus in Asiam transgressus esset anno V. C. 452. & à Zipœte repulsus est, plurimas sibi Asiæ urbes subjecerat, sed superveniente Antigono, retrocedere coactus fuit; & hiberna in Salmoniæ campo, in Bithyniæ & Heracleæ confiniis, ut commeatus sibi compararet, & ideò pacem iniit cum Zipœte, undè ille Rex vocatus ab eo Epocham indè dinumerarunt successores, ut infrà videbimus.

Lysimacho mortuo, cùm Heraclienses Heraclidem Tyrannum ad libertatem obtinendam in vincula conjecissent, ne à Zipœte bello appeterentur, missa ad Seleucum legatione Phocritum civitatis Principem & curatorem faciunt. *Memnon cap.* 10.

At Zipœtes Heracleotis infensus, antea Lysimachi, tunc etiam Seleuci causâ: (nam cum utroque simultates habebat) excursionibus in agros eorum factis, à nullo maleficiorum genere abstinuit. Exercitus tamen ejus, dum huic negotio incumbit, cladium non expers est: sed non multò mitiores, quàm infert, recepit. *Id. cap.* 11.

Seleuchus successu contra Lysimachum elatus, transitum in Macedoniam instituit, ubi à Seleucho Cerauno occisus est, & Antiochus Soter ejus filius imperare cœpit. *Id. cap.* 13. Hic autem mox expeditam manum in ulteriora Tauri mittit Patrocle Duce, qui Hermogenem, Aspendium genere Legatum sibi adoptat. Hic cùm alias urbes, tum Heracleam quoque infestare constituerat; verùm Heracliensium legatione

placatus è finibus eorum excedit, & percusso amicitiæ fœdere, per Phrygiæ agros in Bithyniam se convertit. Exceptus verò Bithyniorum insidiis, unà cum exercitu internecione cæditur, cùm strenui viri facinora, suo loco in hostes edidisset. *Id. cap.* 17.

Post hæc Antiocho Seleuci, qui Asiam tamen & Macedones imperio coercebat, superior factus *Zipœtes*, urbem condit ad Lyperum montem nomine suo insignem. *Id. cap.* 21. De illa verò Stephanus, Zipœtium, urbs Bithyniæ à Zipœte Rege. *Lib. de Urb.*

Rex autem Zipœtes, postquam regnasset annos 47. ætatis verò 76. mortem obiit an. 4. Olymp. 124. V. C. 473. relictis quatuor filiis, Nicomede, Zipœte, & aliis duobus anonymis. *Memnon cap.* 21.

NICOMEDES
REX BITHYNIÆ.

NICOMEDES · EPIPHANES.
REX · NICOMEDIÆ.

In musæo D. de Monjeux Burg.
Ex num. arg. tetradr.

NICOMEDES Zipœtes patrem in regno natu maximus excepit. *Memnon cap.* 21.

Antiochus Syriæ Rex, cùm ob cœdem Patroclis Præfecti à Bithynis in acie patratam, in eos expedi-

tionem

tionem instituisset, Nicomedes per Legatos subsidium ab Heraclienfibus petit & impetrat, gratiam se relaturum, ubi in simili necessitate tempus flagitaverit, pollicitus.

Eo ferè tempore, Sosthene Macedonum Duce, qui Gallos repulerat, defuncto; Antiochus & Antigonus Gonatas, Macedoniam tanquam paternum regnum ambiebant; in copias militares, magnos utrimque apparatus facientes, tempus satis longum consumitur. Antigono Nicomedes Bithyniæ Rex operam navabat, Antiocho complures alii. *Memnon cap.* 19. Hac occasione Cierum & Tium, & Thyniadem terram ad se reduxerunt Heraclienses. *Id. cap.* 17.

Sub tempus illud bellum adversus Zipœten Nicomedis fratrem, qui Thyniacam cum imperio Thraciam obtinebat, Heraclienses excepit. Quo in bello, Heracleotarum bona pars fortiter dimicando, cæsa fuit, & victoriâ quidem summa vi potitur Zipœtes; sed ubi sociorum auxilia supervenerant Heracleotis, fuga illam dehonestat, & Heracleotæ sub arbitrium suum redigunt: de quibus bello disceptabatur. *Id. cap.* 18.

Antiochus verò priùsquam in Antigonum eruptionem faceret, bellum adversus Nicomedem instituit. Hic igitur Nicomedes & aliundè auxilia collegit, & de belli societate missis Legatis Heracleam, tredecim in subsidium triremes accipit, & tum demùm classem suam Antiochi classi opponit; etsi autem adversas aliquandiu tenebant acies, neutri tamen pugnæ initium faciunt, sed absque effectu tandem divelluntur. *Id. cap.* 19.

Antiochus cùm longè imperaret in Asia, pace inita

cum Antigono, qui nullum regnum possidebat, ei Macedoniam cessit.

Post Brenni Gallorum Principis in Græcia cladem, hi ad Byzantium delati, cùm maximam ditionis partem depopularentur, fracti bello Bizantini, sociorum huc illuc missitantes, auxilia implorant, & quisque pro virium modo suppeditat. Nec longum in medio spatium, cùm Nicomedes Gallis, qui incursatis adhuc Byzantinorum finibus, tametsi sæpe numero in Asiam trajicere conati, toties ab incœpto desistere, adversantibus Byzantinis, coacti essent, certis tamen conditionibus transitum conciliavit. *Id. cap.* 20.

Conditionum formula hæc erat. *Ut Barbari Nicomedi ejusque posteris perpetuo amicitiæ fœdere conjuncti manerent: Absque Nicomedis sententia & voluntate, nemini, à quo per Legatos sollicitarentur, in bellis opem ferrent, sed amicis hujus amici, & inimicis hostes forent. A Byzantinis etiam starent, si qua necessitas incideret: societatem præterea colerent cum Tianis & Heracliensibus & Chalcedoniis & Cieranis & nonnullis qui alias sub jurisdictione gentes haberent.* Id. ibid.

His pactorum legibus Nicomedes Gallorum multitudinem in Asiam transmisit, & illorum auxilio contra Bithynos primùm; & ea parte, quam Zipœtes frater obtinebat, recuperatâ, illum expulit, fratrum autem non frater, sed lictor factus est: confirmavit tamen hic Bithyniæ regnum, nam quos ex Heraclea armasset Barbarorum, & Provinciam subegit, & concidit incolas; quod alioquin erat prædæ inter se dispertiti sunt Galatæ. *Id. ibid. Justin. lib.* 26. *cap.* 2.

Adversus Zybœam partem tenentem Bithyniæ, Ni-

comedi auxilia dant gerenti bellum, atque eorum maximè operâ devictus Zybæa est, Bithyniaque omnis in deditionem Nicomedis concessit. Profecti ex Bithynia in Asiam processerunt. *Lucius lib.* 38.

Galli verò longè latèque terram depopulati, retrò demùm cesserunt, & de subacta id sibi amputarunt, quod nunc Galatiæ nomen habet, in tres partes distributum. Alios enim Trocmos nominant, alios Tolistobogios, alios Tectosages. Urbes etiam condiderunt, Trocmi Ancyram, Tolistobogii Tavium, Tectosages dicitur. Pessimuntem. *Memnon cap.* 20.

Hanc regionem, nempè Galatiam sive Gallo-Græciam, sive Galli occupaverunt, demum Galatæ cùm diu vagati incursionibus Attalicorum Regum Bithynorum ditionem vexassent, donec ab iis volentibus acceperunt eam terram, quæ nunc Bithynia & Gallo-Græcia *Strab. lib.* 12. *pag.* 566.

Nicomedes Ditizelem gente Phrygia in uxorem duxit, ex qua natus est illi filius nomine Zelas; illa verò mortem obiit, cùm canis regius abripuisset mordicus dexterum humerum illius amplexantis Regem, quod eam nondum satis notam haberet, sepulta monumento inaurato ex lapide constructo, & veste textili ex auro induta, eaque conflata, inventum est pondus auri librarum 113.....

Mortua Ditizele conjuge, alteri sponsæ, Etazetæ nomine, nupsit, ex qua plurimos suscepit liberos, inter alios filium Zibaten: at Etazeta cùm filios adolescere indicet, Zelam novercæ machinis per Nicomedem ex aula expellit; ille verò ad Armeniorum Regem profugit: morte deindè Nicomedis imminente, quam

Simſonius anno 4. Olymp. 133. V. C. 509. aſſignat. *Chron. Cathol. part.* 5. Rex ex ſecunda uxore hæredes regni ſcripſit: & curatores, Ptolemæum *Evergetem* cum Antigono & populis Byzantiorum, necnon Heraclientium Cianorumque deſignavit.

Moritur Nicomedes poſtquam regnaſſet annos 35. reliquitque ex priore uxore filium Zelam, & alios ex ſecunda conjuge. Ipſius in honorem ſtatua eburnea in Olympii Templo collocata eſt. *Pauſan. lib.* 5. *pag.* 159.

Ο τοῦ Ζειπώτου μὲν υἱὸς ἐκεῖνος Νικομήδης,
Ο κτίσας Νικομήδειαν, πατὴρ τοῦ Προυσίου.

Zipœtæ filius iſte Nicomedes,
Qui condidit Nicomediam, pater Pruſiæ.
Hetzes Chiliad. 3. v. 950.

Ἐστι καὶ Ζήλα Τελουλλάβως, πόλις Καππαδοκίας, ἣν ἔκτισεν ὁ Νικομήδης ὕιος Ζήλας. *Vide Steph.*

ZELAS

REX BITHYNIÆ V.

ZELAS & non Zielas, ut quidam volunt, accepto de Nicomedis patris morte nuntio apud Armeniæ Regem, ad quem confugerat, mox cum instructa manu militum, cui è Galatis Tolistobogii animos augebant (nam hi contermini sunt Bithyniæ), in regnum paternum redit. *Memn. cap.* 23.

At Bithyni, dum conservare dominatum parvulis satagunt, matrem horum Nicomedis fratri, (*an Zipœti, an alteri ex aliis duobus incertum*) in matrimonium elocant, & ipsi accepto à Curatoribus exercitu Zelam opperiuntur. Et crebris utrobique præliis & viribus usi, pacem ad extremum ineunt. *Id. ibid.*

Ex Trogi verbis quæ profert Justinus, Dum sibi fratres in Bithynia bellum agunt, Eumenem Pergami Regem, plurimas eorum civitates cepisse patet; nam ait Rex Bithyniæ Eumenes, & postea hinc Bithynus Eumenes; indè Galli Asiam depopulabantur: cùm interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inveniebatur. *Lib.* 27. *cap.* 3. quæ fortè Nicomedis filios coegerunt, ut ad pacem simul devenirent.

Eumenes autem postquam duos & viginti annos regnasset, ei in regno successit Attalus Attali frater anno 4. Olymp. 134. V. C. 513. qui primus Asiam incolentium Gallis stipendium abnuit, audacique incœpto præter omnium opinionem adfuit fortuna; namque Galli mox bellum denuntiarunt, signis verò collatis

ſuperior fuit. *Livius lib. 38. pag. 469.*

Zelas cùm vidiſſet Antiochum Hieracem, qui Gallos mercede conduxerat, à Seleucò fratre devictum, in Paphlagoniam irrupiſſe contra Gallos qui Paphlagoniæ & Cappadociæ partem ſub Gallatiæ nomine occupaverat, videtur; nam Stephanus Zelam Nicomedis filium cepiſſe atque diruiſſe refert Creſſam Paphlagoniæ urbem, quam Meriones Idomenei Cretæ Regis auriga & Dux in bello Trojano, ex obſidione redux condiderat.

Imo ex eodem Stephano apparet Zelam Regem penetraſſe in Cappadociam, ubi narrat eum urbem ibi de ſuo nomine Zelam condidiſſe, quæ Plinio dicitur: *Nobilis clade Triani, & victoria Caii Cæſaris.* Quod veriſſime denotant urbis hujus nummi, in quibus habetur vox ΖΗΛΙΤΩΝ à Zelitis, cum Epocha civitatis à tempore quo Julius Cæſar Pharnacem Mithridatis Eupatoris filium vicit, deſumpta nempè V. C. 707. Pax tandem cum illis inita videtur.

Tandem in ipſo juventutis flore, Galatarum Duces hoſpitii & amicitiæ prætextu, cùm ex inſidiis adoriretur, ipſe occubuit. *Athen. lib. 2. cap. 17.* De quo loquitur Trogus *in Prologo lib.* 27. dum ait: Utque Galli Pergămo victi ab Attalo Zelam Bithynum occiderint, ut reſarciit ex corrupto codice Henricus Valeſius in except. Polyb. pag. 50. Sed ille hic male contra Strabonem contendit, qui Zelam nominat, Zielam vocari debere.

Mortuus verò circa annum V. C. 522. vel 23. filium Pruſiam reliquit regni ſucceſſorem, rebuſque agendis idoneum.

PRUSIAS
REX BITHYNIÆ VII.

PRVSIAS. I.
REX NICOMEDIÆ.

Ap. D. Foy Vaillant. D. M.
ex num. arg. tetradr.

PRUSIAS, quod fuerit Zelæ filius, innuit Strabo his verbis: *Deditque aream Prusiæ Zelæ filio*, lib. 12. pag. 563. Hic verò cognominatus est Ο Χωλος, id est Claudus, sub ultimis vitæ annis, teste Memnone *cap.*

29. Sed hoc ludibrii cognomen in ejus actis reperitur. Prusias autem tredecim ad quatuordecim annos natus, dum mortuus est illius pater Zelas, siquidem Bithyniæ regnum anno V. C. 509. tantum susceperit.

Inter Reges qui Rhodiis ob eorum urbem terræmotu quassatam, munera contulerunt, recensetur à Polybio. Seleucus pater Antiochi, præter immunitatem Rhodiis omnibus concessam, qui in ditionem ipsius, navibus appellerent; præter quinqueremes instructas decem, & mensurarum frumenti ducenta millia: hoc amplius, materiæ, resinæ & crinis, aliquot dena millia cubitorum & millena pondo. Similia his Prusias & Mithridates. *Lib.* 5. *pag.* 430. Hic verò terræmotus evenit tempore Seleuci Callini Antiochi M. ante ejus obitum anno V. C. 528.

Callinico successit filius Seleucus Ceraunus, qui patre mortuo, copias, quas pro illo contra Parthos comparaverat, in Attalum Pergami Regem, qui sub eorum motibus præcipuam cis Taurum Asiæ partem occupaverat, vertit: sed Ceraunus post duos ad tres annos, postquam Taurum prætergressus fuerat, Ducum suorum insidiis sublatus est; Achæus ejus cognatus vindicata ejus morte cum copiis Attalum aggreditur.

Attalus Gallos, propter opinionem virtutis ad bellum contra Achæos ex Europa accivit; & cùm propter defectionem Lunæ non progredi vellent, dimisit: petulanter autem flagitiosi ac violenti urbes ad Hellespontum male tractabant, qui cùm Ilienses ad extremum obsidem essent aggressi, egregium sanè facinus ab Alexandrensibus qui Troadem colunt, est editum; misso enim Themista cum quatuor militum millibus

libus, non solùm Ilienses obsidione liberarunt, sed etiam ex universa Troade Gallos ejecerunt, impediendo commeatus & eorum conatibus se opponendo. *Polyb. lib. 5. pag.* 447.

Galli, occupatâ in Abydena ditione urbe, quam Arisbam dicunt, cætera ejus tractûs oppida ex insidiis conabantur invadere, & assiduum cum illis bellum gerebant: adversus hoc igitur expeditionem Prusias suscepit, & acie dimicavit, ac viros quidem in ipso prælio, dum manus conferuntur, contrucidavit, sobolem verò propemodum omnem atque conjugia in ipsis castris jugulavit: utensilia victori militi diripienda concessit. *Id. ibid.*

Sic Rex Zelæ patris mortem, in Gallorum gentem ultus est, & hâc victoriâ Hellesponticas urbes magno metu ac periculo absolvit. Ideò in ejus regno multæ supplicationes decretæ sunt, & in urbe Nicomedia *Soteria* sunt delata ad perpetuam rei memoriam quotannis celebranda, quasi Dii per eum gentes servassent; apud finitimos populos & præcipuè à Byzantiis imagines illi decretæ hoc tempore fuerunt. *Id. ibid. &* 4°.

Porrò Rex Byzantiis succensebat, quod imagines quas sibi decreverant, non dedicassent; sed ludibrio atque oblivioni tradidissent. Idem factum hoc insuper illorum non probabat, quod ad dirimendas inimicitias inter Achæum & Attalum tantum studii adhibuerant; nam Achæus illum inter Pergami muros recluserat, ademptâ ipsi tota regione, & pacem mediantibus illis dederat; & ita Prusias multis modis inutilem rebus suis inter ipsos amicitiam existimabat. *Id. lib.* 4. *pag.* 315.

Accendebat etiam hoc iræ incentivum, quod Byzantii ad Attalum quidem Minervæ ludicrum celebrantem, ſuos mitterent, rem divinam ſimul facturos; ad Severum *Soteriorum* ſolemne agitantem, nemo ab illis fuerat miſſus. Ille igitur ex omnibus hiſce cauſis in præcordiorum penetralibus latentem iram foveret, oblatam à Rhodiis occaſionem avidè arripuit. *Id. ibid. pag.* 316.

Byzantii cùm Portorii vectigal ab iis qui in Pontum navigabant, inſtituiſſent, Rhodii ea offenſi, bellum adverſus eos ideò decreverunt. Itaque miſſis illicò ad Pruſiam Legatos ad ſocietatem belli ipſum hortabantur. *Id. ibid.*

Pruſias cum Legatis, ut rem mari gerere illis ſuaderet, ipſe non minora hoſtibus detrimenta ſe terra illaturum polliceretur. *Id. ibid.*

Rhodiorum exemplum ſecuti ſunt & Byzantii, qui & ab Attalo & ab Achæo per Legatos auxilium petierunt; & erat quidem Attalo voluntas prompta, & Achæus auxilia promiſit, atque is has partes amplexus, quia Aſiæ cis Taurum latè dominans, rerum potiebatur, quique Regis nomen paulò antè aſſumpſerat, ſpem magnam, Rhodiis contrà, & Pruſiæ ingentem terrorem injecit; itaque cum illis bellare auſi ſunt. *Id. ibid.*

Pruſias animi ſui impetum ſecutus, Byzantio bello aggreſſus, Hieron (id loci nomen) illis ademerat, quod quidem paucis ante annis magna pecuniæ vi emptum propter opportunitatem loci quæſierant, ut omnes omnibus nocendi occaſionem eriperent, tum quod ad illos pertineret mercatores, qui in Pontum

navigant, tum quod ad ſervos ſuos, aut cæterum quæſtum, quem è mari faciebant. *Id. ibid.*

Ademit præterea Rex Byzantiis eam Myſiæ partem, quam in Aſia à longo jam tempore obtinebant. *Idem ibidem.*

Byzantii per initia, dum à partibus ſuis Achæum ſtare confidunt, ſtrenuè bellum faciebant: accitoque è Macedonia Tibite, Pruſiæ quem timebant, belli metum ac periculum viciſſim ſe allaturos ſperabant. *Id. ibid.*

Rhodii ſex navibus inſtructis, quatuor item aliis ſociorum accedentibus, Duce Xenophanto Helleſpontum petierunt. Ibi reliquæ in ancoris ſtantes circa Seſtum, navigationem Pontum verſus impediebant. Unam Navarchus abducit ad tentandos Byzantinorum animos; ecquid tanto belli apparatu territi, conſilium mutarent, qui cùm rationem ejus nullam haberent, abiit; cæteriſque aſſumptis navibus, Rhodum cum univerſa claſſe eſt reverſus. *Id. ibid.*

Byzantii interea ad Achæum miſerunt, qui auxilia poſcerent, & ad Tibiten, qui ipſum è Macedonia adducerent. Exiſtimabatur enim Bithynorum regnum pari jure ad Tibiten pertinere, atque ad Pruſiam, cujus ipſe patruus erat, διὰ τὸν πατρὸς ἀδελφόν. *Id. ibid.* Nicomedes verò avuus Pruſiæ teſtamento filium minorem Tibiten, Regem dixerat, quem Zelas ex priore matrimonio armis in Macedoniam propulſaverat.

Rhodii ubi conſtantem Byzantiorum fiduciam cernunt, Andromachum Achæi patrem apud Ptolemæum Ægypti Regem redimunt captivum, & illum filio reſtituunt; & ita ſpem Byzantiis, Achæo plurimum innitentibus, ademerunt: ſed & alia quoque res tunc in-

cidit, parum illis opportuna. Tibites enim dum in patriam ex Macedonia reducitur, fato fungitur, & morte ſua conſilia ipſorum vehementer conturbat: ut eo caſu icti Byzantii animos deſponderent. *Id. ibid. pag.* 317.

At Pruſias nova ſpe ad bellum accenſus, ſimul ipſe ab Aſiæ partibus bello intendere, & rem acriter gerere: ſimul per Thraces mercede conductos, Byzantios impedire, quominus ab Europæ partibus pedem portâ poſſent efferre. Byzantii quos omnes ſuæ ſpes defecerant, undique vexati bello, honeſtum aliquem rerum exitum circumſpiciebant. *Id. ibid.*

Eo tempore cùm Cavarus Rex Gallorum, qui in Thracia erant, Byzantium veniſſet, cuperetque bellum dirimere, & hinc indè quà Pruſiæ, quà Byzantiis manus ingenti ſtudio porrigeret, petitioni illius locum utrique dederunt. Rhodii Cavari ſtudium ut reſciverunt, & quantum illi Pruſias tribueret; qui nihilominus deſtinata perficere averent, Legatum quidem Aridicen ad Byzantios decreverunt: ſed & Polemoclem cum tribus triremibus unà proficiſci juſſerunt. Volentes, ſicut dicitur, haſtam & caduceum ſimul Byzantiis mittere. Horum ſuperventu pax convenit. *Id. ibid.*

Cum Rhodiis quidem pax ſimpliciter facta eſt in verba: NE BYZANTIORUM POPULUS PORTORII NOMINE QUICQUAM AB ULLO EORUM EXIGERET, QUI IN PONTUM NAVIGANT. HOC SI FIERET, POPULUM RHODIORUM IPSORUMQUE SOCIOS CUM BYZANTIIS PACEM SERVATUROS.

Cum Rege verò Pruſia hiſce legibus: PRUSIÆ ET POPULO BYZANTIORUM PAX ET AMICITIA IN PERPETUUM

ESTO. NEQUE BYZANTII PRUSIAM INFESTO EXERCITU ULLO MODO INVADUNTO, NEQUE PRUSIAS POPULUM BYZANTIORUM. AGROS, CASTELLA, POPULOS, ET BELLO CAPTA MANCIPIA SINE PRETIO PRUSIAS BYZANTIIS REDDITO; ITEM NAVES PER INITIA BELLI CAPTAS QUICQUID TELORUM IN MUNITIONIBUS FUERIT REPERTUM. AD HÆC, MATERIAM, MARMORA, LATERES ET TEGULAS E LOCO SACRO ABLATAS.

Rex enim Prusias Tibitæ adventum metuens, omnia Castella, in quibus aliqua videbatur esse ad res bello gerendas opportunitas, demolitus erat. SED ET QUÆCUMQUÆ BITHYNORUM NONNULLI HABENTE MYZIACO BYZANTIORUM AGRO RAPTA, OMNIA UT AGRORUM CULTORIBUS REDDANTUR, PRUSIAS COGITO. Hoc igitur modo & susceptum & confectum est bellum, quod fuit inter Prusiam & Byzantios. *Id. ibid. pag.* 318. *&* 319.

Prusias Apamen Philippi Macedonum Regis filiam ducit in uxorem, & cùm adversus Ætolos socer ejus bellum gereret, socius in hoc bellum illi fuit, præsertim cùm Romani & Attalus Pergami Rex Ætolis se adjunxissent: Prusias ut hostiles copias Attali quæ Orcum Eubœæ urbem diripiebat distraheret, Pergami fines cum exercitu ingreditur; quod ubi accepit Attalus, omissis Romanis rebus atque Ætolico bello in Asiam trajecit. *Lucius lib.* 28. *cap.* 7.

Fœderi inter alios Prusias Bithyniæ Rex à Philippo, Ilienses & Attalus Rex à Romanis adscripti sunt. *Polyb.*

Pax facta est tandem inter Philippum & Ætolos anno V. C. 549. ipsis à Romanis desertis, induciis cum his factis; & sic pacata est Græcia: porrò Prusias

adverſus ſocios Ætolorum Cianos, qui in Bithynia erant, bellum paravit.

Rex itaque obſidione Cium urbem cinxit, quam cùm capere non poſſet, Socerum Philippum accerſivit, qui mox venit, & urbis Cianorum potitus, ſeu præclaro & gravi aliquo facinore edito, lætitia geſtiebat, ut qui genero promptè opem tuliſſet; omnibus qui à ſua amicitia ſe alienarent, terrorem incuſſiſſet. *Polyb. lib.* 15. *pag.* 709.

Pruſias verò etſi propoſitum ſuum ad exitum fuiſſe perductum, gaudio exultabat, quia tamen incœpti illius præmia alter abſtulerat; ipſe, deleta urbe, ſoli deſerti hæreditatem creverat; iniquo rem animo ferebat, deindè remiſſam cum eo amicitiam habuit, ſed quid ageret? *Id. ibid.*

Philippus & Antiochus M. Ptolemæo Philopatore mortuo, filium ejus Epiphanem admodum puerum, ejuſque regni inter ſe dividendi conſilium inierant. Philippus Cherſoneſo Thraciâ in poteſtatem redactâ, Abydum Aſiæ urbem oppugnavit; Romani contra copias miſerunt: & prælio tandem inter eos ad Cynoſcephalas edito in quo victus eſt Philippus, pax inter eos facta eſt an. V. C. 557. Decem verò Legatis qui in Græciam ad eam ſanciendam venirent, injunctum eſt, ut de Cianorum libertate Quinctius Flaminius, qu Philippum debellaverat, Pruſiæ Bithyniorum Regi ſcriberet, quid Senatui & decem Legatis placuiſſet. *Livius lib.* 33.

De Cio autem in Aſtaceno ſinu urbe ſita, ſic loquitur Strabo. In eo Pruſa eſt, quæ olim evertit Philippus Demetrii filius, Perſei pater, deditque aream

Prusiæ Zelæ filio, qui in ea evertenda ipsum juverat, & Myrlæam vicinam urbem Prusæ. *Lib.* 22. *pag.* 563. Myrlæam à Myrlo Colophoniorum Duce, vel à Mirlea Amazone conditam scribit Plinius *lib.* 5. *cap.* 432. Mela illam Colophoniorum Coloniam dicit.

In Prusias has urbes è ruderibus excitatas, Cium Prusiadem à se, Myrleam ab uxore Apameam denominavit. Hic est qui Annibalem recepit, cùm is ad ipsum post Antiochi cladem veniret. *Strab. l.* 12. *p.* 563. Ille est Prusias Prusiæ filius. Stephanus verò quod patri Strabo tribuit, illud ad Nicomedem ejus filium refert, his verbis: Nicomedes verò Epiphanes Prusiæ Regis filius, à matre Apama, *Apamiam* nominavit; hæc deindè facta est à Romanis Colonia, ut videre in nostro Coloniarum libro. De Cianis multi sunt nummi Imperatorum in nostro Urbium Græcarum libro.

Duæ verò sunt in Bithynia urbes nomine Prusa, Straboni, una ad Olympum montem quæ in nummis ita scribitur, ΠΡΟΥCΑΕΩΝ ΠΡΟC ΟΛΥΜΠΟΝ. Altera Prusias aliàs dicta, & in nummis vocantur incolæ ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ, ad Hypium fluvium; hæc à Cii urbis muris à Prusia secundo restaurata, nomen habuit: sed prior ad Olympum à Strabone dicitur ab eo Prusia qui bellum gessit cum Cræso, Stephanus pro Cræso, Cyrum nominat: porrò Cræsus à Cyro captus est, & suspicor hiatum fuisse hoc loco, potuitque urbs illa ab uno ex illis condi, quæ à Prusa Zelæ filio postea restaurata fuit, cui nomen suum Prusæ imposuit.

Cius autem urbs, Heracliensium jurisdictioni erat subdita apud Memnonem, qui eam Cierum appellat,

& quam à Prusia Zelæ filio nuncupatam scribit fuisse Prusiadem; hanc verò Regem bello subjecisse, ut sic undique per mare circumscriberet. *Memnon cap.* 29.

Prusias postea Heracleam violenta obsidione pressit, & plurimos obsessorum interfecit, & jam propè erat, ut urbs caperetur, nisi Regis, dum scalis sursum nititur, lapide cujuspiam de propugnaculis icto crus fractum esset, & hic casus ab oppugnatione desistere eum coegisset. Ita enim percussus, lectica, non sine doloris acerbitate, domum à suis Bithynis refertur. *Id. ibid.* Licet verò tempus quo id accidit ignoretur, porrò ut Memnon non multò pòst annis exactis nomine & re Claudum regnasse proferat.

Cùm Antiochus Sardes venisset, & Lucium Scipionem jam in Macedonia cum exercitu esse audivisset, ad Prusiam misit, qui eum hortarentur ad ineundam secum societatem. Prusias superioribus quidem temporibus non erat alienus à consilio jungendæ cum Antiocho societatis: admodum enim Romanos formidabat, ne ad tollendas omnes dominationes in Asiam trajicerent. *Polyb. Legat.* 22. *pag.* 811.

Posteà verò quàm allatæ ei fuerunt litteræ à Lucio & Publio Scipionibus fratribus, atque ille eas accepit legitque, jactatione animi aliquantum est liberatus, & futurum belli eventum non levibus conjecturis est auguratus. Publius siquidem ut fidem illi faceret, multis argumentis, iisque perspicuis & evidentibus in litteris ad eum datis usus fuerat. Hæc ut consideraret Prusias per litteras monebant Scipiones: & ut posito metu de suo regno, Populi Romani partem amplecteretur; fore enim nunquam ut ejus consilii ipsum pœniteat. *Id. ibid & pag.* 312.

His

His auditis Prusias alium animum induit. Venit postea ad eum legatio, cujus princeps C. Livius: tum verò Rex cum his Legatis collocutus, spes consiliaque sua ab Antiocho penitus separavit. *Id. ibid.*

Antiochus postquam à spe societatis Prusiæ decidit, Ephesum ab Sardibus ad classem invisendam transiit. *Livius lib.* 37. Et cùm Rhodia classis & Eumenis Pergami Regis, cum omnibus suis Consuli obviam in Hellespontum profecti essent, Prusias è vita decessisse videtur ex Memnone; siquidem ille Regis hujus mortem ante transitum Romanorum in Asiam memorat. *Memnon cap.* 29.

Prusias mirificè industrius & gnarus, multisque rebus claris memoratus à Memnone, regnavit annos 40. relicto Prusiæ filio regni successore.

Henricus Valesius non assentitur Car. Sigonio, qui in libro primo de antiquo jure Prov. cap. 13. Prusiam hunc cognomine Κωλον cum ejus filio confundit, nec ego Usserio doctissimo viro qui Prusiæ secundo societatem Antiochi renuntianti tribuit, ut Polybii & Memnonis testimonio eruitur.

PRUSIAS II.

REX BITHYNIÆ VIII.

PRVSIAS·II.
REX·BITHYNIÆ.

In musæo D. Monjeux Paris.
Ex num. arg. tetradr.

PRUSIAS Prusiæ filius, mortuo patre, regni habenas suscepit, & ab Appiano Κυνηγὸς, id est Venator, appellatur, *in Mithrid. pag.* 172. Apud Scholiastam Theocriti malè Αθημῶν pro Βιθυνῶν Rex dicitur, *pag.* 112.

Antiochus à Romanis victus eſt, quo Pruſias II. regnare cœpit : at cum Romani ab Antiocho, inter ceteras conditiones pacis deditionem Annibalis depoſcerent, admonitus à Rege, in fugam verſus Cretam defertur. Ibi cùm diu quietam vitam egiſſet, invidioſumque ſe propter nimias opes videret, ad Pruſiam contendit. *Juſtin. lib.* 32. *cap.* 4.

Inter Pruſiam & Pergami Regem Eumenem bellum ortum eſt, quod Pruſias Annibalis fiduciâ, rupto fœdere, prior intulit. *Id. ibid.* Bellum inter eos gerebatur & mari & terrâ ; ſed utrobique Eumenes plus valebat, propter Romanorum ſocietatem. Cùmque domeſticis rebus minus eſſet robuſtus Pruſias, cæteros Reges conciliabat illi Annibal, adjungebatque bellicoſas nationes. *Æmil. Prob. in Annibal. cap.* 10. Inter Reges erat Philippus Macedo, qui Philoclem Legatum cum auxiliis ad Pruſiam miſit. *Polyb. Legat.* 46. & Ortiogon Galatarum Rex. *Id. lib.* 3. *pag.* 153.

Cùm Pruſias terreſtri bello ab Eumene victus eſſet, & prælium in mare transferens, navium multitudine ſuperaretur; Annibal novo commento auctor victoriæ fuit. Quippè omne ſerpentum genus in fictiles lagenas conjici jubet, medioque prælio in naves hoſtium mitti. Id primùm Ponticis ridiculum viſum, fictilibus dimicare, qui ferro nequeant ; ſed ubi ſerpentibus repleri naves cœpere, ancipiti periculo circumventi, hoſti victoriam ceſſere. *Juſtin. lib.* 32. *c.* 4. Bithynis igitur univerſis navem Eumenis adorientibus, cùm ille eorum vim ſuſtinere non poſſet, fugâ ſalutem petiit, quam conſecutus non eſſet, niſi intra ſua præſidia ſe recepiſſet, quæ in proximo littore erant collocata. *Æm. in An. c.* 11.

Sic Annibal consilio arma Pergamenorum superavit, neque tum solùm, sed sæpè aliàs pedestribus copiis pari prudentia pepulit adversarios. *Id. ibid.* Ubi semel, cùm illi pugnare placeret, & negaret Prusias se audere, quod exta prohiberent. An tu, inquit, carunculæ vitulinæ, quàm Imperatori veteri mavis credere? *Valer. Max. lib. 3. cap. 7. externa num. 6.*

Nam ab Eumene legatio cum fratre ejus Athenæo Romam venit, ad quærendum quò in Bithyniam Prusiæ bellum adversus Eumenem gerenti auxilia missa forent. *Livius lib. 39.*

Quæ ubi Romam nuntiata sunt, missi à Senatu Legati sunt, qui utrumque Regem in pacem cogerent, Annibalemque deposcerent. *Justin. lib. 32. cap. 4.* Titum Quintium Flamininum ad Prusiam, cum L. Scipione Asiatico & P. Scipione Nasica nominat Livius. *Lib. 39. in fine.*

T. Flamininus ubi ad Prusiam venit, quem suspectum Romanis & receptus post fugam Antiochi Annibal, & bellum adversus Eumenem motum faciebat: ibi seu quia à Flaminino inter cætera objectum Prusiæ erat, hominem omnium qui viverent infestissimum Populo Romano apud eum esse, quia patriæ suæ primùm deindè fractis ejus opibus, Antiocho Regi auctor belli apud Populum Romanum fuisset. *Livius lib. 39. cap. 61. pag. 500.*

Prusias ut gratificaretur præsenti Flaminino Romanisque, per se necandi aut tradendi ejus in potestatem consilium cepit; à primo colloquio Flaminini milites ex templo ad domum Annibalis custodiendam missi sunt. Semper talem exitum vitæ suæ Annibal prospexerat

animo, & Romanorum inexpiabile odium in ſe cernens & fidei Regum nihil ſanè confiſus: Pruſiæ verò levitatem etiam expertus erat. *Id. ibid.*

Annibal, poſteaquam eſt nuntiatum milites regios in veſtibulo eſſe, poſtico, quod devium maximè, atque occultiſſimi exitûs erat, fugere conatus; ut id quoque occurſu militum obſeptum ſentit, & omnia circa clauſa cuſtodiis diſpoſitis eſſe, venenum, quod multo ante præparatum ad tales habebat caſus, popoſcit. Liberemus, inquit, diuturnâ curâ Pop. Rom. quando mortem ſenis expectare longum cenſent. Horum patres Pyrrho Regi hoſti armato exercitum in Italia habenti, ut à veneno caveret, prædixerunt: hi Legatum Conſularem, qui auctor eſſet Pruſiæ per ſcelus occidendi hoſpitis miſerunt. *Id. ibid.*

Execratus deinde in caput regnumque Pruſiæ, & hoſpitales Deos violatæ ab eo fidei teſtes invocans, poculum exhauſit. *Id. ibid.*

Alii dicunt Pruſiam nec Romanis negare Annibalem auſum, nec hoſpitis violare jura, permiſit ut, ſi poſſent, comprehenderent, continuò occupato caſtello, ubi habitabat, illum ſe veneno ſuſtuliſſe, & de ejus morte oraculum fuiſſe.

Annibalis cineres terra Lybiſſa teget.

Quod ille de Africa acceperat, cùm viculus eſſet ille Bithyniæ maritimus, de quo Plinius *lib. 5. cap.* 32. Fuit Libyſſa oppidum, ubi nunc Annibalis tantùm tumulus.

Philippus Macedoniæ Rex, poſtquam regnaſſet an-

nos 40. mortuus eſt, & Perſeus filius ejus nothus ei ſucceſſit. *Livius lib.* 40. *cap.* 54. *pag.* 517.

Legatos Romam mittit ad amicitiam paternam renovandam, petendumque ut Rex à Senatu appelletur. *Id. ibid.*

Pruſias Legatos ad Perſeum mittit, ut ſibi Apamen ſororem in matrimonium concedat, quæ illi à fratre conceditur. *Id. lib.* 42.

Ut Philippus deceſſit relicto magno belli apparatu adverſus Romanos, quo poſtea Perſeus uſus eſt, & Gallos Scordiſcos in Thracia ad belli ſocietatem perpulit. *Juſtin. lib.* 32. *cap.* 3.

Legati Romani ad res Regum inviſendas miſſi, renuntiant conveniendi Regis Perſei poteſtatem non factam : facile tamen apparuiſſe ſibi bellum parari. *Livius lib.* 42.

Alios Romani Legatos ad Reges ſocios miſerunt; inter quos Pruſias ſtatuit abſtinere armis, eventumque expectare; nam neque ſe æquum cenſere adverſus fratrem uxoris arma ferre, & apud Perſea victoriam, veniam per ſororem impetrabilem fore. *Id. ibid.*

Bellum itaque geſtum eſt inter Romanos & Perſea; & cùm incertus tunc eventus eſſet, Legati Romam venerunt à Pruſia miſſi de pace reconcilianda cum Perſeo, ubi in Senatu ſunt auditi, Pruſiæ preces magis quàm poſtulatio fuere, profitentis, & ad id tempus ſe cum Romanis ſtetiſſe, & quoad bellum foret, ſtaturum. Cæterùm cùm ad ſe à Perſeo Legati veniſſent de finiendo cum Romanis bello, & iis pollicitum deprecatorem, apud Senatum futurum petere, ſi poſſent inducere in animum, ut finiant iram, ſe quoque in

gratia reconciliatæ pacis, posse uti. *Id. lib.* 44. *cap.* 14. *pag.* 558.

Prusias, ne Persei cognati victi cladem lugere videretur, ipse Romam venit gratulaturus Senatui Populoque Romano de Macedonibus & Illyriis debellatis. Is magno comitatu urbem ingressus, ad forum à porta tribunalque Q. Cassii Prætoris perrexit: concursuque undique facto, Deos qui urbem Romam incolerent, Senatumque Populum Romanum salutatum, se dixit venisse, & gratulatum quòd Persea Gentiumque Reges vicissent. *Livius lib.* 45. *cap.* 44. *pag.* 583.

Cùm Prætor Senatum ei, si velit, eo die daturum dixisset, biduum petiit, quo templa Deûm urbemque & hospites amicosque viseret. Datus qui circumduceret eum L. Cornelius Scipio Quæstor, qui & Capuam ei obviam missus fuerat: & ædes, quæ ipsum comitesque ejus benignè reciperent, conductæ. *Id. ibid.*

Tertio post die Senatum adiit, gratulatus victoriam est: merita sua in eo bello commemoravit: petiit ut votum sibi solvere, Romæ in Capitolio 10. majores hostias, & Præneste unam Fortunæ liceret: ea vota pro victoria Populi Romani esse. Et ut societas secum renovaretur, agerque sibi de Rege Antiocho captus, quem nulli datum à Populo Romano Galli possiderent, daretur; filium postremò Nicomedem Senatui commendavit. Omnium qui in Macedonia Imperatores fuerant, favore est adjutus. Itaque cætera quæ petebat concessa. *Id. ibid.*

De agro responsum est, Legatos ad rem inspiciendam missuros. Si ager Populi Romani fuisset, nec cuiquam datus esset, dignissimum eo dono Prusiam

habituros esse. Si autem Antiochi non fuisset, eo ne Populi quidem Romani factum apparere: aut si datus Gallis esset, ignoscere Prusiam debere; si ex nullius injuria quicquam ei datum vellet Populus Romanus. Ne quod detur quidem gratum esse donum posse, quod eum quid det, ubi vellet ablaturum esse sciat. *Id. ibid.*

Facile Nicomedis commendationem accipere: Quantâ curâ Regum amicorum liberos tueatur Populus Romanus documento Ptolemæum Ægypti Regem esse. Cum hoc responso Prusias est dimissus. Munera ei ex sestertiis jussa dari, & vasorum argenteorum pondo 50. & filio Regis Nicomedi ex ea summa munera dari censuerunt, ex qua Masgabæ filio Regis Masanissæ data essent: & ut victimæ aliaque quæ ad sacrificium pertinerent, seu Romæ, seu Præneste, immolare vellet, Regi ex publico sicut Magistratibus Romanis præberentur: & ut ex classe quæ Brundusii esset, naves longæ viginti assignarentur, quibus uteretur, donec ad classem dono datam ei Rex pervenisset, L. Cornelius Scipio jussus est, ne ab eo abscederet, sumtumque ipsi & Comitibus præberet, donec navem conscendisset. Mirè lætum & ea benignitate in se Populi Romani Regem fuisse ferunt: munera sibi ipsum emisse, filium jussisse donum Populi Romani accipere. Hæc de Prusia nostri Scriptores. *Livius ibid. pag.* 584.

Polybius eum Regem indignum majestate nominis tanti tradit: Pileatum capite raso obviam ire Legatis solitum, libertumque se Populi Romani ferre, & ideò insignia Ordinis ejus gerere. Romæ quoque cùm veniret in curiam, tum misisse se & osculo limen curiæ

contigisse

contigiſſe, & Deos ſervatores ſuos Senatum appellaſſe, aliamque orationem non tam honorificam audientibus, quàm ſibi deformem habuiſſe. Moratus circa urbem 30. haud ampliùs dies, in regnum eſt profectus. *Id. ibid.*

Pruſias nequaquam majeſtate regiâ ullo modo dignus erat, nam cùm Legati ad ipſum venirent, raſo capite, pileatus, togatus, & more Romano calceatus, obviam iis proceſſit, planè eo habitu ornatus, qualis ſolet eſſe apud Romanos recens manumiſſorum, quos libertos vocant; & cùm Legatos ſalutaſſet: Ecce me, inquit, veſtrum libertum, omnia veſtrâ causâ cupientem, inſtituta omnia veſtra imitari paratum, qua voce nulla poteſt fingi minus generoſa. *Polyb. Leg.* 97. *pag.* 927. Riſerunt illi, & Romam miſerunt hominem, qui cùm ibi quoque viſus eſſet ridiculus, impetravit veniam. *Appian. pag.* 172.

Tum verò ingreſſus Curiam, ad januam ſtans Curiæ ex adverſo patrum, demiſſis manibus ſalutavit, Senatorumque conceſſum, & ſimul, Salvete, inquit, Dii ſervatores mei, quæ vox adeò indigna viro eſt, adeò muliebres ſapit blanditias & adulationem, ut nihil fœdius ventura poſt ætas ſit latura: ſimilis iſtis & oratio fuit, quam ingreſſus Curiam habuit: cujus & meminiſſe dedecet. *Id. ibid. pag.* 928.

Pruſias in Bithynam reverſus didiſcit Eumenem fines ſuos depopulari; ideò Pitho Legatus à Rege miſſus de Bithynino Principe Senatui eſt conqueſtus, quòd fines ſuos vaſtaret, & accuſans eum, inſuper loca ab eo ſibi adempta conquerens; & quod à Galatia omnino non abſtineret, nec Senatus decretis morem gereret; ſed eos quidem qui ſuas partes ſequerentur,

aleret, omnibusque rebus ornaret: eos verò qui Romanæ partis erant, & ex Senatûs decretis administrari Rempublicam cupiebant, humiliores redigeret. His auditis Senatus, neque criminationes respuit, neque mentem aperuit suam, sed clam apud se habuit. *Polyb. Legat.* 104. *pag.* 932.

Cùm Prusias Eumenem, Romanis alias ob inventas societatis ab eo cum Perseo contra ipsos initæ indices satis suspectum, non solùm ipse omni studio accusavisset, sed etiam Galatas & Selgenses & multos alios Asiæ ad faciendum idem impulisset, Attalus & Athenæus à fratre Eumene Romam missi, non solùm omnia quæ objiciebantur crimina, coram Senatu diluerunt, sed etiam honoribus aucti in patriam redierunt. At non propterea suspicionem dudum conceptam adversus Eumenem & Antiochum *Epiphanem*, remisit Senatus, sed Caium Sulpicium Gallum & Manium Sergium Legatos misit, qui de consiliis Antiochi atque Eumenis accuratè inquirerent, nunquid bello necessaria apparerent, ac societatem adversus Romanos junxissent. *Id. Legat.* 106. *pag.* 936.

Moritur Antiochus Epiphanes Rex Syriæ, cùm regnum tenuisset sex annos, illi successit filius ejus Antiochus Eupator.

Eumenes Pergami Rex decessit, cùm annos 39. regnasset, & principatum reliquit Attalo fratri.

Inter Attalum & Prusiam Reges inimicitiis ortis, Andronicum Attalus, Nicomedem & Antiphylum Prusias Legatos Romam misit. Cùm primùm verò Prusiæ impressionem narraret Andronicus, dictis illius non movebantur Romani; sed in suspicionem veniebant, At-

talum, quòd cuperet ipſe Pruſiam adoriri, occaſiones belli præparare & criminationibus eum antevertere. Deindè Pruſiæ Legatis teſtantibus, ejuſmodi nihil eſſe factum: multò adhuc minus fidei habebant iis, quæ de Pruſia nuntiabantur. Mox verò magis magiſque re omni explorata, Senatus incertus quantum his nuntiis tribuere fidei deberet, L. Apuleium & C. Petronium Legatos miſerunt, ad inviſendum quo loco Regum illorum res eſſent. *Polyb. Legat.* 128. *pag.* 959.

Porrò quantum erant alienati Patrum animi à Rege Eumene, quem oderant, tantum benevolentiæ erga Attalum præ ſe ferebant. *Id. Leg.* 221. Aliquantò poſt Pruſias infenſus Attalo Regi Pergamenæ Aſiæ, agros ejus vaſtavit. *Appian. Mithr. pag.* 172.

Quod poſtquam Senatus Romanus didicit, denuntiavit ei ne Attalo amico ſocioque Populi Romani bellum inferre pergeret. Cùmque ille parere gravaretur, Legati rigidè mandârunt ei, aut pareret Senatui, aut ad diſceptandum veniret cum mille equitibus ad confinia: ubi & Attalum expectare aiebant cum totidem aliis. *Id. ibid.*

Ille contempta paucitate quæ erat circa Attalum, ſperans eum poſſe à ſe opprimi, præmiſit Legatos, quaſi ſecuturus cum mille ſuis: ſed concitato univerſo exercitu venit tanquam ad prælium. Attalus & Legati præmoniti diffugerunt, quâ quiſque poterat; ille etiam jumenta Romanorum relicta comprehendit. *Id. ibid.*

Pruſias conſilio ac ſpe capiendi Attali fruſtratus, Nicephorium ſub ipſis Pergami mœnibus ſitum vaſtare cœpit, ac templum quidem ipſum diſturbavit: ſtatuas verò atque imagines Deorum immortalium, atque in

his celebre Æsculapii simulacrum, cujus artifex fuisse perhibetur Phyromachus; denique sacra omnia diripuit. *Diodor. Excerpt. Vales. pag.* 336.

Deindè Attalum intra Pergamum compulsum oppugnavit. *Appian. Mithrid. pag.* 172. Cùm sub hyemis exitum Senatus P. Lentulum, qui recens ex Asia redierat, super iis quæ fecerat Prusias audivisset, Athenæum quoque Attali Regis fratrem in Curiam revocavit. Ibi non fuit multis verbis opus, sed statim cum prædicto Legatos mittere decrevit C. Claudium Centonem, L. Hortensium, & C. Aurunculeium, quibus mandata dedit ut prohiberent Prusiam quominus bellum cum Attalo gereret. *Polyb. Leg.* 129. *pag.* 960.

Prusias victo Attalo Pergamum ingressus cum sumptuoso sacrificii apparatu, Æsculapii templum adiit, mactatisque victimis cùm perlitasset, tum quidem in castra est reversus. Deindè Deos propitios orare, omnemque aram ac lapidem exquisito quodam genere adorare & venerari flexis genibus & muliebri superstitione, quod Prusias facere solebat; atque interim eadem fana labefactare, eorumque eversione contumeliam Diis facere, quis neget animi id esse rabie perciti, hominisque de statu mentis deturbati? Quod quidem tum Prusiæ contigit. *Excerpt. Polyb. Henr. Vales. pag.* 168.

Cùm ille Rex nullum in expugnatione generosi animi facinus edidisset, sed prorsus imbelli ac muliebri animo adversus Deos hominesque esset usus, exercitum Elæam traduxit; & tentata urbis obsidione, cùm nihil proficeret, eò quòd Sosander Attali collectaneus cum præsidio militari urbem ingressus, impe-

tum ipſius repellebat, Tyathira navibus contendit.

Porrò inter redeundum fanum Dianæ, quod eſt in Hieraconia, vi illata ſpoliavit. Apollinis quoque Cynii delubrum circa Temnum non ſpoliavit ſolùm, ſed etiam igni tradidit. Atque his peractis domum rediit, illato hominibus & Diis immortalibus bello. *Id. pag.* 171.

Horum ſcelerum brevi à Diis Pruſiæ inflicta pœna eſt: plerique enim ex pedeſtribus copiis ſanguinis profluvio perierunt. Nec diſſimilis caſus navales copias afflixit: quippè ingenti tempeſtate in Propontide ſubitò excitata, naves pleræque mari abſorptæ ſunt, unà cum ipſis militibus ac remigibus, nonnulli in terram evecti ſunt naufragi. Has primas impietatis ſuæ pœnas tunc Pruſias dedit. *Excerpt. Diod. pap.* 336.

Cùm Hortenſius & Auruncuieius Pergamo reverſi renuntiaſſent, quanto contemptui Senatus mandata Pruſias habuiſſet, qui violato fœdere adverſus ipſos & Attalum Pergami incluſos, omnem vim atque injuriam eſſet expertus: Patres irati, & indignatione facinoris commoti, decem extemplo Legatos decreverunt, in queis L. Anicius & C. Fannius, & Q. Fabius Maximus: eoſque ſtatim cum mandatis miſerunt, ut bello finem imponerent; & Pruſiam pro injuriis bello illatis pœnas Attalo pendere cogerent. *Polyb. leg.* 133. *pag.* 962.

Attalus, dum adhuc eſſet hyems, magnum exercitum coegit: cùm & Ariarathes Cappadociæ & Mithridates Ponti Reges ejus ſocii copias ipſi tum equeſtres, tum pedeſtres Duce Demetrio Ariarathis filio ſubmiſiſſent. In his apparatibus dum occupatur Attalus, Legati Romani veniunt: qui Regem Quadis convenerunt, & de

omnibus rebus cum eo locuti ad Prusiam rectà sunt profecti. *Id. legat.* 135. *pag.* 964.

Eo ut ventum, voluntatem Senatus seriò illi declararunt. Prusias ex iis quæ imperabantur, nonnulla facturum se promittebat, de plerisque negabat. Itaque Romani Legati pertinaciâ illius offensi, amicitiæ & societati ipsius renuntiarunt; atque extemplo omnes eò relicto ad Attalum pergere. Tum verò Prusias pœnitentiâ ductus, orans obsecransque Legatos aliquandiu sequi; & cùm nihil proficeret, domum reversus, in summa consilii inopia versatus est. *Id. ibid.*

Interim Romani Attalo auctores sunt, ut cum exercitu in regni finibus manens, ipse quidem bello neminem lacessat, sed urbes suas ac pagos ab injuria defendat. Ipsi in varias partes divisi, partim Romam properant ad significandam Senatui Regis Prusiæ pertinaciam, partim in Ioniæ regiones tendunt: quidam ad Hellespontum & vicinos Byzantio tractus: quorum omnium unum idemque erat propositum, ut ab amicitia & societate Prusiæ homines revocarent: Attalo verò benevolentiam cunctorum conciliarent, & quibuscunque modis possent eum adjuvarent. *Id. ibid. pag.* 965.

Circa idem tempus, Athenæus Attali frater, classem adduxit navium tectarum octuaginta: quarum quinque triremes Rhodiorum erant, quæ ad bellum Creticum fuerant missæ, viginti Cyzicenorum, septem & viginti Attali; reliquæ aliorum sociorum. Is directo cursu in Hellespontum, quoties aliquam præterveheretur earum urbium, quæ Prusiæ parebant, crebras excursiones faciens, agrum illarum populabatur. *Polyb. legat.* 136. *pag.* 965.

Senatus auditis Legatis, qui à Prusia redierant, tres alios continuò misit, Appium Claudium, Lucium Oppium, & Aulum Posthumium. Hi in Asiam ubi venerunt, bello finem imposuerunt, & ut Reges ambo in hujusmodi conditiones consentirent, pervicerunt. PRUSIAS UT ATTALO VIGINTI NAVES TECTAS CONFESTIM TRADAT, TALENTA QUINGENTA INTRA VIGINTI ANNORUM SPATIUM PENDAT. AGRUM UTERQUE UT POSSIDEAT, QUEM ANTE INCHOATUM HOC BELLUM OBTINEBAT. ITEM UT PRUSIAS DAMNA SARCIAT AGRIS ILLATA METHYMNÆORUM, ÆGEENSIUM, CUMÆORUM ET HEROCLEOTARUM, CENTUMQUE ILLIS TALENTA SOLVAT. Hoc fœdere istis scripto, Attalus copias suas & navales & terrestres domum reduxit. Atque hoc modo singula sunt eo bello gesta, quod Attali & Prusiæ controversia excitaverat. *Idem Ibidem.*

Prusias verò cùm se ob nimiam sævitiam subditis exosum & Nicomedem filium valdè ab eis amatum animadverteret, filium suspectum Romam misit, ut ibi degeret. *Appian. Mithrid. pag.* 173.

Quem, postquam cognovit ibi quoque gratiosum esse, mandavit ei ut à Senatu peteret, remitti sibi quod supererat pecuniæ debitæ Attalo: & addidit ei Menam ut simul legatione fungeretur, cui clam mandatum dedit, si impetraverit remissionem pecuniæ, ut amplius Nicomedi parceret; si minus, in urbe illum interficeret, & ad hæc cercuros aliquot misit cum eo & duo millia militum. *Id. ibid.*

Rex interea consulere studebat minoribus filiis quos susceperat ex noverca ejus Diegyllis Thraciæ Regis filia. *Justin. lib.* 34. *cap.* 4.

Ex iſtis liberis unus erat nomine Pruſias ut pater, cognomine ΜΟΝΟΔΟΥΣ, quod pro ſuperiori ordine dentium unum os æqualiter extentum habuit, nec ad ſpeciem deforme, nec ad uſum ulla ex parte incommodum. *Valer. Max. lib.* 1. *cap.* 8. *externa num.* 12.

Attalus Legatum miſerat Andronicum Romam, cùm accepit Menam illuc eſſe profectum, & demonſtravit mulctam minorem eſſe quàm rapinam. Cùm igitur mulcta non remitteretur Pruſiæ, & Nicomedem Romæ Menas videret eſſe in pretio, inops conſilii, nec occidere eum auſus eſt, nec reverti in Bithyniam. *Appian. Mithrid. pag.* 173.

Ita morantem convenit non invitum juvenis, conſpiraruntque in Pruſiam, aſcito in ſocietatem Andronico, ut is Regi ſuo perſuaderet Nicomedem in Bithyniam deducere. Congreſſi igitur in Bernice oppidulo Epiri, noctu conſcenſa nave quid agendum eſſet, collocuti ſunt, & diverſi diſceſſerunt eadem nocte. *Id. ibid.*

Mane verò Nicomedes exſcendit navem purpuratus & diadematus more regio, cui mox Andronicus occurrit & Regem appellatum deducebat cum centum quos circa ſe habebat militibus. Mena verò ſimulabat ſe tum primùm ſenſiſſe Nicomedis præſentiam, & circumcurſans illa duo millia indignabatur: tandem procedente ſermone; E duobus, inquit, Regibus alter domi eſt, alter in itinere, vos rebus veſtris proſpicite in futurum & rectè conſulite, quandoquidem veſtra ſalus nunc agitur: ut ſagaciter applicemus nos ad eum qui futurus eſt potior, ille ſenex eſt, hic juvenis: Bithyni illum averſantur; hunc optant. Romanorum optimates

timates juvenem diligunt. Andronicus jam ejus ſatelles promittit ab Attalo auxilium, Rege vicino Bithynis & latè regnante, & Pruſiæ hoſte vetere. Ad hæc memorabat crudelitatem Pruſiæ, detegens ejus in omnes patrata facinora, & indè odium publicum. *Id. pag.* 174.

Ut verò & hos milites animadvertit abhorrere à Pruſiæ ſceleribus, ſtatim ad Nicomedem adduxit, & ſecundus Regem eum appellavit poſt Andronicum, ſtipavitque duorum millium ſatellitio. *Id. ibid.*

Attalus verò promptè excepto juvene, Pruſiam juſſit filio civitates aliquot ad inhabitandum & agros ad victum attribuere: reſpondit ille mox ei daturum ſe univerſum regnum Attali, in cujus gratiam & ante invaſiſſet Aſiam. Hæc locutus miſit Romam, qui accuſarent Nicomedem & Attalum, citarentque ambos in judicium. *Id. ibid.*

Nicomedes, Phaëllonis Epirotidis oraculo fretus, quod ſuis ex commodis ipſe interpretabatur, hortatu Attali bellum patri Pruſiæ fecit. *Zoſim. Hiſtor. lib.* 2. *pag.* 690.

Itaque Attalus cum Nicomede mox in Bithyniam profectus eſt, ad quos Bithyni paulatim defecerunt. *Appian. Mithrid. pag.* 174.

Pruſias verò nemini ſe credens & ſperans Romanos ſe erepturos ex inſidiis, à Diegylle Thraciæ Rege ſocero ſuo, quingentos Thracas impetravit, quibus ſolis commiſit corporis ſui cuſtodiam, & in arcem Niceæ ſe incluſit. *Id. ibid.*

At Romæ Prætor Urbanus non ſtatim ad Senatum adduxit Legatos Pruſiæ, Attalo gratificans: & poſt-

quam tandem introduxit, juſtus à Senatu Legatos eligere qui bellum compeſcerent, elegit tres: quorum unus ſaxo quondam in caput percuſſus, fœdas cicatrices præferebat; unus laborabat pedibus, unus uſque ad ſtultitiam ſimplex habebatur: ita ut Cato in legationem cavillaretur, eam nec mentem habere, nec pedes, nec caput. *Id. ibid.*

Legati profecti in Bithyniam, juſſerunt partes ab armis diſcedere. Nicomede autem & Attalo ſimulantibus ſe autoritati Senatûs cedere. Bithyni ſubornati negabant ſe poſthac ferre poſſe immanitatem Pruſiæ, maximè poſtquam deprehenſi ſunt moleſtè ferre ejus imperium: ſic Legati, quia nondum hæ querelæ ad Senatum pervenerant, abierunt infecto negotio. *Id. ibid. & pag.* 175.

Pruſias deſperata ope à Romanis, quibus fretus nulla paraverat auxilia, migravit Nicomediam, ut hac munita hoſtem indè arceret: ſed oppidani Rege prodito portas aperuerunt. Nicomedes cum exercitu introgreſſus eſt: Pruſiam religione fani Jovis ſe tutantem confoderunt quidam immiſſi à filio. *Id. ibid.* Ab ipſo filio ad aram Jovis confugientem interfectum fuiſſe narrat Diodorus, *in Phot. Bibliot. cod.* 244. Ab Attalo occiſum refert Strabo *lib.* 13. *pag.* 624. his verbis: Et Pruſiam interfecit, ſubſtituto ei filio Nicomede. A filio adjuvante Attalo, Livius *lib.* 50. A ſubditis ſuis cæſum ex Dione refert Zonaras. Tantum enim Bithynorum in eum fuiſſe odium narrat Polybius *in Excerpt. Valeſ. pag.* 174. ut omnes impetu effuſo non ad defectionem modò, ſed ad pœnas etiam de eo ſumendas ferri cœperint.

Prusias aspectu erat deformis, tametsi judicio & sagacitate haud quaquam spernendus: cæterùm corporis specie dimidiato homini similis, & ad res bellicas planè ignavus ac mollis, neque enim solùm timidus, sed præterea laboris impatiens atque effæminatus in omni vita & animo & corpore erat; quod omne genus vitii, cùm omnes mortales, tùm maximè Bithyni in Regibus ferre non possunt. *Id. pag.* 172.

Prusiam etiam valdè dissolutum denotat Athenæus ex poculo: ait autem Prusiam erectum poculum esse, appellationem eam sortitum à Prusia Bithyniæ Rege, luxu & vitæ genere dissoluto, ut narrat Colophonius Nicander lib. 4. de iis quæ Prusiæ contigerunt.

Regnavit annos 41.

NICOMEDES II.

BITHYNIÆ REX IX.

NICOMEDES II. interfecto patre Prusia secundo in Bithynia, consentientibus & applaudentibus universim populis, regnare cœpit anno ferè ineunte V. C. 605. Epiphanes cognomen ipsi inditum est ab illis, quasi apparuisset ut ab immani sævitia quâ omnes premebat, liberaret.

In pace quietus cum Regibus proximis nullum gessit bellum: at cùm Attalus, ultimus Asiæ Pergamenæ Rex Philometor dictus, morbo ex solis fervore contracto, decessisset, Pergamenum regnum testamento reliquit Populo Romano, hac inscriptione: POPULUS ROMANUS BONORUM HÆRES ESTO. Eudemus Regis testamentum attulit, & Tib. Graccho Tribuno Plebis tradidit. *Plut. in Tib. Graccho pag.* 830. anno V. C. 621. Tanta cura Græcæ Linguæ notitiam animo comprehenderat, ut eam in quinque divisam genera per omnes partes ac numeros penitùs cognosceret. Quæ res maximum ei sociorum amorem conciliavit, quâ quis eorum Linguâ apud tribunal illius postulaverat, eadem decreta reddenti. *Quintilian. lib.* 11. *cap.* 2.

Aristonicus Eumenis Pergami Regis filius nothus ex pellice Ephesina, & Attali defuncti frater, velut paternum regnum Asiæ invasit. *Justin. lib.* 36. *cap.* 4. Contra eum missus est Licinius Crassus Consul, qui Pontifex Maximus erat, anno 623.

Inter Asiæ Reges qui auxilia Romanis tulere, nomi-

natur Nicomedes ab Eutropio *lib.* 4. ait enim: *Nam & Bithyniæ Rex Nicomedes Romanos juvit.* Alia erant Mithridates Evergeta Ponticus, Ariarathes Cappadox, & Pylæmenes Paphlagon ex Orosio *lib.* 5. *cap.* 10. Sed Crassus, licet suis & Regum auxiliis adjutus, inordinata acie prælium conferens, victus est, & ex vulnere mortuus. *Jul. obsequens de prodigiis.*

Anno sequente victus est Aristonicus à Perpenna Consule, & captus, auxiliantibus ut videtur iisdem Regibus, nisi quod Ariarathes occisus fuerat in superiore prælio.

Post victoriam Regibus qui adversus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta. *Justin. lib.* 37. *c.* 1.

Cùm Mithridates Eupator Ponti Rex de Asia subigenda cogitaret, clam profectus est ex regno cum quibusdam amicis; universam pervagatus est, omniumque urbium situm ac regiones cognovit. Indè Bithyniam transcendit. *Id. cap.* 3. Et cùm Nicomedem aliquo modo metueret: posteà inita cum eo societate, Paphlagoniam invasit, victamque cum socio divisit, expulso Rege Pylæmene. *Id. cap.* 4. anno 630.

Paphlagoniam cùm à Nicomede & à Mithridate Regibus teneri Senatui nuntiatum esset, Legatos ad utrumque misit, *qui gentem restitui in pristinum statum* juberent. Mithridates cùm jam se parem magnitudini Romanorum crederet, superbo responso hereditarium patri suo regnum obvenisse respondit; nec territus minis Galatiam quoque occupat. *Id. ibid.*

Nicomedes, quoniam se tueri jure non poterat, *justo Regi redditurum* respondit; atque ita filium suum mutato nomine Pylæmenem Paphlagonum Regem

nomine appellat, & quasi stirpi regiæ reddidisset regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habiti Legati Romam revertuntur. *Id. ibid.*

Mithridates post Galatiam occupatam Cappadociæ inhians, Ariarathem illius Regem, qui sorori Laodici nupserat, per Gordium insidiis tollit: ejus autem postea filium Ariarathem tollere meditatur. Nicomedes interim vacuam morte Regis Cappadociam invadit. Quod cùm nuntiatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori ad expellendum Cappadociâ Nicomedem mittit: sed jam Laodice per pactionem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithridates, præsidia Nicomedis Cappadociâ expellit, regnumque sororis filio restituit. *Id. lib.* 38. *cap.* 1.

Populus Romanus ut accepit Nicomedem & Mithridatem tanquam rivales hanc sponsam Cappadociam, ut sibi commodam atque vicinam mirum in modum procari ac ambire, Aufeius Tribunus Plebis legem tulit de Cappadocia suis Regibus restituenda. Legem dissuasit Tib. Gracchus his verbis, Qui prodeunt dissuasuri ne hanc legem accipiatis *Quirites*, petunt non honorem à vobis, sed à Nicomede pecuniam. Qui suadent, ut accipiatis, ii quoque petunt non à vobis bonam existimationem, verùm à Mithridate rei familiaris suæ pretium & præmium; nam uterque Rex Legatos miserant. *Aul. Gell. lib.* 11. *cap.* 10.

Mithridates, interjectis mensibus inter avunculum & Ariarathem dissidio exorto pro Gordio quem Mithridates ab exilio revocare volebat, ad colloquium inter Reges ventum est & avunculum, Ariarathe per insi-

dias occiso, & alteri ex fratribus octo annorum filio, imposito Ariarathis nomine, additoque ei rectore Gordio, tradidit. *Justin. lib.* 38. *cap.* 1.

Marius cùm adversus Cimbros expeditionem pararet, & Senatus auxilia ex transmarinis gentibus accersendi potestatem illi dederat; Consul ergo ad Nicomedem de suppeditandis auxiliaribus Legatos misit, cui respondit Rex, Bithynos à Publicanis in servitutem majori ex parte abstractos in Provinciis hic illic attineri. *Diodor. lib.* 36. *Egloga prima pag.* 908.

Sed Cappadoces, crudelitate ac libidine Præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt, fratremque Regis, & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia, ubi educabatur, revocant: cum quo Mithridates prælium renovat, victumque Cappadociæ regno expellit. Nec multò post adolescens ex ægritudine collecta infirmitate decedit. *Id. ibid. cap.* 2.

Post hujus mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociæ, etiam Bithyniam finitimam invaderet, subornat puerum eximiæ pulchritudinis, quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui à Senatu Romano paternum regnum peteret. Uxorem quoque Laodicen Romam mittit, ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. *Id. ibid.*

Quod ubi Mithridates cognovit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui Senatui assereret, *puerum cui Cappadociæ regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens cecidisset.* Sed Senatus videns Reges illos usurpare regna aliorum sub nomine Principum, quos falsò fingebant ex stirpe regia, ademit & Cappadociam Mithra-

dati, & Paphlagoniam Nicomedi donavit, ut Mithridates id facilius ferret, & ne Reges injuriam ſibi illatam crederent, ſi darentur aliis regna quæ illis adempta erant, uterque populus libertate donatus eſt. *Id. ibid.*

Sylla Prætor Provincialis Aſiam ſortitus, in eam cùm adveniſſet, Nicomedem Epiphanem Pylæmeni Cappadociam, cui eam ademèrat, ex S. C. reddere compulit.

Denique Nicomedes poſt 57. regni annos, Socratis filii inſidiis è vivis tollitur: quod nefandum facinus ita deteſtati ſunt Bithyni, ut eum è regno expulerint, & Nicomedem è Nuſa genitum Regem appellarint, qui ex S. C. confirmatus eſt: Socrates verò ad Mithridatem confugit. *Memnon cod.* 32.

Interfectus à proprio filio, pœnam talionis luit, paſſus à filio, quod ipſe in patrem commiſit; equus verò ejus, ipſo defuncto, inediâ vitam finivit. *Plin. lib.* 8. *cap.* 42.

Nicomedi verò Epiphani uxor fuit nomine Conſinge. *Plin. lib.* 8. *cap.* 40.

NICOMEDES III.

NICOMEDES III.

REX BITHYNIÆ X.

In musæo Ill. Harlæj Pr. gñalis.
Ex num. arg. tetradrag.

NICOMEDES III. Nicomedis Epiphanis filius, ex Nuſa quam ſaltatricem appellat Mithridates Eupator *in Orat. ad Milites apud Juſtinum lib.* 38. *cap.* 4. Poſtquam à Populis Socrates cognomine Κρηστὸς ap-

pellatus, ob cædem parenti illatam è regno expulſus eſt, & ad Bithyniæ principatum vocatus eſt.

Quidam aiunt Nicomedem filium tunc Romæ degentem, cùm ad Senatum pervenit hoc nuntium, & ab illo tunc ex S. C. Bithyniæ Regem eſſe nominatum. Ille ut ex S. C. in regno paterno eſt confirmatus, ſibi cognomen Philopatoris impoſuit; ut mortem patris ſe vindicaturum demonſtraret, ſic *Amans patrem* dici voluit. *Appian. ibid. pag.* 175.

Mithridates Eupator, ad quem fugerat Socrates, ubi vidit Nicomedem qui avitum Bithyniæ regnum ex Senatus-Conſulto acceperat, fratrem ipſius cum exercitu miſit Socratem Chreſtum cognomine, id eſt frugi, qui regnum hoc ſibi uſurpavit. *Appian. Mithrid. pag.* 176.

Cùm regno pulſus Nicomedes ſupplex Romam veniſſet, Romani eum ſimul & Ariobarzanem in ſuum quemque regnum reſtituerunt. Legatione ad hoc miſſa, cujus Principes erant Manius Aquilius Conſularis ac triumphalis, & Manius Acilius Prætorius, juſſiſque adjutare L. Caſſio, qui *Prætor Provincialis* Aſiam Pergamenam obtinebat cum exercitu exiguo, & hoc ipſo Eupatore: verùm is propter controverſum jus Cappadociæ & ablatam ſibi nuper ab ipſis Romanis Phrygiam, nihil juvit. *Id. ibid. & pag.* 177.

Licet Mithridates ipſe in oratione quam Trogus Pompeius commemorat, Regem Bithyniæ Chreſtum à ſe in gratiam Romanorum occiſum fuiſſe affirmet. *Juſt. lib.* 38. *cap.* 5.

Caſſius & Manius cum Caſſiano milite, aliiſque contractis è Gallia-Græcia Phrygiaque, reduxerunt Ni-

comedem in Bithyniam, Ariobarzanem in Cappadociam: moxque ambobus ſuadebant ut vicinam Mithridatis ditionem incurſionibus vexando materiam belli quærerent, oſtendentes ſpem auxilii. Neuter tamen vicinum tam potentem laceſſere annis auſus eſt. *Appian. pag.* 177.

Nicomedes, qui magnam pecuniam pro reſtitutione Ducibus & ipſis Legatis ex pacto debebat, magnam etiam aliàs à Romanis Aſiaticis ad uſuram acceperat, quæ tum repetebatur, invitus in ditionem Mithridatis irrupit, & uſque Amaſtrim urbem populatus eſt, nemine vetante occurrente-ve; nam Mithridates, quamvis paratas haberet copias, tamen cedebat, ut multas juſtaſque cauſas belli haberet. *Id. ibid.*

Ubi verò Nicomedes cum magna præda domum rediit, Mithridates Pelopidam miſit ad Romanos Duces Legatoſque, non ignarus ipſos bellum appetere & incurſionis ejus cauſam fuiſſe; diſſimulabat tamen captans plures honeſtioreſque futuri belli cauſas, ſuam ac paternam ſocietatem amicitiamque commemorans. *Id. ibid.*

Legati Nicomedis culpam in Mithridatem, à quo primùm injuriæ initium ſumpſerant rejicientes, reſponderunt illum jamdudum à Mithridate appetitum inſidiis, cùm Socratem armis in regnum induceret, quieturum alioquin & ceſſurum ætati fratris majoris. Hunc, inquit legationis Princeps, Mithridates concitavit adverſus eum, quem Senatus Populuſque Romanus conſtituit Regem Bithyniæ. *Id. ibid. pag.* 178.

Romam Mithridates Legatos miſit, petens à Romanis, ut ſi Nicomedem pro amico haberent, vel

perſuaderent, vel cogerent hominem ex æqui juſtique ratione ſecum agere: ſin autem hoſtis ulciſcendi poteſtatem ſibi facerent, Romani non modò nihil eorum egerunt, quæ volebat; ſed etiam minas addiderunt, ut Cappadociam Ariobarzani reſtitueret, pacemque cum Nicomede coleret. *Dio Legat.* 31. *vel* 32.

Interim verò Pelopidam ad Romanorum Duces Mithridates ablegavit, ut eis ſignificaret ſe Legatos queſtum de illis ad Senatum miſiſſe, & ut ibi ad cauſam dicendam adeſſent, denuntiaret; neve quicquam abſque communi Senatûs Populique Romani decreto inciperent. Cujus oratio quoniam viſa illis inſolentior, juſſerunt Mithridatem abſtinere à Nicomede & Cappadocia, Pelopidam autem ſtatim caſtris excedere, & niſi Rex juſſa faciat, non redire ampliùs. *Id. pag.* 179. *&* 181.

Moxque non expectata de tanto bello Senatûs aut Populi Sententiâ, colligebatur exercitus è Bithynia, Cappadocia, Paphlagonia, Gallo-Græcia. Ut verò & propius L. Caſſii exercitus cum quo Aſiam obtinebat, ſatis inſtructus eſt, & auxilia convenere omnia; diviſis copiis Caſſius caſtrametatus eſt in confinio Bithyniæ Gallo-Græciæque; Manius quà tranſitus patebat Mithridati in Bithyniam: tertius Dux Q. Oppius, in finibus Cappadociæ cum quadragenis peditum equitumque millibus: habebant & claſſem, cui Minucius Rufus & C. Popilius præerant, ad oris Ponti cuſtodiam; juvabat eos & Nicomedes cum peditum quinquaginta, equitum ſex millibus. *Id pag.* 181.

Mithridates in exercitu proprio habebat 250. peditum, 40. equitum millia, 300. naves tectas, 100. di-

crota; inter auxilia verò Arcathias ipsius filius adduxerat ex Armenia minore 10. equitum millia. *Id. ibid.*

Ut verò ad Amniam fluvium in latis campis conspexerunt se Nicomedes & Duces Mithridatis, instruxerunt acies; Nicomedes omnes suos, Neoptolemus & Archelaus expeditos tantùm, & equites Arcathiæ, & currus aliquot: nam Phalanx adhuc erat in itinere. Eminebat campis saxosus tumulus, quem missis eò paucis occuparant, ne circumvenirentur à Bithynis numero longè superantibus: ex quo suos depulsos videns Neoptolemus, tantò magis circumventionem metuens, festinùs succurrit, accito simul Arcathia. *Id. pag.* 182.

Id animadvertens Nicomedes occurrit, moxque cruentum certamen commissum est. Tandem Bithynus connixus, hostes propulsos fugabat, donec Archelaus à dextro cornu transcurrens, persecutores invasit: quibus mox in eum conversis cedebat paulatim, ut Neoptolemus cum suis posset se è fuga recipere: quod ubi factum cogitavit, in pugnam revertit. *Id. ibid.*

Tum verò immissi in Bithynos falcati currus magno impetu, alios in duas, alios in plures partes lacerabant: quod maximè illos terruit, dum vident dimidiatos viros spirantes adhuc, aut in multa frusta discerptos, aut artus pendentes à curribus, ut fœditate magis spectaculi, quàm pugnâ victi turbarint præ metu ordines. Turbatos Archelaus à fronte, Neoptolemus & Arcathias è fuga reversi, à tergo aggressi sunt: illi in utrosque obversi diù repugnârunt. Tandem post magnam suorum stragem Nicomedes fugit cum reliquis in Paphlagoniam, militesque Mithridatis castris & pecuniis sunt potiti. *Id. ibid.*

Tunc Nicomedes prope Manium caſtra admovit, Mithridates Scorobam montem aſcendit, qui eſt Bithynorum & Ponticorum confinium. Hujus antecurſores 100. equites Sarmatæ, cùm fortè offendiſſent 800. Nicomedis equites, ceperunt ex eis aliquot: hos Mithridates remiſit in patriam cum viatico. *Id. ibid. pag.* 183.

Manium retrocedentem Neoptolemus & Nemanes Armenius, circa primum Pachium vicum aſſecuti horâ ſeptimâ, cùm abiiſſet Nicomedes ad Caſſium, coegerunt pugnare ducentem equitum 4000. peditum verò decuplum; cæſiſque decem millibus, trecentos vivos ceperunt. Manius caſtra quoque amiſit; ipſe fugiens ad Sangarium fluvium, noctu eum trajecit & evaſit in Pergamum. *Id. ibid.*

Caſſius Nicomedeſque & cæteri quotquot Legati Romani aderant, moverunt caſtra in Leoncephalen, quod eſt Phrygiæ caſtellum munitiſſimum, ubi novitiam tironum multitudinem collectam ex opificibus, aut agricolis, aut plebe infima; in armis exercebant, & novos ex Phrygia delectus faciebant; ſed cùm utrique pigri eſſent ad officium, noluerunt amplius facere negotium viris imbellibus, dimiſſiſque omnibus receſſerunt. Caſſius Apameam cum ſuis copiis, Nicomedes Pergamum, Marius verſus Rhodum. *Id. ibid.*

Quæ ubi audierunt oris Ponti cuſtodes, diſperſi ſunt, clauſtris Ponti & Nicomedis navibus Mithridati traditis; ille uno impetu potitus tota Nicomedis ditione, obibat eam, civitates conſtituens & ordinans: Nicomede verò in Italiam ſe ſubducente. *Id. ibid. Memn. cap.* 33.

His Romæ auditis, expeditionem contra Mithridatem decrevit Senatus, etsi bello Italico & domesticis seditionibus Romani essent occupati; cùmque Provincias sortirentur Consules, Asia Cornelio Syllæ obvenit, simulque bellum Mithridaticum. *Velleius Paterculus lib. 2. cap.* 17. 18. 19. *Appianus Mithrid. pag.* 184.

Mithridates Asiâ potitus, postea Archelaus Mithridatis Dux in Græciam cum classe missus est. *Appian. pag.* 188. Sylla verò ex Italia cum Nicomede qui eum sequebatur, transvectus in Græciam, contra Archelaum transiit in Atticam. *Id. ibid. pag.* 190.

Valerius Flaccus Proconsul in Asiam mittitur, ut Syllæ in bello Mithridatico gerendo succedat. Ipse autem rei bellicæ ignarus C. Flavium Fimbriam Legatum sibi assumit, ipsum in Bithynia apud Nicomediam interfecit; & occupato exercitu Imperator appellatus, aliquot præliis non improsperè pugnavit cum Mithridatis filio, ipsumque Regem compulit intra Pergamum, & indè profugum insecutus, apud Pitanem obsedit. *Id. ibid. pag.* 204. *&* 205.

At Mithridates postquam etiam ad Orchomenium cladem acceptam audivit, scripsit Archelao, ut faceret pacem quàm honestissimam, qui cum Sylla congressus ad colloquium, & pacis conditiones proposuit, quas, dimisso ad Regem Archelao, ut acciperet scripsit. *Id. ibid. pag.* 207.

Cùmque Legati à Mithridate reversi cætera probarènt, solam excipientes Paphlagoniam, postea Sylla vere transiit per Hellespontum in Asiam. Mithridates à Pergamo obviam venit, ambobus cum exiguo comitatu in campum progressis, inspectante utrimque

exercitu. Ibi Mithridates inter alias res fatus eſt, diſſimulatâ Nicomedis violentiâ, cui reſpondit Sylla occaſione iſtius Regis: Nicomedes queritur, te autore & corpus ſuum ferro ſauciatum ab Alexandro, & regnum à Socrate Chreſto invaſum, ſeque laceſſitum his injuriis, fines tuos ingreſſum cum exercitu: attamen ſi te læſum putabas immeritò, debueras Legatos Romam mittere & reſponſum expectare. *Id. ibid. pag.* 208.

Iracunda Syllæ oratione territus Mithridates, conſenſit in leges pacis datas Archelao. Mox Nicomedem & Ariobarzanem accivit, controverſiiſque eorum cum Mithridate diremptis, Curionem juſſit ut Nicomedem & Ariobarzanem in propria regna reduceret, & Mithridates ad ſolum paternum regnum reverſus eſt. *Id. ibid. pag.* 210.

Sylla L. Murenam ad ordinandas res in Aſia Prætorem reliquit, additus eſt L. Lucullus Proquæſtor, Murena verò triumphi cupidine mox pacem cum Mithridate fregit. *Appian. ibid. pag.* 213.

Licinius Murena Proprætor, Aſiam prolato Syllæ juſſu, imperio obtinuit, & bellum cum Mithridate continuavit. Quo nuntio Romam perlato, Sylla indignum cenſens fœderatum infeſtari, A. Gabinius miſſus eſt in Aſiam, qui feriò Murenæ denuntiaret, abſtineret arma à Rege, & Mithridatem cum Ariobarzane reduceret in mutuam gratiam. *Id. ibid. pag.* 215.

Nam ſolus bello à Mithridate impetebatur, & Ricomedes in Bithynia quietus pace fruebatur: interea Murena à Sylla revocatur, & finire cœpit ſecundum cum Mithridate bellum. M. Minucius Thernius

Prætor

Prætor extra ordinem à L. Sylla tunc Dictatore in Asiam missus, ut Murenæ succederet; Julius Cæsar annorum novemdecim natus, stipendia prima fecit in Asia sub eo, à quo in Bithyniam missus ad accersendam classem, desedit apud Nicomedem, non sine rumore prostratæ Regi pudicitiæ: quem rumorem auxit inter paucos rursus dies repetita Bithynia, pecuniæ exigendæ prætextu, quæ deberetur cuidam libertino clienti suo. *Sueton. in Julio cap.* 2.

Ipse Cæsar in oratione quam pro Bithyniis habuit, sic loquitur: Vel pro hospitio Regis Nicomedis, vel pro horum necessitate, quorum res agitur, defugere hoc munus non potui. *Aulus Gel. Noct. Att. lib.* 5. *cap.* 13.

Nicomedes, Nicomedis filius, tandem mortuus est, postquam regnasset annos 17. Eutropius quidem refert L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta Coss. *lib.* 6. Alii sine liberis hæredem testamento Populum Romanum reliquisse scribunt: alii præterito filio proprio narrant; Sallustius verò ait postremo. Totam Bithyniam Nicomede mortuo, diripuere Romani, cùm filius Nysæ quem Regem appellaverant, genitus haud dubiè esset. *Lib.* 4. *in Epist. ad Arsacem.*

Ille videtur esse de quo Suetonius *in Julio*, quondam etiam in Senatu defendenti Nysæ causam, filii Nicomedis, beneficiaque Regis in se commemoranti. Non ignoro plurimos MSS. habere Filiæ, sed Torrentius Lævinus *Comment. in Sueton. num.* 49. se pariter vidisse unum in quo Filii. Unde dubium reliquit, cùm fragmenta Sallustii superiora id affirmare videantur.

Mox post Nicomedis ultimi mortem & allatum in urbem testamentum in anni V. C. 679. finem, Bi-

thynia redacta est in Provinciam, & hujus administratio videtur Asiæ Proconsuli commissa, qui hoc tempore M. Junius ex Plutarcho vocabatur *in vita Julii Cæsaris*. Junio cognomen erat Silanus.

A. Pompeius, quod in Provinciæ formam ex decem Legatorum sententia, Bithyniam redegerit, Bithynici cognomen inde retinuit, testibus Livio, Appiano & Eutropio, hoc etiam confirmatur à Festo *in voce Rutrum*, qui narrat hoc anno omnem supellectilem Regiam, testamento Romanis relictam divexisse Romam.

Anno deinde sequenti 680. M. Aurelius Cotta Consul missus est, ut eam tueretur contra Mithridatem qui tertium bellum Mithridaticum & ultimum inchoavit.

Quot fuerint in Bithynia Reges; undecim nominat Memnon, ad octo tantùm reducit Georgius Syncellus, initium sumens à Zipœte, illius patrem Biantem non referens in Regem, quoniam, inquit Alex. Tollius *in not. ad Appianum*, non à patre per successionem acceperat Regis nomen, sed primum ἔπαρχος dictus, *pag.* 172. sed illi Reguli sic ut plurimum appellabantur hoc tempore.

Appianus tres in fine Reges nomine Nicomedes, primum Epiphanem, secundum Philopatorem, tertium Nicomedem, qui testamento Populum Romanum scripsit hæredem, sed corruptus in ejus textu videtur; nam Nicomedes Philopator quem nominat, à Senatus-Consulto non confirmatus, sed ille qui regnum Romanis testamento reliquit. Duo tantùm Nicomedes post Prusiam Venatorem regnaverunt, & si ex Appiano Philopator fuit Epiphanis filius, hoc cognomen accepit ultimus quod amaret patrem, quem

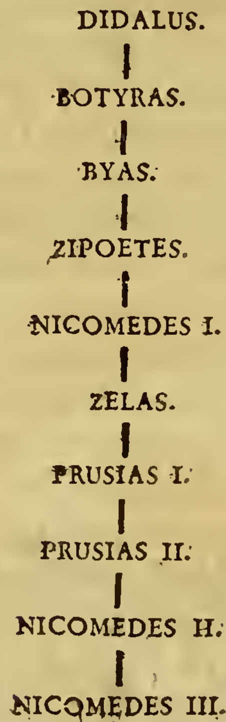
Socrates frater interfecerat. Porro illius numiſmata hactenus non occurrerunt, in quibus forſan illud exaratum reperiretur.

Quot annos regnaverint Reges Bithyniæ, ſi à Dædalſo computemus, uſque ad mortem ultimi Nicomedis, erunt anni 308. circiter. Hæc autem habet Georgius Syncellus, οι Βιθυνῶν Βασιλεῖς ὀ κατα Διονύσιον ἔντεν ηρξαντο διαρκεσάντες ἔτη C. I. Γ. *Reges Bithynorum 8. ſecundum Dionyſium, à quo cœperunt in annos 213. duravere.*

Sincellus videtur à Biante numeraſſe, cùm non ſint in fine tres Nicomedes, ſed tantùm duo: ſic Bias erit primus.

STEMMA
REGUM BITHYNIÆ.

BITHYNIA

ROMANORUM PROVINCIA.

ITHYNIA à Nicomede ſine liberis defunćto teſtamento relicta Populo Romano, Provincia facta eſt, & ſub Aſiæ Proconſulatu adjecta, cui præerat M. Junius Silanus; quòd ubi accepit Mithridates ſocietate cum Sertorio, qui Hiſpaniam occupaverat, inita, vere ineunte in Paphlagoniam properavit: ubi in eam ventum eſt, Rex concione magniloqua ad milites habita, irritato contra Romanos exercitu, invaſit Bithyniam. *Appian. Mithrid. pag.* 218.

L. Lucullus & M. Cotta Conſules erant hoc anno; priori bellum hoc tertium Mithridaticum demandatum eſt; poſterior multis precibus à Senatu obtinuit, ut cum claſſe ad Propontidem tuendam & Bithyniam protegendam mitteretur. *Plutarch. in Lucullo pag.* 495. Atque ita ambo ad bellum hoc ſunt juſſi, ut alter Bithyniam tueretur, alter in Aſia Mithridatem proſequeretur. *Cicero pro Murena.*

Concitato Mithridates itinere per Timonitidem, Cappadociam & Galatiam pergens, ad diem nonum

Bithyniam attigit; Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorum portu ſtationem habere juſſit cum omni claſſe. *Memnon cap.* 39.

Mithridatis claſſis Heracleam in Ponto perlegit, & Rex tandem ad Cottam pervenit, qui multis nuntiantibus Lucullum adventare & jam in Phrygia caſtra habere, exiſtimans triumphum ſe tantum non in manibus tenere, ne conſors ejus Lucullus foret cum Mithridate maturavit dimicare. *Plutarch. ibid. pag.* 496. Varius & Eumachus Duces à Mithridate adverſus Lucullum miſſi, magno exercitu brevi congregato cum P. Rutilio *M. Cottæ Legato* apud Chalcedonem congreſſi ſunt, eumque cum plurima ipſius parte cæciderunt. *Oroſ. lib. 6. cap.* I. *pag.* 578.

Mithridates Chalcedonem petente, quo Romani undique ad Cottam confluxerant, Cotta negotiis bellicis minime aſſuetus non prodiit: ſed claſſis ejus Præfectus, nomine Nudus, cum exercitûs parte campum occupavit, quâ erat munitiſſimus, pulſuſque indè refugit ad portam Chalcedonis, laboriosè multa ſepta ſuperans, & in ipſa porta ſimul irruentium ea fuit compreſſio, ut perſecutores nullum telum in eos fruſtra mitterent: ut verò portæ cuſtodes dimiſerunt Clathros præ metu, Nudum & aliquot alios Præfectos ſubduxerunt funibus: reliqui amicos inter & hoſtes trucidati ſunt, incaſſum manus tendentes ad utroſque. *Appian. Mithrid. pag.* 218. & 219.

Mithridates utendum fortuna ratus, eadem die claſſem ad portum admovit, perruptaque in ore portus catena ferrea, quatúor naves hoſtiles incendit, reliquas 60. ligatas ad puppes ſuarum abſtraxit, nec

Nudo prohibente, nec Cotta, qui ſe continebant intra mœnia. *Id. pag.* 219. Afflictus terra marique, præter 60. naves cum ipſis viris, terra peditum 4. millia amiſit. *Plutarch. in Lucul. pag.* 496.

Atque hoc fuit prælium ad Chalcedonem, quo M. Aurelius Cotta Conſul victus eſt. *Lucius lib.* 91. Quæ Cottæ res & terra & mari calamitoſæ, vehementer & opes Regis & nomen auxerunt. *Cicero pro Murena.*

Sed Lucullus ad Sangarium fluvium caſtra habens, percuſſos militum animos verbis erexit. *Memnon cap.* 41. Ut verò Rex Cyſicum obſidione cinxit, Lucullus legionem ex Chalcedone abduxit, ad quam duabus Fimbrianis & aliis duabus adjunctis cùm in univerſum haberet triginta millia peditum, & mille ſexcentos equites, circa Cyzicum caſtra cum Mithridate contulit. *Appian. pag.* 219.

Mithridates urbis obſidionem ſolvere coactus, per mare noctu cum claſſe abiit, terreſtres copiæ ſe Lampſacum recepere: Lucullus eas obſeſſit, quas Rex claſſe illuc miſſa tranſportavit Nicomediam, & reliquit 50. naves cum 10. M. ſelectorum militum Ducibus ſuis. *Id. pag.* 222.

Lucullus poſtquam terra geſſit rem proſperè, naves ex Aſia contractas ſuis Legatis diſtribuit. Ex his Triarius in Apameam appulſus, diu à ſe obſeſſam, tandem intromiſſus eſt; & Apamenorum, in fanis ad quæ confugerant, magnam cædem edidit: Barba robuſtam Italorum manum adducens, Pruſiadem ſub monte Olympo ſitam, potentiſſimam civitatem captam expugnatamque Romanus exercitus cepit. Hinc Pruſiadem, mari impoſitam, Triarius cum exercitu petiit, ut urbi appro-

pinquavit, facilè Prusienses eum receperunt, Ponticis ejectis. Nicæam deindè, quam Præsidium Mithridatis tenebat, ventum est. Pontici verò intellecto cives animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomediam subduxerunt. Romani igitur sine molestia urbem suæ potestati subjecerunt. *Memnon cap.* 43.

Lucullus mari Varium, Alexandrum & Dionysium Mithridatis Duces circa Lemnum adeptus, in deserta insula concitatis navibus contemptim in eos invectus est, & vicit & fugavit: tres illi Duces in speluncæ latebris capti sunt. De suis rebus gestis ad Senatum misit laureatas litteras, ut mos est victoribus: ipseque properavit in Bithyniam. *Appian. ibid. pag.* 223. Sic illa in potestatem populi Romani rediit, & videtur Asiæ Proconsulatui subjecta esse.

Mithridates relictâ Bithyniâ Pontum petiit, quò illum insecutus est Lucullus, urbes illius cepit, prælio profligavit, & Pontum penitus occupavit.

Cotta in Bithynia manens, Heracleam obsidione cinxit, Bithynis plurimis cum Romanis adjunctis; sed cùm Heraclienses strenuè urbem tuerentur, obsidionem solvere cogitant: indè omni circa eam regione devastata, in magnam cives difficultatem coegit. *Memnon cap.* 51. Agros Heracleæ populatus Cotta, muros iterùm adortus, eam cepit. *Id. cap.* 54. Postea Teio & Amastri urbibus per Triarium receptis, Cotta pedestres copias unà cum equitatu Lucullo tradidit, & sociorum auxilia, in suam quæque patriam, dimisit. Ipse verò cum classe abiit. *Id. Ibid.* Romam Cotta reversus, honore à Senatu affectus est, & *Pontici* cognomine,

quod

quod Heracleam cepiſſet, nobilitatus. *Id. cap.* 61.

Scripſerat ad Senatum Lucullus confectum à ſe fuiſſe bellum Mithridaticum, ideò M. Acilio Glabrioni Proconſ. decreta eſt Bithynia, adveneruntque ad res Ponti componendas, ſicut pacatas Legati. *Plut. in Lucul. Dio lib.* 36. *pag.* 21. Qui cùm advenerunt, offenderunt, ne ipſum quidem ſui juris eſſe & à militibus haberi ludibrio. *Plutarch. in Pomp. pag.* 631.

Cùm Piratæ omnia maria intercipientes, navium commeatus, Inſulas & Provincias vaſtabant. *Plut. in Pompeio pag.* 631. Lege Gabinia Pompeio ad triennium maris imperium delatum eſt, & inter Legatos quos ad Piratas expellendos Senatus miſit, Bithynia & Thracia L. Piſoni commiſſa eſt. *Florus lib.* 3. *cap.* 6.

Adveniens in demandatam ſibi Provinciam Glabrio Conſul, dimiſſis circa populos præconibus pronuntiavit Lucullum incuſari à Senatu, quòd bellum diutiùs juſſo protraheret: proindè Senatum miſſum facere ejus exercitum, quibus ad exercitum perlatis mox diffluebant ejus milites, exceptis paucis. *Appian. ibid. pag.* 233. Sicque propè totum regnum Mithridates recepit: neque Lucullo obſtante, neque ipſo Glabrione defendente. Is enim cùm priùs feſtinaſſet,ut victoriamLucullo præriperent: ubi tumquæ acta eſſent reſcivit, ne ad exercitum quidem venit, ſedin Bithynia tempus traxit. *Dio lib.* 35.

M. Cotta cùm Quæſtorem ſuum P. Oppium, quem peculatus & inſidiarum ſuſpectum habebat, repudiaſſet: ipſe autem quòd magnam vim pecuniæ ex Bithynia corraſiſſet, à C. Carbone Tribuno Plebis accuſatus eſt. *Dio lib.* 36. *pag.* 20.

Pompeius adhuc erat in Cilicia, cùm Manilius Tri-

bunus Plebis ei lege lata bellum contra Tigranem ac Mithridatem, tùm Bithyniæ & Ciliciæ administrationem simul decrevit. *Id. ibid. pag.* 21.

Pompeius cùm in Galatiam venisset, & Lucullus obviam factus est, inter quos maxima exorta sunt jurgia. Pompeius ei militibus tantùm 1600. ad triumphum relictis, alios abduxit, postea Lucullus Romam abiit. *Plutarch. in Lucul.*

Mithridate interfecto, confectoque bello Mithridatico à Pompeio, Bithyniæ Pontus est adjectus, & una facta Provincia. *Strab. lib.* 12. *pag.* 541. Bithynis verò & Ponticis leges & jura constituit Pompeius. De quibus Plinius postea Bithyniæ Prætor meminit *in Epist. ad Trajanum lib.* 10.

Silano aut Murenæ Coss. Bithyniam cum Ponto, ut unus esset Consularis exercitus in Asia, apud novas Provincias nondum assuetas & vicinis regulis undique cinctas suspicatur *Vin. Pighius lib.* 16. ad annum V. C. 693.

P. Clodius Tribunus Plebis legem tulit de Provinciis Consularibus, inter quas non enumerata Bithynia, videtur ipsa esse Prætoria, licet Rector in nummis nominetur Ανθυπατος; idque contigit anno V. C. 694.

Dio narrat C. Carbonem qui accusaverat peculatu M. Cottum Proconsulem Bithyniæ, *de quo supra.* Etsi præter Tribunatum Plebis, honorem alium nullum gesserat, ob id Consularibus exornatum esse, atque ipsum deindè cùm Bithyniam Provinciam obtineret, & nihilominus quam à Cotta peccasset, ab ejus filiò vice versa in judicium tractum, reum peractum fuisse. *Lib.* 36. *pag.* 20. & 21. Sed quo tempore Bithyniam administrarit, non refert.

C. Papirii Carbonis nummus à Nicæensibus Bithyniæ percussus, in quo legitur ex una parte ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟϹ, cum caduceo clavæ inserto; & ex altera ΝΙΚΑΙΕΩΝ ΒΚΣ, id est anno 222. cum vase dioto: nos illum Bithyniæ Rectorem fuisse confirmat, sed epocha illa Nicæensium à primo Nicomedis Zipœtis filii regni anno desumpta anno V. C. 473. respondens, Carbonem illi Provinciæ præfuisse nos edocet V. C. 695.

Non abs re erit si alius hic producatur mediocris formæ Carbonis nummus, in ejus Bithyniæ Provinciæ administratione ab Bithyniensibus ejus Provinciæ urbis populis, in cujus aversa parte exaratum est, ΕΠΙ ΓΑΙΟΥ ΠΑΠΙΡΙΟΥ ΚΑΡΒΩΝΟΣ ΡΩΜΗ, Roma sedens dextrâ victoriolam gerit; ex antica verò ΒΙΘΥΝΙΕΩΝ, cum Bacchantis corona hederacea redimitæ caput.

C. Memmius Gemellus, qui majestatis quæstionem anno V. C. 696. gesserat, & quem inter amicos sibi nominat Cicero *in Epist. ad Q. fratrem*, anno 697. Bithyniam & Pontum sortitus Provinciam obtinuit, & secum in illam C. Valerium Catullum Poetam comitem duxit, ut ipse Catullus meminit *in Hendecas. ad Verannium & Fabulum.*

Repetundarum ex Bithynia reus à Julio Cæsare accusatus est Memmius per litteras, dum Lucæ hibernaret, ut ex Gellio eruitur, qui ex illius oratione pro Bithyniis illud insinuare videtur; absolutum tamen illum indè constat, quod Consulatum postea petierit.

P. Silius Nerva Prætor fuit Bithyniæ ex S. C. & lege Pompeia an. V. C. 704. cùm Cicero Proconsul

rexit Ciliciam, Bibulus Syriam, Thermus Asiam. Illi T. Pinnium commendat Cicero *lib. Famil.* 13. De hoc ipso loquitur *ad Atticum* 12.

C. Calvisius Sabinus Prætor Bithyniam & Pontum ex S. C. & lege Pompeia obtinuit, cum Pharnace Mithridatis filio bellum gessit, qui Sinopen ceperat & Amisum Ponti urbem oppugnabat, quo tempore Pompeius & Cæsar inter se conflictabantur; Amisum tunc Pharnaces obtinere non potuit. *Appian. bello civil. pag.* 465.

Cùm Pompeius copias per annum integrum comparasset, inter alias Provincias Bithynia numeratur illi milites suppeditasse. *Cæsar de bel. civil. lib.* 3. *in initio.*

A. Plautius Bithyniam & Pontum rexit Provinciam ejus. *Cicero Ep. Fam. ad Plancum* 29. cùm Cæsar in eam venit.

Pharnaces Bithyniam Cappadociamque occupavit, Domitio Calvino Cæsaris in Asia Legato devicto, dum Cæsar in Ægypto post Pompeii necem detinebatur. *Plutarch. in Cæsare pag.* 731.

Cæsar rebus in Ægypto constitutis contra Pharnacem advenit; quo in Armenia minore victo, Provincias Asiæ minoris ordinavit, & Comana Cappadociæ: ibi antiquissimum Bellonæ templum est conditum, cujus summum Sacerdotium homini nobilissimo Nicomedi Bithynio Socratis filio, Nicomedis Epiphanis Regis nepoti, adjudicavit; qui regio Cappadocum genere ortus, jure minimè dubio, vetustate tamen intermisso, illud repetebat. *Hist. de bel. Alexandri circa finem.*

Itaque Cæsar his peractis, per Gallo-Græciam Bi-

thyniamque in Asiam iter fecit, omniumque earum Provinciarum de controversiis cognovit & statuit. *Id. ibid.* Gorduccome Bithyniæ urbe restaurata, illam de nomine suo cives Juliopolim appellavêre: ea est exigua & in capite Provinciæ versus Phrygiam sita est. *Plin. lib.* 10. *Epist.* 81.

P. Furius Crassipus gener Ciceronis, qui post Pisonis Frugi mortem nupsit Tulliæ filiæ, Bithyniam administravit, ut ipse testatur *Famil. lib.* 13. *Ep.* 9. qui illi amicos ut Bithyniæ socios commendat an. V. C. 708.

Q. Marcius Crispus appellatur Prætorius à Velleio Paterculo, ex Prætoribus quatuordecim, qui hoc anno facti sunt à Julio Cæsare, cùm Magistratus minores augeret ex Suetonio, inter illos numeratur, ex Prætura Bithyniam obtinuit, cujus meminit Dio *lib.* 49. Anno sequente contra Q. Cæcilium Bassum L. Murio Procons. cum tribus legionibus auxilio venit. *Cicer. Philipp.* 2. *Vell. Paterc. lib.* 2.

Tullius Cimber ex sedecim Prætoribus qui à Julio Cæsare erant, Bithyniam obtinuit: beneficii ab eo accepti immemor, unus fuit è conjuratis præcipuus; post patratam cædem clanculum, Senatu consentiente, in Provinciam venit, ubi classem comparavit, cui Quæstor ejus P. Turullius præfuit.

Anno insequente, cùm Cimber, qui Bithyniæ tunc præerat, ad opem Cassio ferendam properaret, Tarsenses Tauri transitu prohibere conati sunt: mox ejus claustra metu correpti deserentes, quod multas cum Cimbro esse copias putabant, pactionem cum eo fecerunt: post intellecta ejus militum paucitate, neque

urbe eum receperunt, neque commeatum ei ſuppeditarunt. Itaque Cimber auxilium Caſſio ferre quàm Tarſum expugnare potius exiſtimans, caſtello ipſis objecto, in Syriam abiit. *Dio lib.* 47. *pag.* 347.

Huic Prætori Bithyniæ M. Tullio Cimbro ſpectare hunc nummum contendit, in quo ex parte capitis Cereris velatæ, ante quod duæ ſpicæ & epigraphe M. ΤΥΛΛΙΟΥ, & ex averſa ΤΡΥΜΕΝΟ ΘΥΡΕΩΝ; in aliis verò Auguſtæis habetur ΤΟΙΜΟΝ ΘΥΡΕΩΝ, quorum urbs Temonoſyræ inter Phrygiam majorem & Bithyniam; at Bithynia minor, & hoc tempore hac Provincia ut videtur collocata, Typus eſt Diana Epheſia, cujus in hoc tractu frequens cultus.

Poſtquam percuſſores Julii Cæſaris à Triumviris ad Philippos Macedoniæ urbem devicti ſunt, M. Antonius & Octavianus Cæſar Provincias Romanas inter ſe partiti ſunt, & Orientales à Sicilia Antonio obtigerunt: ille Pontum Provinciam ut avitum regnum Dario Pharnacis Boſphori Regis filio, magni Eupatoris nepoti, qui pro eo in Philippenſi prælio ſtrenuè ſe geſſerat; reddidit; & qui poſtea ab eo Bithyniæ præfectus fuit ignoratur: ſed, ut auguror, ſub Aſiæ Præfecto ſubjecta eſt.

Furnius Aſiæ præerat cùm Sex. Pompeius poſt navalem pugnam amiſſam contra Cæſarem è Sicilia in eam fugit, qui eum pacatè excepit: ſed poſtquam militum delectum faceret, à Furnio pro hoſte habitus eſt, & Lampſacum abivit Pompeius, & Furnius eum inſequitur, ſed primùm è caſtris excitus eſt. *Appian. civil. bell. lib.* 5. *pag.* 749. & 750.

Pompeius occupatis Nicæa Nicomediaque, pecunias luculentè colligebat, magnis per omnia & insperatis successibus. Titius ab Antonio ad quem litteras dederat missus advenit; & cùm ille non se committere vellet, amici & parentes Pompeium dereliquerunt, & ad Antonium transierunt: ille ab amicis destitutus secessit in Mediterranea Bithyniæ, petens, ut fertur, Armeniam, & fugiens, qui postea captus est & interemptus. *Appian. seq.*

Augustus, mortuo Antonio & Lepido privato facto, solus remansit cum potestate suprema, & ut Romanum Imperium, ceu omnem Reipublicæ curam susciperet rogatus, negavit se velle Provincias omnes administrare; sed eas cum Senatu Populo Romano partitus, & inter illos Senatui Bithyniam cum Ponto regendam commisit. *Dio lib. 53. pag. 502.*

Postea quando Augustus in Asiam transiit anno 734. ad ordinandas Provincias, Asiæ & Bithyniæ res constituit. *Id.* Plinius verò nos edocet illum ad leges Bithynis & Ponticis scriptas quædam edicta in quibusdam Bithyniæ urbibus, nempè Nicomediæ, refert *lib.* 10. *Ep.* 33.

Granius Marcellus Bithyniæ Prætor accusatus est majestatis & repetundarum sub Tiberio Imperatore à Quæstore suo Cæpione Crispino, & damnatus est, teste Tacito *Annal. lib.* 3. *pag.* 34.

Nummi antiqui P. Vitellium Bithyniæ Prætorem sub Tiberio fuisse nos edocent, cùm ille Germanico oram Provinciæ suæ legeret, eos dedicavit: in parte antica exhibetur Germanici caput cum epigraphe ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, & ex aversa ΕΠΙ ΠΟ-

ΠΛΙΟΥ ΟΥΙΤΕΛΛΙΟΥ ΑΝΘΥ Μ. ΝΙΚΟΜΗΔΡΩΝ, in area. Hic fuit patruus Auli Vitellii, poſtea Imperatoris Romani, & poſt geſtam Præturam ad Germanicam in Syriam abiit, cujus fuit Legatus. *Sueton. & Tacit.*

C. Cæcilius Cornutus Bithyniæ & Ponti Prætor ex numero Conſulari eximio indicatur nempè ſub Tiberio; ille habet ex una parte ΑΜΙΣΟΥ urbis Ponti, in qua cuſus eſt cum capite Romæ galeatæ, & ex altera ΡΩΜΗ ΕΠΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙΝΙΛΙΟΥ ΚΟΡΝΟΥΤΟΥ. Ipſa inſidens clypeis victoriam dextrâ tenet. Cornuti meminit. Tacitus, qui Prætorius accuſatus à Q. Vibii Sereni filio, quòd miniſtraſſet pecuniam patri ſuo, manu propria cecidit. *Annal.* 4. *pag.* 108.

Cadius Rufus Bithyniæ & Ponti Prætor, repetundarum accuſatus à Bithynis, damnatus eſt ſub Claudio Imperatore.

Junius Cilo, quem Tacitus Procuratorem Ponti appellat, cùm Mithridatem Boſphori Regem vexiſſet Romam, loco mercedis ei Conſularia inſignia ſunt decreta; in locum Cadii Bithyniæ Prætor factus eſt.

Poſtea cum Bithyni Junium Cilonem peculatu accuſarent, favente Narciſſo ſalvatus eſt. Nam jus dicente Claudio, multis clamoribus illum numerum ab eo haud mediocriter captorum reprobantes, cùm Claudius præ turba non intelligeret, quid vellent, aſſiſtentes interrogaret, quidnam dicerent Bithyni Narciſſum mentitum reſpondiſſe, agere eos gratiam Junio, idque credentem Principem ſubdidiſſe ferunt: præſit ergo adhuc eis biennium. *Dio lib.* 60. *pag.* 684.

Plurimos

Plurimos nobis exhibent antiqui nummi ſub Claudio Bithyniæ Prætores; ſed cùm Hiſtoriâ hujus temporis haud meminerint quot annos Provinciæ præfuerint, omninò incertum pronuntiare eſt, illos ordine ergò alphabetico hîc lubet exponere.

C. Cælius Balbus renuntiatur in Nicænenſium nummis, ex averſa Claudii capitis legitur, Γ. ΚΟΙΛΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ ΑΝΘΥΝΕΙΚ in area. De Cæliorum gente vide Glandorpium *in Nomaſt. Rom.*

A. Mindius Balbus ex Patrenſium nummis in Achaia Prætor ſub Claudio fuiſſe videtur. Alii verò poſtea Bithyniæ Prætorem ſub eodem Principe nominatum eſſe nos edocent, cùm in iis ex una parte caput Claudii percuſſum ſit; & ex altera Α. ΜΙΝΔΙΟΣ ΒΑΛΒΟΣ, circa ambitum ΜΗΤΡΟ ΝΕΙΚΟ in area: quod confirmat alter nummus Britannico Claudii filio ſignatus cum ejus effigie; & in parte poſtica, ΕΠΙ ΜΙΝΔΙΟΥ ΒΑΛΒΟΥ ΑΝΘΥ ΝΕΙΚΟ ΜΗΡΟΠΟΛΕΩΝ,cum trireme,ſupra quam caput ipſius Britannici galeatum. Quis fuerit ille Mindius Baſſus ignoratur.

Firmus etiam Bithyniæ Prætor extat in Claudii nummis, in cujus averſa parte, ſcriptum legimus ΕΠΙ ΦΙΡΜΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΠΑΤΡΩΝΟΣ;circa ambitum, ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΝΕΙΚΟ, in area. Cùm illius Prætoris tantùm extat cognomen, ad quam gentem pertineat, Hiſtoria non edocet.

Claudius Polienus Pruſæ domum Claudio Cæſari ligavit, juſſitque; in periſtylio templum ei fuit. *Plin. Ep.* 37. *lib.* 10.

Gellius Ruufus etiam Bithyniæ Prætor perhibetur in rariſſimo ex prima forma nummo, Meſſalinæ Claudii

uxori, in quo ab una parte legitur ΜΕΣΣΑΛΙΝΑ ΣΕΒΑΣΤΗ ΝΕΑ ΗΡΑ, *nova Juno*: & ex parte posteriori, ΓΕΛΛΙΟΣ ΡΟΥΦΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΣ ΝΕΙΚΑΕΩΝ, cum ædificio pulcherrimo, veluti porticu.

C. Petronius apud Tacitum dicitur Proconsul Bithyniæ, & mox Consul *anno* 813. vigentem se ac parem negotiis ostendit: deindè revolutus ad vitia, seu vitiorum mutationem, inter paucos familiarium Neroni assumptus est elegantiæ arbiter, dum nihil amænum & molle affluentia putat, nisi quod Petronius approbavisset. *Ann. lib.* 16. Pighius corrigendum existimat, ubi Bithyniæ apud Tacitum legendumque Britanniæ. *lib.* 18. *pag.* 595. Claudius autem Bineltus & Janus Donsa, *ad Henr. Steph. notat.* in priori sunt sententia.

Tarquitius Priscus Bithyniæ Prætor sub Nerone, anno sequente damnatus est, Bithynis interrogantibus, magno patrum gaudio, qui accusatum ab eo Statilium Taurum, Africæ Proconsulem, ipsius meminerant, quem Curiâ illum exactum contra ambitum Agrippinæ peremerant anno V. C. 807. Ipsius meminit Tacitus *Annal. lib.* 13. & 14.

Præturam Bithyniæ Tarquitii confirmat nummus Neronis à Nicænensibus signatus, in quo exaratum est Μ. ΤΑΡΚΥΙΤΙΟΥ ΠΡΙΣΚ. ΑΝΤΥΠΑΤΟ ΠΡΑΤΤΩΝΤΟΣ ΝΕΙΚ. *Marco Tarquitio Prisco Præturam faciente Nicænensium*, cum ara ignita. Huic nummo Marci prænomen Tarquitii, qui à Pighio perperam Tarquinius nominatur. *Lib.* 18. *pag.* 594.

Attius Lacon, alter Bithyniæ Prætor habetur sub Nerone ab iisdem Nicænensibus in hujus Imperatoris

nummo, in cujus averſa parte habetur, ΕΠΙ ΑΤΤΙΟΥ ΛΑΚΩΝΟΣ ΑΝΘΥΠΑΤΟΥ ΝΕΙΚΑΕΕΩΝ. *Sub Attio Lacone Prætore Nicæenſium*, cum ara Capricorno cornucopiæ, globo, papavere & faſcia. Hujus Attii nulla mentio apud Hiſtoriæ Scriptores; & ſic quo anno cuſus fuerit nummus, incertum eſt.

M. Plancius Varus renuntiatur Bithyniæ Prætor, ut denotat Veſpaſiani nummus, in quo habetur ex illius capitis parte, ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΩ ΝΙΚΟΜΕΔΕΙΑ, & in averſa ΕΠΙ ΜΑΡΚΟΥ ΠΛΑΝΚΙΟΥ ΟΥΑΡΟΥ, cum capite muliebri turrito urbis ſcilicet genio. Sed quo anno Provinciam rexerit, ignoratur. Spanhemius putat eſſe qui male apud Tacitum dicitur Plautius Varus Dolabellæ amicus, vir Prætorius. *Hiſt. lib. 2. cap. 63.*

M. Sulpicius Proclus appellatur Bithyniæ Prætor in nummis, quos Tito Veſpaſiano Nicomedienſes percuſſerunt: in illo legitur ex parte capitis Imperatoris, ΤΙΤΟΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΣΕΒ. in poſteriori verò parte, ΕΠΙ Μ. ΣΟΥΛΠΙΚΙΟΥ ΠΡΟΚΛΟΥ ΑΝΘΥΠΑΤ. ΝΕΙΚ. *Sub Marco Sulpicio Proclo Prætore Nicomedienſium*, cum capite turrito ut ſuprà actum. De hoc Sulpicio apud Hiſtoricos mentio.

Velius Paulus Bithyniæ fuit Proconſul ſub Domitiano vel paulò antè, & Terentius Maximus Domitiani in ea Procurator. *Plin. Epiſt. 57.*

Appius Maximus Norbanus ſub Domitiano præfuit Bithyniæ, deindè Germaniæ, ubi L. Antonium & artis ejus, litteras multas, ne cædium occaſionem Domitiano præberet, combuſſit. *Dio lib.* Acedius Myrinus & Armenius Brocelius Proconſulatum Bithyniæ

ſub eodem Imperatore geſſerunt, ut patet ex Epiſt. Plinii lib. 10.

Nicænenſes Bithyniæ primatum Provinciæ ſub Domitiano obtinuiſſe videntur, ut denotat inſignis ille nummus, quem huic Imperatori ſignarunt. ΝΕΙΚΑΙΕΙϹ ΠΡΩΤΟΙ ΤΗϹ ΕΠΑΡΧΙΑϹ, cum ara in qua ſcriptum eſt ΔΙΟϹ ΑΓΟΡΑΙΟϹ. *Nicænenſes primi Provinciæ Jovis Forenſis.*

Sed cùm Nicomedienſes rem in Senatu diſceptarent, Nicænenſes ipſis ultrò conferre voluerunt, modò ejus eſſent participes, quod illi noluerunt. *Dio Chryſoſt. Orat.* Nicænenſes cauſa decidiſſe videntur, cùm in nullis deinceps nummis hunc titulum ſibi arrogarint, & Nicomedienſes ſub eodem Domitiano, primatum deſignent in ipſius nummis, cum hac Epigrahe Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΒΕΙΘΥΝΙΑϹ circa ambitum, & ΝΕΙΚΟΜΗΔΕΙΑ in area, cum capite turrito, typo nempè frequenti.

Julius Baſſus ſub Nerva Bithyniam obtinuit; accuſatus fuerat ſub Veſpaſiano ex privatis duobus; ad Senatum remiſſus diù pependit, tandem abſolutus vindicatuſque eſt. Titum timuit ut Domitiani amicus: à Domitiano relegatus eſt; revocatus à Nerva, ſortituſque Bithyniam rediit reus: iterùmque accuſatus à Provincialibus, videlicet quòd quædam ut amicus accepiſſet, cùm lex vetet munera accipere, defenſus eſt à Plinio, & abſolutus. *Plin. lib. 4. Ep. 9. ad Urſum.* Acta tamen illius reſciſſa ſunt.

C. Plinius Cæcilius Bithyniæ Præturam geſſit, 15. Kal. Octobris anno ut videtur 11. imperii Trajani anno, in Provinciam venit, ubi res plurimas ſub beneplacito Imperatoris conſtituit, ut ſeorſim videre eſt in

ejus Epiſt. lib. 10. Ille natus patre L. Cæcilio, adoptatus ab avunculo, dictus C. Plinius ſecundus, Conſulatum poſtea adeptus eſt. Servilius Pudens Legatus ab eo miſſus eſt in Bithyniam.

Nicomediæ nummus Trajano dicatus demonſtrat Bithyniam & Pontum eſſe eamdem & unam Provinciam, cùm urbs ſe Metropolim & primam Ponti & Bithyniæ in iis nominet. In averſa ejus Imperatoris nummi parte legitur, Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙϹ ΝΙΚΟ, in area, ΚΑΙ ΠΡΩΤΗ ΠΟΝΤΟΥ ΚΑΙ ΒΕΙΘΥΝΙΑϹ. Sed Hadrianus in Ponto poſtea Metropolim ordinavit, cùm Provinciam quæ erat Populi Romani, ſuam feciſſet, ut infrà videbimus.

Anicius Maximus Proconſul etiam Bithyniæ fuit, ut videtur quidem ſub Trajano. Illius meminit Plinius lib. 10.

P. Servilius Calvus Proconſul Bithyniæ fuit ante Plinium, ut ipſe teſtatur, lib. 10. Epiſt. 55.

Pruſæi Balneum ſibi extrui licere petierunt à Trajano, quod permiſſum eſt. *Plin. lib.* 10. *Epiſt.* 15. Nicomediæ Collegium Fabrorum, quòd urbs incendiis obnoxia eſſet, inſtitutum eſt. *Id. ibid. Ep.* 42. Perfectus eſt Nicomediæ aquæductus, in quo jam faciendo impenſæ plurimæ factæ fuerant. *Ibid. Ep.* 46. De lacu Nicomedienſes, per quem omnia in mare conducere poſſent, petierunt. *Ibid. Ep.* 50. De templo quoque transferendo petierunt. *Ep.* 58. Nicenenſes theatrum conſtruere cœperant, petierunt ut liceret iis illud perficere. Claudiopolitani Balneum inceperant, quod non perfecerant, & miſſi ſunt in urbem architecti. *Ibid. Ep.* 48. Apamæi arbitratu ſuo coloniam adminiſtrabant. *Ep.* 56.

Julius Severus poſt partam de Judæis victoriam, ab Hadriano Imperatore miſſus eſt in Bithyniam, quæ quidem etſi non armis, præſide tamen ac rectore juſto & prudentiâ ac dignitate prædito egebat: quæ omnia in illo viro affatim ſupererant. Atque is quidem & privata & publica Bithyniorum negotia ita adminiſtravit, ut memoria illius etiamnum apud nos celebris perſtet. *Valeſii Excerpt. ex Dione pag. 715.*

Cæterùm Senatui fortique Bithyniæ loco tradita eſt Pamphylia. *Id. ibid.* Nam illa ceſſerat Populo in diviſione Provinciarum quam Auguſtus fecerat, uti diximus. Provinciæ Populi Romani ſorte ducebantur. Quæ erant Cæſaris, ex arbitrio Principis pendebant, qui in eas pro libito aut Conſulares viros aut Prætorios mittebat. *Ex Strabone in fine lib. ult.*

Euſebius hæc de Hadriano narrat: ipſe Nicomediam terræmotu collapſam, & Nicæam, Bithyniæ civitates, ſumptu ſuo inſtauravit. *In Chron.* Ideò à Nicomedienſibus in nummis, quos illi dedicârunt, vocatus eſt ΘΕΟϹ ΟΛΥΜΠΙΟϹ, cum ejus Imperatoris capite; ex averſa parte ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, cum capite turrito, ſolemni urbis typo.

Bithyniam Hadrianus caram habuit, & plurimis beneficiis illam locupletavit, maximè quòd Antinous illius Amaſius in urbe cui Bithynium nomen ineſt, oriundus eſſet, undè illi nomen ſuum largitus eſt, ut ferunt ejus Antinoi nummi, ΒΕΡΘΥΝΙϹΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ; & poſtquam hic mortuus eſſet, in Deorum numerum collocarunt, ut fert Epigraphe illius capitis Η ΠΑΤΡΙϹ ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, ſubauditur, colunt.

Spartianus narrat Hadrianum, licet titulos in operibus non amaret, multas tamen civitates de ſuo nomine appellavit. Teſtis eſt urbs AΔPIANOI in Bithynia dicti, quorum nummi Sparſine AΔPIANEΩN. *In ejus vita.* Alteram urbem de ſuo nomine quæ dicitur in nummis AΔPIANΩN ΠPOC OΛΥMΠON, ſcribit idem Auctor oppidum Adrianotheras in quodam loco, in Myſia refert Dio *lib.* 69. *pag.* 797. In Bithynia verò collocantur, ut de qua, ut de Hadrianis refert Suidas, Ἀδριανοὶ, Πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας, quòd illic feliciter eſſet venatus, & urſam aliquando occidiſſet. Ejus nummi habent AΔPIANO ΘHPCITΩN, cum capite Hadriani.

Porrò nummi nos edocent in Ponto quæ erat cum Bithynia Provincia conjuncta, Metropolim conſtituiſſe Amaſiam, ut ferunt ejus urbis inſcriptiones quæ Hadriani nomen & Metropoleos dignitatem adepta eſt, imò & primatum; ille autem erat conventuum ac judiciorum ſedes. *Dio Pruſæus Orat.* 38. Imo & Neocora ab eodem Principe facta eſt, ut ferunt ejus nummi, AΔPIAN. AMACIA. Π.Π. NE. cum capite Fauſtinæ junioris. *In noſtro lib. de Num. Urb. Græcis.*

Senatus Hadriano ob collata Bithynis beneficia nummos ei inſcripſit Restitutori Bithyniæ, & Bithynorum commune eidem templum erexit cum hac Epigraphe KOINON BEIΘΥNIAC. & quia duo templa occurrunt, unum octo columnis cultum, & alterum ſex tantùm ornatum, exiſtimarem priùs Imperatori dicatum, poſteriùs Sabinæ ejus uxori, ut videre eſt apud Triſtanum, in cujus medio illa ſtat inter, *tom.*

1. *pag.* 733. In Hadriani templo, Imperator ſub Jovis effigie, cui adſtat Juno à dextris & Pallas à ſiniſtris, capiti Principis lauream imponens. *In Theſ. Reg.*

Arrianus Philoſophus, ex Nicomedia oriundus, diſcipulus Epitecti Philoſophi, vir inter Romanos cum primis laudatus, ac per omnem vitam in litterarum ſtudio verſatus, cognomento dictus eſt Novus Xenophon. Vixit ſub Hadriano & Antonino Principibus. Hiſtoriam Alexandri M. octo voluminibus complexus eſt.

Quid actum ſit in Bithynia ſub Antonino Pio altum eſt apud Hiſtoriæ Scriptores ſilentium; ſolus Xiphilinus in ejus vita hæc narrat. Ferunt ſub Antonino in Bithynia atque in Helleſponto valdè horribilem terræmotum eſſe factum; eaque de cauſa complures alias civitates laboraſſe, *in Dionis Hiſt. lib.* 70. *pag.* 803. addit Capitolinus, quas omnes mirificè inſtauravit, *in illius vita.*

Tredecim urbes notat nummus Antonini Pii maximus, ut videre eſt apud Joan. Vaillant pag. 47. Nicomedia & Nicæa plurimos huic Imperatori dedicarunt, inter quos unus hic tantùm exhibetur ex averſo ejus capite ΜΗΤ. ΚΑΙ ΠΡΩΤΗϹ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑϹ. cum muliere turrita ſedente, dextrâ pateram gerente.

Sub M. Aurelio, ait Aurelius Victor, Aſia Epheſus, ac Bithyniæ Nicomedia conſtratæ ſunt terræmotu. *In Marci vita.* M. Aurelium & L. Verum Nicomediam reſtauraſſe, quæ terræmotu ſub Antonino Pio corruerat, me legiſſe alicubi memini.

A Commodo Nicomedia Bithyniæ Metropolis plurimis beneficiis cumulata eſt per Saoterem ejus urbis civem

civem, qui hujus Imperatoris cubiculum excubabat, cujus gratiâ, ut ait Dio Caſſius, Nicomedienſes impetraverant à Senatu ut certamina celebrarent, templumque Commodo facerent. *Lib. 72. pag.* 829.

Nummus iſtius Principis à Nicomedienſibus percuſſus, ejus Templi iconem no bis exhibet, NIKOMIΔEΩN ΔIC NEΩN. Templum octo columnarum, in cujus periſtylio KOMMOΔEIA nos edocet illa fuiſſe vocata Commodiana, & ob id factos eſſe bis Neocoros.

Nicæenſes Nicomedienſium æmuli & templum & feſta ceu certamina in Commodi honorem etiam fecerunt; quod illorum tantum nummis docemur, ſed illi indubitata ſunt Hiſtoriæ ſupplementa. Hæc habent NIKAIEΩN, Templum 4. columnarum, in cujus Zophoro KOMOΔEIA, undè illius iconem minus tamen quam Nicomedienſium ſplendidam fuiſſe obſervamus. Certamina illa pariter vocata ſunt Comodiana.

Porrò elegans eſt alter Commodi nummus, in cujus averſa parte exhibetur, KOMOΔOY BACIΛEYONTOC KOCMOCEYTYXEI NIKAIEΩN; *Commodo imperante, orbis felix Nicæenſium.* In laurea adulantes Principi Nicæenſes ad imitationem Senatûs qui illi ſignavit nummos, in quibus exaratum legitur, Temporum Felicitas, cum quatuor parvulis quatuor anni tempora deſignantibus.

Bithyni ut cæteri Aſiæ populi à Peſcennii partibus ſteterunt contra Severum; ſed devicto prioris Duce Æmiliano, Nicomedienſes ſtatim ad poſteriorem defecerunt, miſſis legationibus quæ ſe exercitum accepturos omniaque tradituros pollicerentur. Nicæenſes

contrà, illorum inſtigati odio, Nigri partibus ſtudebant, ejuſque ſuſcipiebant milites, ſive qui ſe ex fuga receperant, ſive qui ad tuendam Bithyniam mittebantur. *Herod. lib. 3. pag. 61.*

Quocircà ex utriſque urbibus, quaſi è caſtris egreſſi milites, iterùm concurrerunt, magnoque commiſſo prælio, longè ſuperior Severus fuit. Indè etiam fuga facta Nigri milites, qui prælio ſuperfuerant, ad Tauri montis anguſtias evaſerant. Interea Severi exercitus Bithyniam egreſſus, hoſtem inſecutus eſt. *Id. ibid.*

Nicæenſes poſteà devicto Peſcennii exercitu, Severo autumaſſe, & in ejus gratiam receptos ex nummis eorum apparet, cùm certamina & feſta in illius honorem ejus permiſſu celebrarint, quæ de Severi nomine Severea nuncuparunt: in averſa ejus capitis habetur ΣΕΝΤΗΡΕΙΑ ΝΙΚΑΙΩΝ. Imperaror ipſe togatus ſtat, dextrâ pateram ſacrificantis habitu, lævâ Scipionem eburneum gerens.

Nicòmedienſes, cùm poſt victoriam primam à Severo contra Peſcennium ad urbem Cyzicum relatam, illius partes fuiſſent ſecuti, & eorum urbs Provinciæ eſſet Metropolis, non modò illis conceſſit ut certamina & feſta in illius memoriam ederent; iis permiſit ut illa ad diſtinctionem Nicæenſium Magna Severea nominarent, ut nobis illius nummi ſuperſtites declarant CΕΥΗΡΕΙΑ ΜΕΓΑΛΑ ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum duabus urnis & palmis ſupra menſam. Illa autem magna Severea certamina majori pompa celebrabantur, forſan *parva* quotannis, Eleuſinorum exemplo, & *magna* quinquennio.

Poſtea cùm Severi filii Caracalla & Geta, ille Au-

gustus esset à patre appellatus, & eodem tempore Geta ejus frater factus esset Cæsar, ut indicant eorum effigies, quorum alter ut Augustus lauream supra caput gerit, & Geta nudo tantum capite ut Cæsar conspicitur: certamina in illorum fratrum honorem instituerunt Nicæenses, ut nos docet Juliæ Domnæ eorum matris Nummus cum ejus effigie, & in parte aversa ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ ΚΑΙ ΦΙΝΟΕΛΦΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum capitibus Caracallæ & Getæ adversis.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΑ & vox ΚΑΙ cum Severeis certaminibus conjuncta, duo esse diversa demonstrant; illa quidem prius in honorem Augusti instituta, quæ cum Philadelphiis eodem anno occurrerent, videntur eodem tempore celebrata, quorum memoriam posteris relinquere voluerunt Nicæenses, sicut idem fecere, cùm Severea & Philadelphia in gratiam fratrum instituta, eodem anno celebranda redierunt, ΣΕΥΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum mensa supra quam duæ urnæ & palmæ in Getæ nummo.

Nicomedienses forsan eadem certamina in Augusti memoriam & fratrum honorem instituerant, sed eorum notitia per eorum nummos non pervenit.

Sed non modò celebres hæ Provinciæ Bithyniæ urbes, sed aliæ suum Severo obsequium suis nummis denotare voluerunt. Sed ecce Adriani civitas quæ Severo dedicat in aversa ejus capitis parte ΕΠΙ ΜΙΝΟΦΑΝΟΥΣ ΤΕΙΜΟΘΕΟΥ ΑΡΧΑ ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ; *Sub Menophane Timothei filio Archonte primo Hadrianensium*, cum figura sub arbore decumbente, & Mercurio stante ex adverso.

Urbs etiam Hadrianotheræ, ſuos nummos in Severi honorem percutiunt, legitur in averſa parte ejus imaginis, ΕΠΙ ΑΡ. ΠΑΝΚΡΑΤΙΟΥ ΔΙΟΓΕΝΟΥϹ ΑΔΡΙΑΝΟ ΘΥΡΕΩΝ; *Sub Archonte Pancratio Diogenis filio Hadriano Thyrenſium.* Imperator Paludatus ſtans dextram apponit trophæo, ad cujus imum duo captivi. Magiſtratus urbium Bithyniæ fuerunt Archontes, ut Hadrianus qui Athenienſium more inſtituerat.

Alii populi urbis nempè nominis *Hadrianæ*, ſuum erga Severum obſequium etiam demonſtravere: en Hadriani, qui ad montem Olympum collocati ad aliorum ejus nominis diſtinctionem ſuos pariter nummos in ejus honorem ſignarunt, cujus nobis ſupereſt epigraphe, ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΠΡΟϹ ΟΛΥΜΠΟΝ, Imperator paludatus, ſacra facit ſupra tripodem, cui ſerpens involutus; pone aram columna eſt, ſupra quam Diana cum arcu, & hic nummus maximus eſt.

Chalcedonii Bithyniæ Severo acclamantes, dum vicini Byzantii pertinaciter Peſcennii partes tuerentur, ſuos nummos illi percuſſerunt; in cujus averſa parte ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ, doricè cum Cygno alis ferens Apollinem lyram gerentem. Hi verò Deum illum præcipuè colebant, de quo Lucianus in Pſeudomanti pag. 478. Apollinis templum eſt apud Calchedonios vetuſtiſſimum.

Pruſæi Bithyniæ ad Olympi montis radices, ex quorum urbe erat Dion, qui ſcripſit libros decem de virtute Alexandri, ut ſe ancillatos Severoque ſe addictos eſſe denunciarent, nummos pariter in ejus Principis honorem ſignarent: ut ipſe perhibet, in quo legitur ΠΡΟΥϹΑΕΩΝ cum Fortunæ ſtantis typo.

Prusienses verò qui ita nominantur ad Prusæorum differentiam, cùm hi ad Olympum montem, illi ad Hypium fluvium siti, ut sæpè indicant eorum nummi cum epigraphe ΠΡΟϹ ΥΠΙΩ. monetam suam cum Severi capite, ut se ad ejus mandata paratos semper esse declarent, in cujus aversa parte scriptum est ΠΡΟΥϹΙΕΩΝ, cum fulmine supra mensam.

Præter hos Bithyniæ populos, alii sequentes suos nummos Juliæ Domnæ Severi Imperatoris sponsæ cuderunt, inter quos Ciani primas tenent; hi verò non sunt Prusienses, ut plurimi existimarunt, & ut nummi satis probant; quamvis dictum sit Prusiam Regem Cium urbem à Philippo Macedoniæ ejus socero captam & dirutam, sed hujus aream tantùm accepisse quo loco urbem alteram Prusias Κυνηγος ejus filius extruxerit, quam de suo nomine Prusiadem appellavit; sed pro Cio, legendum est Ciero, ut est apud Memnonem in Bibliotheca Photii: nam Cierum & Cios diversæ fuerunt Bithyniæ urbes: sed ad nummum Juliæ Domnæ, in quo ΚΙΑΝΩΝ cum Fortunæ stantis typos.

Cretienses etiam Bithyniæ, Flaviopolitæ dicti à Vespasiano ut videtur, ob aliquod ab hoc Imperatore acceptum, nummos pariter ad testandum suum erga Juliam Domnam obsequium, obtulere. In hoc habetur ΚΡΗΤΙΕΩΝ ΦΛΑΟΥΙΟΠΟΛΙΤΩΝ, cum Pallade stante, dextrâ pateram & lævâ hastam gerente.

Antoninus Caracalla dictus, Severi filius, Bithyniam adiit dum Provincias Romanas lustraret, in Syriam proficiscens, ut tradit Herodianus lib. 4. Deci-

dens autem Ilio, Asiaque omni & BITHYNIA, gentibusque reliquis pertransitis, atque ubique rebus compositis devenit Antiochiam.

Bithyniæ ideò plurimi populi nummos huic Imperatori dedicarunt, inter quos superstites sunt illi qui ab Hadrianis sunt percussi ΕΠΙ ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ. ΑΡΧ. Α. ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ, sub Menandro Archonte primo Hadrianorum. Illi pro Magistratibus Archontes habebant, utpote qui Atheniensium legibus utebantur, illi verò duo erant, idcircò primus semper litteram A. notabat.

Ciani, quorum urbs Cium Straboni nomen habet à Cio Herculis socio, qui revertens à Colchis, urbem sibi cognominem istius condidit. *Lib.* 12. *pag.* 564. Suos etiam nummos Caracallæ percusserunt. Hic præfert à parte ejus aversa ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum*, cum Jove dextra ramum sive hastam, sui cultum in hac civitate indicante.

Cretienses ut & Severo patri sic & Caracallæ filio suos nummos dedicant: appellantur, ut suprà diximus & Flaviopolitæ, ut etiam testatur Ptolemæus *lib.* 5. *cap.* 1. *Flaviopolis quæ & Crateia* Dorice nempè. Nummus verò ΚΡΗΤΙΕΩΝ *Cretiensium*, cum Cybele leone vecta cum tympano, quam illi colebant.

Nicæi ut jam, dum Caracalla esset factus Augustus eodem tempore quo frater ejus Geta creatus fuit Cæsar, ad æternam inter eos concordiam optandam cum certamine instituissent ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, post ejus mortem illa non ampliùs celebrasse videntur, sed tantùm ΓΕΤΗΡΕΙΑ, porrò putat amicus, alia instituisse in Caracallæ honorem, sed nos potiùs illa

adjudicamus Elagabalo, ut ſuo loco videbimus.

Inter tot nummos quos Nicæi cuderunt quique extant in opere noſtro de Græcis Colon. pag. 105. & 106. ſingularis eſt ille qui præfert in poſtica Caracallæ capitis parte, ΘΗCΕΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, Theſeum *urbs Nicæorum veneratur.* Ipſe ſtat imberbis pelle leonina tectus, dextrâ pateram, ſiniſtrâ clave innixa, Nicæi adulantes Caracallæ, illum ut alterum Theſei urbis ſuæ reſtauratorem venerabantur. Plautillæ Caracallæ uxori ſuos etiam nummos obtulerunt. ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cum Cerere dextrâ ſpicas & ſiniſtrâ tædam gerente, illi colebant.

Nicomedienſes Provinciæ Metropolitæ plurimos etiam Caracallæ nummos ſignarunt: inter illos, præcipuus eſt ille in quo legitur ΝΙΚΟΜΕΔΕΩΝ ΑΚΤΙΑ ΠΥΘΙΑ. Ex eo certamine hæc in honorem Apollinis Pithyi eſſe Nicomediæ celebrata diſcimus, quæ licet eſſent quatuor ſacra, hic Καὶ ἐξοχὴν ΙΕΡΟC ΑΓΩΝ inſcribebatur, ut videre eſt in nummo Commodi Nicæenſium *in libro noſtro de Græcis pag.* 71. Plautillæ Caracallæ uxori nummos pariter cuderunt, in hoc habetur ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, cum muliere ſtante pede proræ impoſito ad denotandum urbis ſitum, læva Cornucopiæ pro ejus ſoli fertilitate arguenda.

Pruſæi ad montis Olympi radices inter primos Bithyniæ populos habiti, ſnos etiam nummos Caracallæ conſignarunt: en ex illis unus, ΠΡΟΥCΑΕΩΝ, cum aquila roſtro coronam gerente, ut ſe Imperio Romano ſubjectos eſſe denotent.

Pruſienſes, diverſi à ſupradictis Pruſæis, utpote qui ad Hypeum fluvium ſiti, nummos etiam ſuos Cara-

callæ offerunt cum epigraphe ΠΡΟΥϹΙΕΩΝ ΠΡΟϹ ΥΠΙΩ. Hercules ſtans ſpoliis leonis ornatus, dextrâ qua cervum occiſurus, illum læva cervum ſiſtit ad ſignificandum eorum erga hunc Deum cultum.

Geta à patre Severo ductus eſt in Syriam, cùm in Parthos progreſſus eſt, eumque per Bithyniam adduxit, cùm per Pannoniam reverſus eſt, ubi Vinimatii Caracallam filium majorem Auguſtum fecit, & ipſum creavit Cæſarem; ſed Imperator poſt patris mortem nominatus, in hanc Provinciam non venit: porrò cùm vellent fratres Imperium partiri, eorum amici proponebant ut Europa omnis Antonino, tellus autem adverſa, quæ omnis Aſia nuncupatur, Getæ adjudicaretur; placebat autem ut Antoninus caſtra ad Byzantium haberet, lecta verò in Chalcedone Bithyniæ urbe. *Herodian. lib.* 4. *pag.* 90.

Calchedonii forſan ideò Getæ lubenter nummos cuderunt, quorum hic ſuperſtes nobis præbet ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum*, cum Pallade galeata ſtante, dextra telum vibratura, læva clypeum gerente ad indicandum ſuum erga hanc Deam cultum ſingularem.

Juliopolitæ Bithyniæ populi, ut ſuum ſitum denotarent, in nummis quos in Getæ honorem percuſſere, Scopam fluvium exhibuerunt: ille ex Ornimii ejus Provinciæ montis radicibus ortus, & per campos fluens, Juliopoleos mœnia alluit, & poſtea in Sagarim maximum fluvium delabitur; ideò ut ſub muliebri ſchemate depingitur.

Nicæenſes Imperio Romano plurimum addicti, nullum Auguſtum imò & Cæſares prætermittebant, quin

quin iis ſuos nummos dedicarent; nam cùm in Caracallæ & Getæ gratiam ad concordiam inter illos fratres augurandam certamina ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ inſtituerant, & in Caracallæ moneta eorum memoriam conſignaverant, ſic in illa quam Getæ cuderent, & certaminis in Severi patris & in filiorum concordiam inſtituta renovare voluerunt ΝΙΚΑΙΕΩΝ CΕΥΗΡΕΙΑ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ, *Nicæenſium Severea & Philadelphea*, cum menſa ſupra quam duæ urnæ cum palmis, certaminum illorum indicibus, infra vas fortè aureum, eorumque præmium.

Nicomedienſes Provinciæ primi ſuum etiam erga Getam obſequium teſtari ambierunt, & ut patri de ſe bene merito ſe omninò devotos fuiſſe demonſtrarent, in averſa Getæ capitis parte ſculpſerunt ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ, Nicomedienſium, cum templo illo octo columnis ſuffulto quod in Severi honorem ob certamina Severea de ejus nomine nuncupata fuerunt, erexerunt.

Pruſæi ad Olympum ut & alii nummos Getæ Cæſari obtulerunt: in hoc habetur ΠΡΟΥCΑΕΩΝ *Pruſæorum*, cum aquila roſtro coronam gerente, eodem ſanè typo quem Caracallæ ejus fratri cuderant.

Pruſienſes Pruſæorum æmuli ſuos etiam Getæ Cæſari nummos procuderunt, quorum hic nobis ſuperſtes exhibet, in averſa ſuperficie ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ, *Pruſienſium ad Hypium*, nempè fluvium, cum aquila ſupra cippum inter duo ſigna militaria, veteranos milites forſan à Severo in eorum urbes tranſmiſſos.

Macrinus Imperator in Meſopotamia proclamatus

eſt poſt cædem Caracallæ ab exercitu Romano, de quo ſcripſit ad Senatum qui eum pro Principe ſupremo recepit, ut omnes Provinciæ quæ nummos ei ſuos dedicarunt, inter quos Bithyni, in quorum Provincia ab Elagabalo victus, provectus celeriter eſt per Cappadociam & Galatiam in Bithyniam Eribolum uſque, quod eſt è regione Nicomedienſis oppidi navale. *Ex Dionis Fragm. lib.* 78. *pag.* 916.

Nicomedienſes ut Bithyniæ Metropolitæ Macrino poſtquam Senatuſconſulto Imperator confirmatus eſt, acclamarunt, & in obſequii teſtimonium nummos ei ſuos conſecrarunt, ut nos docet ille, in cujus averſa ejus capite habetur, ΕΠΙ СТР. Μ. ΛΟΝΓΙΝΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΡΩΝ, *ſub Prætore Longino Nicomedienſium*, cum Jove ſedente, ejus cultum apud eos indicante, quem Dio Chryſoſtomus urbis Præſidem vocat. *Orat.* 29.

Notandum quod Magiſtratus Nicomediæ fuiſſe Archontes ab Hadriano introductos ex legibus Athenienſium illis ab hoc Imperatore præſcriptis; ſed cùm Στρατηγοῦ vox quæ Prætorem in nummis ſonet, Magiſtratus ille ab Athenienſibus ut Archontum minuerent, eſt introductus, quod Nicomedienſes à Caracalla dum in eorum urbe moratus eſt, obtinuerunt, ut Archontum potentiam abolêrant, nam ab eo tempore nulla eorum, ſed Στρατηγῶν nomina in eorum nummis reperiuntur.

Diadumeniano Macrini filio dicatos à Nicomedienſibus nummos obſervare eſt, cum epigraphe ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, *Nicomedienſium bis Neocororum*. Secundam diximus illos Neocoriam à

Commodo accepiſſe. Serpens in gyros erectus, urbis originem à ſerpente indicatam ſæpè protulimus.

Nicæenſes prompti erant ad nummos ſuos novo Imperatori dicandos; quare inter alios hinc cum Macrini capite, & illinc ΝΙΚΑΙΕΩΝ cum Satyro pede lævo caput Nebridis calcante, cujus læva exuvias tenet : alludens Bacchio qui urbis conditor appellatur à Dione Chryſoſtomo *Orat.* 29. Cùm Satyrus ejus filius exiſtimetur ex Naïde quadam Nympha Sangarii Regulo & Cibelis filia, cui nomen Nicæa. *Memnon cap.* 43.

Pariter illi Populi Diadumeniano Macrini filio, ab illo Cæſare nuncupato nummos conſignarunt cum hac epigraphe ΔΙΟΝΥϹΟΝ ΚΤΙϹΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΙϹ *Dionyſeum conditorem* colunt *Nicæenſes*. Bacchus ipſe nudus ſtans cantharum dextra gerens & læva Thyrſum, pro pedibus Tigris, undè confirmatur locus Orationis Dionis Chryſoſtomi, in qua Bacchum autorem civitatis Nicææ appellat.

Pruſæi ad Olympum inter Bithyniæ Populos, non ultimi ſunt in nummis novis Imperatoribus cudendis, ecce Macrino & ejus filio Diadumeniano Cæſari ſuos exhibent, eundem typum cum inſcriptione ΠΡΟΥϹΑΕΩΝ Pruſæorum, in quo vir galeatus & nudus, genuflexus ſibi pugione manus infert, ex cujus ſanguine flos naſcitur. Ille eſt Aiax Telamonis filius, qui cùm de armis Achillis cum Uliſſe diſceptans, inferior deceſſiſſet, in furorem verſus eſt, poſtea ad mentis ſanitatem reverſus, gladio, quem ab Hectore dono acceperat, in loco deſerto ſe confodit, cruorque ejus in Hyacinthum florem eſt permutatus, ut canit Ovidius,

Illius fortiſſimi Græci gladium Pruſæi conſervaſſe apud ſe videntur, cujus in memoriam ſæpè hunc Ajacis ſeſe interimentis typum in plurimis ſuis nummis exhibuere, ut videre eſt apud Patruum in Caracalla *lib. de Num. mediocris formæ pag.* 304.

Pruſienſes ad Hypium ſiti, Macrino Imperatori & Diadumeniano ejus filio, Cæſari ſuos nummos etiam obtulerunt in ambobus Herculem quem colebant, exhibuere ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ, cum hoc Deo dextrâ clavam, ſiniſtrâ cervum cornibus apprehendente, qui eſt illius Herois labor quartus. *Ex Auſonio Idyll.* 19.

Æripedis quatuor tulit aurea cornua cervi.

Cùm Elagabalus miſiſſet qui Macrinum conſequerentur, poſtquam jamplurimum viæ præceperat, inventus eſt in Chalcedone Bithyniæ urbe graviſſimè ægrotans, ac perpetuo itinere attritus, latitans in ſuburbio quodam ubi illi caput ab iis qui eum perſequebantur, abſciſſum. Ita ſcilicet occiſus eſt Macrinus cum Diadumeniano ejus filio, quem Cæſarem fecerat. *Herodian. hiſt. lib.* 5. *pag.* 117. & 118.

Elagabalus Macrino extinčto & occiſo, rebus in Oriente ordinatis, ab Avia Mæſa atque amicis ad Romanam aulam profečtus eſt è Syria, Nicomediæ verò hyemavit, ita poſtulante anni tempore. *Herodianus, Dio, Caſſius & Lampridius.* Cùm verò ibi cultum patrii numinis celebrare ſupervacuis ſaltationibus veſtitum uſurpans luxurioſum inchoaſſet, Nicomedienſes ut ex eorum nummis eruitur, in ejus honorem cer-

tamina instituerunt, quæ Antoniana ex ejus nomine Antonini vocarunt, quia ille se Antonini Caracallæ filium prædicabat.

Hæc præfert Nicomediensium nummis ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΤΩΝ, cum urna ludorum in qua duæ palmæ rami, & infrà ΑΝΤΩΝΙΑΝΑ. In æternam nempè horum certaminum memoriam. Hi pariter Populi Juliæ Mæsæ ejus aviæ dicarunt cum epigraphe simili, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & Cerere stante, dextrâ spicas & pateram, lævâ verò tædam tenente, quam plurimum venerabantur, quasi Mæsa esset illis altera Ceres.

Chalcedonii Antonino Elagabalo Nicomediæ Provinciæ suæ Metropoli hyberna agenti nummos etiam suos dicare voluerunt : hic præfert ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Chalchedoniorum*, cum tripede cui involutus est serpens, qui typus Apollinis, qui vates erat, cultum in hac urbe sæpè meminimus, indicat.

Nicæenses ut suum obsequium novis Imperatoribus denotarent, ad nummos illis percutiendos semper prompti, hunc inter alios Elagabalo exhibuerunt, ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*, cum templo sex columnis ornato. Illud videtur in honorem fratrum Caracallæ & Getæ erectum, quando Nicæenses ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑ certamina instituerunt, quod in Elagabali gratiam qui Caracallæ filius credi volebat, in nummo percusserunt.

Ut Elagabalo Nicæenses ita & Aviæ ejus Mæsæ à nepote Augustæ titulo donatæ nummos cudere cum epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium* & serpente in gyros erecto, Æsculapii nempè symbolo, quem illi ut alii servatorem appellant CΩΤΗΡΑ ΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. In Antonino Pio è Gaza regia.

Bithynienses Bithyniæ Populi, quorum urbs Bithynium Antinoi Hadriani Amasii patria, quam supra Sangarium amnem collocat Pausanias *lib.* 8. *pag.* 430. Elagabalo proculdubio cuderunt, sed nobis tantùm ejus uxoris Juliæ Paulæ superstites sunt cum ejus capite, & in aversa parte ΒΕΙΘΥΝΙΕΩΝ. Hygeia succincta stat, dextrâ pateram tenet in qua serpens lambit, cui vota pro Augustæ salute fecisse denotant.

Juliopolitæ Populi Bithyniæ ad Scopam fluvium siti, suos Elagabalo nummos signarunt haud dubiè, sed hi ad nostras manus non pervenêre: incidit tantùm hic Juliæ Paulæ ex prima forma, in cujus aversa habetur ΙΟΥΛΙΟΠΟΛΕΩΤΩΝ *Juliopolitarum*, cum curru triumphali in quo paludatus est Elagabalus in memoriam ejus triumphi Romæ initi anno V. C. 973.

Alexander Severus in Bithyniam non venit, nec Historia illum pro hac Provincia quidquam egisse tradit; Præsides, Proconsules & Legatos nunquam fecisse ad beneficium, sed ad judicium vel suum vel Senatus, *in ejus vita narrat Lampridius pag.* 218. Dio Cassius sub hoc tempore cùm Consul factus fuisset ab Alexandro, qui tertium cum eo inibat, finito illo Magistratu, dimissus; in Bithyniam suam patriam rediit, Nicæam scilicet anno V. C. 891. ut ipse narrat *lib.* 80. *pag.* 929.

Bithynienses ordine alphabetico, nummorum in honorem Alexandri Severi, à Bithyniæ populis cusorum scenam aperiunt: hi inscribuntur ΑΔΡΙΑΝΩΝ ΒΕΙΘΥΝΙΕΩΝ *Hadrianorum Bithyniensium*; sic dicti sunt in gratiam Antinoi ab Imperatore Hadriano, cujus ille erat Amasius. Præfert typus Æsculapium cum baculo cui serpens est involutus: hic autem Deus à multis

populis ut ſanitatem ſervaret cultus.

Juliopolitæ prodeunt tanquam Alexandro Severo plurimùm devoti, cùm ſuos nummos in illius honorem percuſſerint. Hic exhibet in parte ipſius Imperatoris averſa. Deum Limum ſtantem, pyleo Phrygio ornatum & Luna creſcente ſupra humerum, dextrâ pateram ferentem, ad denotandum ejus Dei cultum in urbe ſua, cui ſacra fecerant pro ipſius ſalute, ut indicat patera quam manu gerit.

Calchedonii Juliopolitas ſequuntur in dedicandis ſuos Alexandro Severo nummos, quorum urbs valdè antiqua à Megarenſibus condita: illi autem cæci appellati, quod non potiùs oppoſitum littus eligere, in quo Byzantium fuit poſtea extructum. Nummus profert ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum.* Nemeſis ſtans dextram ori admovet, læva rhombum gerit, ad ejus cultum in eorum urbe indicandum, quem etiam venerabantur Nicæenſes, ut tradit Dio Chryſoſtomus Orat. 29. *Amicitiam concordiamque* & Nemeſim alioſque Deos, an verò ſelegerint Calchedonii hanc Deam in nummis Alex. Severi, ut oſtenderent illam ſumpſiſſe vindictam de impuro & crudeli Elagabalo.

Ciani quorum ſæpè meminimus, urbem habuerunt cui nomen Cios, fuitque emporium non procul accolentis Phrygiæ. *Ex Plin. lib. 5. cap.* 40. Ergo non ea fuit quam cepit Philippus Macedoniæ Rex, & cujus aream dedit Pruſiæ genero, quam à fundamentis erexit alter Pruſias prioris filius, ab eo Pruſiadem appellatam quæ ſita erat ad Hypium fluvium, ut ſparſim protulimus: ſed hoc oppidum dictum erat Cierum à Memnone.

Nummus Cianorum cum Alexandri Severi capite ex una parte præfert, ex altera ΕΠΙ ϹΤΡ. ΚΡΑΤΙΠΠΟΥ ΚΙΑΝΩΝ, *sub Prætore Cratippo Cianorum*, cum Diana Ephesia, & adminiculis cervis ad denotandum in eorum urbe ejus Dianæ cultum, qui frequens erat in Asiæ confiniumque Provinciarum tractu. Cernis autem nomen Κρατη, id est usurpari, Archontis loco in Bithyniæ Provinciæ urbibus à tempore Caracallæ quem Magistratum hujus Imperatoris permissu mutatum fuisse supra observavimus.

Nicæenses ut Alexandrum Severum optimum Principem sibi demererentur, suos ei nummos cuderunt plurimos, inter quos hunc selegimus habentem in aversa ejus capitis parte ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*, cum Harpocrate dextram ori admovente, læva cornucopiæ gerente, ad ejus cultum cum aliis Diis in eorum urbe indicandum.

Illi pariter Juliæ Mamææ Alexandri Severi matri nummos signarunt cum eadem epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ; sed cum ara cui duo bovum capita sunt imposita, ad declarandum pro ejus salute sacrificium rite in eorum urbe factum fuisse.

Nicomedienses ut Bithyniæ Provinciæ Metropolitæ in dicandis suis nummis novo Imperatori Alexandro Severo non morati sunt cum hoc lemmate ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΒΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Imperator paludatus in equo, pacificatoris habitu, sinistrâ hastam gerens, ad denotandum ejus ex Syria postquam Parthos bello repressisset in urbem reditum.

Prusæi ad ima Olympi montis siti, proculdubio suos nummos Alexandro Severo percusserunt, sed illi ad

nos haud pervenerunt, licet iſtius Imperatoris ſint frequentes, utpote qui annos 14. regnavit; ſed ejus loco nobis Saluſtiæ Barbiæ Orbianæ rariſſimos exhibent cum epigraphe CΑΛΛ. ΘΑΥΒ. ΟΡΒΙΑΝΑCΕΟ, & in parte averſa ΠΡΟΥCΑΕΩΝ *Pruſæorum*, cum Teleſphoro ſtante.

Sub Maximino ejuſque filiò Maximo, quem Cæſarem appellaverat, nihil ab Hiſtoriæ Scriptoribus in Bithynia geſtum comperimus: porrò illius Provinciæ Populi, illis ut qui Imperium Romanum gubernarent, ſuis iis nummos more ſolito dicarunt.

Juliopolitæ patri & filio non modo nummos percuſſere, ſed eundem typum utrique conſecrarunt nempè ΙΟΥΛΙΟΠΟΛΙΤΩΝ *Juliopolitarum*. Aquila ſupra fulmen roſtro coronam geſtat, Jovis & imperii ſymbolum, Jovis quidem inſiſtens fulmini, nempè Aquila huic Deo in bello contra gigantes fulmen miniſtravit: Romæ verò inſigne eſt Aquila, roſtro coronam gerit ut ſemper victrix: alludentes Juliopolitæ Romanis, qui Severo nummum cuderunt cum epigraphe Jovi Imperatori, cum fulmine pro typo Ciani ad amnem Cium in Bithynia ſiti, Maximino nummos ſignarunt cum inſcriptione ΚΙΑΝΩΝ, Cianorum. In hoc figura virilis ſtat nuda cum ſtrophio dextra extenſa, ſiniſtra vas magnum tenens; an alicujus Dei patrii effigies, cujus ſingularis eſt apud Cianos cultus.

Nicæenſes per ſuos nummos Maximino Imperatori gratulantur, hic verò ſub Prætore Antiocho cuſus eſt, ΕΠ. C. Μ. ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, cùm non ampliùs ſummus urbis Magiſtratus eſſet Archon, ut ſuprà diximus. Typus exhibet duas lampades vexillo inter

medio. Lampades autem illæ ad Demetria feſta Cereri dicata, cujus Deæ ſummus erat in hac urbe cultus, ſpectant. Vexillum verò in ea urbe ſtationem eſſe legionariorum quorumdam ad Provinciæ cuſtodiam contra barbaros, ut ſæpè indicant tria ſigna militaria in nummis Nicæenſium, ut videre eſt in noſtro libro de nummis Græcis.

Iſti Populi non ſolùm patri ſed etiam Maximo ejus filio, ſuos nummos percuſſerunt plurimos, inter quos hunc ſelegimus ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæenſium.* Imperator paludamento ornatus in equo, dextra haſtam tenens. Hæc videtur ſtatua equeſtris Maximini in quodam publico loco ob aliquod beneficium ab eo acceptum poſita.

Nicomedienſes ut Provinciæ Metropolitæ nummos Maximino & Maximo ejus filio cuderunt, patri quidem cum hac inſcriptione ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙС ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & Cerere capite velato ſtante, dextra ſpicas, ſiniſtra facem gerente. Hæc Dea peculiari cultu ab illis colebatur. Siquidem Libanius in vita ſua de Nicomedia loquens, eam Cereris oppidum appellat. Maximo autem appoſuerunt eandem epigraphen cum nave velo expanſo, ad denotandum urbis ſuæ ſitum.

Pruſæanum ad Olympum, ſi Maximini deſunt hactenus nummi, nobis ſunt ſaltem ejus filii Maximi ſuperſtites, nempè ΠΡΟΥСΑΕΩΝ, cum Pallade galeata ſtante, dextra pateram, ſiniſtra haſtam gerente, pro pedibus clypeus. Dea ſui cultum apud Pruſæos indicat, patera verò quam tenet, ſacra pro ſalute Maximi ipſi facta demonſtrat.

Pruſienſes ad Hypium vicinorum ſuorum exemplum

ſecuti Maximo Cæſari nummos percuſſerunt; ſed cur illius Principis moneta magis vulgaris eſt quàm patris Maximini, an ipſe à Populis amaretur & parens odio haberetur. Illorum nummi cum Maximi effigie, in averſa parte præferunt ΠΡΟΥCΙΕΩΝ ΠΡΟC ΥΠΙΩ, & caput Apollinis ad denotandum quidem ejus in urbe cultum, ſed ut videtur Maximi juventuti alludentes, quod ille Deus, juvenis ſemper depingitur.

Sub Gordiano Pio nihil in Bithynia ab illo geſtum diſcimus, niſi quod nummi in hujus Imperatoris & Tranquillinæ illius uxoris honorem à quibuſdam Bithyniæ populis cælati occurrunt, quorum deſcriptionem oculis veſtris ſubjicimus.

Calchedonii Gordiano Pio & Tranquillinæ inter alios Bithyniæ populos ſuos nummos dicaſſe videntur, cùm ii ſint potiùs quam aliorum ſuperſtites: unus Imperatori inſcriptus habet ΚΑΛΧΑΔΩΝΙΩΝ *Calchedoniorum*, cum lyra Apollinis ſymbolo, quod à Mercurio accepiſſe fabulantur. Eadem epigraphe in Tranquillina legitur, ſed pro typo exhibet triremem Prætoriam cum remigantibus ad indicandum ad mare ſitum.

Ciani haud dubiè Gordiano nummos cuderunt, ſi Tranquillinæ ejus uxori ſignatos reperiamus, qui certè rariores ſunt, cum Auguſtarum nummi, ut ſolet, minùs frequentes habeantur, & præſertim hujus fæminæ Principis, quorum Latini, id eſt à Senatu cælati, inter rariſſimos ab Antiquariis reponuntur: Hi verò Populi in ſuis poſuêre ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum*, cum Hygiæa ſtante ſerpenti eſcam porrigente, cui ſacra pro Auguſtæ ſalute ſe facere demonſtrare volebant.

Nicæenſes Gordiano & Tranquillinæ ſuam gratitu-

dinem testari cupientes, utrique nummos suos obtulerunt; sed in parte aversa Imperator ipse habetur in equo quem ΙΠΠΟΝ ΒΡΟΤΟΠΟΔΑ ΝΙΚΑΙΕΩΝ. *Equum humano pede* appellant, in dexteriore tenet baculum cui serpens est involutus, ut Æsculapi mutationem, huic Deo urbis suæ præsidi cum Imperatore alludentes, qui in eam ingressus dùm è Mæsia in Syriam transiens, sanitatem Imperatori longævam pollicetur. Nummus verò Tranquillinæ præfert ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæensium*, cum Pallade stante, pateram dextra, læva hastam gerente, ad quam pro conjuge Imperatore se sacra facere, ut sit illa Dea victoriarum ejus assistrix denotent.

Nicomedienses ut Gordiani & ejus Tranquillinæ uxoris gratiam sibi demerendam utrique nummos tanquam Metropolitæ signarunt, Imperatori quidem cum inscriptione ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum figura galeata ad aram ex averso Imperatore paludato stante, intermedio serpente erecto: in vertice, aquila & templum 4. columnarum. Ad originem urbis spectat hic typus; figurâ galeatâ Nicomedes esse videtur ut conditor, & Gordianus forsan ut restaurator: serpens & aquila, locum designantes templum Deo nempè Jovi civitatis custodi, ut aliàs diximus in Prusia Venatore. Tranquillinæ verò eadem epigraphe ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum Cerere velata stante, dextra spicas, læva tædam gerente, alludentes Augustæ, cùm Ceres sit præcipua civitatis Dea.

Sub Philippo Bithyniæ res admodum obscuræ sunt, ipsorum Provinciæ Populorum nummi illi & Otaciliæ Severæ ejus uxori, ceu filio ejus Philippo Cæsari nobis supersunt.

Adrianothyritæ quorundam beneficiorum ab Hadriano conditore acceptorum confirmationem à Philippo obtinuiſſe videntur, cùm illi nummos ex ære Maximo cuderint ΕΠΙ ΑΥΡ. ϹΩΚΡΑΤΟΥϹ. ΑΡΧ. Α. ΑΔΡΙΑΝΟΘΗΡΕΙΤΩΝ, *Sub Aurelio Socrate Archonte primo Adrianotheritarum*, cum Imperatore neque ad bellum proficiſcente. Id eſt quando cum Perſis pacem mortuo Gordiano juniore iniit. Adrianothyritæ cùm Archontes Magiſtratus ex inſtituto accepiſſent, eos pro Prætoribus ut in omnibus ferè urbibus mutatos vidimus, conſervare voluerunt.

Nicæenſes ſeduli erant in ſuis nummis Imperatoribus novis ſignandis: ecce Philippo patri cum epigraphe ΑΥΓΟΥϹΤΙΑ ϹΕΥΗΡΙΑ ΝΙΚΑΙΩΝ, *Auguſtea Severea*, id eſt *certamina Nicæenſium*, cum duabus urnis, in qualibet palmæ ramus. Nicæenſes horum certaminum memoriam revocant, ut ſe Romanis Principibus adductos denotent. Nummos pariter Philippo juniori conſecrarunt ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæenſium*, cum Æſculapio & Hygiæa ſtantibus, Teleſphoro intermedio, ſeligentes illi Deos ſanitati pro Cæſare Philippo vigilantes.

Nicomedienſes toti familiæ Auguſtæ ſuos dedicant, patri quidem Philippo cum hoc lemmate ΝΙΚΟΜΕΔΕΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum templo octo columnarum, in cujus aditu aquila & fortè ſerpens templum id octophylon, videtur eſſe illud quod Septimio Severo erectum ſæpius diximus, aquila & ſerpens ad urbis originem ſpectant. Otaciliæ nummi exhibent ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum capitibus Oſiridis & Iſidis adverſis ad eorum cul-

tum in urbe denotandum ; ſed Philippum ſibi pro Oſiridi, & Otaciliam pro Iſide tunc eſſe. Philippo autem juniori eandem ſignant inſcriptionem ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum trireme, velo & remigantibus inſtructa, ad notandum ſemper ſibi paratas ad Cæſaris illius obſequium habere.

Decius non tertiam Tribunitiam poteſtatem eſt aſſecutus, quare ſub eo Bithyniæ res ſunt parum notæ ; aliquot ſuperſunt illius Provinciæ populorum nummi quos exhibemus Ciani ut Decio & ejus filio Q. Herennio obſequium ſuum teſtarentur : hinc patris effigiem, indè epigraphen ΚΙΑΝΩΝ *Cianorum*, cum capite Q. Herennii ſub imagine Dei Luni, creſcente Luna ornati, ad declarandum Luni in urbe ſua cultum, ſub cujus effigie Q. Herennium venerabantur.

Nicæenſes familiæ Decii gratulantes, ipſi, Etruſcillæ uxori & Hoſtiliano filio nummos ſuos dicarunt, Decio quidem hac epigraphe ΝΙΚΑΙΕΩΝ *Nicæenſium*. Adſunt tres Charites nudæ, ad cultum Nicææ denotandum. Eteocles Orchomeniorum Rex Gratiarum templum extruxit apud Strabonem. Etruſcilla verò cum hac inſcriptione ΕΠΙ ΑΡΙCΤΕΟΥ ΝΕΙΚΑΕΩΝ, *ſub Ariſtea Nicæenſium*, id eſt *Prætore*, cum Baccho dextrâ poculum, læva Thyrſum gerente. Bacchus autem à Dione Chryſoſtomo Προπάτωρ Nicææ, auctor nempè civitatis. Hoſtiliano denique Decii filio Nicæenſes, nummos proferunt cum hoc lemmate ΝΙΚΑΙΕΩΝ & pro typo, Serapin dextram coram ara erigentem, & læva haſtam gerentem, cujus jam in Otacilia imaginem ad indicandum in urbe cultum ſuum.

Nicomedienses suos nummos Decio & Etruscillæ ejus conjugi insculpserunt ad eorum benevolentiam sibi conciliandam. Deus quidem NIKOMHΔEΩN ΔIC NEΩKOPΩN, cum muliere scopulis insidente utraque templum sustinente. Hæc fæmina genius est urbis illius situm denotans; duo autem templa Diis civitatis Præsidibus erecta. Etruscillæ verò EΠI CTP. EPMOΓENOΥC NIKOMHΔEΩN B. NEΩK, *sub Prætore Hermogene Nicomediensium bis Neocororum*, cum Fortuna in templo quatuor columnarum. Nummus non modo ejus cultum Nicomediæ, sed illius templi formam demonstrat.

Gallus Volusianum filium ad Imperium consociavit, sed breve fuit & ad duos annos non pervenit, ita ut de Bithyniæ rebus sub iis nihil apud Historiæ Scriptores occurrit, porrò plurimi ejus Provinciæ Populorum nummi nobis supersunt.

Ciani ordine alphabetico prodeunt primi suos nummos Gallo proferentes KIANΩN, cum Plutone sedente dextrâ extensâ, lævâ Bisuleum imperii sui symbolum gerente; pro pedibus gerente, ad demonstrandum in urbe sua cultum, quem à Nicomediensibus habuisse denotat idem typus ab iis in nummo Philippi junioris expressus.

Nicæenses Gallo & Volusiano ejus filio nummos dedicarunt, Gallo equidem cum hac inscriptione NIKAIEΩN *Nicæensium*, cum Imperatore paludato in equo decurrente, dextrâ hastam, quem sic depingunt ad bellum contra Scythas proficiscentem, illi victoriam augurantes: Volusiano autem cum ea epigraphe NIKAIEΩN cum tribus nudis Charitibus, cujus jam ty-

pum in Decio retulimus ad earum in urbe ſua cultum declarandum.

Nicomedienſes ut Provinciæ Metropolitæ prompti ſemper erant ad ſuam erga novos Imperatores benevolentiam per nummos denotandam ecce Galli ex una parte effigies, & in averſa NEIK ΔIC NEOKOPΩN cum Apolline nudo ſtante, dextrâ plectrum, lævâ lyræ cippo impoſitæ innixa, ad ejus cultum in urbe ſua arguendum, quod ſoli nummi nos edocent. Voluſiani verò nummus præfert NEIKOMHΔEΩN ΔIC NEOKOPΩN in corona ex lauro contexta; in teſtimonium forſan aureæ quam illi in adventu ad Imperium obtulerant, ut ſolebant Provinciæ.

Pruſæi volentes etiam ſibi Galli gratiam conciliare, ſuos pariter nummos illi protulerunt cum epigraphe ΠΡΟΥCΑΕΩΝ, & Securitate Dea ſedente, dextra Scipionem, ſiniſtra ſellæ innixa caput ſuſtentante, ad denotandum ſub hoc Auguſto per Imperium ſecuritatem.

Sub Valeriano Scytæ Bithyniam ingreſſi eam depopulati ſunt, & Nicomediam ceperunt atque quam multis antea beneficiis Imperator cumulaverat, ut videre eſt per Nicomedienſium & Nicæenſium nummos.

Nicomedienſes Valeriano gratulabundi quod inter beneficia ſibi ab eo collata Neocoriam tertiam conceſſiſſet certamina, non modo in ejus honorem, ſed in filiorum Gallieni & Valeriani junioris memoriam celebrarunt: teſtes ſunt nummi ſequentes, caput Valeriani ex una parte & hæc epigraphe ex altera NIKOMHΔEΩN ΔIC NEOKOPΩN, Imperator paludatus

ludatus in equo currente cum hasta. Hic nummus exhibet Valerianum Româ exeuntem, ad bellum contra Persas proficiscentem; cùm tantùm Nicomedienses tunc essent bis Neocori, primùm ab Hadriano facti, & secundùm à Commodo, ut suprà demonstravimus.

BITHYNIÆ URBES
CLARÆ ET NUMMIS ILLUSTRATÆ.

ADRIANE.

ADriane, undè Adrianenſes, vel Adriani Suidæ, ut inquit, Ἀδριανοὶ πόλις Μυσίας, τῆς νῦν Βιθυνίας. Adriani, urbs Myſiæ, quæ nunc Bithyniæ vocatur. Hæc ab Adriano Imperatore condita, ut nomen ejus perſuadet; ſed an fundamentis erecta, aut fuerit quædam alia urbs ab eo reſtaurata, prorſus ignoratur. Ille ob amorem quo Antinoüs ejus amaſius ex Bithynio Bithyniæ oppido oriundus, Bithyniam quæ erat Provincia Populi Romani contra Pamphyliam Cæſaris permutavit, & eam multis beneficiis locupletavit, plurimiſque urbibus auxit, præſertim Nicomediam & Nicæam terræmotu collapſas inſtauravit. *Ex Euſebio.*

Nummi Adrianenſium hæc ſunt. Alter (vide in Hadriano) præfert capita M. Aurelii & Commodi adverſa, & in parte poſtica, ΕΠΙ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΡΧ. Α. ΤΟΒ. ΑΔΡΙΑΝΕΩΝ, *ſub Marco Alexandro Archonte primo iterum Adrianenſium;* Mercurius ſtans dextrâ extensâ, ſiniſtrâ caduceum: ex adverſo fluvius muliebri facie dextra innixus urnæ aquas vomenti, pone eam arbor. Mercurius ſui cultum in urbe, fluvius illius ſitum indicat, ſed cùm ſit muliebri facie, illum ſe exonerare in alium denotat.

Alter exhibet capita M. Aurelii & L. Veri adversa, in cujus posteriori parte legitur ΕΠΙ ΛΟΥΚΙΟΥ ΑΠΟ. ΑΡΧ. Α. ΤΟ. Β. ΑΔΡΙΑΝΩΝ, *sub Lucio Apollinari Archonte primo iterum Adrianorum*; Mercurius stans dextra crumenam, sinistra caduceum gerit. Idem Mercurius sui cultum arguit ut supra, crumenam tenet ut commerciorum Deus. *Vide in Septimio Severo in Caracalla.*

ΑΥΤ. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΓΑΛΙΗΝΟC. ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ. CΕΒΒΒ. Tria capita nempè Valeriani senioris inter Galienum dexteriorem & Valerianum juniorem à sinistris; in parte postica, ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙC ΝΕΩΚΟΡΩΝ, tres urnæ cum palmis. Hic verò nummus Nicomedienses à Valeriano ter factos fuisse nos edocet, quod confirmant tres urnæ certaminum cum palmæ ramis, triave templa in eorum honorem erecta, sequentes hujus civitatis in Galieno nummi demonstrabunt, ac nobis eorum certaminum nomina indicabunt.

Nicæenses licet nullam in nummis suis Neocoriam acceperint, tamen in hoc se à Valeriano obtinuisse ut eadem certamina quæ in ejus & filiorum honorem à Nicomediensibus celebrare permiserat, sibi instituenda concesserat, eorumque nomina nisi illa in nummis suis consignassent, ignoraremus. Eadem capita, & eadem epigraphe in illis, quæ in Nicomediensium nummis; pars verò aversa ΜΕΓΙCΤΩΝ ΑΡΙCΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, *maximorum optimorum*, scilicet Principum, *Nicæensium*; tres urnæ cum palmis. Per hunc nummum Nicomediensium & Nicæensium certamen in Valeriani cum filiis honorem institutum, maximorum & op-

timorum Principum nomen tulisse didicimus.

Galienus in nummis Imperator & Augustus appellatur; communicata ei mox à Valeriano patre Tribunicia parte, quare à Bithynis Nicomediensibus, cùm essent adhuc tantum bis Neocori, illi sunt percussi nummi cum ejus capite, & in aversa verò ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΔΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum illius figura in equo decurrente, hasta insigni, cùm nempè ad tutandam Galliam proficisceretur. Capita Valeriani & Galieni adversa, in quorum parte posteriori ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙϹ ΝΕΩΚΟΤΩΝ, cum tribus templis sex columnarum, quæ Nicomedienses ter à Valeriano factos fuisse Neocoros, tùm vox *Tric*, cùm illa tria templa demonstrant. Medium Valeriano patri, in cujus aditu stat illius statua, & in aliis duobus ara, pro quorum salute, nempè Galieni & Valeriani junioris, sacra fiebant.

Nicomedienses non modo Galieno Imperatori, sed Saloninæ ejus uxori nummos consecrarunt. En unum cum illius imagine, & in aversa parte ΝΙΚΟΜΗΔΕΩΝ ΤΡΙϹ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, cum Isid. Pharia utraque manu velum tenente, qui hos Populos ter Neocoros esse indicat. Isis autem ejus cultum in urbe arguentes, sicut jam in Otacilia Severa observavimus. Populi Deas sæpius pro Augustarum typis, quas sub earum imaginibus plerumque depingebant, seligentes.

Nicæenses cùm à Valeriano ludorum celebrandorum facultatem obtinuissent, eam quasi à Galieno utpote ad Imperii consortium assumpto, etiam habuissent, ipsi gratulantes nummos cudere cum illorum nominibus, nempè ΑΡΙϹΤΩΝ ΜΕΓΙϹΤΩΝ ΝΙΚΑΙΕΩΝ, tres urnæ cum palmis, ut in nummis Nicomediensium.

Prusienses

Prusienses ad Hypium suos etiam Nummos Galieno insculpserunt; & ut illi meliùs gratularentur, Salomni ejus filii caput in aversa parte pro typo exhibuerunt, populorum servata epigraphe ΠΡΟΥϹΙΕΩΝ ΠΡΟϹ ΥΠΙΩ, pro qua voce ultima Tristanus ΠΡΟΒΕΙΝΩ legit *Probino*, & Prusiensium Magistratum quemdam malè existimat. *Tom. 3. pag. 9.*

INDEX

AUTORUM VETERUM ET RECENTIUM.

INDEX NOMINUM ET RERUM.

A

D

REGES PONTI.

PRÆTORES BITHYNIÆ.

INDEX GEOGRAPHICUS.

T

V

Z

FINIS.

Typis JACOBI CHARDON. 1725.

APPROBATIO REGII CENSORIS.

ILlustrissimi Regiorum Sigillorum Custodis jussu, librum, cui titulus est, *Joannis Foy Vaillant Arsacidarum Imperium, &c. & Achæmenidarum Imperium, &c.* accuratè perlegi; eumque, utpote genuinum viri in re nummariâ exercitatissimi fœtum, dignum judicavi, qui typis mandetur. Datum Lutetiæ Parisiorum die 18. Junii ann. 1723.

BURETTE.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS PAR LA GRACE DE DIEU ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: A nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaires de nôtre Hôtel, Grand Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils, & autres nos Justiciers qu'il apartiendra, SALUT. Nôtre bien-amé CHARLES MOETTE, Libraire à Paris, Nous ayant fait remontrer qu'il souhaiteroit faire imprimer & donner au Public un Ouvrage qui a pour titre *Arsacidarum Imperium, sive Historia Regum Parthorum, Ponti, Bosphori & Bithyniæ, ad fidem Numismatum accommodata, Autore J. Foy Vaillant*, s'il Nous plaisoit lui accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. A CES CAUSES, voulant favorablement traiter ledit Exposant, & reconnoître son zele, Nous lui avons permis & Permettons par ces presentes de faire imprimer ledit Ouvrage en tels volumes, forme, marge, caracteres, conjointement ou séparement & autant de fois que bon lui semblera, & de le vendre, faire vendre & débiter par tout nôtre Royaume pendant le tems de huit années consecutives, à compter du jour de la date desdites Presentes. Faisons défenses à toutes sortes de personnes de quelque qualité & conditions qu'elles soient, d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de nôtre obéissance; Comme aussi à tous Libraires, Imprimeurs & autres d'imprimer, faire imprimer, vendre, faire vendre, debiter ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits sous quelque pretexte que ce soit, d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, sans la permission expresse & par écrit dudit Exposant ou de ceux qui auront droit de lui, à peine de confiscation des exemplaires contrefaits, de quinze cens livres d'amende contre chacun des contrevenans, dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant; & de tous dépens, dommages & interêts: A la charge que ces Presentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles; que l'impression de ce Livre sera faite dans nôtre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caracteres, conformément aux Reglemens de la Librairie; & qu'avant que de l'exposer en vente, le Manuscrit ou Imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Livre, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée és mains de nôtre très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le sieur Fleuriau d'Armenonville; & qu'il en sera ensuite remis deux exem-

plaires dans nôtre Bibliotheque publique, un dans celle de nôtre Chateau du Louvre, & un dans celle de nôtredit très-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le ſieur Fleuriau d'Armenonville, le tout à peine de nullité des Preſentes; du contenu deſquelles Vous mandons & enjoignons de faire jouir l'Expoſant ou ſes ayans-cauſes, pleinement & paiſiblement, ſans ſouffrir qu'il leur ſoit fait aucun trouble ou empêchement; Voulons que la Copie deſdites Preſentes qui ſera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, ſoit tenue pour dûement ſignifiée, & qu'aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conſeillers-Secretaires foi ſoit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier nôtre Huiſſier ou Sergent ſur ce requis de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & neceſſaires, ſans demander autre permiſſion, & nonobſtant clameur de Haro, Charte Normande & Lettres à ce contraires : Car tel eſt nôtre plaiſir. Donné à Paris le ſeptiéme jour du mois de Juillet l'an de grace mil ſept cens vingt-trois, & de nôtre regne le huitiéme.

Par le Roi en ſon Conſeil, De S. Hilaire.

Regiſtré ſur le Regiſtre V. de la Communauté des Libraires & Imprimeurs de Paris page 301. *N°.* 585. *conformément aux Reglemens & nottamment à l'Arreſt du Conſeil du* 13. *Aouſt* 1703. *A Paris le dix-ſept Juillet mil ſept cens vingt-trois.*

Ballard, Syndic.

ADDENDA DELENDA ET EMENDENDA
in Tomo primo.

Pagina 1. linea 2. ditionis. p. 2. l. 7. Hyftafpis. l. 12. ἀπογόνῳ l. 3. ut & *pro* feu &. p. 4. l. 9. Antiochus. p. 5. l. 28. Artabanum IV. p. 7. l. 24. Petitus. l. 27. RELIQUO. l. 30. Reges l. 31. à quo l. 37, CONVICTU. p. 8. l. 22. *dele* ab illa. l. 23. Victorias ab eâ fe recepiffe. p. 9. l. 9. & Macedonas. l. 10. nuncupârit. l. 16. infolenti *pro* ambitiofo. p. 15. l. 8. concinentibus. p. 16 l. 12. Simo. p. 17. l. 20. Attilio. p. 18. l. 8. decurfatus. l. 12. conditotis. p. 19. l, 1. ab eodem. l. 10. Hyde. p. 20. l. 1. tutelare. p. 25. l. 11. conficebat. l. 30. conferto. p. 26. l. 13. vi illud. l. 20. firmus *pro* cuneus. p. 29. l. 31. vultus *pro* nullus. l. 19. *dele* opem. l. 20. fic eft *pro* fiet. p. 33. l. 2. Henningem. l. 4. regnavit. l. 5. Hic *pro* Rex ifte. p. 34. l. 10. Adramyttenus. p. 56. l. 28. *dele* regno. p. 39. l. 1. cap. 4. p. 41. adjacet Mediæ *pro* ad Mediam attingit. p. 42. l. 4. nuper *pro* mox. p. 44. l. 10. Mithridates accepto de ftrenui Regis cæde nuntio. l. 23. Arios. p. 45. l. 23. ex Principibus fuis unum. p. 46. l. 2. Oforius. l. 19. Rhodogunam. l. 26 fed clementiâ. p. 49. l. 4. attamen is *dele* ifte. l. 9. vox illa. l. 10. ΔΙΜΗΤΡΙΟΥ l. 23. *dele* iftis. l. 26. itidem. l. 30. Valefii. p. 52. l. 26. invifus. p. 53. l. 13. trecenta *pro* fextum. l. 13. lib. 5. p 55. l. 26. Obfequens. l. 30. defertus. p. 57. l. 1. Nicatoris. l. 8. *dele* belli. l. 27, cupitam. p. 59. l. 2. fibi, *lege* fi fibi. l. 23. Demetrio. l. 33. obfervantur. p. 60. l. 8. in fequentium. p. 61. l. 11. populata Parthia *pro* Provinciis illorum depopulatis. p 62. l. 17. Βασιλεὼς p. 63. l. 3, Tochari. l. 6. Dionyfius. l. 14. prorfus. l. 18. at relicto. p. 64. l. 3. Imperii. l. 5. huic res geftæ. p. 65. l. 4. aliofq; l. 22. cum Armeniis. p. 66. l. 13. contiguam. l. 14. pertinentem. l. 14. magis occafum l. 18. *dele* Tigranes. l. 19. Juftinus lib. 4. p. 70. l. 7. QUI. p. 73. l. 26. Parthorum pœne. p. 75. l. 15. nummos p. 76. l. 28. *dele* Principis. p. 82. l. 7. *dele* Principem. p. 86. l. 19. infomniis p. 87. l. 16. cepi Cottam. l. 18. Cyzicum. l. 26 inopia rurfus ambos. p. 88. l. 13. conditor. l. 27. exercitum. p. 89. l. 5. valles ditioni fuæ ut permittat, expofcit. l. 11. ftatuiffet *pro* maluiffet. p. 91. l. 6. quem. l. 8. invafurum. p. 92. l. 26. repetitum, poftulatumque. p. 101. l. 16. Atropato. p. 103. l. 1. Babyloniis. p. 106. l. 1. Aftrum ei fimile. l. 7. fummatum. l. 37. cumque. l. 38. Diodoti fugeret. p. 109. l. 12. gefturum. l. 21. Volâ pili. l. 25. magno cum periculo. l. 26. curam *pro* metum. p. 112. l. 21. incedat. l. 27. immififfet. p. 114. l. 8. infeftabantur. p. 118. l. 3. advolant. p. 121. l. 17. Solinus, l. 22 fe Craffum vivum adducere fubornato. l. 24. *dele* Craffum vivum adducere. l. 28. nuntium *pro* euntium. p. 124. l. 30. Caffius. p. 125. l. 4. relata. p. 127 l. 7. factum. l. 11. Mallela. l. 19.

Ille feu Parthos Latio imminentes
Egerit jufto domitos triumpho.

p. 128. l. 8. inteftinos. p. 129. l. 9. patet. p. 131. l. 2. Antonius verò. l. 18. Didii. p 134. l. 24. Stratoniceam. p. 135. l. 4. fub initium. p. 139. l. 21. metum. p. 142. l. 4. Magus. l. 11. Parthic. p. 145. l. 13. expendamus. p. 146. l. 23. feu. p. 148 l. 16. fubditarum in. p. 154. l. 1. in eos. l. 5. receffit. l. 28. equitatui. l. 30, compendiofioris. p. 169. l. 10. præftolaretur. l. 15. effeminarunt. p. 171. l. 11. fibi quoque vitam eripuiffet: Cæfar Alexandriæ apud Antonium invenit per multos. p. 173. l. 6. *dele* nummum ipfum hic exhibere. l. 25. *dele* Epift. p. 174. l. 2. muneris. l. 15. autem *pro* ifta. p. 175. l. 2. Ectypa. l. 18. *dele* ifta. l. 19. Armeniani. p. 176. l. 18. Imperatori. l. 20. *dele* iftis. p. 177. l. 10. *dele* qui l. 18. Sarafpadum Cerofpadem l. 21. *dele* enim. p. 180. l. 6. jam videt. p. 185. l. 10. præfertim vero Nafi hujus cum illius Nafo fimilitudo. pag 186. l. 18. Bracteolâ *pro* lamina. p. 187. l. 1. Phrahataces Phrahatis IV. filius fuit ex

Thermusa. p. 189. l. 4. *dele* ipse Orodes. p. 192. l. 27. agens apud Dahas. p. 193. l. 10. cap. 3. p. 195. l. 2. Nummus hic Vononi Phrahatis IV. filio Romæ priùs obsidi adsignatur. p. 197. l. 18. accolentes. p. 203. l. 10. admonitionibus. p. 205. l. 27. Babylonicæ. p. 206. l. 12. exercuerat. p. 208. l. 9. hostis. p. 210. l. 11. fingerent. p. 211. l. 24. monet l. 11. omina p. 212. l. 7. *dele* nomen. p. 213. l. 4. Abdagesen. l. 6. Hisque in Hircanis. l. 9. dominationi. l. 25. disjectos. l. 27. hostesque. p. 214. l. 3. auctoritas. l. 27. erat ipsius. l. 28. Armamentariis. p. 217. l. 23. accersitum. p. 218. l. 19. si veris. p. 222. l. 14. cum auxilio. l. 19. æreo. l. 15. strangularent. p. 231. l. 8. quos. p. 234. l. 18. decessisse. p. 236. l. 5. Regnum *pro* Principatum. p. 237. l. 26. usui. p. 238. l. 16. exercitare. p. 239. l. 23. insectationes. p. 245. l. 27. Regna. p. 246. l. 2, redimiculis *pro* pendulis. p. 251. l. 16. cum vis. p. 252. l. 19. compede. p. 255. l. 8. antistio. p. 256. l. 18. Syriam. p. 257. l. 6. querente. p. 258. l. 26. Avia. l. 31. quæ novis. p. 261. l. 10. quæ si p. 262, l. 9. & Medi an. p. 263. l. 21. tentorio ejus non. 266. l. 30. Verulano. p. 267. l. 17. fluvio. p. 269. l. 13. ominibus. p. 270. l. 18. reliquas. p. 272. l. 10. admonere. p. 276. l. 21. quarta & duodecima. p. 288. l. 15. Cæsar iis. p. 289. l. 11. vivus. p. 291. l. 11. confugit. p. 296. l. 6. Neronem reductum. p. 297. l. 5. cunctis. p. 300. l. 14. superioribus. p. 309. l. 9. Heniochonem. p. 317. l. 11. deserta est. p. 322. l. 30. percussus sit. p. 326. l. 28. at optimo. p. 340. l. 22. singulo anno. p. 348. l. 37. ideo. p. 354. l. 8. abduci. p. 358. l. 30. sic ut. p. 365. l. 19. pone caput Vologesis. p. 370. l. 16. *pag.* 875. p. 371. l. 8. Caracalla omnem Rege destitutam cepit, & ut Osthoenes sibi conciliare posset. p 376. l. 27. haud. p. 379. l. 3. quippe qui prælium. p. 395. l. 25. Anno V. C. 1012. p. 397. l. 1. ignotos. p. 399. l. 25. captus ab eo inter alios captivos ante se in triumpho Alexandriam introducitur. l. 26. caput amputatum. p. 400. l. 19. rebellaverunt. p. 404. l. 2. Maximinus. *Eâdem paginâ* 404. *succedit.* Hic, cum Religionem Christianam deserere coacti fuissent Armenii; factusque & ipse esset Idolorum cultor; miraculo quodam percitus, CHRISTI fidem sub Constantino Magno amplectitur. Sozom. lib. 10. Sub Constantio Aug. Constantini Magni filio. p. 405. l. 6. Tigranes se Persis cum regno dedidisset. l. 14. in Armeniâ.

Annalium p. 11. l. 31. 788. p. 19. l. 6. laurum *pro* manum.